

Αντίποδες ANTIPODES



2009

ISSUE 55



Lyno Writing at Cavallero. Fluid acrylic on canvas. 48 in x 36 in. Soula Mantalvanos

Αφιέρωμα στην
Ρένα Φραγκιουδάκη

LITERARY PERIODICAL OF THE GREEK-AUSTRALIAN CULTURAL LEAGUE OF MELBOURNE
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗΣ



This document has been produced to international environmental management standard ISO14001 by a certified green printing company using recycled paper.

Αντίποδες ANTIPODES



1974 - 2009

35 ΧΡΟΝΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ



Αφιέρωμα στην
Ρένα Φραγκιουδάκη

LITERARY PERIODICAL OF THE GREEK-AUSTRALIAN CULTURAL LEAGUE OF MELBOURNE
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗΣ

Αντίποδες ANTIPODES



Περιοδικό του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης
Έτος ιδρύσεως 1970
Periodical of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne Inc.
Established in 1970

Τεύχος/Issue No. 55 - 2009. ISSN 1032-3368

**Διοικητικό Συμβούλιο του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού
Συνδέσμου Μελβούρνης, για την διετία 2009-2010**
**Administrative Committee of the Greek-Australian Cultural League
of Melbourne, for the period 2009-2010**

Πρόεδρος/President
Αντιπρόεδρος/Vice-President
Γραμματέας/Secretary
Ειδικός Γραμματέας A
Minutes Secretary A
Ειδική Γραμματέας B
Assistant Secretary B
Ταμίας/Treasurer
Βοηθός Ταμίας
Assistant Treasurer
Public Officer
Μέλη του Δ.Σ.
Committee Members

Καίτη Αλεξοπούλου/Cathy Alexopoulos
Κυριάκος Αμανατίδης/Kyriakos Amanatides
Ελένη Τσεφαλά/Eleni Tsefala
Δημήτρης Τρωαδίτης
Dimitris Troaditis
Καίτη Αρώνη
Kathy Aronis
Κώστας Δημαράς/Costas Dimaras
Ιωάννα Σταματέλου
Jenny Stamatelou
Γιώργος Αθανασίου/George Athanasiou
Αθηνά Γκινάκη/Athena Ginaki
Ματίνα Παναγιωτοπούλου
Matina Panagiotopoulos
Νίκη Παύλου/Nike Pavlou

Συντακτική Επιτροπή/Editorial Committee

Κυριάκος Αμανατίδης (Συντονιστής)	Kyriakos Amanatides (Co-ordinator)
Καίτη Αλεξοπούλου	Cathy Alexopoulos
Δημήτρης Τρωαδίτης	Dimitris Troaditis
Κώστας Δημαράς	Costas Dimaras
Ματίνα Παναγιωτοπούλου	Matina Panagiotopoulos
Καίτη Αρώνη	Kathy Aronis
Γιώργος Αθανασίου	George Athanasiou

Greek-Australian Cultural League of Melbourne
Victoria's Award for Excellence in Multicultural Affairs
Meritorious Service to the Community-2006



Περιεχόμενα CONTENTS

		Σελίδα
Καίτη Αλεξοπούλου	Αντιποδικά 2009	8
Soula Mantalvanos	Βιογραφικό σημείωμα	9
Αποτιμήσεις για την προσφορά και το έργο της Ρένας Φραγκιουδάκη		12
Χρήστος Ν. Φίφης	Η Ελένη του Γιάννη Ρίτσου	51
Νίκος Γ. Πιπέρης	Ποίημα, Τη μνήμη εκείνης της αγάπης	60
N.A. Νομικός	Ποιήματα, Τα κλιμακωτά μιας άλλης ευχής	61
	Μια αμοιβή της στέρησης, Μετά την έπαρση	61
George Kanarakis	Children's Theatre: An Unexplored Chapter of Australian Hellenism	62
Ντίνια Αμανατίδου	Στοχασμοί/Ποιήματα, Ψυχικές καταδύσεις	70
	Καταγραφή	72
Έρμα Βασιλείου/Erma Vassiliou	Ποίημα/Roem, Λυρικός πυρετός, Lyrical fever	73
Υiota Krili/Γιώτα Κριλή	Roem/Ποίημα, A Pelican, Ο πελεκάνος	74
Ελένη Τσεφαλά	"Crossroads-Σταυροδρόμι"	75
Δημήτρης Τρωαδίτης	Ποιήματα, Δώδεκα και μία στιγμές υπόληψης, Χρόνια στις αρμύρες	83
Ιωάννα Λιακάκου	Ποιήματα, Βραδάκι, Ταξιδεύοντας με αεροπλάνο	85
Nick Trakakis	Poem	87
Διονυσία Μούσουρα-Τσουκαλά	Πεζό, Η Φόνισσα	88
Michael Teo	Poem, Concerning the Light	93
Αικατερίνη Γεωργουδάκη	Πεζό, Η οργή του Ηφαιστίου	94
Θύμιος Α. Χαραλαμπόπουλος	Ποίημα, Εδώ είμαι..., Εδώ είμαι	97
Kalle Amanatides	Prose, A story of my tapestry...	99
Δρ Κώστας Βίτκος	Ο Θεός του Καζαντζάκη	103
Ιάκωβος Γαριβάλδης	Ποιήματα, Στη Φύση, Άνθρωποι προς το Θεό, Το Μυαλό προς την Καρδιά, Ο Γυρισμός του Ονείρου, Ο Πνευματόδοξος	112
Jenny Stamatelos	Poem, Love..., My favourite food	112
Αθηνά Γκινάκη	Ποίημα, Η ψευδαίσθηση της ανάμνησης	113
Σοφία Ράλλη-Καθαρείου	Αντίκρισμα στο ποίημα της Κούλας Τέο «Πού πάμε τώρα»	114



Περιεχόμενα CONTENTS

	Σελίδα
Καίτη Σαμαρά-Παύλου	<i>Ποίημα</i> , Αλησμόνητες Πατρίδες 117
Αικατερίνη Μπαλούκα	<i>Ποίημα</i> , Η βροχή 117
Άντρια Γαριβάλδη	<i>Πεζό</i> , Για μια γλώσσα που χάνεται 118
Θεοδώρα Πουλοπούλου	<i>Ποήματα</i> , Ανεκτίμητη Αγάπη, Το χαρτί 120
Βασιλική Ρόρρη	<i>Ποίημα</i> , Μια ντουλάπα όνειρα 121
Λίτσα Νικολοπούλου-Γκόγκα	<i>Πεζό</i> , Ο φόβος και το θάρρος 123
Βλάχης Μαυραγάνης	<i>Ποίημα</i> , Παντέρμη πολιτεία 126
Σούλα Λιβεριάδη	<i>Ποίημα</i> , Μητέρα 127
Πιπίνια Δ. Ιωσηφίδου – Έλλη (Elles)	Άνθρωπος, φύση, ανθόκοσμος στο έργο της Διονυσίας Μούσουρα - Τσουκαλά 128
Κώστας Ρόρρης	<i>Ποήματα</i> , Η Βάρκα Του Σαχτούρη 134 Η Θαλασσιά..., Όρτσα Πανιά!
Μάρω Νικολάου	<i>Ποίημα</i> , Συναπάντημα Ψυχών 136
Κώστας Καλυμνιός	<i>Πεζό, Ποίημα</i> , Πασιέντζα. Πρώτο Φιλί 137
Γιάννης Τσιτσισιόπουλος	<i>Ποήματα</i> , Ευχή, Απουσία 142
Θεώνη Δαβούτη	<i>Ποίημα</i> , Μια γυναίκα 143
Ναταλία Μιτσίου	<i>Ποίημα</i> , Καρδιά μου 143
Βάσω Λ. Καλαμάρα	<i>Πεζό</i> , Ο Φονιάς 144
George Athanasiou	<i>Prose</i> , The adventures of Finnickus Fudge, Who speaks for Earth 153
Λούλα Παπαζώη	<i>Πεζό</i> , Η Νεραϊδογεννημένη 158
Καίτη Αλεξοπούλου	Νέα Αριάδνη 160
Κυριάκος Αμανατίδης	Νέα Αριάδνη
Αποτελέσματα του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού 2009	162
Results of 2009 Literary Competition	162
Άρτεμις Βαζιργιαντζίκη	<i>Ποίημα</i> , Κορώνα Βορεάλις 163
Στέλλα Στούπη	<i>Πεζό</i> , «Η παρενόχληση» 164
Maria Dimaki	<i>Poem</i> , Gray 169
Monika Athanasiou	<i>Short story</i> , Dawn 169
Acknowledgements	172
Από έκδοση σε έκδοση	173
εκδηλώσεις Events	174
Membership Application Form	182

Αντιποδικά 2009

Το περιοδικό «Αντίποδες» βρίσκεται φέτος στο κατώφλι των 35 χρόνων κυκλοφορίας του. Μιας περιόδου αδιάκοπτης πνευματικής δημιουργίας και ποιοτικής προσφοράς, συμβάλλοντας έτσι στην πολιτιστική κίνηση και λογοτεχνική στο πλαίσιο της ομογένειας στην Αυστραλία.

Με αυξημένο ρυθμό και φέτος συνεχίσαμε τις πολυάριθμες βιβλιοπαρουσιάσεις, οργανώσαμε διαλέξεις και ανταποκριθήκαμε με επιτυχία στις πολιτιστικές εκδηλώσεις της παροικίας μας.

Το ενδιαφέρον των ομογενών για την εξοικείωση με το χειρισμό Ηλεκτρονικών Υπολογιστών είχε ως αποτέλεσμα την επιτυχή σειρά τριών κύκλων μαθημάτων, που διοργανώθηκαν με πρωτοβουλία του Πολιτιστικού Συνδέσμου.

Με μεγάλη χαρά ανακοινώνουμε στα μέλη μας ότι ο Σύνδεσμός μας συμμετείχε ενεργά και αποτελεσματικά στην δημιουργία και οργάνωση Βιβλιοθήκης Ομογενειακού Βιβλίου από το Ελληνικό Προξενείο στην Μελβούρνη. Η Βιβλιοθήκη θα δέχεται βιβλία, μελέτες, περιοδικά και εφημερίδες από Ελληνο-Αυστραλιανούς συγγραφείς και συλλογικούς φορείς.

Το περιοδικό μας φέτος για πρώτη φορά τυπώθηκε σε ανακυκλωμένο χαρτί, και έχει διαφορετική εμφάνιση χάρη στην τεχνολογική ικανότητα και καλλιτεχνική ευαισθησία της Σούλας Μανταλβάνου, η οποία είναι και η φιλοξενούμενη ζωγράφος στο περιοδικό μας αυτό το χρόνο. Ευχαριστούμε επίσης την Σούλα Μανταλβάνου για τις υπηρεσίες της στην φιλοτέχνηση του εξωφύλλου και στη σελιδοποίηση του περιοδικού.

Το τιμώμενο πρόσωπο φέτος είναι η Ρένα Φραγκιουδάκη. Ένα πρόσωπο που έχει υψηλή την αίσθηση του καθήκοντος, και που διέπεται από αγάπη για τον άνθρωπο. Μια πολυδιάστατη προσωπικότητα, με σημαντική προσφορά στα πολιτιστικά, εθνικά και καλλιτεχνικά δρώμενα της παροικίας μας.

Ευχαριστώ τους συνεργάτες και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου καθώς και όλα τα μέλη του Συνδέσμου, τους χορηγούς και όλους

τους υποστηρικτές και φίλους, για το παντοτινό ενδιαφέρον και υποστήριξή τους.

Καίτη Αλεξοπούλου

Πρόεδρος



Soula Mantalvanos

Painting St. George at the Hellenic Republic. Sep.



One of the best things about being a fine artist is that you create work that has the ability to please people and make them smile, you can inspire them and provoke thoughts. It really is the ultimate finale to an already enjoyable creative process.

I am a Melbourne born Cypriot living in the creative art hub of Collingwood. I'm never short of ideas and that has a lot to do with my social environment, my heritage and a brilliant Melbourne culture I throw myself in. My work always reflects my life's happiness.

Είμαι Ελληνίδα κυπριακής καταγωγής, γεννημένη στην Μελβούρνη και προς το παρόν κατοικώ στο καλλιτεχνικό της κέντρο του Κόλλινγουντ. Οι ιδέες δεν μου λείπουν ποτέ, και σε αυτό παίζει μεγάλο ρόλο το κοινωνικό μου περιβάλλον, οι οικογενειακές μου ρίζες και η θαυμάσια κουλτούρα της Μελβούρνης που με περιβάλλει. Τα καλλιτεχνικά μου έργα αντανakλούν τον εσωτερικό μου κόσμο.

I am a full time artist now, but I also ran a successful design studio, named Origin of Image, with my husband Theo for 11 years. The differences between creating fine art and answering a design brief were few in our design studio. So I would quite often be designing the Berry Street Victoria logo one day and then be on stage painting for an event like the Mercedes McLaren Grand Prix dinner the next.

I have found that the ability to draw well opens more creative doors. Drawing is at the base of everything I do, it's where my exhibitions, design concepts, murals, an original print or a website all begin. Creative possibilities are everywhere for me, the ideas are constantly flowing no matter where I am.

When Theo and I recently renovated, I saw our kitchen splashback as such a blank canvas. I knew coloured glass was as far as the industry had progressed, but I still pitched my idea of having a drawing on the glass to the Splashback Company. They just happened to have discovered the technology to print images on glass and were looking for an artist who could produce something unique. I drew The Banquet of Cleopatra by Tiepolo (which hangs in the NGV) and it is now quite a feature in our home and an exquisite pleasure to live with, like most art.

Anexartisis, Pano Lefkara, Cyprus. Oil on canvas. 12"x16"



I am grateful for my Greek heritage and believe it has influenced me incredibly. Greek culture as we all know it is rich, passionate, warm, emotive, and has very much to do with food. All these elements are evident in my work.

Πιστεύω πως η Ελληνική μου κληρονομιά και η κουλτούρα μας με έχουν εμπνεύσει και για αυτό χαίρομαι πάρα πολύ. Υπάρχει τόσος πλούτος στο παρελθόν μας. Περιλαμβάνει πάθος, συναίσθημα, φιλοξενία, φαγητό και καλοπέραση. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι εμφανή στα έργα μου.

To date I have had four solo exhibitions and have been a finalist in four prominent Australian art prizes with my portraits of Lynn Savery, a Melbourne author (the image on the cover of Antipodes).

Ως τώρα έχω εκθέσει έργα μου τέσσερις φορές μόνη μου. Επίσης, πίνακές μου έχουν συμπεριληφθεί μεταξύ των έργων για βράβευση σε τέσσερις καλλιτεχνικούς διαγωνισμούς στην Αυστραλία. Ένας από αυτούς τους πίνακες ήταν το πορτρέτο της συγγραφέα Λυν Σάβερυ, το οποίο έχει επιλεγεί για το εξώφυλλο του περιοδικού Αντίποδες.

I'm very content with the progress of my art and the enjoyment it has begun to provide to my social environment. Surely, one of my career's highlights will be the recently completed commission for George Calombaris at his restaurant, Hellenic Republic, of a fresco like icon of St. George on one of the interior walls.

Θα πρέπει να τονίσω, ότι από τα πιο σημαντικά έργα που έχω δημιουργήσει είναι η τοιχογραφία που μου ζήτησε να κάνω ο διάσημος μάγειρας, Γιώργος Καλομπάρης, στο εστιατόριό του, Ελληνική Δημοκρατία. Μου ζήτησε να του ζωγραφίσω τον Άγιο Γεώργιο σε έναν τοίχο μήκους τεσσάρων μέτρων.

I felt immense satisfaction painting this piece as it was such a match for the love I have for my culture and the ancient techniques, and the essence of the Hellenic Republic and its boasting Greek Culture. And ultimately, I couldn't ask for more than having my art live in an appropriate and appreciative environment where it will be seen by so many.

Χωρίς δισταγμό, πήρα τα πινέλα μου και άρχισα να ζωγραφίζω σε



στυλ φρέσκου, τον Άγιο Γεώργιο. Με αυτό το έργο μπόρεσα να συμπλέξω την αγάπη μου για την Ελληνική κουλτούρα, την τέχνη της εικονογραφίας και να δημιουργήσω κάτι σε ένα χώρο στον οποίο συζούν παρόμοιες φιλοδοξίες με τις δικές μου και ο οποίος προσφέρει την Ελληνική κουλτούρα και το φαγητό σε όλους τους επισκέπτες του.

Τι άλλο θα μπορούσα να ζητήσω, από το να υπάρχει η τέχνη μου στο ιδανικό αυτό περιβάλλον, όπου μπορεί τόσος κόσμος να την απολαμβάνει;

Another delight for me this year, is to have been able to work with Cathy Alexopoulos and the Greek-Australian Cultural League of Melbourne for this year's Antipodes periodical. A huge thank you to Cathy for finding me at my last exhibition, and for the great exposure in this year's Antipodes periodical. It's my pleasure to have been able to give something back to this fabulous organisation. I hope you all enjoy the new look of the publication.

Μεγάλη χαρά επίσης μου δόθηκε φέτος, όταν έμαθα πως θα συνεργαζόμουν με την Καίτη Αλεξοπούλου. Θά 'θελα να εκφράσω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην Καίτη, η οποία όταν με συνάντησε στην τελευταία μου έκθεση, με κάλεσε να συνεργασθούμε με το περιοδικό Αντίποδες, και συγχρόνως να προωθήσει τα έργα μου. Χαίρομαι ιδιαίτερα που μου δίνεται η ευκαιρία να συμβάλω κι εγώ στο έργο αυτού του θαυμάσιου Συνδέσμου. Ελπίζω να σας αρέσει η νέα μορφή του περιοδικού.

My work can be viewed online via my website: www.soula.com.au or for a more personal view you can visit my blog: www.soula.com.au/blog. Feel free to contact me, I would love to hear from you.

Nude. Charcoal and ink on paper. Soula Mantalavanos.



Αποτιμήσεις για την προσφορά και το έργο της Ρένας Φραγκιουδάκη

Η Ρένα με τους γονείς της στα Χανιά, Κρήτης, το 1966.



Η Ρένα Φραγκιουδάκη γεννήθηκε στα Χανιά της Κρήτης στις 26 Σεπτεμβρίου 1945. Στην Αυστραλία ήρθε το 1966 όπου μέσα σε λίγους μήνες εργάστηκε στα ελληνικά εμπορικά προγράμματα των Αυστραλιανών Ραδιοφωνικών Σταθμών 3XY και 3GL μέχρι το 1971, κάτω απο δύσκολες συνθήκες, διότι υπήρχε ο ρατσισμός, ο έλεγχος και η δυσκολία της επικοινωνίας με την Ελλάδα για ειδήσεις και υλικό. Έχει πείρα αρκετών δεκαετιών στο χώρο της ραδιοφωνίας, ήταν από τα πρώτα στελέχη του Δημοσίου πολυγλωσσικού ραδιοσταθμού 3ZZZ όπου ασχολήθηκε με παροικιακά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα. Ήταν επίσης από τα πρώτα στελέχη του κρατικού πολυγλωσσικού ραδιοσταθμού SBS (ειδική υπηρεσία ραδιοφωνίας/τηλεόρασης) όπου εργάστηκε έχοντας διάφορες υπευθυνότητες. Διετέλεσε Διευθύντρια σε μη ελληνόγλωσσα προγράμματα, στις Δημόσιες Σχέσεις του Σταθμού, Συντονίστρια των Ελληνικών Προγραμμάτων, Παραγωγός και παρουσιάστρια πολιτιστικών, κοινωνικών και ειδησεογραφικών προγραμμάτων, καθώς και προγραμμάτων που απευθύνονταν στη νεολαία και στα παιδιά. Επίσης εργάστηκε στο ABC σε ραδιοφωνικά εκπαιδευτικά προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας Βικτωρίας. Από το 1994 εργάζεται στο συγκρότημα Greek Media Group στο οποίο ανήκουν το εμπορικό 24ωρο ραδιόφωνο 3XY, η εφημερίδα TA NEA και πριν λίγα χρόνια και η τηλεόραση TV HELLAS. Με άλλα λόγια, από το 1994 η προσφορά της καλύπτει και τις τρεις μορφές των ΜΜΕ, γράφοντας και παρουσιάζοντας παροικιακά, πολιτιστικά, κοινωνικά και παιδικά προγράμματα.

Παράλληλα με την επαγγελματική της δραστηριότητα έδειξε ξέχωρο ενδιαφέρον σε διάφορες δραστηριότητες τόσο στην ελληνική παροικία όσο και στην ευρύτερη Αυστραλιανή κοινωνία. Συμμετείχε ως στέλεχος



σε πολιτιστικούς φορείς, σε Φεστιβάλ ελληνικά και πολυεθνικά, στην οργάνωση και παρουσίαση ραδιοεράνων, παροικιακών εκδηλώσεων, εθνικών θεμάτων, κ.α. Επιπλέον δε, έχοντας ιδιαίτερη ευαισθησία για τα παιδιά, εδώ και δεκαετίες παρουσίαζε παιδικές εκπομπές, βοηθώντας και ενθαρρύνοντας τα παιδιά να μιλούν την ελληνική και να γαλουχούνται με τα ελληνικά ήθη και έθιμα, οργανώνοντας παιδικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.



Παράλληλα έλαβε μέρος παρουσιάζοντας τηλεοπτικά προγράμματα στα κανάλια 10 και 7, σε ντοκιμαντέρ της SBS και κινηματογραφικά και θεατρικά έργα. Η Αυστραλιανή Κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας την πολύπλευρη προσφορά της, τη διόρισε στην Ομοσπονδιακή Συμβουλευτική Επιτροπή, διά μέσου της οποίας παρείχε συμβουλές στον Πρωθυπουργό για την Πολυπολιτισμική Πολιτική της Αυστραλίας.

Για την δραστηριότητα, την αμεροληψία και την δημοσιογραφική της δεοντολογία βραβεύτηκε με το Βραβείο HELLENIC, και της αποδόθηκε το χρυσό μικρόφωνο ως η πιο δημοφιλής εκφωνήτρια, ως αποτέλεσμα ψηφοφορίας των αναγνωστών της παροικιακής εφημερίδας ΝΕΑ ΕΛΛΑΔΑ. Το έτος 2003, η Πολιτεία της Βικτωρίας την τίμησε με το Βραβείο Πολυπολιτισμού για την δραστηριότητά της στα πολυπολιτισμικά δρώμενα της παροικίας.

Η Ρένα τιμήθηκε και αναγνωρίστηκε από διάφορους κρατικούς, επαγγελματικούς και ιδιωτικούς οργανισμούς και πρόσωπα για την πολύπλευρη προσφορά και υποστήριξή της σε σχολεία, γηροκομεία, κοινωφελείς και εθνοτοπικούς οργανισμούς.

I first met Rena in the early 1980s when she interviewed me on the Greek language program on the topic of child abuse. As a young social worker, I felt it was important to convey information about this critical issue to the Greek community.

Rena was then, as she has always been, empathetic, concerned, inquisitive, thoughtful and generous. As a journalist and an icon for Greek language media programs in the last 30 years, she handled that issue as she did countless others, with genuine compassion, diligence and frankness. Her abi-

Με τον Γεώργιο Λεκάκη σε μιά πολυπολιτιστική εκδήλωση.



lity to tease out an issue's salient points is a testament to her skill as a celebrated journalist.

Archetypical of the frontline journalist and announcer, Rena is a woman of integrity and considerable charisma. Rena is part of our Greek Australian heritage and our soul here in Victoria. Every day, her voice has resonated in the Greek Community and left an indelible mark on our collective memory. Deserving of her renown, Rena's distinguished service is a credit to the community as a whole.

I sincerely thank her for her contributions.

George Lekakis

Chairperson of the Victorian Multicultural Commission

Για τη Ρένα Φραγκιουδάκη

Αγαπητοί φίλοι,

Θα ήθελα, κατ' αρχήν, να σας συγχαρώ για την πρωτοβουλία σας να τιμήσετε τη φίλη, Ρένα Φραγκιουδάκη, στο πρόσωπο της οποίας η παροικία βρήκε το ανιδιοτελές και εργατικό άτομο που ανήγαγε σε προσωπικό καθήκον το ευ ζην της παροικίας μας. Το «μας», δεν είναι σχήμα λόγου. Θεωρήστε ως δεδομένη την αγάπη και την ευγνωμοσύνη μου προς την παροικία.

Την Ρένα, όντως, τη συνδέουμε όλοι πάντοτε με την ιστορία του ελληνικού ραδιοφώνου στη Μελβούρνη, μια ιστορία που την υπηρέτησε με



πάθος και συνέπεια και σεβασμό, είτε πρωί έκανε πρόγραμμα για παιδιά, είτε βράδυ για ρομαντικούς. Όμως, αυτή η πτυχή είναι η κορυφή του παγόβουνου. Από κάτω υπάρχει ο άνθρωπος, το «πλάσμα» όπως λέμε στην Κύπρο, που εκείνο οργάνωνε ό,τι κι αν έκανε η 'ερασιτέχνης' ή 'επαγγελματίας' Ρένα Φραγκιουδάκη, πάντοτε με πολλή φροντίδα, αλλά και σε βάρος της προσωπικής της ζωής. Αυτή την πτυχή νομίζω πως έχουμε καθήκον να τιμήσουμε στη Ρένα, εκείνην που δεν ήταν ούτε εύκολη ούτε δεδομένη. Την πτυχή που πηγάζει από αυτό που λέμε «καύσις καρδιάς». Η Ρένα έχει υψηλή αίσθηση καθήκοντος και είναι το άτομο του μαζικού οράματος και της πίστης στον άνθρωπο.

Την Ρένα, την γνώρισα από τις πρώτες μέρες που έφτασα στη Μελβούρνη, Απρίλιο του 1979. Εκείνη η δεκαετία 1975-1985 ήταν μια σημαντική περίοδος για την παροικία μας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορούσε στην ανάπτυξη του μαζικού, πολιτιστικού κινήματος γιατί κέρδιζε κάθε τόσο και ένα οχυρό στην πολυπολιτισμική Αυστραλία και τιμήθηκε για τη δράση της. Η Ρένα, μαζί με πολλούς άλλους υπήρξε στυλοβάτης εκείνης της περιόδου και έδωσε δείγματα γραφής σε πολλούς τομείς όπου της ζητήθηκε να προσφέρει. Η αγάπη της για την Ελλάδα και τον πολιτισμό της μετουσιωνόταν σε εκπομπές ραδιοφώνου υψηλού επιπέδου, σε κείμενα που γράφονταν για τον Τύπο, σε εκφωνήσεις παντός τύπου και, κυρίως, πάντοτε σε σχέση με τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και τον πολιτισμό. Έχω την αίσθηση ότι, ιδιαίτερα, εκείνες οι πρώτες ημέρες του ραδιοφώνου στην Αυστραλία, γενικά, ανήκουν στις καλύτερες στιγμές του μείζονος, αλλά και μητροπολιτικού Ελληνισμού Εκτιμώ πως φέτος – που ο Ελληνισμός εορτάζει το «Έτος Γιάννη Ρίτσου», με την ευκαιρία των 100 χρόνων από τη γέννησή του – η παροικία έχει για 'προϊκά' εκείνη τη σημαντικότερη συνέντευξη που πήρε η Ρένα από τον Ποιητή για το 3ΕΑ. Απλώς ακούστε τη συνέντευξη και θα καταλάβετε τι εννοώ. Θα μπορούσε να δημοσιευθεί εκείνη η συνέντευξη, αλλά και οι δεκάδες άλλες που έκανε με πολλούς πνευματικούς ανθρώπους που τους αξιοποιούσε ως γέφυρες μεταξύ Ελλάδας-Κύπρου και Παροικίας.

Η ιδιαίτερή μου πατρίδα Κύπρος, που στα 1974 βρέθηκε διπλά προδομένη, βρήκε στη Ρένα μια πιστή φίλη, που ανήγαγε το σύνθημα «Δεν Ξεχνώ» σε τρόπο ζωής. Δεν ξέρω πόσα ξενύχτια θα έκανε η Ρένα για την Κύπρο για να προβάλει τα ζητήματα των αγνοουμένων, των προσφύγων, των αιχμαλώτων, εκφωνώντας τα συνθήματα στις πορείες για την Κύπρο ή ετοιμάζοντας προγράμματα για να προβάλει την Κύπρο του πολιτισμού.



“Rena personifies the passion for our Greek heritage and culture and constantly tries to put a spotlight on the Greek community...”

Η Συντονιστική Επιτροπή Φεστιβάλ Αντίποδες, διακρίνεται από αριστερά: Σπύρος Σταμούλης, δύο Αυστραλοί αντιπρόσωποι, Ρένα, Σάμ Παπασάββας, Πήτερ Αβραάμ.

Τι και τι άλλο να θυμηθεί κανείς για τη δράση της Ρένας στην εν γένει ανάπτυξη της πολιτισμικής δραστηριότητας. Είναι πολλά και απόψε θα ακουστούν όλες οι πτυχές στις οποίες συνέβαλε η τιμώμενη φίλη.

Τη Ρένα, θα τη συνδένω πάντοτε, επίσης, με την πρώτη παρουσία του Μάριου Τόκα στην Αυστραλία, όταν εκείνος ήρθε - σχεδόν άγνωστος στο πλατύ κοινό - για να ενορχηστρώσει τραγούδια και να διευθύνει την ορχήστρα στο Φεστιβάλ Τραγουδιού που γινόταν στο Dallas Brooks Hall. Η Ρένα έκανε καταπληκτικές συνεντεύξεις με τον Μάριο, στις οποίες ο Τόκας ξεδίπλωνε το όραμά του πριν ακόμα γίνει γνωστό το πάσι το μεγάλο του ταλέντο στο οποίο η Ρένα, λειτουργώντας με το ένστικτο, όπως πάντα, είδε την αρχή ενός μεγάλου καλλιτέχνη και την πρόβαλε ποικιλοτρόπως. Ο Μάριος την τιμούσε πάντοτε με τη φιλία του.

Θυμάμαι πως πριν αναχωρήσω για την πατρίδα θα γινόταν μια άλλη τιμητική εκδήλωση. Αλλά ήμουν - κυριολεκτικά - στο αεροπλάνο όταν λάμβανε χώρα. Θυμάμαι, επίσης πως έκανα λόγο τότε για ένα από τα προγράμματα που έκανε τότε στην παροικία η Ρένα στο οποίο έπαιρνε μέρος διά τηλεφώνου μια μικρή κοπελίτσα, η Μαρίτσα, η οποία έλεγε:

- Κυρία Ρένα, [μπαίνω στον πειρασμό να μιμηθώ τη φωνή της μικρής εκείνης Μαρίτσας] και έλεγε καταπληκτικές ιστορίες. Αναρωτιέμαι πόσα τέτοια άτομα δεν θα έχει βάλει στον ελληνικό τρόπο ζωής και σκέψης η Ρένα μέσα από τα προγράμματά της! Αν απόψε, υπάρχουν τέτοια άτομα στο ακροατήριο, είναι η απόδειξη που ζητάμε για την προσφορά της Ρένας.

Δυστυχώς, δεν θα μπορέσω κι αυτή τη φορά να είμαι μαζί σας αυτό το απόγευμα παρόλο που θα το ήθελα πάρα πολύ.



Όμως, θα ήθελα να πω στη Ρένα τα εξής:

Αγαπητή Ρένα,

ο κόσμος – παρόλο που δεν φαίνεται ακόμα- γίνεται καλύτερος. Ακόμα και στις δύσκολες μέρες που περνάμε όλοι, όπου χάθηκε το ομαδικό όραμα και βασιλεύει το ατομικό υπάρχει ελπίδα. Εμείς πιστεύουμε πως ο κόσμος αξίζει να γίνει καλύτερος. Ακόμα και όταν δεν γίνεται καλύτερος, κάποιοι άνθρωποι με την παρουσία, το έργο και τα πιστεύω τους, λιγοστεύουν το κακό. Κράτα γερά, κράτησε άσβηστο το όραμά σου.

Μίμης Σοφοκλέους,

Ακαδημαϊκός-Εκδότης, Λεμεσός, 4 Αυγούστου 2009.

The Queen of Greek Journalism

The Greek Media Group has had a proud history of providing news and entertainment to the Greek community since 28 October, 1994 when across the airwaves the first voice heard on 3XY Radio Hellas was that of Rena Frangioudaki.

"Rena is an institution, everyone in the Greek community loves, respects and admires her. We are indeed privileged to have her as part of our team", said Mr. Harry Stamoulis.

Rena started working with 3XY Radio Hellas from the very first day it began operations and later once the newspaper TA NEA commenced, she joined the team of journalists in the later part of 1995.

In 2000 Rena also became involved in Channel 31, providing different reportages on various issues relating to events which were of importance to the Greek community.

Rena personifies the passion for our Greek heritage and culture and constantly tries to put a spotlight on the Greek community through whatever means possible. She brings with her years of experience, professionalism and class which is second to none. She has become a mentor and a role model for the younger, up and coming members of the Greek Media Group staff.

"She is an asset to our team and is always willing to go the extra mile in order to support, promote, encourage and elevate the Greek community"



“Επίσης, θυμάμαι... μικρή
15 ετών ακόμη, πήγε και
«γράφτηκε» στο σώμα
Ελληνίδων Οδηγών-
Προσκοπών... για αυτό ο
πατέρας, θυμάμαι, την μάλωσε...”

Η Ρένα με τον αδελφό της στο εστιατό-
ριο «Αργαίο».

through the media,” said Mr. Ross Alatsas, General Manager of the Greek Media Group.

Irene Roditi and Vicki Yianoulatou - on behalf of The Greek Media Group

Αγαπητοί φίλοι της Ρένας,

Σε αυτό το σημείωμα, θα προσπαθήσω να δώσω την εικόνα της Ρένας που είχα και έχω ακόμη σαν μικρότερος αδελφός της, από τα διάφορα που θυμάμαι και ζήσαμε μαζί πριν την μετανάστευσή της στην Αυστραλία.

Το να γράφεις για ένα τόσο δικό σου πρόσωπο, και ειδικά όταν πρόκειται για την Ρένα, φαίνεται ή μάλλον είναι, αρκετά δύσκολο, γιατί έρχεσαι σε σύγκρουση καθηκόντων ανάμεσα στην αντικειμενικότητα που πρέπει να διαθέτεις και το συναίσθημα.

Πάντως είναι γεγονός πως η ίδια η προσωπικότητα της αδελφής μου σου προσδιορίζει και τα γραφόμενα σου. Θυμάμαι λοιπόν, πως από πολύ μικρή ήταν ένα άτομο ανήσυχο – όπως πιστεύω εξακολουθεί να είναι.

Πάντα υπήρξε μόνιμος «Αντάρτης» στα καλώς ή κακώς κείμενα. Από αμνημονεύτων χρόνων, συχνά προβλέψιμη-απρόβλεπτη και που δεν υποχωρούσε εύκολα από αυτό που είχε στο μυαλό της. Για όσους την είχαν μελετήσει καλά, ασυμβίβαστη, με όποιο κόστος, που σαφώς της στοίχισε με κάποιο τρόπο, ενώ συνάμα την έκανε και να ξεχωρίσει, βάζοντας τον εαυτό της πάντα μετά τους οποιουδήποτε στόχους της και πρώτα-πρώτα τις μεγάλες αδυναμίες της, την Ελλάδα και την ιδιαίτερη πατρίδα της την Κρήτη. Προσπάθησε με δικό της τρόπο να κάνει τους Αυστραλούς και τους Έλληνο-Αυστραλούς Κρητικούς, ίσως



επειδή έφυγε νωρίς από την Κρήτη και αυτό που της έλειπε προσπάθησε να το δημιουργήσει στην νέα πατρίδα της. Πλην όμως, αναζητούσε πάντα την Ελλάδα που έχασε, και για αυτό ασχολήθηκε με πράγματα που της την θύμιζαν, όπως στους χορούς, κάθε βδομάδα, με την σταθερή συμμετοχή της. Θυμάμαι στις βραδιές που οργάνωνε τότε ο "Goya" στις συναυλίες που δεν έχανε με τίποτε, είτε στην Αυστραλία είτε ακόμη όταν βρισκόταν στην Ελλάδα.

Έτσι απέκτησε πολλούς φίλους και συνεργάτες και ως είναι φυσικό και το αντίθετο. Είχε και έχει πάθος με το τραγούδι, που ούτε αυτό τη «γλίτωσε» αφού υπήρξε περίοδος που ασχολήθηκε ερασιτεχνικά και σχεδόν επαγγελματικά με αυτό. Ενώ δεν της ξέφυγε ούτε το θέατρο, στο οποίο συμμετείχε «ώριμη πλέον». Ενώ μου θυμίζει τις παιδικές μου αναμνήσεις που ο πατέρας μας της έλεγε «Ρηνούλα να μας τραγουδήσεις τώρα» και εκείνη το έκανε καμαρώνοντας, ενώ προσκαλούσε στις αρχές για «βοήθεια» και την μεγαλύτερη αδελφή μας την Ιωάννα, γεγονός που της αύξανε και την αυτοπεποίθησή της. Ενώ δεν παρέλειψε να συμμετάσχει και στην Εκκλησιαστική χορωδία, ψάλλοντας τα εγκώμια κατά την διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας, κάθε Πάσχα στα εφηβικά της χρόνια.

Η αλήθεια είναι ότι δεν δίσταζε να δοκιμάζει νέες εμπειρίες, ήταν σε μια διαρκή αναζήτηση, και εάν απογοητευόταν από καταστάσεις ή ανθρώπους εκείνη συνέχιζε, χωρίς να κοντοστέκεται. Βέβαια πολλές φορές ερχόταν σε σύγκρουση και με φιλικά και αγαπημένα πρόσωπα, χωρίς να διστάσει, κάτι που σαφώς δημιουργούσε εντάσεις, αλλά έτσι αισθανόταν εντάξει με τον εαυτό της, δηλώνοντας την θέση της, έτσι παρέμενε ζωντανή. Πολύ συχνά επίσης, οργάνωνε παιχνίδια όταν η οικογένεια επισκεπτόταν συγγενικές ή γειτονικές οικογένειες όπου επιμελείτο τον τρόπο που θα γίνονταν το παιχνίδι, ασταμάτητη κυριολεκτικά σε αυτά.

Ενώ θυμάμαι μια ζαβολιά που συμμετείχα κι εγώ, όταν στους κουραμπιέδες της μαμάς, «κλέβαμε» λίγους από την πυραμίδα που ήταν τοποθετημένοι και μετά φυσούσαμε (κατόπιν προτροπής της), προκειμένου να εξαφανίσουμε τα ίχνη των δακτύλων μας. Πραγματικά ήταν από τους πιο νόστιμους κουραμπιέδες αφού είχαν την απαγόρευση να τους «γευόμαστε», αφού ήταν για τους επισκέπτες στην περίοδο των Χριστουγέννων, και είναι από τα αξέχαστα που συμμετείχα σαν ο μικρός της οικογένειας και ακόμη θυμάμαι αυτή την γλύκα που είχαν, αφού η εποχή αυτή ήταν «σχετικά λιτή». Στην απόλαυση τέτοιων πειρασμών, λόγω και της αυστηρότητας της οικογένειας, αλλά και λόγω του ότι σαν μικρότερος αδελφός, εγώ ζήταγα ίσως πιο πολύ τα γλυκά, και εκείνη

“Έχει μια μαριώδη αγωνιστικότητα για τα πιστεύω της, αψηφά καθωσπρεπισμούς, καταβυθίζεται στην διαίσθησή της προκειμένου να μιλήσει τη γλώσσα της αλήθειας.”

Η Ρένα ηγείται ομάδος προσκοπίνων στα Χανιά, Κρήτης.



βέβαια συνωμοτικά η όχι, ευχαρίστως έβρισκε τις λύσεις.

Επίσης, θυμάμαι πως εντελώς αυθαίρετα, μικρή 15 ετών ακόμη, πήγε και «γράφτηκε» στο σώμα Ελληνίδων Οδηγών-Προσκοπίνων και μετά την ανακοίνωσε στο σπίτι, για αυτό ο πατέρας, θυμάμαι, την μάλωσε, παρά ταύτα εκείνη επέμενε και τελικά παρέμεινε στην απόφασή της. Έτσι λειτουργούσε και αργότερα. Στην υπόλοιπη ζωή της. Αυτή η υπερβολική της ενέργεια και η ενεργή συμμετοχή της σε πολλά ενδιαφέροντα από μικρή, την έκανε να παραμελήσει τα μαθήματά της, με αποτέλεσμα να την παρατηρεί αυστηρά η μητέρα μας, γεγονός που βέβαια, πολύ αργότερα την έκανε να κοιμάται παρέα με ένα βιβλίο, κάτι που μέχρι σήμερα εξακολουθεί και συνεχίζει να κάνει. Όμως και ένας άλλος λόγος που το βιβλίο έμενε πίσω τότε ήταν ένα «πικάπ» που αγόρασε από τις πρώτες οικονομίες της που όλοι ακούγαμε την πρώτη μουσική με εκείνους τους δίσκους των 45 στροφών του βινυλίου. Με το μάμπο και το τουίστ, τα χάλι γκάλι, που θυμάμαι πως βάζαμε όλα τα αδέρφια ρεφενέ, να αγοράσουμε δίσκους κρυφά από τους γονείς μας, ενώ περιμέναμε να πάνε κάποια επίσκεψη για να ενεργοποιήσουμε το πικάπ. Βέβαια, η ανταλλαγή δίσκων έδινε και έπαιρνε από την Ρένα, που από τότε έδειχνε πόσο της άρεσε η μουσική τέχνη, ενώ γινόταν και η σχετική σύνναξη μερικές φορές από την γειτονιά προκειμένου να αναδειχθούν οι νέες χορευτικές φιγούρες. Αξίζει όμως να παρατηρήσω πως αντιθέτως άργησε να σημειώσει πρόοδο στην μαγειρική, έτσι μετά από κάποιες αποτυχημένες προσπάθειες, περισσότερο για εντυπωσιασμό νομίζω στην εφηβική ηλικία, μας «άφησε νηστικούς» στο σπίτι όταν σε μία απουσία της μητέρας μας, αποφάσισε να ετοιμάσει φαγητό (γουρουνάκι κολυμπητό), που δεν τρωγόταν. Κι όμως τα τελευταία 15 χρόνια, ομολογώ πως έχω κυριολεκτικά εκπλαγεί από την εξέλιξη της στην



κουζίνα, είτε βρισκόμουν στην Αυστραλία, κατά καιρούς, είτε όταν μας επισκεπτόταν στην Ελλάδα, όπου δοκιμάσαμε τις συνταγές της, κρητικές και μη. Είναι ίσως το μόνο που άργησε να σημειώσει ανάλογη πρόοδο.

Ένδειξη πως αυτά που ίσως «ξέχασε» στην πορεία της, θυμήθηκε να τα συμπληρώσει, καθυστερημένα, γιατί η υπερηφάνεια της, είναι τις περισσότερες φορές που την οδηγεί στο να πει «εδώ και τώρα» αυτό πρέπει να γίνει.

Όλα λοιπόν τα παραπάνω έκτισαν ένα χαρακτήρα που η διαδρομή του με τα πάνω και τα κάτω της, δημιούργησε έναν μαχητή, και μια ευαίσθητη ψυχή που πολλές φορές πάλεψε μόνη της και σε προσωπικό επίπεδο αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο, προσπαθώντας να προσφέρει στον Ελληνισμό της Αυστραλίας, παραμένοντας ασυμβίβαστη, κάτι που την έφερε ως εδώ, και η τιμή που της κάνετε αναγνωρίζοντάς της αυτό, είναι η μεγαλύτερη που μπορείτε να της προσφέρετε, και για την οποία, είμαι σίγουρος ότι αισθάνεται υπερήφανη και εκείνη κι εμείς από την δική μας γωνιά στην Ελλάδα και σας ευχαριστούμε όλους εσάς στην άλλη Ελλάδα, αυτή της Αυστραλίας, για αυτή σας την πρωτοβουλία – επιβράβευση, να είστε πάντα καλά και να συνεχίσετε το έργο σας στην άλλη Ελλάδα που κρατάτε ψηλά, εκεί στην μακρινή Αυστραλία, που έχει πολλούς αντάξιους και πραγματικούς πατριώτες.

Νίκος Φραγκιουδάκης

(αδελφός της Ρένας) Αθήνα, 26/08/09

Η Ρένα είναι το μυθικό πρόσωπο των παιδικών μου χρόνων! Η απόσταση βοήθησε πολύ σ' αυτό. Όμως αυτό δεν αποτέλεσε εμπόδιο στην κατοπινή δυνατή σχέση που αναπτύχθηκε. Οι λιγοστές στιγμές που τη συναντούσα ήταν μοναδικές. Τη θαύμαζα...πώς μπορούσε να επικοινωνεί με τόσο άνεση με μεγάλα ονόματα της ελληνικής πολιτιστικής μας ζωής, χωρίς έπαρση με περίσσια απλότητα, αμεσότητα και σεμνότητα! Στα μάτια μου φάνταζε θεά και ήταν θεά.

Αγαπούσαμε τα ίδια πράγματα. Την ελληνική μουσική, το θέατρο, τα βιβλία. Έτσι πολύ απλά με πήρε στον κόσμο της και με ταξίδεψε...από μακριά. Η Ρένα για μένα ήταν ο μοναδικός συνδετικός κρίκος, και είναι φυσικά, με την χώρα που κάποτε γεννήθηκα και έζησα για λίγο, οπότε είναι ένα παρακλάδι και της δικής μου προσωπικής ιστορίας.

*“Της εύχομαι υγεία και
δύναμη για να τη συνεχίσει.
Είμαι βέβαιος για τη συνέχεια
αυτή, γιατί υποφέρει και
αγωνιά για την Κύπρο”*

Στα εθνικά θέματα η Ρένα ήταν πάντα παρούσα



Η εφηβική ζωή αναζητά πρότυπα και ήμουν τυχερή πως είχα αποκτήσει το δικό μου.

Η Ρένα είναι μια πολύ έντονη προσωπικότητα, χωρίς να το θέλει η ίδια, που συγκεντρώνει πολλά διαφορετικά και αντίθετα στοιχεία. Θα 'λεγα ότι αποτελείται από δωρικά, αλλά και ιωνικά χαρακτηριστικά. Η αυθεντικότητά της στηρίζεται στο γεγονός ότι κατάγεται από την λεβεντομάννα Κρήτη, είναι σκληρή με τον εαυτό της, βάζει τον πήχυ ψηλά με ό,τι κι αν ασχοληθεί, είναι τελειομανής, γι' αυτό και έχει μια ανήκουστη ντομπροσύνη να τα βάζει με το άδικο και τους αδικημένους.

Έχει μια μανιώδη αγωνιστικότητα για τα πιστεύω της, αψηφά καθώς-πρεπισμούς, καταβυθίζεται στην διαίσθησή της προκειμένου να μιλήσει τη γλώσσα της αλήθειας. Αυτή είναι η δωρική της πλευρά.

Η άλλη της πλευρά αφυπνίζει συνειδήσεις. Αν την εμπιστευτείς γίνεται η μεγαλύτερη αγκαλιά ανακούφισης. Αφουγκράζεται τα εσώψυχά σου, σε βοηθά ν' ανέβεις λίγο ψηλότερα, γιατί σε ακούει, είναι εκεί μαζί σου, πλάι σου. Ασκήι ακαταμάχητη γοητεία με την τρυφερότητα της αποδοχής, είναι τόσο ανθρώπινη και ειλικρινής που θα την ήθελες μαζί σου σ' ένα ερμηονήσι να σου δίνει κουράγιο ν' ανάψεις τη φωτιά... Είναι πνευματώδης, αναζητήτρια μιας νέας τάξης πραγμάτων, λαμβάνει τα μηνύματα των καιρών είναι ανοιχτή σε νέες προκλήσεις και δεν εφησυχάζει ποτέ. Αγαπά το εσωτερικό ταξίδι και αυτό την κάνει ακόμα πιο λαμπερή. Η Ρένα είναι ασκητική, αυτάρκης, αξιοπρεπής, είναι χαρισματική, άμεση, ειλικρινής είναι ανεξάρτητη, ελεύθερη, ευαίσθητη και τρυφερή, γλυκομίλητη και άκρως γοητευτική!



Είναι ο άνθρωπος που με μπόλιασε με Ελλάδα, γιατί το πάθος της ξεπερνούσε και ξεπερνά την απόσταση που μας χωρίζει.

Είναι ο άνθρωπος που μ' έκανε να κοιτάξω προς τα μέσα, για να βρω το δρόμο της δικής μου κορυφής..., είναι ο άνθρωπος που με συνδέει με τον τόπο που γεννήθηκα, είναι ο άνθρωπος που εγώ γνώρισα σε αυτές τις μετρημένες φορές που συναντηθήκαμε..., έτσι κι αλλιώς η φωνή της από το τηλέφωνο είναι τόσο ζεστή και τόσο διεισδυτική, που την νιώθεις πάντα κοντά σου - κάπως έτσι θα την βιώνουν και οι ακροατές της.

Εύχομαι νά 'ναι πάντα γερή, νά 'ναι πάντα φωτεινή και να χαρίζει χαρά και ευτυχία σε όσους τη γνωρίζουν πραγματικά!

Προσπάθησα να μιλήσω όσο πιο ειλικρινά μπορούσα, μα είναι δύσκολο να αποστασιοποιηθείς από το πρότυπο σου!

Ντορίνα Μάλλιου

(ανηψιά της Ρένας) Ζωγράφος, Αθήνα, 2009

Η Ρένα για την Κύπρο

Με ιδιαίτερη χαρά πληροφορήθηκα ότι η τελευταία έκδοση του περιοδικού Αντίποδες θα τιμήσει την καθ' όλα άξια, την αγωνίστρια για τα δίκαια του Ελληνισμού, και όχι μόνο, Ρένα Φραγκιουδάκη.

Η Ρένα είναι μπροστάρης σε όλες τις διεκδικήσεις μας, και ακούγεται η φωνή της με πάθος να διεκδικεί για τους ηλικιωμένους μας, για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, για την ελληνομάθεια, για την προβολή του πολιτισμού μας αλλά και για τη Μακεδονία και την Κύπρο μας, για ν' αναφέρω μόνο λίγα από τη δράση και τους στόχους της.

Για το λόγο αυτό θα σας παρακαλούσα όπως μου παραχωρήσετε λίγο χώρο για ν' αναφερθώ, σαν Πρόεδρος της Παναυστραλιανής Συντονιστικής Επιτροπής Κυπριακού Αγώνα, (ΠΑ.Σ.Ε.Κ.Α.) στην προσφορά της στον αγώνα που διεξάγουμε στους Αντίποδες για να συμπαρασταθούμε στον αγωνιζόμενο λαό της Κύπρου μας, γιατί η Ρένα πήρε ενεργό μέρος σ' αυτόν τον αγώνα από τις μαύρες μέρες της εισβολής και συνεχίζει ασταμάτητα μέχρι σήμερα, είμαι δε βέβαιος ότι δε θα καταθέσει τα όπλα μέχρι την τελική δικαίωση.

Από τις διάφορες θέσεις που κατείχε στους ελληνικούς σταθμούς, τις



*“Η προσφορά της συνεχίζεται,
και θα συνεχίζεται μέχρι την
ημέρα που ο ήλιος της ελευθε-
ρίας θα ανατείλει στο βασι-
λισμένο νησί και θ’ απαλλαγεί
από το στρατό κατοχής.”*

*Στην τιμητική της δεξίωση από τους
Κρήτες της Μελβούρνης το 1995, με
τον Πρόξενο κ. Γ. Βέη.*

περισσότερες φορές εθελόντρια, είχε σαν κυριότερο θέμα της την αδικία εις βάρος της Κύπρου και του λαού της, αναφερόταν στην βάρβαρη τουρκική εισβολή, στην αγωνία των συγγενών των αγνοουμένων, στο δράμα των προσφύγων, στις ειδήσεις από την αγωνιζόμενη Μεγαλόνησο που προσπαθούσε να περισώσει ό,τι μπορούσε για να μπορέσει να ορθοποδήσει. Οι αναφορές της στην Κύπρο γίνονταν με ιδιαίτερη ευαισθησία, πόνο για τους αδικοχαμένους, και πίκρα για την αδιαφορία των μεγάλων που την εγκατέλειψαν. Ο Ελληνισμός στους Αντίποδες γινόταν κοινωνός των συναισθημάτων της Ρένας και ανταποκρινόταν ανάλογα στις διάφορες προσκλήσεις για βοήθεια και συμπαράσταση.

Η ΠΑ.Σ.Ε.Κ.Α. με σύνθημα «δεν ξεχνώ» αγωνίζεται για τη διατήρηση της μνήμης και στους δικούς μας γιατί όλοι γνωρίζουμε ότι τίποτα δεν ξεφεύγει από τον πανδαμάτορα χρόνο. Για να έχει επιτυχία ο αγώνας μας πρέπει ο Ελληνισμός να έχει την Κύπρο στη μνήμη του. Η Ρένα το φρόντισε κι αυτό.

Μαζί με άλλους συναδέλφους της έχει κατορθώσει να βάλει την Κύπρο και το πρόβλημά της σε κάθε ελληνικό σπίτι, όχι μόνο στη Μελβούρνη αλλά σε όλη την Αυστραλία. Συνειδητοποίησε ότι αν ξεχάσει ο Ελληνισμός την Κύπρο θα την ξεχάσουν και όλοι οι άλλοι, και τότε αλίμονο, αντί για δικαιοσύνη στην Κύπρο, η Κύπρος θα εισπράξει περισσότερες αδικίες και θα υποφέρει περισσότερα δεινά. Προσπαθεί συνεχώς να ευαισθητοποιεί τον Ελληνισμό για την αδικία, για την παράνομη εισβολή και κατοχή, την καταπάτηση των βασικών ελευθεριών και δικαιωμάτων και την καταστροφή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Έχει κατορθώσει, μαζί με επάξιους συναδέλφους της να έχει ο Ελληνισμός των Αντιπόδων την Κύπρο όχι μόνο στο νου του αλλά και στην καρδιά του.



Η Ρένα σαν καλλιτέχνίδα, μαζί με τον άλλο μεγάλο φίλο της Κύπρου, τον αείμνηστο Κώστα Τσικαδέρη, καθώς και με άλλους καλλιτέχνες, έχει τραγουδήσει την Κύπρο και έχει συγκινήσει το ακροατήριο σε εκδηλώσεις, και τα πλήθη σε δημόσιες συγκεντρώσεις, πορείες διαμαρτυρίας στους δρόμους της Μελβούρνης, στα σκαλοπάτια της Βουλής της Βικτώριας, στο Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη, και όπου αλλού διαμαρτυρηθήκαμε εναντίον της παρανομίας στην Κύπρο.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε και τη Ρένα πίσω από τον κινηματογραφικό φακό όπου τη βλέπουμε να αποθανατίζει τις σκηνές που περιγράφω πιο πάνω, τις διάφορες εκδηλώσεις και διαμαρτυρίες, για να τις παρουσιάσει στην τηλεόραση αργότερα, στο ραδιοφωνικό σταθμό και στην εφημερίδα όπου τώρα εργάζεται. Οι παρουσιάσεις της αυτές δεν είναι μόνο για το ελληνόφωνο κοινό αλλά και για τις κυβερνητικές υπηρεσίες που μεταφράζουν τα ελληνικά ΜΜΕ για να προγραμματίζουν και να προσαρμόζουν την πολιτική τους και τη στάση τους στα διάφορα θέματα που ενδιαφέρουν την Παροικία. Αν τα ελληνικά ΜΜΕ είναι γεμάτα με Κύπρο, πρωτοσέλιδες ειδήσεις από τις εκδηλώσεις μας, πολλές σελίδες με φωτογραφίες από συγγενείς αγνοουμένων, μαυροφορεμένες γυναίκες, νέους με συνθήματα να διαμαρτύρονται δυναμικά, τότε η στάση τους έναντι του εθνικού μας θέματος θα είναι υπέρ του δικαίου. Άλλωστε ο κυριότερος ρόλος των εκδηλώσεων διαμαρτυρίας έχει στόχο τις Κυβερνήσεις μας. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η Ρένα έχει φροντίσει και γι' αυτή την πτυχή του αγώνα μας, τα μηνύματά της είναι εύστοχα και αποτελεσματικά.

Είναι στιγμές που οι απανταχού αγωνιστές για δικαιοσύνη στην Κύπρο απογοητεύονται από τη συνεχιζόμενη πολύχρονη αδικία, έχουν περάσει 35 ολόκληρα χρόνια και η αδικία συνεχίζεται παρά τις αποφάσεις του Ο.Η.Ε. και του Συμβουλίου Ασφαλείας που απαιτούν αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων και των εποίκων και επιστροφή των προσφύγων στις πατρογονικές τους εστίες. Απογοητεύονται από τα ατιμώρητα εγκλήματα που έρχονται στην επιφάνεια και συνεχίζουν να παραμένουν ατιμώρητα, όπως οι πρόσφατες ταυτοποιήσεις των οστών των πέντε αιχμαλώτων πολέμου που εκτελέστηκαν εν ψυχρώ. Απογοητεύονται και από τον εφησυχασμό των ημετέρων, ενώ η άλλη πλευρά προσπαθεί συνεχώς και με κάθε μέσον να παγιώσει και να νομιμοποιήσει την αδικία με δικαστήρια και προσφυγές, με την εκμετάλλευση της γεωπολιτικής της θέσης και τα συμφέροντα άλλων χωρών. Βλέπουμε την άλλη πλευρά

*“Και εξέπληξε όλους και προ
πατός τον εαυτό της, επειδή
για μία ακόμη φορά, τα πήγε
για χαρά και δυο τρομάρες!”*



να ξοδεύει αφειδώς σε δικαστικούς αγώνες για να πετύχει έστω και μια ευνοϊκή απόφαση, να πληρώνει τα δικαστικά έξοδα των Άγγλων που αγόρασαν στα κατεχόμενα, τις τουρκικές αερογραμμές να προσπαθούν με δικαστικούς αγώνες να νομιμοποιήσουν πτήσεις στο παράνομο αεροδρόμιο στα κατεχόμενα. Τους βλέπουμε επίσης να προσπαθούν να εκμαιεύσουν υποσχέσεις για απ' ευθείας εμπόριο με το ψευδοκράτος και να το ονομάζουν, ας ελπίσουμε εκ παραδρομής, τουρκικό μέρος της Κύπρου.

Αυτή η απογοήτευση δημιουργεί πολλές φορές, και σε πολλούς, μια τάση για εγκατάλειψη του αγώνα γιατί τον θεωρούν άνισο και μάταιο. Είναι πολλοί που σκέφτονται ότι αφού δεν έχουμε να κερδίσουμε τίποτε με τον αγώνα που κάνουμε τότε προς τι οι αγώνες, οι συνεδριάσεις, οι διαμαρτυρίες, οι συγκεντρώσεις, η σπατάλη χρόνου και χρήματος, ενώ έχουμε τόσα άλλα πολλά να κάνουμε. Συγκρούεται όμως με την εξεταστική, για να χρησιμοποιήσω ήπιο χαρακτηρισμό, ματιά της Ρένας και την αυστηρή της κριτική που δεν αποδέχεται συμβιβασμό και σε κάνει να αισθάνεσαι ένοχος για τη λιποψυχία και για τη σκέψη και μόνο ν' αφήσεις την Κύπρο έρμαιο των εισβολέων και συμφεροντολόγων συνεργατών τους. Η Ρένα με τη στάση της και με τη δράση της είναι ένας από τους ανασταλτικούς παράγοντες για την εγκατάλειψη αυτού του απαισιόδοξου συλλογισμού και ενθαρρύνει τη συνέχιση του αγώνα. Με την ευκαιρία αναφέρω ότι ένας άλλος ανασταλτικός παράγοντας είναι η δυναμική παρουσία των νέων μας στην τελευταία πορεία διαμαρτυρίας.

Σεβόμενος το χώρο σας και το γεγονός ότι στην ίδια τη Ρένα δεν αρέσουν οι έπαινοι, γιατί όπως λέει και η ίδια κάνει απλώς το καθήκον της, τελειώνω αυτή μου τη σύντομη αναφορά για την προσφορά της Ρένας προς την Κύπρο. Η προσφορά της συνεχίζεται, και θα συνεχίζεται μέχρι



την ημέρα που ο ήλιος της ελευθερίας θα ανατείλει στο βασανισμένο νησί και θ' απαλλαγεί από το στρατό κατοχής. Της εύχομαι υγεία και δύναμη για να τη συνεχίσει. Είμαι βέβαιος για τη συνέχεια αυτή, γιατί υποφέρει και αγωνιά για την Κύπρο.

Κώστας Προκοπίου

Πρόεδρος της ΠΑ.Σ.Ε.Κ.Α.

Ο εθελοντισμός ανάμεσα στις μειονότητες που απαρτίζουν την ποικιλόμορφη, πολυπολιτιστική και πολυγλωσσική κοινωνία της Αυστραλίας, είναι αναμφίβολα πολύ διαδεδομένος. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι μειονότητες έχουν μεγάλες ανάγκες ιδιαίτερα στην πρώτη φάση της εγκατάστασής τους στη νέα τους πατρίδα, αλλά και στα επόμενα χρόνια για τη διατήρηση της ταυτότητάς τους και της πολιτισμικής τους κληρονομιάς.

Στην ελληνική παροικία η εθελοντική προσφορά, από τότε που ήρθαν οι πρώτοι Έλληνες στη φιλόξενη αυτή χώρα μέχρι και σήμερα, έχει δημιουργήσει τεράστια οφέλη, τόσο για άτομα με ειδικές ανάγκες, όσο και για ολόκληρη την παροικία.

Δυστυχώς με ελάχιστες εξαιρέσεις, στην παροικία δεν έχουμε ακόμη μπορέσει να αξιολογήσουμε σωστά την αξία αυτού του εθελοντισμού και να βρούμε τρόπους, να εκφράσουμε τη συλλογική μας ευγνωμοσύνη σ' αυτούς που ανιδιοτελώς προσέφεραν και προσφέρουν στα κοινά, ώστε να ενθαρρύνουμε και τις νέες γενιές να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους.

Αναμφίβολα, το οικονομικοκοινωνικό μας επίπεδο έχει ανέβει πάρα πολύ, σε σύγκριση με εκείνο των πρώτων χρόνων της μετανάστευσης. Παρ' όλα αυτά δεν έχουμε ακόμη καταφέρει να προβλέψουμε σωστά τις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες της παροικίας και να είμαστε σε θέση να αντιδρούμε με στρατηγική και προγραμματισμό, στις μελλοντικές προκλήσεις.

Ανάμεσα στους πολλούς εθελοντές που εξακολουθούν ακούραστα να προσφέρουν στα κοινά είναι και η γνωστή συμπάροικος, Ρένα Φραγκιουδάκη.

Για την παροικιακή δράση της Ρένας έχουν μιλήσει αρκετοί. Σε μια ειδική τελετή που είχε διοργανώσει η Κρητική πατριά προς τιμήν της Ρένας προς τα τέλη της δεκαετίας του '90, στη δική μου ομιλία την είχα χαρακτηρίσει ως «πανταχού παρούσα και τα πάντα πληρούσα». Δεν μπορούσε να νοηθεί πολιτιστική εκδήλωση χωρίς την παρουσία της Ρένας.

*“Αυτή ήτανε η πολύτιμη και
τεράστια εθνική και
παροικιακή κοινωνική
προσφορά της Ρένας
Φραγκιουδάκη, που δεν μπορεί
ν’ αμφισβητηθεί καρείς
αμερόληπτος κριτής.”*



Θυμάμαι την Ελληνική Εβδομάδα, τους Αντίποδες, το Φεστιβάλ Τραγουδιού και τόσες άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις στις οποίες η Ρένα έκανε την παρουσίαση του προγράμματος. Μετά από μια τόσο έντονη επαφή με καλλιτέχνες, θεώρησε πως έπρεπε να δείξει και η ίδια το καλλιτεχνικό της ταλέντο και χωρίς δυσκολία έλαβε μέρος στο θέατρο, τον κινηματογράφο, την τηλεόραση ακόμη και το τραγούδι, ως ερμηνεύτρια. Όμως ο ρόλος για τον οποίο είναι πιο γνωστή η Ρένα στην παροικία, είναι ως δημοσιογράφος και εκφωνήτρια ελληνόφωνων προγραμμάτων στο ραδιόφωνο. Δικαίως θεωρώ ότι την αποκάλεσα στην τελετή της Κρητικής πατριάς, «Πρώτη Κυρία του Ελληνόφωνου Ραδιοφώνου στην Αυστραλία», χρησιμοποιώντας έναν ανάλογο τίτλο που είχε στην Ελλάδα, η Ελένη Βλάχου.

Η Ρένα άρχισε τη ραδιοφωνική της σταδιοδρομία το 1966 στο 3XY όταν ο σταθμός αυτός ήταν κυρίως αγγλόφωνος, για να καταλήξει 30 χρόνια αργότερα πάλι στο 3XY, αλλά αυτή τη φορά με τους γλωσσικούς όρους αντεστραμμένους και το σταθμό απολύτως Ελληνικό. Η Ρένα εργάστηκε για 15 χρόνια στο 3EA της Ειδικής Υπηρεσίας Ραδιοφωνίας –Τηλεόρασης SBS, ως εκφωνήτρια, συντονίστρια και στις δημόσιες σχέσεις. Επίσης συνεργάστηκε και με τους σταθμούς 3GL, 3ZZ και 3LO – ABC. Είχε μια παιδική εκπομπή στο κανάλι 7, παρουσίασε για ένα χρονικό διάστημα την εκπομπή Grecian Scene στο κανάλι 10 και έλαβε μέρος το 1980 σε μια δική μου τηλεοπτική παραγωγή για το SBS με τίτλο «Το τραγούδι της Μελβούρνης». Το πρόγραμμα αυτό πήρε το πρώτο βραβείο καλύτερου ντοκιμαντέρ της χρονιάς εκείνης.

Η δράση της Ρένας στις τέχνες και τα πολιτιστικά δρώμενα πάντοτε αποσκοπούσε στην πολιτιστική και κοινωνική αναβάθμιση της παροι-



κίας. Όμως οι δραστηριότητές της δεν περιορίστηκαν στα ελληνικά πλαίσια. Ως Διευθυντής του Υπουργείου Μετανάστευσης και Υποθέσεων Εθνοτήτων, την συναντούσα σε διάφορες εκδηλώσεις εθνικών κοινοτήτων κυρίως πολιτιστικές, φεστιβάλ, ως μέλος κριτικής επιτροπής κλπ.

Το 1988 διορίστηκε μέλος της Πολυπολιτιστικής Συμβουλευτικής Επιτροπής του Πρωθυπουργού της Αυστραλίας, καθώς επίσης και στη μεταναστευτική επιτροπή παιδικών προγραμμάτων της τηλεόρασης. Μια παράμετρος της δράσης της Ρένας ήταν να προσφέρει τις υπηρεσίες της στους μη προνομιούχους και τους αναξιοπαθούντες αφιλοκερδώς, ιδιαίτερα σε οργανισμούς όπως αυτόν που υπηρετώ τώρα εγώ, το Σύλλογο για τη Φροντίδα των Ηλικιωμένων.

Η Ρένα είχε, και εξακολουθεί να έχει, μια ποικιλόμορφη ζωή γεμάτη χαρές, λύπες, αντιξοότητες, επιαινούς, σκληρή εργασία, φτώχεια, ενώ κάποτε ακόμη και ξυλοδαρμό από άτομα που διέρρηξαν το «Αιγαίο». Γενικά έχει περάσει πολλά. Ίσως αυτά τα σκαμπανεβάσματα της ζωής να έχουν διαπλάσει το χαρακτήρα της και να την έχουν οπλίσει με την αντοχή, που τη χαρακτηρίζει.

Υπάρχουν πάρα πολλά περιστατικά και ανέκδοτα γύρω από τις γκάφες της, όπως όταν την έπιασε ο ύπνος κατά τη διάρκεια ανταπόκρισης του Σωτήρη Χατχημανώλη από την Ελλάδα. Σε μια άλλη περίπτωση η Ρένα είχε πάει να πάρει συνέντευξη από το διακεκριμένο δικηγόρο Frank Galbally και επειδή αντιμετώπιζε δυσκολίες με την αγγλική, είχε γράψει όλες τις ερωτήσεις χρησιμοποιώντας ελληνικούς χαρακτήρες. Μετά το τέλος της συνέντευξης ο Frank Galbally συγχάρηκε τη Ρένα, επειδή μπορούσε να υποβάλει ερωτήσεις στα αγγλικά μεταφράζοντάς τις με τέλεια ευκολία, από τα ελληνικά! Η φήμη της «διγλωσσίας» της ήταν τόσο μεγάλη που τελικώς της ανατέθηκε και ένα πρόγραμμα του 3ΕΑ στα Αγγλικά. Και εξέπληξε όλους και προ παντός τον εαυτό της, επειδή για μία ακόμη φορά, τα πήγε μια χαρά και δυο τρομάρες!

Όμως επιστρέφοντας σε μια πιο σοβαρή αξιολόγηση της εθελοντικής προσφοράς της Ρένας, από δικής μου πλευράς την ευγνωμονώ και εύχομαι να έχει το κουράγιο να συνεχίσει το έργο της. Είμαι βέβαιος ότι η ιστορία της παροικίας μας, θα της κρατήσει μια εξέχουσα θέση.

Σάκης Ζαφειρόπουλος

Πρώην Γεν. Διευθυντής SBS

Ρένα RENA

“Αγαπητή μας Ρένα, Ρένα ολόκληρης της παροικίας, σου οφείλουμε πολλά.”

*Σε μία συνάντηση η Ρένα με τους:
Ηλία Ντωνούδη, Δημήτρη Κοντολάζο
και Σωτήρη Χατζημανώλη.*



Η Ρένα όλων μας

Τη Ρένα Φραγκιουδάκη τη γνωρίζω πάνω από 30 χρόνια. Είμαστε φίλοι και για μια δεκαετία περίπου - από το 1980 έως το 1990 - υπήρξαμε στενοί συνεργάτες στο ραδιόφωνο της SBS.

Για την ακρίβεια εγώ την βρήκα εκεί. Η Ρένα υπήρξε από τα πρώτα στελέχη του ελληνικού προγράμματος και - στην κυριολεξία - έδωσε και την ψυχή της για την ανάπτυξή του.

Το καλό ξεκίνημα του (τότε) 3ΕΑ το οφείλουμε αρχικά στον Τάκη τον Γκόγκο, τον Τάκη Ευστρατιάδη, το Ντίνο Μελιδώνη, το Νίκο Σκιαδόπουλο, τη Ρένα Φραγκιουδάκη, την Αμαλία Βασιλειάδη, την Έλλη Παπαντωνίου, τον Χάρη Σιαμαρή, τον Ηλία Ντωνούδη, κ.α.

Αργότερα κάποιοι απ' αυτούς αποχώρησαν και υπό τον συντονισμό της Κούλας Μπίτση προστέθηκε νέο αίμα. Η Άντζελα Πύρδα, η Ευγενία Μωραΐτη, ο Γιάννης Ζανθιώτης, ο Αλέξης Ντουντουλάκης, ο Κώστας Νικολόπουλος και εγώ.

Ήταν εκείνη την δεκαετία του 1980 που η παροικία βρισκόταν στην ακμή της και το ραδιόφωνο της SBS ακουγόταν σχεδόν από το σύνολο του Ελληνισμού.

Νέοι όλοι μας και με όρεξη για δουλειά αφιερώναμε ατελείωτες ώρες στο ραδιόφωνο με ελάχιστη αμοιβή!

Αυτή που ήταν ...ασυγκράτητη όμως ήταν η Ρένα. Είχε μετατρέψει τα γραφεία και τα στούντιο της SBS σε σπίτι της. Επτά μέρες την εβδομάδα και 24 ώρες το 24ωρο η Ρένα λειτουργούσε για τον σταθμό.



Ήταν η ζωή της. Και δεν περιοριζόταν μόνο στο ελληνόφωνο πρόγραμμα. Είχε πρωταγωνιστικό ρόλο και σε άλλες αγγλόφωνες εκπομπές του σταθμού, αλλά και στις πολλές εκδηλώσεις που οργάνωνε τότε.

Η ίδια αντλούσε δύναμη από την αγάπη του κόσμου. Κάθε πρωί και κάθε βράδυ όλη η παροικία ήταν, χωρίς υπερβολή, συντονισμένη στο 3ΕΑ. Το άστρο της Ρένας μεσουρανούσε. Η ίδια, με ένα μικρόφωνο στο χέρι, ήταν πανταχού παρούσα. Δεν γινόταν παροικιακή εκδήλωση χωρίς την Φραγκιουδάκη. Τόσο για να την παρουσιάσει, όσο και για να ηχογραφήσει τα κύρια σημεία της.

Θέλω να πιστεύω πως εκείνες οι ηχογραφήσεις, αλλά και οι συνεντεύξεις της που άφησαν εποχή και αποτελούν σημαντικότατο κομμάτι της παροικιακής μας ιστορίας δεν σβήστηκαν και κάποτε θα αξιοποιηθούν...

Μεγάλη αγάπη της Ρένας τα παιδιά και ο πολιτισμός. Γι αυτό και δεν περιοριζόταν μόνο στην παρουσίαση παιδικών εκπομπών και ραδιοφωνικών πολιτιστικών προγραμμάτων.

Πρωταγωνιστούσε και στην οργάνωση παιδικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων στην παροικία μας που, μάλιστα, σημείωσαν μεγάλη επιτυχία.

Για δυο, τουλάχιστον, δεκαετίες, ήταν αδύνατο να υπάρξει παροικιακή πολιτιστική εκδήλωση χωρίς την παρουσία της Ρένας.

Κι όλα αυτά χωρίς ποτέ να ξεχνά τους ηλικιωμένους μας στους οποίους, επίσης, έχει αφιερώσει ένα σημαντικό κομμάτι της ζωής της.

Για την φίλη Ρένα, τον άνθρωπο και τη συνάδελφο επιφυλάσσομαι να τοποθετηθώ πιο αναλυτικά στο μέλλον (της το οφείλω άλλωστε) μιας και αυτή η σύντομη αναφορά μου γράφτηκε στην κυριολεξία στο ... πόδι, λόγω απουσίας μου στην Ελλάδα.

Αυτό που θέλω να υπογραμμίσω εδώ είναι πάντως πως δεν ξέρω άλλο μέλος της παροικίας μας που να την έχει υπηρετήσει με τέτοια αυταπάρηση όπως η Ρένα. Και γι' αυτό την ευχαριστούμε.

Σωτήρης Χατζημανώλης

Αρχισυντάκτης εφημερίδας «Νέος Κόσμος»



Με τον Γιαννάκη

Δεξιά: Η Ρένα με τον Υπουργό Peter
Spyker και τον Jeff Kennett, κόβουν την
τούρτα του 3ΕΑ και του νυν SBS

Ρένα Φραγκιουδάκη

Η αναγνώριση της προσφοράς της Ρένας Φραγκιουδάκη από τον Ελληνο - Αυστραλιανό Πολιτιστικό Σύνδεσμο Μελβούρνης είναι από-

λυτα σωστή και επιβεβλημένη, και χάρηκα ιδιαίτερα που μου δίνεται η ευκαιρία να γράψω κι εγώ για την Ρένα, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη μ' όλους εμάς, με τα παιδιά μας, με τα Σωματεία μας, με τις δραστηριότητές μας, τους αγώνες μας, τις εορτές μας, τις χαρές μας και τις λύπες μας, τα 45 χρόνια που είναι μαζί μας.

Η προσφορά της στην ελληνική Παροικία Μελβούρνης όλα αυτά τα χρόνια, όχι μόνο προβάλλοντας τη ζωή και τη δράση της Ελληνικής Παροικίας μας διά μέσου των ραδιοφωνικών προγραμμάτων που επιμελείτο, του 3ΕΑ, του 3ΖΖ, του 3ΧΥ και του Hellas 31-TV στη Μελβούρνη, αλλά κι ως συντάκτης των εφημερίδων Νέα Πατρίδα, και Τα Νέα του "Greek Media Group", είναι πολύτιμη για όλους μας.

Η Ρένα γεννήθηκε το 1945 στα Χανιά της Κρήτης, και μετά τις εγκύκλιες σπουδές της, σε ηλικία 20 χρονών μετανάστευσε στη Μελβούρνη με πρόσκληση της αδελφής της Ιωάννας το 1966. Οι αδελφές ήσαν συγγενείς του αείμνηστου γιατρού Χ. Παρουλάκη, που για ένα διάστημα ήταν και Πρόεδρος της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας Μελβούρνης και Βικτωρίας. Με τον Δρα Παρουλάκη ήμασταν οικογενειακοί φίλοι, και μας κάλεσε σπίτι του, για να γνωρίσουμε την νεοφερμένη ανιψιά του, με την ελπίδα να την προσλάβω ως πωλήτρια σ' ένα απ' τα καταστήματα νεωτερισμών "Alfredo's" που είχαμε στο εμπορικό κέντρο της Μελβούρνης με τον αείμνηστο αδελφό μου τον Γιώργο.



Έτσι η σύζυγός μου κι εγώ γνωρίσαμε την Ρένα, στην οποία αναθέσαμε να διαφημίζει τα καταστήματα "Alfredo's" στα ελληνικά προγράμματα του σταθμού Radio 3AK.



Αυτή ήταν η αρχή, που η Ρένα ξεκίνησε την σταδιοδρομία της στην Μελβούρνη ως εκφωνήτρια ραδιοφωνικών προγραμμάτων από ότι θυμάμαι και ως δημοσιογράφος αργότερα, κι έγινε γνωστή με όλη την Ομογένεια και πολύ δημοφιλής, γυρίζοντας μέρα-νύχτα από την μία εκδήλωση και συγκέντρωση στην άλλη, πάντα αγόγγυστα!

Πήγαινε επί χρόνια και πηγαίνει ακόμα σε εκατοντάδες Ελληνικούς Συλλόγους, Αδελφότητες, Γηροκομεία, Νοσοκομεία, σε σπίτια, που την καλούν άρρωστοι, γέροντες, αλλά και ελλη-

νόπουλα, γιατί την ξέρουν όλα τα παιδιά μας και εγγόνια μας ως «Θεία Λένα», ή «Θεία Ρένα», στα ραδιοφωνικά της παιδικά προγράμματα, τα πολύ αγαπητά!

Αυτή είναι η πολύτιμη και τεράστια εθνική και παροικιακή κοινωνική προσφορά της Ρένας Φραγκιουδάκη, που δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει κανείς αμερόληπτος κριτής.

Πάντα παρούσα σε κάθε Εθνική μας Εορτή για την 25η Μαρτίου, την 28η Οκτωβρίου, την «Μάχη της Κρήτης» και τις παμπαροικιακές μας εκδηλώσεις, διαμαρτυρίας, για την ελληνικότητα της Μακεδονίας και την απομάκρυνση του "Αττίλα" από την Κύπρο.

Κανείς δεν μπορεί να παραβλέψει την κοινωνική και φιλανθρωπική προσφορά της στα Παροικιακά μας ιδρύματα Πρόνοιας και Εξυπηρέτησης, Αγάπης και Θαλπωρής για άτομα με ειδικές ανάγκες, Γηροκομεία, και Συλλόγους Ηλικιωμένων, και όλους τους εράνους για νοσοκομεία και πυρόπληκτους εδώ και στην Ελλάδα, που το έκανε εθελοντικά και ανιδιοτελώς και το υπογραμμίζω αυτό, διότι το ξέρω πολύ καλά.

Για όλη αυτήν την επαγγελματική δημοσιογραφική, αλλά και εθελοντική φιλανθρωπική προσφορά της, ο πρώην Πρωθυπουργός της Αυστραλίας, The Rt. Hon. Bob Hawke, την επέλεξε το 1983 εκπρόσωπο της Ελληνικής Ομογένειας στη Συμβουλευτική Επιτροπή Μετανάστευσης της Κυβέρνησής του, που είχε την έδρα της στην Καμπέρα.

Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο της Παγκρητίου Αδελφότητας το 1977 επί προεδρίας του κ. Δημήτρη Γρυλλάκη.

Δεξιά: Με τον αείμνηστο Κώστα Τσικαδέρη σε μία εκδήλωση του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου.



Επίσης ο Κυβερνήτης της Βικτώριας, His Excellency John Landy AC MBE, στις 10 Δεκεμβρίου 2003, εκ μέρους της Κυβέρνησης της Βικτώριας, της απένειμε το Μετάλλιο εξαιρετών πράξεων για τον πολυπολιτισμό, στο εδώ Κυβερνητικό Μέγαρο .

Το Διοικ.Συμβούλιο της ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ– "Fronditha Care for the Elderly Inc.", την τίμησε και την ανακήρυξε Ισόβιο Κυβερνήτη (Επιτηρητή) και η Παν-Κρήτια Αδελφότητα σε εκδήλωση προς τιμή της στο «Κρητικό Χωριό» την ανακήρυξε ισόβιο μέλος.

Για όλους αυτούς τους λόγους επικροτώ την αναγνώριση της πολυετούς και σημαντικής προσφοράς της Ρένας Φραγκιουδάκη στην ομογένεια της Μελβούρνης από τον Ελληνο-Αυστραλιανό Πολιτιστικό Σύνδεσμο Μελβούρνης, και της εύχομαι να συνεχίσει το εθνωφελές αυτό έργο της.

Αλφρέδος-Γεώργιος Κουρής, OAM

Η Ρένα Φραγκιουδάκη, μια άξια Κρητικοπούλα, γεννήθηκε στα Χανιά της Κρήτης, με ρίζες στο Κακοδίκι Σελίνου, και μετανάστευσε στην Αυστραλία το 1964, κουβαλώντας μέσα της μια νοερή νοσταλγία για την αγαπημένη της πατρίδα την Κρήτη.

Αρχικά εργάστηκε σε επιχειρήσεις διάφορων ομογενών (Γιαννόπουλου, Ράλλη, Τούμπουρου, Κτενά, κ.α.) και εν συνεχεία εργάστηκε σε μια σειρά από ραδιοφωνικούς σταθμούς, αρχίζοντας από το τότε 3ΧΥ κατόπιν στο 3GL, εν συνέχεια στο 3ZZ και κάποιο διάστημα αργότερα στο μοναδικό



σταθμό των μεταναστών το 3ΕΑ,



παρουσιάζοντας ειδήσεις και άλλα προγράμματα, γενόμενη ο διάυλος επικοινωνίας με τους απόδημους Έλληνες της Μελβούρνης που τα πλοία "Πατρίς" και "Ελληνίς" ξεφόρτωναν τότε κατά χιλιάδες στην προβλήτα του λιμανιού στο Port Melbourne.

Το 1979 κατόπιν διαγωνισμού είχε κερδίσει το χρυσό μικρόφωνο για τις

υπηρεσίες της στην πολυεθνική ραδιοφωνία.

Σαν Κρητικοπούλα, έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον και ζήλο στα Κρητικά δρώμενα της Μελβούρνης, πολλές φορές προβάλλοντας την Κρητική κουλτούρα μέσα από τα προγράμματά της .

Ήταν από τα ιδρυτικά στελέχη της Παγκρητίου Αδελφότητας το 1977, και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου από το 1978-1979, επί προεδρίας του κ. Δημήτρη Γρυλλάκη, υπεύθυνη των Δημόσιων Σχέσεων και επί προεδρίας του κ. Ανδρέα Σαριμανόλη το 1987 χρημάτισε μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Παγκρητίου.

Παρουσιάστρια πολλών εθνικών εκδηλώσεων της Παροικίας, όπως εορτασμοί της 25ης Μαρτίου και της Μάχης της Κρήτης στο Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη, κ.α.

Με τα προγράμματά της από το ραδιοφωνικό σταθμό 3ΧΥ που εργάστηκε και εργάζεται μέχρι τώρα, κρατάει αμέτρητες ώρες συντροφιά στους ηλικιωμένους, στη νεολαία, σε παιδιά με ειδικές ανάγκες, προβάλλει όλους τους Ελληνικούς Οργανισμούς και συμβάλλει στην ενημέρωση και προαγωγή του Ελληνισμού της Μελβούρνης.

Δημοσιογράφος της εφημερίδας της Μελβούρνης ΤΑ ΝΕΑ, και παρουσιάστρια πολλών τηλεοπτικών Παροικιακών εκδηλώσεων.

Σαν Κρητικοπούλα ήταν πάντοτε κοντά στα δρώμενα των Κρητικών Σωματείων, βοηθώντας και αυτή με τον δικό της τρόπο στην διατήρηση και μεταλαμπάδευση στη δεύτερη γενιά της πάτριας κουλτούρας.

Γι' αυτό το λόγο το 1995, για τα 30 Χρόνια της Ρένας Φραγκιουδάκη στα μέσα ενημέρωσης, η Κρητική Ομοσπονδία Αυστραλίας & Νέα



“...ακούραστα μετέφερε στην
ομογένεια την φωνή της
Ελλάδας.”

Συμμετοχή της σε εκδήλωση στο Φεστι-
βάλ Moomba.

Ζηλανδίας επί προεδρίας του κ. Γεώργιου Πατεράκη την τίμησε με μια μεγαλειώδη εκδήλωση στο Κρητικό Χωριό.

Η Παγκρήτιος Ένωση Μελβούρνης την συγχαίρει, την ευχαριστεί και της εύχεται υγεία, χαρά, ευτυχία και μακροημέρευση στην περαιτέρω πορεία και συμβολή της στην Παροικία της Μελβούρνης.

Αντώνης Σ. Τσουρδαλάκης

Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Παγκρητίου Ένωσης Μελβούρνης

Θέλω να συγχαρώ την Ρένα Φραγκιουδάκη, και να της ευχηθώ να είναι πάντα καλά, και να μας ενημερώνει, αλλά και να μας προβληματίζει για θέματα που μας αφορούν σαν ομογένεια, να μας ψυχαγωγεί με τα υπέροχα, έντεχνα τραγούδια που επιλέγει, και να μας διδάσκει με το παράδειγμά της.

Η Ρένα είναι ακραιφνής Ελληνίδα, το καμάρι της Κρητικής πατριάς, η πιο γνώριμη φωνή της παροικίας. Είναι απλή, προσιτή, και κάνει τους συνομιλητές της να αισθάνονται άνετα όταν βγαίνουν στον αέρα για να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις πάνω σε διάφορα θέματα.

Ιδιαίτερα με εντυπωσιάζει η άνεση με την οποία διεξάγει τις διάφορες συνεντεύξεις, η ευστροφία πνεύματος που την διακρίνει, και ο φυσικός τρόπος με τον οποίο εκμαιεύει από τους συνομιλητές της τις πληροφορίες που ενδιαφέρουν τους ακροατές των προγραμμάτων της.

Η Ρένα αγαπάει γενικά τους ανθρώπους, και ιδιαίτερα τα παιδιά. Με τα παιδικά προγράμματα της Ρένας κάθε Κυριακή πρωί, πριν από τη λει-



τουργία, η Ρένα παρότρυνε τις μητέρες και τις γιαγιάδες να πηγαίνουν τα παιδιά τους στο Σταθμό 3XY, ή να τηλεφωνούν και να λένε ποιηματάκια, τραγουδάκια, και διάφορες ιστοριούλες.

Αυτά τα παιδικά προγράμματα της Ρένας θα μείνουν αλησμόνητα στα παιδιά που λάμβαναν μέρος, καθώς και στους μεγάλους που άκουγαν να μπαίνουν οι αγνές παιδικές φωνές στο σπίτι τους διά μέσου του ελληνικού ραδιοφώνου. Η ίδια η Ρένα σε καθήλωνε να ακούσεις τις ιστορίες που διάβαζε, και τα παιδικά παραμύθια, με μια φωνή που μόνο η ίδια μπορεί να τα ζωντανέψει, έτσι που να βρίσκουν απήχηση στις παιδικές ψυχές.

Αγαπητή μας Ρένα, Ρένα ολόκληρης της παροικίας, σου οφείλουμε πολλά. Πάντα είσαι μπροστά, στους εράνους για την Πρόνοια, για τα παιδιά της Αγάπης, για τα Γηροκομεία και άλλους φιλανθρωπικούς σκοπούς, καθώς και σε κονσέρτα και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Η ευγένειά σου, η ευφράδεια του λόγου σου και η χρυσή σου φωνή, εμπνυχώνουν τους συμπατριώτες μας, και τους παροτρύνουν στον αγώνα για την συνύπαρξη και την Ειρήνη, αλλά και για την συνοχή και μακροήμερευση του Οικουμενικού Ελληνισμού.

Για όλα αυτά, και τόσα άλλα, σε ευχαριστούμε Ρένα.

Ντίνα Αμανατίδου

Λογοτέχνιδα

Ιδρυτικό Μέλος του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συλλόγου

Τιμή στην Ρένα Φραγκιουδάκη

Είδα τη Ρένα για πρώτη φορά τη δεκαετία του εβδομήντα σε ποδοσφαιρικό αγώνα της Ελλάς και μαγεύτηκα από την ομορφιά της και την παρουσία της.

Μετά, τη δεκαετία του ογδόντα, άκουγα για τη Ρένα από τον πατέρα μου, ο οποίος άκουγε το πρόγραμμά της στην κρατική ραδιοφωνία του SBS - μάλιστα την αποκαλούσε "η πατριώτισσα" και όταν έφυγε από εκεί είχε στενοχωρηθεί πολύ.

Η Ρένα ήταν πανταχού παρούσα - στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, εθνικά θέματα, συλλαλητήρια, φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, και σε όλους τους αγώνες για κοινωνική δικαίωση.

Όταν το 1997 μου προτάθηκε να διοργανώσω το Ποντιακό πρόγραμμα



“Χωρίς να είναι ταγμένη σε κανένα πολιτικό κόμμα, η Ρένα, με τα έργα και τα λόγια της, έχει μια βαθιά φιλεργατική, δημοκρατική και προσοδευτική συνείδηση.”

Κτίζει γεφυρές στην πολυπολιτιστική κοινωνία της Αυστραλίας.

στο 3ΧΥ, είχα την ευτυχία να γνωρίσω για πρώτη φορά αυτήν την τόσο διάσημη γυναίκα. Με εντυπωσίασε ως επιβλητική, σοφή και εύστοφη. Σκέφθηκα ότι θα ήθελα να ήμουν ακριβώς όπως αυτήν.

Έπειτα, ως πρώτη γυναίκα πρόεδρος της Ποντιακής Εστίας, ένα από τα μεγαλύτερα παροικιακά σωματεία, συνεργάστηκα μαζί της πολλές φορές και ακόμη και σήμερα επωφελούμαι από την καλοσύνη, συμβουλή και αγάπη της.

Το εστιατόριό της «Το Αιγαίο» έγινε δεύτερο μου σπίτι και πάντοτε μου άρεσε να ακούω την μελωδική της φωνή και να εκτιμώ την «γνήσια Ελληνική Μουσική» όπως την αποκαλεί - τον Χατζή, την Κανελίδου και άλλους.

Έχω μάθει τόσα πολλά ιδιαίτερα το πώς να είμαι υπομονετική και διαλλακτική στις παροικιακές μου δραστηριότητες, και αναζητώ ακόμα την καθοδήγηση της.

Η Ρένα αποτελεί σταθμό και σημείο αναφοράς για την ελληνική παροικία της Μελβούρνης. Αξιαγάπητη και δραστήρια, η παρουσία της στα παροικιακά μας δρώμενα εμπλουτίζει τη ζωή όλων μας.

Λίτσα Αθανασιάδη

A tribute to Rena Frangioudaki

I had seen this beautiful young lady for the first time at a Hellas soccer game in the late 70's, and admired her looks, confidence and attire.



I later heard of Rena Frangioudaki when she was working at SBS in the 80's by my father who had never missed her program. He named her "the patriot" and made me listen to her programs from time to time. Her name came up everywhere, radio, newspapers, TV, ethnica themata, silalitiria, philanthropic events and the forefront as a fighter for justice for all people.

Rena was working at 3XY radio Hellas in 1997 when I was invited to do the Pontian program. I was introduced to her and was given the opportunity to speak with her on the day. She came across as a stern hard woman yet with great wisdom and helpful advice. I left thinking I want to be just like her.

Later in my capacity as the first female President of one of the largest Greek organizations named "Pontiaki Estia" I commenced working with her closely and treasured her advice, kind and well thought-out words of wisdom and love.

I loved dining at her restaurant "The Aegean" some years back, listening to her melodic voice which made me appreciate "what she calls true Hellenic music" and singers such as Hatzis, Kanelidou and others.

I have gained a lot from Rena, how to be tolerant and in particular understanding and to this day I consult her for advice when needed.

I take my hat off to you Rena Frangioudaki - patriot and philanthropist, you are my mentor.

Litsa Athanasiadis

Από την Κυριακή Πετρίδου για κα Ρένα Φραγκιουδάκη

Η πολυπολιτισμική χώρα της Αυστραλίας, και ιδιαίτερα η πόλη της Μελβούρνης, φιλοξενεί διάφορες εθνικότητες, όπου οι κάτοικοι της ομιλούν διαφορετικές γλώσσες. Η ίδρυση του Ελληνικού ραδιοφωνικού σταθμού 3XY το 1994, έδωσε την ευκαιρία στους Έλληνες συμπατριώτες να ακούν Ελληνικά, όπως ειδήσεις, πολιτιστικά θέματα, τραγούδια, και νέα από την παροικία κτλ. Θυμάμαι το 1995 όταν είχα την τιμή να πρωτογνωριστώ με την κ. Ρένα. Θυμάμαι την πρώτη επίσκεψή μου στο ραδιοφωνικό σταθμό 3XY, που στεγαζόταν τότε στο West Melbourne, και την πρώτη μου συμμετοχή ως μέλος του παιδικού προγράμματος. Στο 3XY συναντηθήκαμε και γνωριστήκαμε με άλλα παιδιά και η παρέα όλο και μεγάλωνε. Η κ. Ρένα ήταν πάντα πρόσχαρη, προσεκτική και πάντα ενθάρρυνε την συμμετοχή των παιδιών. Η



Η «Θεία Ρένα» στο παιδικό πρόγραμμα του 3ΧΥ.

Δεξιά: Η Ρένα στην διαδρομή της Ολυμπιακής φλόγας, 2004, και απο δεξιά της John So, Αλέκος Ανδριανόπουλος, Ιγνάτιος Καρασαββίδης, Γιάννης Πανταζόπουλος.

Νατάσα, ο Χρήστος, η Μαρίτσα, ο Διαμαντής κι εγώ συνεργαστήκαμε από μικρή ηλικία. Όμως, όπως ήταν φυσικό, μεγαλώσαμε και με την πάροδο του χρόνου, ο καθένας πήρε το δρόμο του.

Ως παιδί Ελλήνων μεταναστών που μεγάλωσε στη Μελβούρνη, πιστεύω ότι οφείλω πολλά στην κ. Ρένα, η οποία έδωσε την ευκαιρία όχι μόνο σε μένα, αλλά σ' όλα τα «παιδάκια» που περάσανε από το παιδικό πρόγραμμα του 3ΧΥ, να συνεργαστούν μαζί της - να επεξεργαστούν και να βάλουν σε πράξη τα όσα μας μάθαιναν οι γονείς μας και το ελληνικό σχολείο, μεταχειριζόμενα διαφορετικά είδη γραπτού και προφορικού λόγου. π.χ. ιστορίες, απαγγελίες ποιημάτων, θεατρικά σκετς, παραμύθια και τραγούδια. Η κ. Ρένα συνεχίζει έντονα αυτή την προσπάθεια, με κύριο στόχο να μαθαίνουμε και ομιλούμε με ευχέρεια, ώστε να μην ξεχάσουμε την Ελληνική - μητρική - μας γλώσσα, και να είμαστε υπερήφανοι για την Ελληνική μας καταγωγή, ανεξαρτήτως κι αν ζούμε τόσο μακριά από την Ελλάδα.

Η αναγνώριση της προσφοράς της δημοφιλούς εκφωνήτριας κυρίας Ρένας είναι αναμενόμενη, εφόσον προσπαθεί με τον τρόπο της να μεταλαμπαδεύσει την ελληνική γλώσσα, κουλτούρα, ήθη και έθιμα. Η παρουσία της σε όλες τις ελληνικές εκδηλώσεις, παρελάσεις, ραδιομαραθώνιους είναι αξιοθαύμαστη, και γενικά η προσφορά της στα Ελληνικά ΜΜΕ - ραδιόφωνο 3ΧΥ, εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, και TV HELLAS είναι πασίγνωστη. Όμως, πάνω απ' όλα, θαυμάζω την κα. Ρένα για την υπομονή και ειλικρίνειά της, που τονίζει πόσο συγκαταβατική είναι και πόσο πραγματικά ενδιαφέρεται για τους συμπαροίκους, και κυρίως για το μέλλον των παιδιών, τα οποία θ' αναλάβουν τη σκυτάλη στο



μέλλον. Είναι υπερήφανη για την ελληνική καταγωγή της και προωθεί την ελληνική γλώσσα και οτιδήποτε ελληνικό στην κοινωνία, γι' αυτό την θαυμάζω και την θεωρώ την καλύτερη πρόβειρα της Ελληνικής παροικίας στη Μελβούρνη.



Την ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου, και νιώθω βαθιά συγκινημένη. Θεωρώ τον εαυτό μου προνομιούχα, ευλογημένη και είναι μεγάλη τιμή

για μένα η γνωριμία μαζί της. Θα σέβομαι και θα εκτιμώ πάντα την ειλικρίνεια, την εμπιστοσύνη, την υποστήριξη, την ενθάρρυνση, την αγάπη και την φιλία της. Θα είμαι πάντα υποχρεωμένη απέναντι στην κα. Ρένα για την ευκαιρία που μου έχει δώσει, και πραγματικά εκτιμώ τα όσα έχει κάνει για μένα, εδώ και 15 χρόνια, γι' αυτό και την θεωρώ ως πολύ αγαπημένο μέλος της οικογένειάς μου.

Κυριακή Πετρίδου

BA/BSc (University of Melbourne)

Παιδική Εκπομπή

Ποίημα της μητέρας μου Μαίρης Πετρίδου

Στην παιδική την εκπομπή
της Ρένας Φραγκιουδάκη
ήθελα ν' αφιέρωνα
ένα ποιηματάκι.

Το έγραψα από καρδιάς
για όλα τα παιδάκια
που πέρασαν απ' την εκπομπή
πριν μερικά χρονάκια.

Πολλά παιδιά περάσανε
από την εκπομπή
κ' η Ρένα τα αγκάλιασε
μ' αγάπη και στοργή

Στην Κυριακή, το Διαμαντή,
Νατάσσα και Μαρίτσα,
και όλα τ' άλλα τα παιδιά
που κάναν παρεΐτσα.

Τώρα πια μεγαλώσανε
ποτέ όμως δεν ξεχνάνε
τα όσα διδαχτήκανε
στη Ρένα το χρωστάνε.

Συνέχισε το έργο σου,
και μην τα παρατήσεις,
σε όλα τα μικρά παιδιά
κάτι πρέπει ν' αφήσεις.

Μαίρη Πετρίδου

Ρένα RENA

*“...η Ρένα Φραγκιουδάκη
συνεχίζει τον αγώνα που
άρχισε πριν από τέσσερις
δεκαετίες...”*

Η Ρένα με τα παιδάκια του παιδικού
προγράμματος 3ΧΥ στην παρουσίαση
του βιβλίου της Λούλας Παπαζώη.



Αν υπάρχει ένα πρόσωπο που έχει αναλώσει όλη του τη ζωή στην υπηρεσία της ελληνικής παροικίας, δίνοντάς της ζωντάνια και ενημέρωση, και προσφέροντας ψυχαγωγία ποιότητας, αυτό το πρόσωπο είναι η γνωστή και αγαπητή από όλους Ρένα Φραγκιουδάκη.

Νιώθω ιδιαίτερη ικανοποίηση που οι συζητήσεις μου με την κ. Καίτη Αλεξοπούλου, Πρόεδρο του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης, για την αναγνώριση των πολλαπλών υπηρεσιών που η Ρένα Φραγκιουδάκη έχει προσφέρει στην ομογένεια για τέσσερις δεκαετίες, βρήκαν ανταπόκριση.

Για το λόγο αυτό συγχαίρω την κ. Κ. Αλεξοπούλου και το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΑΠΣΜ για το Αφιέρωμα του περιοδικού ΑΝΤΙΠΟΔΕΣ στην Ρένα Φραγκιουδάκη, και για την εκδήλωση της 15ης Νοεμβρίου 2009, στην οποία μεταξύ άλλων η παροικία μας θα έχει την ευκαιρία και έμπρακτα να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της στην αγαπητή σε όλους μας Ρένα για τα όσα της έχει προσφέρει.

Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η Ρένα δεν είναι μια απλή εργάτρια στα μέσα ενημέρωσης, αλλά η μαχήτρια που βρίσκεται πάντα στην πρώτη γραμμή για ότι αφορά τα εθνικά μας θέματα, το πρόσωπο που έχει εμπνεύσει και γαλουχήσει γενιές νέων, και η φωνή που δίνει κουράγιο στους πονεμένους, και φέρνει την Ελλάδα στα σπίτια των ηλικιωμένων.

Ενώνω κι εγώ την δική μου φωνή με την φωνή χιλιάδων συμπαροίκων, και εύχομαι στην Ρένα Φραγκιουδάκη δύναμη και υγεία για να συνεχίσει το τόσο κοινωφελές της έργο.

Νίκος Μπαντούνας

εκ μέρους της εταιρείας NGB Investments Ptl, η οποία συμμετέχει ως χορηγός της εκδήλωσης



Όταν το Διοικητικό Συμβούλιο του Ελληνο-αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου Μελβούρνης μου ζήτησε να συμμετάσχω στο Αφιέρωμα του περιοδικού Αντίποδες στην Ρένα Φραγκιουδάκη, αισθάνθηκα ιδιαίτερη χαρά και υπερηφάνεια, που το έργο και η προσφορά της Ρένας αναγνωρίζονται από την ελληνική παροικία.

Η σύζυγός μου Φρόσω κι εγώ είχαμε την τύχη πριν από πολλά χρόνια να γνωρίσουμε και να συνδεθούμε φιλικά με την Ρένα, ρίζες φίλης που μέχρι σήμερα ανθίζουν.

Η γνωριμία ξεκίνησε με την Ρένα και την Φρόσω, δύο αχώριστες φίλες, κάτω από την δική μου κηδεμονία. Δεν μπορώ να ξεχάσω όταν και οι δύο φίλες είχαν τεκνοποιήσει τον ίδιο καιρό τις πήρα και πήγαμε στο Gold Coast. Εκεί σε μια βόλτα η Φρόσω έσπρωχνε το καροτσάκι, εγώ στη μέση, από την άλλη η Ρένα έσπρωχνε το δικό της, και έτσι όπως βαδίζαμε καμαρωτοί, οι περαστικοί είχαν την εντύπωση ότι εγώ ήμουν ο Πασάς της παρέας.

Σε μια δύσκολη περίοδο της ζωής της, πρότεινα στην Ρένα να εργαστεί στην επιχείρησή μου. Δυστυχώς για εμάς, στην θέση αυτή δεν κάθισε για πολύ, γιατί της Ρένας η καρδιά κτυπούσε σε άλλες κατευθύνσεις.

Η πρώτη λοιπόν Ελληνίδα που ασχολήθηκε σοβαρά με το ραδιόφωνο δίπλα στον Νικ Άντον, σε έναν ερασιτεχνικό σταθμό στο Geelong, ακούραστα μετέφερε στην ομογένεια την φωνή της Ελλάδας.

Αργότερα, από το 3ΕΑ παρουσίαζε και πάλι παροικιακές και ελλαδικές ειδήσεις.

Χρόνια αργότερα, με την έναρξη του ελληνικού ραδιοφωνικού σταθμού 3ΧΥ, η Ρένα συνεχίζει το μεγάλο έργο της στο χώρο της ελληνικής παροικίας, παρούσα στις εκδηλώσεις των ελληνικών οργανισμών, ακούραστα προσφέρει τις υπηρεσίες της.

Πρωτοπόρος στο θέμα του Κυπριακού, μέλος του γυναικείου τμήματος, παλεύει για την Κύπρο. Κατά την θητεία μου ως Πρόεδρος της Κυπριακής Κοινότητας Μελβούρνης και Βικτωρίας η Ρένα πάντα στο πλευρό μου, αγωνιζόταν για την δικαιοσύνη, και μέχρι σήμερα σηκώνει το λάβαρο τις διαμαρτυρίες και ενθαρρύνει όλους να την μιμηθούν.

Η θεία-Ρένα, όπως έτσι την αποκαλούν τα παιδιά της παροικίας, η άξια και μοναδική Ρένα Φραγκιουδάκη, πρωτοπόρος, ακούραστη, δραστήρια, συνεχίζει το έργο της με υπομονή και επιμονή.



“...Θρη εξ γενάη, θρη τζη ελ
Ζου - ζου και θρη η εη Της
Ρένας μας το στόμα της
Δερ έπαψε ra λέει...”

Η Ρένα με τα Μέλη της Ομοσπονδιακής
Συμβουλευτικής Επιτροπής για τον Πολυ-
πολιτισμό, επί εποχής Bob Hawke.

Αυτά, θα έλεγα, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά, που διακρίνουν την Ρένα Φραγκιουδάκη.

Ευχαριστώ τον Πολιτιστικό Σύνδεσμο που μου έδωσε την ευκαιρία να πω λίγα λόγια για την καλή μας φίλη Ρένα.

Αντώνης Τούμπουρου

Για την Ρένα ως αγωνίστρια

Την Ρένα Φραγκιουδάκη - που πολύ αξιοκρατικά τιμά η έκδοση του περιοδικού "Αντίποδες" - εκτιμώ και θαυμάζω τόσο όσο και τόσοι άλλοι - και όχι μόνο - της πρώτης μεταναστευτικής γενιάς, για μια ολόκληρη ζωή αφιερωμένη ψυχή τε και σώματι στην κίνηση και τα δρώμενα της ελληνοαυστραλιανής παροικίας μας, στον κοινωνικό και πολιτιστικό χώρο.

Την πρωτογνώρισα από κοντά στη δεκαετία του 1970 όταν έδωσε κι αυτή το «παρών» στους μεγάλους και πρωτοποριακούς τότε αγώνες για τα δικαιώματά μας ως εργαζόμενοι και εθνικές μειονότητες, ιδιαίτερα στα Μέσα Ενημέρωσης, αλλά και την παιδεία και, γενικά, τον πολυπολιτισμό.

Με ελάχιστες διακοπές, για 40 και πλέον χρόνια, το πρόσωπο και η φωνή της πάντα ωραίας αυτής Κρητικοπούλας μπαίνει στα σπίτια μας, έχοντας κατακτήσει τις καρδιές μας όσο πολύ λίγοι. Δεν λέμε η Ρένα, αλλά η Ρένα μας. Αυτό έχει πολύ μεγαλύτερη αξία από οποιοδήποτε άλλο τίτλο που πιθανόν να έχει πάρει ή όχι.

Το κέρδισε και με το παραπάνω από την αγάπη και εκτίμηση της μεγάλης ελληνοαυστραλιανής παροικίας.



Και κάτι που πιθανόν να μην γνωρίζουν πολλοί: Το υπουργείο Παιδείας της Βικτώριας διάλεξε την Ρένα για να παρουσιάσει σε βιντεοκασέτα τα νέα προγράμματα για τα δίγλωσσα κρατικά σχολεία στα εσωτερικά προάστια της Μελβούρνης το 1983.

Σε συνέντευξη που μού έδωσε στο 3ZZZ πριν 4-5 χρόνια, η Ρένα προχώρησε σε μια γενική κριτική της σύγχρονης παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας που σπρώχνει τον άνθρωπο στον ατομικισμό και την ιδιότητα, στο "ο θάνατός σου η ζωή μου", τη στιγμή που ο κόσμος, ο απλός άνθρωπος, χρειάζεται όσο ποτέ άλλοτε κοινωνικότητα και συνεργασία για να κατακτήσει δικαιώματα και όχι ν' αναγκάζεται να βάζει συνεχώς νερό στο κρασί του για να επιβιώσει με καταστροφικά όνειρα κι ελπίδες.

Η Ρένα, από φύση και ιδεολογία, ήταν πάντα με τους αδύνατους και αδικημένους, τους βιοπαλαιστές, γιατί, εκτός των άλλων, αυτός ήταν – κατά την εκτίμησή μου – και ο δικός της βίος, πράγμα που την έκανε έναν πολύτιμο άνθρωπο και κοινωνικό λειτουργό.

Χωρίς να είναι ταγμένη σε κανένα πολιτικό κόμμα, η Ρένα, με τα έργα και τα λόγια της, έχει μια βαθιά φιλεργατική, δημοκρατική και προοδευτική συνείδηση.

Στις δικές μου δραστηριότητες και τον χώρο, την Ρένα την βρήκα πάντοτε θετική και συνεργάσιμη και μπορώ να πω ότι ήταν καλή φίλη.

Εθελοντικά στην αρχή με το 3ZZZ, ημιεπαγγελματικά αργότερα με την SBS και επαγγελματικά, τελικά, με το 3XY και το τηλεοπτικό κανάλι 31. Μα πάντοτε βιοπαλαιστικά.

Από τα πόστα αυτά, προσέφερε τα μέγιστα στην προβολή και διατήρηση της γλώσσας και του πολιτισμού μας καθώς και στο ακόμη πιο δύσκολο έργο του διαλόγου με τα παιδιά και τα εγγόνια μας. Με το μικρόφωνο και την κάμερα στο χέρι, μετέφερε στο ραδιοφωνικό και την τηλεόραση την πολιτιστική κίνηση των εκατοντάδων εκδηλώσεων των παροικιακών μας οργανισμών.

Η λειτουργία στα Μέσα Ενημέρωσης έχει τεράστιες απαιτήσεις, χρόνου, σκέψης και υγείας ακόμα, για όσους και όσες την εξασκούν και για την Ρένα που κάνει τη δουλειά αυτή για τέσσερις και πλέον δεκαετίες σχεδόν ολομόναχη, αυτό αποτελεί έναν τεράστιο άθλο.

Κάτω από διαφορετικές συνθήκες, η Ρένα θα είχε την ικανότητα να εξελιχθεί σε σημαντικό παράγοντα στα ευρύτερα ηλεκτρονικά Μέσα

Ρένα RENA

Ενημέρωσης του δημοσίου ή ιδιωτικού χώρου.

Η Ρένα είναι ένα από τα σπάνια αυτά άτομα που τα ευχαριστώ και οι ανθοδέσμες με όμορφα λουλούδια προσφέρονται από βάθους καρδιάς, όπως και οι ευχές για ακόμη μεγαλύτερες προσφορές στο κοινωνικό καλό. Με υγεία και ευτυχία.

Γιώργος Ζάγκαλης

Μακροχρόνια, πολύμορφη και πολυσχιδής η δραστηριότητα της Ρένας Φραγκιουδάκη στο πλαίσιο της ελληνικής παροικίας της Μελβούρνης, αλλά και με προεκτάσεις σε άλλες ελληνικές παροικίες της Αυστραλίας.

Η συνέπεια, η υπευθυνότητα, η ευθυκρισία και ο ζήλος υπήρξαν, και συνεχίζουν να είναι, τα κύρια χαρακτηριστικά, τα εχέγγυα θα έλεγα, που καθιστούν τη συμβολή της Ρένας στα εθνικά, πολιτιστικά, κοινωνικά και φιλανθρωπικά τεκταινόμενα της ομογένειας προσφορά πολύτιμη και τελεσφόρο, αλλά και παρακαταθήκη διαχρονική.

Τελεσφόρο με την έννοια ότι η προσφορά της φέρνει άμεσα αποτελέσματα στο συγκεκριμένο χωρόχρονο της δραστηριότητας ή του γεγονότος, και διαχρονική γιατί έχει απήχηση σε τρεις τουλάχιστον γενιές ομογενών της Αυστραλίας.

Αυτό εξάλλου συνάγεται και από τους χαιρετισμούς των συμπαροίκων που φιλοξενούνται στις προηγούμενες σελίδες αυτού του Αφιερώματος, οι οποίοι προέρχονται από άτομα που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον τρεις γενιές, και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα παροικιακών οργανισμών.

Δεν γνωρίζω αν άλλος, ή άλλη, ομογενής κάλυψε με τόση συνέπεια, αλλά και τέτοια εμβέλεια και συνέχεια, το τρίπτυχο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης – εφημερίδα, ραδιόφωνο και τηλεόραση. Για την Ρένα τα ΜΜΕ υπήρξαν λειτούργημα, όχι επάγγελμα. Θα μπορούσε κάλλιστα να επιλέξει κάποιο από αυτά, και να σταδιοδρομήσει επαγγελματικά. Όμως κάτι τέτοιο δεν θα την γέμιζε συναισθηματικά, ούτε και θα ένιωθε την προσφορά της στην ομογένεια ολοκληρωμένη. Και δόθηκε ολόψυχα στο επικοινωνιακό λειτούργημα με τα μέσα που της χάρισε η φύση – την θερμή της φωνή της, την ευγένεια της ψυχής της και την φυσικότητα και αμεσότητα του λόγου της, προφορικού και γραπτού.

Έτσι έγινε το βάλαμο παρηγοριάς για τους πονεμένους, η φωνή της



ενημέρωσης για τους προβληματισμένους, και η παρότρυνση για την μέθεξη στα εθνικά και πολιτιστικά μας θέματα για τους ευαισθητοποιημένους ομογενείς.

Κοινωνικές, πολιτιστικές και εθνικές εκδηλώσεις ανακοινώνονται, καλύπτονται και σχολιάζονται αναλυτικά και πολυεδρικά από το δίκωρο Πολιτιστικό Καλειδοσκόπιο του 3ΧΥ κάθε Παρασκευή, 1.00 – 3.00 μ.μ., που επιμελείται και παρουσιάζει η Ρένα. Οι ανακοινώσεις των παροικιακών δραστηριοτήτων κατά το επερχόμενο Σαββατοκύριακο, τα σχόλια εκείνων που έγιναν το προηγούμενο, και οι συνεντεύξεις με τα υπεύθυνα πρόσωπα, δίνουν στους ομογενείς τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσουν πως η παροικία μας δεν έχει χάσει το δυναμισμό της, και ως έχει περάσει μισός αιώνας πάνω από τις πλάτες της πρώτης μεταπολεμικής μεταναστευτικής γενιάς. Και πως υπάρχει συνέχεια, αφού τη θέση των μπροστάρηδων, που φυσιολογικά και αναπόφευκτα υπέκυψαν στον «πανδαμάτορα» χρόνο, την παίρνει επάξια η νέα γενιά.

Σκαπανέας στο χώρο της πολιτιστικής μας παράδοσης, της κοινωνικής θαλπωρής και της δικαίωσης των εθνικών μας θεμάτων, η Ρένα Φραγκιουδάκη συνεχίζει τον αγώνα που άρχισε πριν από τέσσερις δεκαετίες, με «όπλα» που ψυχαγωγούν, ενημερώνουν και εμψυχώνουν. Το μικρόφωνο και την πένα.

Για τον αγώνα της αυτό, και για την πολύτιμη και μακροχρόνια προσφορά της στην εσχαιά αυτή της Ελληνικής Διασποράς, και για το εν γένει εθνωφελές της έργο, ο Ελληνο-Αυστραλιανός Πολιτιστικός Σύνδεσμος Μελβούρνης, με το ταπεινό αυτό αφιέρωμα, την συγχαίρει και την ευχαριστεί.

Κυριάκος Αμανατίδης

Επίτιμος Πρόεδρος του ΕΑΠΣΜ

Συντονιστής της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού Αντίποδες

Ρένα RENA

Η Ρένα Φραγκιουδάκη

Η Φωνή της Παροικίας

Αύρα ανοιξιάτικης πνοής είναι το
άρωμα σου

Απύθμενος ωκεανός η αγάπη
της καρδιάς σου.

Και τα πουλιά σωπαίνουνε
ν'ακούσουν τη λαλιά σου

Τα λούλουδα ανθίζουνε
στ' όμορφο πέρασμα σου.

Σκορπούνε ανθοπέταλα στην
κρητικιά ποδιά σου.

Γλυκύτατη η φωνούλα σου,
χαυνιώτικο βλαστάρι

Της Σαμαριάς γλυκός αχός,
της Κρήτης το καμάρι

Των Αποδήμων καύχημα
κόσμημα Αυστραλίας

Της Κρήτης κόρη διαλεχτή φωνή
της Παροικίας

Σαν Νέα Αριάδνη εσύ το μίτο
σου απλώνεις

Τον νόστο του ξενιτεμού γλυκά
τον μαλακώνεις.

Το ελληνικό το όνομα στα
ουράνια το υψώνεις

Γλώσσα Ελληνικότατη γόνος του
Καζαντζάκη

Του Ψηλορείτη η κορφή η Ρένα
Φραγκιουδάκη.

Λούλα Παπαζώη

Μελβούρνη, 21-5-2007

Στη μία και μοναδική κ. Ρένα Φραγκιουδάκη

Κυρία Ρένα Φραγκιουδάκη
σου χρωστά πολλά η παροικία.
Κάθε νέος, γέρος και παιδάκι,
σε κάθε ελληνική οικία.

Δύναμη και κουράγιο
στο έργο που εκτελείς.
Στου κόσμου το ναυάγιο
κουπί ψάχνεις για να βρεις.

Ναυαγοσώστης γίνεσαι,
παλεύεις και δεν πνίγεσαι.
Στις δυσκολίες προχωράς,
φροντίζεις και δε σταματάς.

Στο 3ΧΥ, στο TV Ελλάς
παρέα σε όλους μας κρατάς.
Τον ελληνισμό ενώνεις,
νοιάζεσαι και ενημερώνεις.

Ανήμπορους και μοναχούς,
λυπάσαι και τους συμπονάς.
Ιδρύματα κι οργανισμούς
υποστηρίζεις και βοηθάς.

Πάντα υπομονετική,
με τα παιδάκια τα μικρά.
Τη γλώσσα την ελληνική
θες ν' αγαπήσουνε κι αυτά.

Ακούραστη και μοναδική
δε σου 'ρθαν όλα παιχνιδάκι,
πάλεψες μέσα στη ζωή
κυρία Ρένα Φραγκιουδάκη.



Είσαι δίκαιη και αυστηρή,
όπου ανάγκη εσύ εκεί.
Υγεία, αγάπη κι ευλογία
να σου χαρίζει η Παναγία.

Ξέρουμε που είσαι σεμνή
και δεν θες ευχαριστίες.
Μα πρέπει να εκτιμηθεί
το τι προσφέρεις με θυσίες.

Λίγα λόγια γράφει η πένα
γιατί θέλουμε να πούμε
και εμείς κυρία Ρένα,
πως θερμά σ' ευχαριστούμε.

Ανδριάνα Καραμήτρου

Στη Ρένα Φραγκιουδάκη

Ένα κορμί τό 'χει κι αυτή
και τό 'χει αφιερώσει
Στης παροικίας το βωμό.
Σαν το Χριστό εσταυρώθη.

Αικατερίνη Μπαλούκα

Ρένα Φραγκιουδάκη

Χρόνια πολλά περάσανε
Απ' το εξήντα πέντε
Που σπίτι μας κλεινόμαστε
Σχεδόν από τις πέντε.

Τότε που νέοι ήμαστε
Ξένοι σε ξένη χώρα
Που τρώγαμε, κοιμόμαστε
Ώσπου νά 'ρθει η ώρα.

Και πάλι να ξυπνήσουμε
Να πάμε στη δουλειά μας
Πληρώνοντας γειτόνισσα
Να βλέπει τα παιδιά μας.

Μέσ' τη μονότονη ζωή
και μέσα στον καημό μας
Γλυκιά κρατούσε συντροφιά
Το ραδιόφωνό μας.

Τα βράδια που καθόμαστε
Προσμέναμε την ώρα
Ν' ακούσουμε Ελληνικά
Μόνο για μία ώρα.

Ήταν εκείνη τη χρονιά
Μα δεν θυμάμαι μέρα
Που μια ολόγλυκια φωνή
Εβγήκε στον αέρα.

Χρυσή φωνή κρυστάλλινη
Σαν τα νερά τα κρύα
Που τα αυτιά μας χάιδευε
Σαν θεία μελωδία.

Θρη εξ γουάη ο σταθμός
Και ένα κοριτσάκι
Συντόνιζε το πρόγραμμα
Η Ρένα Φραγκιουδάκη.

Ρένα RENA

Γέννημα θρέμμα λεβεντιάς
Λεβεντομόνας Κρήτης
Και ξακουστός πατέρας της
Ο Γερο-Ψηλορείτης.

Ίσως να μην το ήξερε
Πως μέσ' την παροιμία
Αυτή τη μέρα άρχιζε
Η Ρένα ιστορία.

Θρη εξ γουάη, θρη τζη ελ
Ζου - ζου και θρη η εη
Της Ρένας μας το στόμα της
Δεν έπαψε να λέει.

Για όνειρα, πολιτισμό
Για μουσική και τέχνες
Προβλήματα, για ποιητές
Μεγάλους καλλιτέχνες.

Ό,τι κι αν γινότανε
Πάντα μπροστά η Ρένα
Παρούσα σε λύπη και χαρά
Δεν άφηνε κανέναν.

Θυμάμαι που πιτσιρικάς
Άκουγα Θεία Λένα
Μα τα παιδάκια σήμερα
Θέλουν τη θεία Ρένα.

Να τους μιλά τις Κυριακές
Να λέει τραγουδάκια
Ιστοριούλες, προσευχές
Γλυκά παραμυθάκια.

Δεκαετίες πέρασαν
Ευχή 'ναι ή κατάραι!
Πολύ νερό εκύλησε
Στον ποταμό τον Γιάρρα.

Κί η Ρένα πάντα όρθια
Με το μικρόφωνό της
Πασχίζει κι αγωνίζεται
Πάντα για το κοινό της.

Χαρές και πίκρες γεύτηκε
Κάποιοι την αδικήσαν
Ίσως σε δύσκολες στιγμές
Φίλοι τη λησμονήσαν.

Η Ρένα όμως άντεξε
Λεβέντες δεν λυγίζουν
Έστω και αν τα μάτια τους
Καμιά φορά δακρύζουν.

Σε πείσμα πάντα των καιρών
Και στη φθορά του χρόνου
Στέκει εκεί ακλόνητη
Κυρά του μικροφώνου.

Ρένα χωρίς υπερβολή
Δόλο κι υποκρισία
Της παροικίας ζωντανή
Είσαι η ιστορία.

Εις το Θεό νά 'σαι καλά
Εμείς θα ευχηθούμε
Ν' ανοίγουμε το ράδιο
Τη Ρένα για ν' ακούμε.

Γεράσιμος Κλωνής

Από τα "Ποιητικά Σύμμεικτα", Τόμος Β,
2007



Ο Γιάννης Ρίτσος στο σαλόνι-γραφείο του σπιτιού του. Όπως είπε στον Χρήστο Φίφη το 1988, συχνά έγραφε καθισμένος στον καναπέ, πάνω σ' ένα σαινδάκι ακουμπισμένο στα γόνατά του.

Η Ελένη του Γιάννη Ρίτσου: Οι μνήμες του θρύλου, η φθορά του χρόνου και η συναίσθηση της ματαιότητας

Συχνά εκδηλώσεις και επέτειοι για ποιητές και συγγραφείς καταλήγουν σε μια αγιογραφία ή αγιοποίησή τους. Ο Γιάννης Ρίτσος, που φέτος το 2009 εορτάζονται τα εκατό χρόνια από τη γέννησή του, θα διαφωνούσε σε κάθε μορφή αγιοποίησής του. Ο ίδιος είχε επίγνωση και της αξίας του έργου του και το θάρρος της αυτοειρωνείας.. Στο ποίημα «Ορμητήριο» του 1934, με επίγνωση και αυτοειρωνεία, διαλαλεί στους επικριτές του και τους ταξικούς εχθρούς του και στους αιώνες που θάρθουν, πώς αυτός θα είναι μια αυθεντική φωνή του αιώνα του:

*Μα όταν εσείς ω τύραννοι κι άναντροι κ' ευτελείς
Δε θάστε μήτε σκιά καπνού στης Ιστορίας τα χάη,
Εγώ στη μνήμη των Καιρών θάμαι η λαμπρή σελίς
Και στ' όνομά μου ο αιώνας μας αέριος θ' αντηχάει.*

Η ζωή και το έργο του Ρίτσου έχουν συσχετιστεί με πολλά από τα σπουδαιότερα πολιτικά, κοινωνικά και λογοτεχνικά γεγονότα της Ελλάδας του εικοστού αιώνα. Ο ποιητής επικρίθηκε συχνά ότι έγραψε πολλά, και απέραντα μακρά ποιήματα κομματικού περιεχομένου:

Ο Ρίτσος, από νεώτατος, έβαλε τάμα να «τυλίξει τη γη με στίχους» (όπως κάποτε, ήθελε ο Βουτυράς να την τυλίξει με διηγήματα), αλλά με στίχους τέτοιου περιεχομένου και υφής, που να συντείνουν στην εξάρθρωση και την κοινορτοποίηση των «ψεύτικων αξιών» του αστικού πολιτισμού ή της σύγχρονης ζωής, εξαγνίζοντας την ανθρωπότητα από το μέγα προποταρικό αμάρτημα της κεφαλαιοκρατίας και προετοιμάζοντάς την για το βασίλειο της αταξικής κοινωνίας. (Καραντώνης, 1976: 301).

Πολλές από τις επικρίσεις δεν είναι τεκμηριωμένες. Ποιήματα όπως ο «Επιτάφιος», η «Ρωμιοσύνη», ή η «Κυρά των Αμπελιών» ξεπερνούν τα στενά ιδεολογικά πλαίσια και αγκαλιάζουν την ελληνικότητα και το καθολικά πανανθρώπινο. Τα μακρά ποιήματα της «Τέταρτης Διάστασης» (ΤΔ) εκφράζουν το αίσθημα της φθοράς και της ματαιότητας. Πλάι στα μακρά ποιήματα της ΤΔ, της «Γκραγκάντα», του «Χρονικού των Σφουγγαράδων», του «Τερατώδους Αριστουργήματος» και πάμπολλων άλλων, υπάρχει επίσης ο ποιητής των αζεπέραστων και πολυπληθών σύντομων ποιημάτων των «Παρενθέσεων», των «Μαρτυριών», της «Γραφής Τυφλού», των «Τρίστιχων» και πλήθος άλλων. Ο Ρίτσος μας υποδείχνει με νόημα πώς αντιλαμβάνεται το ρόλο του ποιητή σ' ένα του σύντομο ποίημα γραμμένο στη Σάμο το 1970, όταν βρισκόταν σε κατ' οίκον περιορισμό:

*Ένας άνθρωπος μόνος χαμογελάει στο σκοτάδι
 Ίσως γιατί μπορεί να διακρίνει μέσα στο σκοτάδι
 Ίσως γιατί μπορεί να διακρίνει το σκοτάδι.
 «Παραλλαγή», Σάμος, 1970.*

Και σε μιαν άλλη «Συντομογραφία» εκφράζει το δέος του μπροστά στο εκλαμβανόμενο ποιητικό του χρέος:

*Το ξέρει/ Αυτά που του προσφέρουν/ Είναι πολύ περισσότερα απ' όσα δίνει/
 Θα πρέπει πια να μεγαλώσει ή να κρυφτεί.*

Αν υπάρχει κάποιο ελληνικό λογοτεχνικό έργο που θέτει έντονα το ζήτημα της φθοράς, της παραίτησης και πραγματικότητας, αυτό είναι πράγματι η ώριμη ποίηση του Ρίτσου και ιδιαίτερα τα ποιήματα της ΤΔ. Ο Ρίτσος από το 1956 με τη δημοσίευση της «Σονάτας του Σεληνόφωτος» εγκαταλείπει ως ένα σημείο το άμεσα επίκαιρο που χαρακτήριζε την ποίησή του στη δεκαετία του 1930, 1940 και τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1950. Το 1956 πειραματίστηκε με έναν διαφορετικό τρόπο γραφής, αυτόν του μακρού δραματικού μονολόγου με την έντονη στοχαστική ενατένιση, το σχολιασμό, την ειρωνεία και τα ερωτηματικά πάνω σε θέματα που αφορούν το νόημα της ύπαρξης του ανθρώπου, το χρόνο και τη φθορά του, τα ηθικά διλήμματα που αντιμετωπίζει το άτομο και τη στάση του προς τον εαυτό του, τους άλλους, τη ζωή, τον έρωτα και τον θάνατο.

Δεκαεφτά από αυτούς τους μακρούς μονολόγους αποτέλεσαν την ξεχωριστή μακρά συλλογή που είναι γνωστή ως «Τέταρτη Διάσταση»(ΤΔ).



Τα ποιήματα της ΤΔ χαρακτηρίζονται από μια καθαρά θεατρική δομή με κάποιο ομιλητή που ομιλεί επί μακρόν σε έναν βουβό αλλά όχι απαραιτήτως παθητικό ακροατή, με σκηνικές οδηγίες στον πρόλογο και τον επίλογο που δίνονται από κάποιο τρίτο πρόσωπο και συνήθως παντογνώστη ομιλητή:

Σιγά – σιγά, ολόκληρο ένα σπίτι αναδύεται μέσα από αυτό το περιγραφικό όραμα, σύμβολο περασμένων ζωών, ίσως και σύμβολο εποχών και τρόπων ζωής, που όσο κι αν τις νοιώθει ποιητικά ο Ρίτσος, τις παρουσιάζει σαν καταδικασμένες, σαν χωρίς επαύριο. (αλλά αυτό δεν φαίνεται μέσα από το ποίημα, το δηλώνει ο ίδιος στο τέλος, σχολιάζοντάς το, μετά την «έκβαση», όπως συνηθίζει να κάνει σε όλα του τα παρόμοια ποιήματα, που τα «σφηνώνει» ανάμεσα σε ερμηνευτικά σκηνικά, σα να πρόκειται για θεατρικά κομμάτια. Κι αυτό είναι νομίζω μια αδυναμία). (Καραντώνης, 1976: 295).

Κατά τη γνώμη μου, πρόκειται για μια αριστουργηματική στο είδος της τεχνική και όχι για «αδυναμία». Σ' αυτή τη μετακίνηση ο Ρίτσος δανειζόταν ή προσέφευγε στη χρήση συχνά εικόνων, συνειρμών, και συμβόλων της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας που τα αναμίγνυε ή τα παραποιούσε με στοιχεία της προσωπικής του μυθολογίας. Ακριβώς, πάνω σ' αυτό, ένας άλλος ποιητής και κριτικός της περιόδου, ο Τάσος Λειβαδίτης έγραψε το 1966:

Κάθε φορά που διαβάζουμε ένα βιβλίο του Ρίτσου, τα τελευταία χρόνια, μαζί με το μεγαλείο που μας μεταδίνουν, έχουμε κι ένα φόβο: «Θα μπορέσει τώρα να γράψει ένα ποίημα καλύτερο από αυτό;» αναρωτιόμαστε και πάντοτε μας διαψεύει. (Λειβαδίτης, 1975,,: 240).

Ο Michael Jeffreys αναφέρεται σ' ένα γράμμα του Ρίτσου στη Χρύσα Προκοπάκη όπου, κατά κάποιο τρόπο, γίνεται φανερός ο προβληματισμός του ποιητή για το γράψιμο ποιημάτων που να μπορούν να έχουν μια καθολική απήχηση. Φαίνεται να εύρισκε ότι ποιήματα όπως ο «Αποχαιρετισμός» παρόλη την τεράστια προσπάθεια, άγγιζαν τα όριά τους, δεν περνούσαν εύκολα στο κατώφλι του καθολικού. (Jeffreys, 1994: 83).

Η «Ελένη» του Ρίτσου είναι ένας τέτοιος δραματικός μονόλογος 20 σελίδων από τη συλλογή της ΤΔ. Γράφτηκε στο Καρλόβασι της Σάμου μεταξύ Μαΐου και Αυγούστου 1970, όταν ο Ρίτσος ήταν σε κατ' οίκον περιορισμό, και δημοσιεύτηκε το 1972. Όπως η «Σονάτα του Σεληνόφωτος» και άλλα ποιήματα της ΤΔ, το ποίημα αναπτύσσει έντονα τα

θέματα της ύπαρξης, της φθοράς, της πλήξης, του έρωτα και του θανάτου, αλλά εδώ, αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στη «Σονάτα του Σεληνόφωτος» και όπως παρατηρεί και η Τατιάνα Γκρίτση-Μιλιέξ, η Ελένη αποδέχεται τις καταστάσεις με μια «φιλοσοφική παραδοχή» (Μιλιέξ, 1981: 554). Ο μύθος της «Ελένης» του Ρίτσου διαφέρει από το μύθο του Ευριπίδη και του Σεφέρη, όπου η Ωραία Ελένη, ο θρύλος του ασεπέραστου γυναικείου κάλλους, δεν πήγε στην Τροία αλλά οι θεοί την φυγάδευσαν στην Αίγυπτο, δίνοντας στον Πάρη το είδωλό της. Έτσι ο Πάρης κοιμόταν μ' έναν ίσκιο και Αχαιοί και Τρώες σφάζονταν, όπως λέει ο Σεφέρης:

«για ένα πουκάμισο αδειανό, για μιαν Ελένη». (Σεφέρης, Ποιήματα, 1981: 239 - 242).

Η Ελένη του Ρίτσου πήγε στην Τροία και στο ριτσικό ποίημα βρίσκεται σε βαθύτατο γήρας, στα τελευταία της. Η Ωραία Ελένη, αυτό το αιώνιο σύμβολο της γυναικείας ομορφιάς, στο Ρίτσο, προσβάλλεται απ' τις συνέπειες του αδυσώπητου χρόνου, το γήρας και τη φθορά του, βρίσκεται υπέργηρη, κατάκοιτη, αδύναμη και μόνη, ζει με τη μνήμη των νεκρών της, «Γριά – γριά – εκατό, διακόσιω χρονώ». Δεν φαίνεται να ευσταθεί ο ισχυρισμός του Θ. Φραγκόπουλου ότι:

η Ελένη του Ρίτσου δεν έχει τίποτα το κοινό με την Ελένη του Σεφέρη: η δεύτερη μας έρχεται από τον κόσμο του Ομήρου, μέσα στην αχλύ του ηρωισμού, η πρώτη μας έρχεται μέσα στο απογευματινό φως μιας εργατικής συνοικίας της αθηναϊκής περιφέρειας. (Φραγκόπουλος, Χειμώνας 1994-95: 265).

Η Ελένη του Ρίτσου προβάλλει στη μνήμη του νεαρού αξιωματικού που την επισκέπτεται, με το λαμπρό της κάλλος: «Είταν πολύ νέος τότε – είκοσιδύο; Εικοστριώ; Κ' εκείνη; Ποτέ δεν μπορούσες να ξέρεις, - είχαν τόσο το φέγγος που ανάδινε, - σε τύφλωνε' σε διαπερνούσε' - δεν ήξερες πια τι ήταν, αν ήταν, αν είσουν». Η ριτσική Ελένη δεν διαμένει σε κάποια «εργατική συνοικία της αθηναϊκής περιφέρειας», όπως γράφει ο Φραγκόπουλος. Διαμένει σ' ένα ερειπωμένο, λόγω του χρόνου, της μοναξιάς και της εγκατάλειψης, επαρχιακό παλάτι, προφανώς της Σπάρτης:

...Τα τελευταία χρόνια, καταπιανόμουν μονάχη/ με τα γλυκίσματα – τι άλλο να κάνεις; Υστερα απ' την Τροία, η ζωή μας στη Σπάρτη/ πολύ πληχτική – σωστή επαρχία: Όλη μέρα κλεισμένοι μες τα σπίτια,/ ανά-



μεσα στα στριμωγμένα λάφυρα τόσων πολέμων κ' οι μνήμες/ ξέθωρες κ' ενοχλητικές, να σέρνονται ξοπίσω σου...(ΤΔ, Η Ελένη, σ. 285).

Αντίθετα από το Σεφέρη, όμως, ο Ρίτσος παρουσιάζει την Ελένη σε στιγμές ανθρώπινης αδυναμίας και τρωτότητας. Όπως σημειώνει η Τατιάνα Γκρίση - Μιλιέξ:

Από ό,τι γνωρίζω, τούτη η Ελένη αντιμετωπίζεται ανθρώπινα για πρώτη φορά από το Γιάννη Ρίτσο και είναι ο μόνος που τολμάει να γεμίσει το άδειο πουκάμισο... Την προεκτείνει σε υπαρξιακό προβληματισμό: στις σχέσεις του ανθρώπου με το σύμπαν, με τους συνανθρώπους του, με την καταγωγή του και τελικά με το θάνατο... Η Ελένη (του Ρίτσου) μπορεί να βλέπει μέσα κι έξω, να θυμάται αυτό που υπήρξε και να βλέπει αυτό που είναι. (Μιλιέξ, 1981: 547-550).

Όπως παρατηρήθηκε παραπάνω, πολλά από τα ποιήματα της ώριμης αυτής φάσης του Ρίτσου, συμπεριλαμβανομένης της *Ελένης*, παρουσιάζονται μ' έναν θεατρικό τρόπο. Πράγματι, η «*Ελένη*» του Ρίτσου παρουσιάστηκε στη σκηνή αρκετές φορές στο παρελθόν και στο Φεστιβάλ Υμηττού στις 12 και 13 Ιουνίου 2009 από το Βασίλη Παπαβασιλείου στο ρόλο της Ελένης. Ο ίδιος Βασίλης Παπαβασιλείου τιμήθηκε το 2001 από την ένωση θεατρικών και μουσικών κριτικών με το βραβείο «Κάρολος Κουν» για την καλύτερη παράσταση ανδρικής ερμηνείας για την παρουσίαση της «*Ελένης*». Η άποψή μου είναι ότι πέρα από τη θεατρικότητα, η *Ελένη*, όπως και άλλα ποιήματα της ΤΔ, ενέχουν επίσης μια κινηματογραφική τεχνική που αποδίδει επιτυχώς μια επική διάστασή τους. Θ' αναφερθώ σε συντομία σ' αυτή την κινηματογραφική τεχνική του ποιήματος *Ελένη*.

Στην εισαγωγή του ποιήματος το εγκαταλειμμένο σπίτι παρουσιάζεται σαν μέσα απ' την οπτική ενός κινηματογραφικού φακού, από μακριά, από κοντά, από γύρω, από μέσα με τις «σαραβαλιασμένες σκαλιστές πολυθρόνες», τη μυρωδιά «από σκόνη, σάππους καρπούς, στεγνή σαπουνάδα, ούρα», την ασάλευτη καμπουριασμένη γηραιά οικοδέσποινα «καθιστή στο κρεβάτι», με τα διαπεραστικά μάτια της «ακόμα πιο μεγάλα, αυταρχικά, διεισδυτικά». Ο φωτογραφικός φακός κινείται μπρος, πίσω, με την αναδρομή στην ανάμνηση του αξιωματικού-επισκέπτη για το σβησμένο πια εκτυφλωτικό «φέγγος» της οικοδέσποινας που αντιπαράβάζεται τώρα με τα ξεθωριασμένα παραθυρόφυλλα, την κιτρινισμένη κουρτίνα μέσα στο συμβολικό πραϋντικό φως των «τελευταίων ακτίνων του ηλιογέρματος» (σ. 269).

Οι νεκροί της οικοδέσποινας κινούνται με κινηματογραφικές αναδρομές στις μνήμες και ή στις αναμνήσεις της μέσα στο «συντελεσμένο» που πια δεν την συγκινεί, που γνωρίζει τη ματαιιότητά του. Ξεχνά τα μεγάλα γνωστά της ονόματα «Πάρης, Μενέλαος, Αχιλλέας....» που χάνονται συγχυσμένα μέσα στο συντελεσμένο της μάταιης μάχης:

*και ξαφνικά όλο το τοπίο με τα καράβια, τους ναύτες και τ' αμάξια,
βούλιαζε μέσα στο φως και την ανωνυμία. (σ. 272).*

Στις ώρες της απέραντης μοναξιάς της ανακαλεί και αναπλάθει τις σκηνές των πεθαμένων εραστών της που βλέπουν το μάταιο της εξέτασης της σπάλας των σφαχτών που καταβροχθίζουν. Τους χαιρετά με το βραχνό ειρωνικό γέλιο της συνειδητοποιημένης ματαιιότητας που πηγάζει κατευθείαν από την κοινή μητέρα γη:

Τι ανόητοι θρύλοι

Κύκνοι και Τροίες και έρωτες και ανδραγαθίες.

Συνάντησα πάλι

*σε πένθιμα, ινυχτερινά συμπόσια τους παλιούς εραστές μου, με άσπρα γένηια,
με άσπρα μαλλιά, με κοιλιές ογκωμένες σα νάταν
έγκυοι κióλας απ' το θάνατό τους, να καταβροχθίζουν
τα ψημένα τραγιά, χωρίς να κοιτάζουν τη σπάλα – τι να κοιτάζουν;-
μια επίπεδη σκιά τη γέμιζε όλη με ελάχιστες άσπρες κηλίδες. (σσ. 275-276).*

Οι κινήσεις των νεκρών της που την επισκέπτονται τις ώρες της μοναξιάς της και που δεν είναι ορατοί από τις υπηρέτριες θυμίζουν τις καθημερινές τους χειρονομίες. Ο χρόνος όμως καταργεί το νόημα των χειρονομιών και των συναισθημάτων τους, καταργεί το νόημα του έρωτα και του θανάτου:

Μια γυναίκα

*παίρνει απ' το στρογγυλό λευκό βαζάκι την κρέμα του προσώπου
με έμπειρη κίνηση των δυο δακτύλων της, και γράφει
στο τζάμι του παράθυρου δυο παχιά κεφαλαία – κάτι σαν Ε και Θ' –
ο ήλιος ζεσταίνει το τζάμι, η κρέμα λιώνει, στάζει στον τοίχο –
κι αυτό δεν θέλει να σημαίνει τίποτα – δυο λιπαρά, σύντομα αυλάκια. (σ.274).*

Η γηραιά οικοδέσποινα ανέχεται ανεξίκακα τις υπηρέτριές της που έγιναν οι κυρές της, να διαβάζουν τα παλιά γράμματα των θαυμαστών



της, τα ποιήματα που της έστελναν οι μεγάλοι ποιητές, να της κλέβουν τα έπιπλα, τα φορέματα, τα κοσμήματα και τα χρήματά της «πόσα πράγματα άχρηστα με πόση απληστία συναγμένα» (σ. 280), να φορούν στα αγάλματά της

ένα παμπάλαιο κράνος

ή το δοχείο της νυκτός. Τις κοιτάζω γαλήνια. Αυτές θυμώνουν. (σ. 277).

Η μυρωδιά του καφέ που πίνουν οι υπηρέτριες περνάει κινηματογραφικά στο διάδρομο, πλημμυρίζει το σπίτι, θαμπώνει το γυαλί του καθρέφτη:

Εναν καφέ κ' εμένα φωνάζω στις δούλες

«έναν καφέ» (μόνο καφέ ζητώ). Εκείνες

κάνουν πως δεν ακούν. Ξαναφωνάζω πάλι και πάλι

χωρίς πίκρα ή οργή. Δεν απαντούν. Τις ακούω να ρουφούν τον καφέ τους... (σ. 275).

Η οικοδέσποινα αποδέχεται με φιλοσοφική καρτερικότητα την περιφρόνηση των υπηρετριών της. Προτιμά να στρέφει το φακό της μνήμης της όχι στα πρόσωπα και τα γεγονότα του θρύλου αλλά στα επουσιώδη και ειρηνικά: «ένα πουλί καθισμένο στη ράχη ενός αλόγου», μια πεταλούδα που ταξιδεύει πάνω σε μια φλούδα δέντρου στα νερά του Ευρώτα, έναν άνθρωπο που «περπατάει μεσημεριάτικα φορώντας στο κεφάλι του μια καλαθούνα» (σ.278). Τα γεγονότα και τα πρόσωπα ανακαλούνται στη μνήμη της αλλά οι αναμνήσεις τους της φαντάζουν πια ξένες, δεν την συγκινούν, εκτός από μία, της αποθέωσής της, όταν η ίδια ανέβηκε μόνη και περπάτησε στα ψηλά τείχη της Τροίας:

Μόνη, ολομόναχη, ανάμεσα/ σε Τρώες και Αχαιούς...

...την ώρα που μονομαχούσαν οι δυο αντεραστές μου και κρινόταν η τύχη του πολυχρόνιου πολέμου –

...μ' ένα λουλούδι ανάμεσα στα στήθη μου, κ' ένα άλλο στα χείλη να μου κρύβει το χαμόγελο της ελευθερίας. Μπορούσαν κι από τις δυο πλευρές να με τοξέψουν. Έδινά στόχο

βαδίζοντας αργά πάνω στα τείχη, σχεδιασμένη ακέρια

στον χρυσοπόρφυρο ουρανό της εσπέρας.

Κρατούσα τα μάτια κλεισμένα

για να ευκολύνω μια εχθρική χειρονομία τους – γνωρίζοντας στο βάθος ότι κανείς δεν θα τολμούσε.

...Είχα κινήσει τα χέρια,

είχα υψωθεί στα νύχια των ποδιών, κι αναλήφθηκα... (σσ. 282-284).

Έχει την εντύπωση ότι στο δρόμο ακούγεται περασμένα μεσάνυχτα ο θόρυβος από τα άλογα «μιας καθυστερημένης άμαξας» που επιστρέφει από το «ετοιμόρροπο συνοικιακό θέατρο» που παίζει τη ζωή της και κείνη την αποθεωτική σκηνή της κινηματογραφικής ανάληψής της:

...Κι εκείνη η σκηνή, πάνω απ' τα τείχη της Τροίας – ν' αναλήφθηκα τάχα στ' αλήθεια

αφήνοντας να πέσει απ' τα χείλη μου -; Καμιά φορά δοκιμάζω και τώρα, εδώ πλαγιασμένη στο κρεβάτι, ν' ανοίξω τα χέρια, να πατήσω στις μύτες των ποδιών – να πατήσω στον αέρα, το τρίτο λουλούδι- (σ. 288).

Το πλάνο της αναχώρησης του επισκέπτη δείχνει τις υπηρέτριες που κρυφάκουγαν το μονόλογο της γηραιάς κυρίας και την αμηχανία του να βρει την έξοδο, την εντύπωσή του ότι κατέβαινε σε βαθύ πηγάδι μέχρι που οι φωνές τον επανέφεραν στο δωμάτιο της οικοδέσποινας που πέθανε. Ακολουθεί η κινηματογραφική σκηνή που θυμίζει το θάνατο της Μαντάμ Ορνάνς με τις μοιρολογίστρες, στο *Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* του Νίκου Καζαντζάκη:

Οι υπηρέτριες έμπαιναν, έβγαιναν, θορυβούσαν. Κάποιος τηλεφωνούσε στο διάδρομο. Κατάφτασαν κ' οι γειτόνισσες. «Αχ, αχ», κάναν, και κάτι κρύβαν κάτω απ' τα φουστάνια τους. Και πάλι το τηλέφωνο. Ανέβαιναν κιόλας οι αστυφύλακες. Διώξαν τις δούλες και τις γειτόνισσες. Εκείνες πρόφτασαν κι αρπάξαν τα κλουβιά με τα καναρίνια, κάτι γλάστρες με ξωτικά φυτά, ένα τραντζίστορ, κάποια ηλεκτρική θερμάστρα. Η μια κρατούσε ένα μεγάλο χρυσό κάδρο. Βάλαν τη νεκρή σ' ένα φορείο... (σ. 288).

Οι εικόνες και τα σχόλια στην εισαγωγή και τον επίλογο είναι μέρος του ποιήματος, έχουν ρυθμό, εκφραστική λιτότητα, ενάργεια, κίνηση. Έχουν επίσης μια κινηματογραφική δυναμική, όπως εξάλλου ολόκληρο το ποίημα. Δεν αποτελούν απλώς σκηνικές οδηγίες αλλά εισάγουν και ερμηνεύουν με αδρότητα την ατμόσφαιρα, την ψυχολογία και την κίνηση του ποιήματος και λειτουργούν ως αναπόσπαστα οργανικά μέρη του.

Χρήστος Ν. Φίφης

School of Historical and European Studies
La Trobe University



Βιβλιογραφία

- Γιώργος Βελουδής, *Γιάννη Ρίτσου Επιτομή*, Κέδρος, Αθήνα, 1977.
- _____, *Γιάννης Ρίτσος: Προβλήματα Μελέτης του έργου του*, Κέδρος, Αθήνα, 1982.
- _____, *Προσεγγίσεις στο έργο του Γιάννη Ρίτσου*, Κέδρος, Αθήνα, 1984.
- _____, «Ο Μύθος στο Ρίτσο», *Νέα Εστία, Αφιέρωμα στο Γιάννη Ρίτσο*, 1991, σσ. 113-116.
- Γιώργος Διζιρίκης, *Λεξικό Αισθητικών και Τεχνικών Όρων του Κινηματογράφου*, (Τόμοι I και II), Αιγόκερως, Αθήνα, 1985.
- Διογένης, *Γιάννης Ρίτσος. Μελέτες για το έργο του*, (επιμ.) Διογένης, Αθήνα, 1975.
- Ελίτροχος, *Αφιέρωμα: Γιάννης Ρίτσος* (επιμ.) Ελίτροχος, Αθήνα, Χειμώνας '94-95.
- Νέα Εστία, *Αφιέρωμα στον Γιάννη Ρίτσο (1909-1990)*, (επιμ. Νέα Εστία) Χριστούγεννα 1991.
- Ανδρέας Καραντώνης, *Η Ποίησή μας μετά τον Σεφέρη*, Δωδώνη, Αθήνα, 1976.
- Κέδρος, *Αφιέρωμα στο Γιάννη Ρίτσο*, (Επιμ.) Αικατερίνη Μακρυνικόλα, Κέδρος, 1981.
- Τάσος Λειβαδίτης, «Η Ποίηση του Γιάννη Ρίτσου», στο Διογένης, *Γιάννης Ρίτσος*, 1975: 241-248.
- Τατιάνα Γκρίτση – Μιλίξ, «Η Ελένη του Γιάννη Ρίτσου», στο *Γιάννης Ρίτσος*, (επιμ. Κέδρος, 1981: 547 – 555.
- Παντελής Πρεβελάκης, *Ο Ποιητής Γιάννης Ρίτσος. Συνολική Θεώρηση*, Κέδρος, 1981.
- Γιάννης Ρίτσος, *Τέταρτη Διάσταση*, 17η έκδοση, Κέδρος, Αθήνα, 1991.
- _____, «Η Ελένη», στην *Τέταρτη Διάσταση*, Κέδρος, 1991: 267-289.
- Γιώργος Σεφέρης, *Ποιήματα*, 13η έκδοση, Ίκαρος, Αθήνα, 1981.
- Χρήστος Ν. Φίφης, «Γιάννης Ρίτσος, 1909 – 1990: 'Ο ποιητής της Ρωμιοσύνης'», *Σκέψεις*, 23: 32 – 38 και 43 -46, Μελβούρνη, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1990.
- _____, «Η Σονάτα του Σεληνόφωτος του Γιάννη Ρίτσου: Η συνείδηση της Πολιτείας και η θέαση της Ζωής από Απόσταση», *Modern Greek Studies (Australia and New Zealand)*, Special Issue on Culture and Memory, Sydney 2006: 309-325.
- Θ. Φραγκόπουλος, «Γιάννης Ρίτσος: Μια αναθεώρηση». *Ελίτροχος*, 1994-95: 265-267.
- Kimon Friar and Kostas Myrsiades, *Yannis Ritsos: Selected Poems, 1938-1988*, BOA Editions, New York, 1989.
- Peter Green and Baverley Bardsley, *The Fourth Dimension. Yannis Ritsos*. Anvil Press Poetry, London, 1993. "Introduction": ix-xviii.
- M. J. Jeffreys, "Reading in the Fourth Dimension", *Modern Greek Studies (Australia and New Zealand)*, vol. 2, 1994: 61-105.
- Kostas Myrsiades, "The Long Poems of Yannis Ritsos", in (eds) Friar and Myrsiades, 1989: 447-467.
- George Pilitsis and Philip Pastras, *The New Oresteia of Yannis Ritsos*, Pella, New York, 1991.

Τη μνήμη εκείνης της αγάπης

Τα μηνύματα που σου 'στελνα
με τον αγέρα της άνοιξης
και την καμπάνα του εσπερινού
δεν έφταναν ποτέ στις ακτές
των ονείρων σου.

Σαν σώματα σπασμένων
καραβιών
ανεμοδέρνουν άσκοπα
στον Νότο τις συμπληγάδες.

Τη μνήμη της μακρινής σου
αγάπης μη την ξεχνάς.

Μην τη μάχεσαι.

Είναι άρωμα λιβανιού από
το θυμιατήρι
της νιότης σου.

Είναι κάλεσμα όρθρου στην
τελετουργία
της Ανάστασής σου.

Είναι πεταρίσματα περιστεριών
στο στήθος σου.

Είναι τιτβίσματα πουλιών στα
φύλλα
της καρδιάς σου.

Είναι το λάλημα του τζίτζικα
τ' απόμακρο
στο νου σου.

Είναι η μαρμαρυγή της
θάλασσας
στα μάτια σου.

Τη μνήμη εκείνης της αγάπης
μην τη μάχεσαι.

Κι ας ματώνουν οι πληγές στη
θύμησή της,
κι ας βάφονται κόκκινα τα
κύματα,
κι ας ξέχασε η γοργόνα την
ερώτηση.

Τη μνήμη εκείνης της αγάπης
μην τη μάχεσαι.

Νίκος Γ. Πιπέρης





Τα κλιμακωτά μιας άλλης ευχής

Ο ακέραιος λόγος υπήρχε
από χρόνια στη συντροφιά μας
σαν βάλσαμο ανοιξιιάτικο
κι ως μην τον θυμάσαι πια.

Μια αμοιβή της στέρησης

Ξύπνησα σ' ένα λευκό πρωινό
μ' ένα λυχνάρι αναμμένο
προς το παράθυρο του Νότου
που όσο ανηφορίζουν τ'
αδύνατα
βήματα, προς τους κλιμακωτούς
ροδώνες, εκεί που ησυχάζουν
τα φιλαδέλφια μου, ο Τσικαδέρης
και τώρα ο Παραδείσης
τόσο σου λέω ιππότη μου
να μη στεναχωριέσαι
σημάδια του καιρού είναι
αφιλότιμα, με ψιχάλες
της αντάμωσης, κι όπως
σου έλεγα
από παλιά, απόλαυσέ μου
ευδιάκριτα
μια ανέφελη ανάβαση,
σ' ευχαριστώ.

Μετά την έπαρση

Στη Λίτσα Τόγια-Πανάγου

Ένα λευκό τριαντάφυλλο
σε μαύρο πέτο φιλημένο
με διάτρητο χαμόγελο
στο βάθος της αυγής
και στα πολύφωτα
της οικουμένης
με τις φτωχές ακτίνες
της ανόρθωσης, που σβήνουν
χρυσά σημεία, της ορθής φωνής
καταργώντας αγώνες ιερούς
λάμνοντας πίκρες σιωπηλές
καθώς θερμαίνονται καρδιές
σε αγκαλιές με δάφνες
κι αυτό μετά την έπαρση,
αδελφή μου.

N.A. Νομικός



Children's Theatre: An Unexplored Chapter of Australian Hellenism

Introduction

Playwriting for children today is a difficult task involving delicate problem-solving and requiring new precise trend-setting. This is why the writers of children's plays must, on the one hand, have the knowledge and dexterity to bridge the generation gap, and on the other hand, have in mind that they are writing primarily for children. Children are active and so they expect action in the plot, and the awareness of life offered must be within their mental and emotional grasp.

Young audiences today are sophisticated, handling complex ideas and serious issues; therefore, children's plays must be composed in such a way to challenge both the subject matter and the theatricality, and in the staging, the producer must treat each of these plays as a most important one, with the intention of providing the audience through the story a positive theatrical experience.

Linguistically, the language of the plays must be within the children's range, yet not pretentiously simple. Children delight in words and language that is rich in rhythm and imagery. Writing and producing for children demands a special skill, because playwrights, like all writers, must be artists.

The Greek Australian Scene

Australian Hellenism's theatre as a whole, both as literary writing in dialogical form and as stage production, is a cultural element which has significantly illuminated the overall picture of the Greeks in Australia and, together with the theatre of other ethnic groups, has laid the foundation for a multicultural theatre.

Unfortunately, the branch of children's Greek theatre, despite its popularity and the warm reception it has received and continues to receive, lacks full research and recognition.

A survey of the existing corpus of children's plays written by Greek Australian immigrants, interestingly reveals that these plays are significantly fewer than those for adults.

Another characteristic is that this genre, has been served understandably more by women than by men.



This theatre, like that for adults, especially in the past, functioned mainly as a form of community entertainment rather than as a significant experiment or enjoyable social commentary. Despite the technical and other difficulties which were confronted, a number of worthy plays were written and several of them have been staged successfully. These plays and those brought over from Greece have contributed to the broader theatre activities of the communities of Australian Hellenism.

From the viewpoint of production this has been achieved through two channels: via social organisations, whose theatre groups have sometimes been sponsored by schools, regional and community associations, brotherhoods, etc., and via independent theatre groups or even individuals, aiming at entertainment and frequently at the same time philanthropy, in support of community schools, childcare centres, retirement centres, disaster relief, etc. Mainly in the past, these performances were frequently organised as part of the programs of community events (Greek national celebrations, school festivals, etc.) in the form of short patriotic, religious, bucolic or satirical sketches, comedies, etc. What also contributed notably to the latter was the traditional Greek immigrants' view that the theatre had important educational value, a belief which still prevails today. After all, this reflects the original meaning of the term *ηθοποιός* (*ήθος + ποιῶ*) as the person who moulds character. So, apart from the entertainment, philanthropic and other social contributions of children's theatre, it always functioned as national educator, assisting the children of Greek origin, whether Australian born or not, with the maintenance of Greek language and traditions, as well as Greek consciousness in general. To further this purpose, in some instances children's plays were written in both languages (Greek and English), as for example, *Xeris aftous tous anthropous; / Do you know those people?* by Nikos Zarkadas, staged originally in 2002 in Melbourne by students of different ethnicities of the Alphington Grammar School theatre group and later performed in several municipalities and schools in Greece, and the prize-winning play *The Tablecloth [To trapezomantilo]* by Thekla Skarsella performed in both languages by the children's cast of the *Greek Australian Theatre League of Victoria* in Melbourne in 2004, with the intention to assist the children of Greek descent (those born in Australia as well as those in Greece) improve their facility in both languages, but also to offer the children-actors the opportunity to become active conveyors to other children as well as adults, of the Greek culture and values. Thematically, Zarkadas' play deals with immigrant life in multiethnic and multicultural Australia since the 1960s, whereas Skarsella's metaphorical message is that each of us has a certain mission in life, with a certain value.

The language of children's plays is rarely blended with loan words and/or loan translations from Australian English. This is so, because most certainly, apart from its entertainment aspect, children's theatre importantly aims, along with maintaining and spreading Greek cultural values to young audiences of Greek descent, at preserving and cultivating the Greek language, and therefore the Greek identity and *paedeia*, in immigrant communities of the diaspora, and in this case in Australia.

Historical Perspective and Development

Children's theatre in the pre and early post-World War II period, did not witness any notable presence apart from some sporadic productions performed at schools, mainly as part of Greek community and Greek school activities (national celebrations, school feast days, etc.) of basically "imported" plays, usually focussing on patriotic or cultural subjects.

A concerted effort for children's theatre started in the decade of the 1950s during the period of the large waves of Greek immigration prompted by Australia's support in the form of assisted passages from 1952. One well known individual of the time, who had a deep interest in children's theatre, was the Cairo-born Alex Taifernopoulos (Taifer), active in literature, journalism, the theatre and, later in film acting. After his arrival in Melbourne in 1954, he joined the League of Greeks from Egypt and the Middle East (E.E.A.M.A.), and continued as an amateur actor with the League's performers' group. In 1979-1980 he wrote and staged three one-act plays, (*The Story [Istoria]*, *Resistance [Antistasis]* and *The Gang [I parex]*) for *Young Artists*, the children's group of E.E.A.M.A. This was in addition to the sketches which he adapted and staged for both the League's children's and teenagers' groups. His sketch *The Gang* was staged by the *Young Artists* of E.E.A.M.A. in 1979 and again in 1980 in English translation under the title *What Are You Going to Do Now?* Undoubtedly this League has offered an exceptional and consistent contribution to children's theatre (besides the teenagers' and adult theatre) with a sizeable number of sketches, relating to a broad range of subjects and issues.

E.E.A.M.A.'s initiatives were continued, for example, with the appearance in April 1974 of the *Children's Theatre of Australia* and in September of the same year of the *Professional Greeks' Theatre of Australia* founded by Dimitris Katsoulis and Andreas Linardatos although both lasted only until early and late 1975 respectively, and from the perspective of literary writing



since 1979 with Dimitris Katsoulis, and since 1975 with Tassos Stathopoulos' short sketches acted by children for children.

Katsoulis, an experienced theatre actor, television technician, producer's assistant and assistant stage director before his immigration from Greece to Melbourne (March 1974), became known for both his contribution to Greek community theatre and to Greek shadow theatre (*Karagiozis*), alike. In March 1978 he started with his family the *Greek Popular Shadow Puppet Theatre* which lasted until 1990. From October 1978 until September 1982 he gave *Karagiozis* performances for children on a variety of themes, many on local immigrant ones, such as *Karagiozis, Adviser to the Community* [*O Karagiozis symvoulos stin koinotita*], *Karagiozis the Journalist* [*O Karagiozis dimosiographos*], *Karagiozis Almost an Aussie* [*O Karagiozis para ligo Afstralos*], and others. He performed *Karagiozis* at Greek schools, community celebrations, multicultural festivals (1978, 1979, 1981) in Melbourne, as well as in Adelaide (1980) and in many country towns. He conducted workshops teaching children to make shadow puppets and to use them in performance. He also wrote ten-minute *Karagiozis* plays in May 1979-July 1982 for the educational series *Akouste (Listen)* on Melbourne 2EA of ABC radio. In 1983 Katsoulis had his book *Karagiozis the Immigrant* [*O Karagiozis metanastis*] of nineteen sketches published in Melbourne by the Education Department of Victoria which was included in the school curriculum of Victoria and South Australia. In 1990 he produced another book, *Karagiozis in the Foreign Land* [*O Karagiozis stin xenitia*], including several sketches, older and new, as well as photos, critiques, poems and letters relating to his performances.

Stathopoulos, an immigrant in Melbourne since 1968 and a qualified teacher, co-founded with his wife in 1975 a Greek school, "Zenon". Confronting the lack of locally written sketches for children of immigrant parents and suited to their particular language and cultural needs, he began writing himself and adapting existing sketches for the students of his school. In 2007 Stathopoulos had a book, entirely of sketches for schools (patriotic, religious, cultural, based on Ancient Greek tragedies etc.), entitled *30 Years of Student Theatre (30 hronia mathitiko teatro)*, published in Melbourne. In the introduction he states: "... the Greek children here were in need of short sketches without a lot and unnecessary motherland philosophy, without grandiose expressions and pseudophilosophy with hollow words, but basically with short dialogues and easy vocabulary, which the children could learn, understand and act

theatrically. In addition, the sketches to be performed had to have educational aims....” (p. 2).

Of course, children’s plays “imported” from Greece continued to be brought over. As it happened with adult theatre, these plays always provided an easy solution for the lack of locally written plays, regardless of whether or not they met the social, linguistic, thematic and other needs and expectations of Greek immigrants in this multicultural country. Two examples of “imported” children’s plays were *The Gift* (Το δώρο) and the musical *The Shanty Town* (Η τeneke-doupoli) by the writers of Greece Antigone Metaxa and Eugenia Fakinou, respectively. Both plays enjoyed laudable success, the first staged in October 1979 in Melbourne under the direction of Amalia Vassiliadi for the International Year of the Child, under the aegis of the Greek Orthodox Community there, and the second in October 1987 in Canberra by the stage producer and actor Stavros Economides, founder of the Theatre of Art [of Australia] in Sydney.

Economides conducted successful Greek children’s workshops in Sydney too, as for example, in 1984-95, even as late as 1994 and 2002, with Greek children from Australian schools. He taught them the art of speech, mask making, stage movement, etc. One such very successful production was *Karagiozis in Australia* [*Ο Karagiozis stin Afstralia*] by Miltos Moutafidis, now repatriated. Economides himself played the role of Karagiozis and the other roles by boys and girls, five to fifteen years old, selected from his children’s workshops. This play, adapted by the well known Sydney community theatre identity Melpo Papadopoulou (Melba Pappas) was first performed in April 1994 under the auspices of the Greek Community Festival in Sydney by Economides’ newly founded *Children’s Theatre Stage*, a branch of his *Art Theatre [of Australia]*. It was staged in September 1994, December 2002 and March 2003 in Sydney with the participation of boys and girls coming from his children’s workshops.

Economides has always believed in children’s theatre as a form of expression of art but also as a source of linguistic and cultural uplifting of the children themselves both as actors and spectators. So, apart from producer and actor, Economides has also been an educator. Furthermore, his confidence in children’s acting ability is such that he cast them in various roles in plays for adults. This initiative has been occasionally implemented with school children and young adults of theatre groups, such as *Avlaia*, a group founded in 2005 by the teacher of St. Spyridon College in Sydney, Ms Mary Faleta, and comprising current students as well as graduates of the College, who



since then have staged plays from Greece for adults, including *Unworthy Youth* [*Mias pentaras neiata*], *The Courtyard of Wonders* [*I avli ton thavmaton*], *Iphigenia in Aulis* [*Iphigenia en Avlidi*] and others.

Although Sydney has seen worthy contributions to children's theatre in stage production and direction of "imported" plays, local children's playwriting has been very limited. This kind of activity appears to have occurred most frequently in Melbourne. In parallel with the activities of E.E.A.M.A., following Katsoulis and Linardatos' efforts with the activities of the *Children's Theatre of Australia* and Stathopoulos' school sketches for young students in the decade of the 1970s, this tradition in Melbourne continued in the 1980s, with, among others, *Fassoulis's Story* [*I istoria tou Fasouli*] by George Katsaros and *Kangaroolife* [*I kangourozoi*] by Dimitris Katsavos, both known writers of adult plays.

The 1990s brought new strength and a fresh supply of dramatised subjects, some traditional, others modern (materialism, social justice, etc.). Some of the exponents of this theatrical period have been Toula Filokosta and the prolific Koula Teo.

With formal education in theatre, Toula Filokosta's involvement with children is marked by her activity in children's theatre workshops (1990s), staging, directing and writing plays for children. Her staging and directing career began in the mid-1990s with the one-act children's play *With Pegasus' Wings* [*Me ta ftera tou Pigassou*] brought from Greece. She staged it with children of the Greek Workers' League "Dimokritos" in Melbourne. This was followed by another three children's plays from Greece, *Our Neighbourhood* [*I yitonias mas*] towards the end of the 1990s with children of "Dimokritos" on the subject of environmental changes (pollution) happening in the neighbourhood, the comedy *The Three Gifts* [*Ta tria dora*], a cross-generational theatrical experience dealing with the disastrous results of greed, and the comedy *The Three Little Pigs* [*Ta tria gourounakia*]. Her own playwriting appeared in 1999/2000 with the two sketches *A Trip to Greece* [*Taxidi stin Ellada*] and *Brotherly Love* [*I adelfiki agapi*], both on cultural awakening experience and bilingual issues. Not only did she write but also directed her two plays at schools of Melbourne.

Koula Teo's deep interest in children's theatre (apart from her interest in adult theatre) made its appearance in 1993, with her one-act play *The Present Tense* [*O enestotas*], written and directed by her. She produced another two children's plays in that year, *The Neighbour* [*O yitonas*] and

Grandma's Song [*To tragoudi tis yiayias*], continuing her activity to this day with nine children's plays to her credit. Her plays have been staged successfully at Greek community schools of Melbourne, contributing to the maintenance of the young Greek audiences' language and cultural values through the children's theatrical communication. Some of her plays have been staged in other states of Australia as well as in Greece, such as *Grandma's Song*, re-staged in 1997/8 by her with children from the Melbourne Greek school "Nestor", in Herakleion, Crete where it distinguished itself in the Pan-Cretan Competition. In general, Koula Teo's children's plays (social dramas, comedies, satires or dramatic comedies) entertain and make their spectators think, conveying social messages from everyday life not only to young audiences but to parents and society in general.

Another endeavour in children's playwriting has been made by Dina Amanatidou who has included sketches in her short story collections since 1981 when she published her book *Stone Bodies* [*Petrina Somata*] in Melbourne. Her thematically contemporary sketch *The Olympic Games* [*Oi olympiakoi agones*] was written in 1993 and was included in her short story collection *Human Characters* [*Anthropinoi haraktires*] (1997). Triggered by the decision of the International Olympic Committee that the 1996 Games be held in Atlanta, Georgia, (U.S.A.), it expresses her disappointment at the Olympic Games not being held permanently in Greece, but also at the "invasion" of English into contemporary Greek communication.

The twenty-first century brought new ideas and activity in, both in playwriting and stage production. A new spark to create children's theatre was Metaxas (Max) Mastrosavvas' *Theatro Oneiron*, a non-profit association established in Adelaide in 1990. In 2002 this theatre association established the *Theatro Oneiron Youth* and generated its first project for junior schools based on Aesop's *Fables* as part of the Australian festival for Young People (2003). It was a "playful" presentation utilising masks, puppets, mime and improvisation.

In the years of the *Theatre Oneiron Youth's* activities in Melbourne the Greek-Cypriot writer Claire Gazis made her appearance. Although known for her short story and poetry writing since the 1990s, children's theatre absorbed her real interest and energy. She has written three plays: a three-act play *The Ionian Bluestones* [*Oi galazopetres tou Ioniou*] (2004), recently rewritten under the new title *The Blue Islands* [*Ta galazia nisia*], the two-act play *At the Kastalia Spring* [*Stin Kastalia pigi*] with the English sub-title *Our Water Our Future* (2006), both published in book



form, and the four-act work *Diamantenia of the South* [*Diamantenia tou Notou*] (2008). The first play reflects on critical contemporary issues, such as global coexistence, universal brotherhood and living in harmony with nature. The second play, published under the sponsorship of the Multicultural Commission of Victoria, with its plot set at the Castalia Spring at Delphi, teaches children about the ecological issues related to use of water in areas with arid climates, such as Cyprus and Australia. The third, still to be published, deals with the social issue of child adoption in the period of the Post-World War II Greek immigration to Australia (1950s-1960s).

Another new characteristic of children's theatre has been the occasional staging of productions in Greek and English with the intention to cater for both young audiences, those fluent and feeling comfortable with Greek and the others who do not.

An additional encouraging point which is planned to contribute through practice to both the further cultivation of the Greek language and the actual involvement of young Greeks with the theatre is the recent announcement (newspaper *Neos Kosmos*, 2 April 2009, p. 14) by Mrs Helen Kalamboukas of the start in three different Melbourne locations of the *Greek Theatre Workshops* to serve the above purposes, with Nikos Skiadopoulos teaching elocution.

Therefore, the more the years pass the more the scope of Greek children's theatre broadens due to the true interest and zeal of the increasing number of writers in this area, while simultaneously the more its significance as a cultural and educational product emerges, both as literary genre and as stage production. This point is also evidenced by the fact that in recent years children's plays are included in literary competitions along with plays for adults, such as the Pan-Australian Literary Competition for Theatre 2002 under the aegis of the Council of Hellenes Abroad (S.A.E.) of Oceania, or even the Students Theatre Festivals organised by the Paedeia Omogenon program, University of Crete for competition of Greek students' theatre groups of the diaspora.

Conclusion

Viewing children's theatre of Australian Hellenism from its first appearances until today – a cultural phenomenon mainly of some fifty years and in number a smaller corpus than that for adults – it now constitutes an unquestionable reality with its own themes, lexicon, trends and identity, which many times entertains and teaches not only children but adults alike.

The zeal, the dynamism and the originality of the praiseworthy endeavours of the exponents of this constantly developing art form gives us confidence that, apart from the entertainment it offers, it also provides, first, valuable assistance in maintaining the Greek language, second, better understanding of Greek civilisation and culture, and third, preservation of the ties with Greece and Cyprus as theirs or their ancestors' homeland, through the theatrical *logos* and *praxis*, while in parallel, it enriches more the body of multicultural theatre in Australia.

Conclusively, Children's Greek Theatre in Australia, despite its relatively short course, is definitely more than mere child's play.

George Kanarakis

Charles Sturt University

Ψυχικές καταδύσεις

Στοχασμοί

*Κάθε λογοτέχνης αφήνει πίσω του την ευαισθησία του, και την αγάπη του στη γλώσσα που εκφράζεται...

*Η απεραντοσύνη μου δίνει την αίσθηση της αιωνιότητας, κι ας μην μπορώ να την συναρμολογήσω στην ολότητά της...

*Θέλουν πολλές συννεφιασμένες, πικρές μέρες, οι ποιητές, για να οραματισθούν το φως της Δημιουργίας.

*Στους φτωχούς, η ευτυχία είναι το αντίδοτο της φτώχειας. Και τους πλούσιους, η έλλειψη της ευτυχίας, τους φτωχαίνει...

*Είναι μεγάλη πνευματική νίκη, όταν ένα άτομο σκέπτεται απρόσωπα. Διότι μόνο έτσι εξαφανίζεται το εγώ του...

*Ο θεωρητικός κατανοεί τα πάντα, με τη φαντασία του. Ενώ μια απλή του πράξη, του τα γκρεμίζει όλα

*Οι απόδημοι συγγραφείς μοχθούν χωρίς αμοιβή, προς χάριν του έθνους τους, και διαιωνίζουν την μητρική τους γλώσσα στη Διασπορά.

*Οι παρεμβάσεις και οι παρεμβολές των άλλων, τελικά παραπτοούν την αλήθεια των γεγονότων. Διότι ο καθένας τα βλέπει από τη δική του οπτική γωνία...



*Ένα τεράστιο, απάτητο βουνό, η αλήθεια, που την βλέπουμε εν μέρει, όσοι έχουμε την πνευματική όραση. Και ανακαλύπτουμε μόνο ένα μέρος της πλευράς που ατενίζουμε...

*Δεν μπορείς να κρίνεις δίκαια, αν δεν γνωρίζεις απόλυτα τα πρόσωπα και την εποχή που διαπράχθηκαν τα γεγονότα. Διότι ακόμα και η ιστορία παραποιείται από αυτούς που την γράφουν, σύμφωνα με τα ιδεολογικά τους πιστεύω.

*Την αληθινή αξία του Κόσμου δεν την γνωρίζουμε απόλυτα. Απλώς, την εννοιολογούμε, σύμφωνα με όσα βλέπουμε, και το πώς ακριβώς αισθανόμαστε την εκάστοτε χρονική στιγμή.

*Η φιλοσοφία κάνει υποφερτή τη ζωή. Χωρίς τα άλματα της σκέψης η ζωή σέρνεται... Και σιγά – σιγά σκουληκιάζει...

*Όποιος κομπάζει για τις αρετές του, δεν είναι ενάρετος...

*Το πολύ εσωτερικό βάθος βουλιάζει την επικοινωνία μας με τους άλλους. Ιδιαίτερα με τους ρηχούς... Κι εσύ πνίγεσαι στα βάθη της εσωτερικότητάς σου...

*Αιτέ μου! Πετούσες ψηλά πάνω από τα φαράγια, και τα φτερά σου είχαν σφρίγος και δύναμη. Τώρα ζεις αιχμάλωτος μέσα στο ζωολογικό κήπο της πόλης, όπου σου έχουν εκφυλίσει τη

φύση. Ο πολιτισμός μάς κάνει ανάπηρους...

*Πολλοί είναι εκείνοι που χτίζουν την ευτυχία τους επάνω στα συντρίμια των άλλων...

*Μην υποτιμάς τη νοημοσύνη μου, όσο κι αν εκμεταλλεύεσαι την καλοσύνη μου...

*Δεν κατανοούμε απόλυτα την κοινωνία που μας εμπεριέχει, αν δεν κάνουμε βαθιές τομές επάνω στο κοινωνικό μας γίγνεσθαι...

*Οι θεματικές προσεγγίσεις ενός λογοτέχνη σκιαγραφούν την κοινωνία στην οποία κινείται και ζει. Και με την προσωπική του έκφραση, δίνει το στίγμα της εποχής του.

*Υπάρχει μια λεπτή διαχωριστική γραμμή, μεταξύ της ελευθερίας και της ασυδοσίας, και χωρίς τη σωστή κρίση, μερικοί τα συγχέουν, και τα μπερδεύουν...

*Θέλει τραγούδια η ζωή, να ξεχαστούν οι πόνοι...

*Το ταξίδι, δεν σε ευχαριστεί μόνο. Σε διδάσκει. Και η ζωή είναι ένα μαγικό ταξίδι, που μας έμαθε πάρα πολλά...

*Το Πατριαρχείο μας βρίσκεται εκτός Ελλάδας. Μεγάλος ο συμβολισμός για τους Έλληνες της Διασποράς...

Ντίνια Αμανατίδου
Μελβούρνη

Καταγραφή

Ακούμπησε το μολύβι
στις πληγές
της ανθρωπότητας
και γράψε...

Γράψε, για τα ηλεκ-
τρόδια, που
σε κρατάνε
ακόμα στη ζωή.

Για τις αρρώστιες
που μας τρυγήσανε
όλη μας τη δύναμη,
και μας έφθειραν
την αντοχή.

Αφήνοντάς μας
κορμιά ανήμπορα,
χωρίς σφρίγος
κι ελπίδες.

Γράψε, για την ύπαρξη,
που δεν αντέχεις
να την σηκώσεις πια.

Γράψε, για τη ζωή
στον τελευταίο της
κύκλο, τον οδυνηρό,
και τον πολυβάσανο.

Η ζωή ήταν
μια στιγμή ευτυχίας.

Μια φτερούγα πουλιού
που έσπασε
στο ράγισμα των ονείρων.

Μια σταγόνα δροσιάς,
που την ρούφηξε
ο καυτός ήλιος
της βιοπάλης.

Γράψε, πριν σβήσεις...
Όσα μπορείς,
και προλάβεις...

Ντίνα Αμανατίδου
Μελβούρνη





Λυρικός πυρετός

Κι όμως είδα στο καυτό κύπελλο
 τη θωριά της γυναίκας
 τη λέγαν ποίηση στον πυρετό
 μιας κάψας
 τη λέγαν ειρήνη στον πυρετό
 της ζήτησης
 τη λέγαν ακέραια στο κόκκινο
 της ανάμνησης
 τη λέγανε κόκκινο στα σπλάχνα
 του αμφορέα
 που χύνει χωρίς να προδίνει
 χρώμα
 που δίνει χωρίς να κουράζει
 πνεύμα
 που δίνει από το φως του
 στο σκοτάδι
 χωρίς να ματώνει όνομα
 και με πυρ ξεδιψάει
 όσους το φέρνουν μαζί
 στα ίδια που το φιλεύουν,
 όταν σέβονται...
 χωρίς να σκορπιέται άδικα

Έρμα Βασιλείου

Lyrical fever

But I saw in the burning cup
 the gaze of a woman
 her name was poetry in the fever
 of burning
 her name was peace in the fever
 of demand
 she was named integrity in the
 red of remembrance
 she was named red in the guts
 of the vase
 that pours without betraying the
 color
 that gives without wearing the spirit
 that gives from its light to the dark
 without making a name to bleed
 and that puts out her thirst with
 the fire
 for all those that bring it as one
 and treat it alike when they know
 how to revere...
 without it being scattered unfairly

Erma Vassiliou

(translated into English by Erma Vassiliou,
 2009)

A Pelican

A pelican
stood imperious
at the entrance of the shop
moving slightly on his webbed feet
his long neck turning.
His beady yellow ringed eyes
viewing eagerly
the fish display.
He nodded sagely his huge
pink beak
unperturbed by the presence
of humans.

The shop owner scoffed
shooing him away.
*Hey! go and fish your own, lazy
bird!*

Yet the pelican stood his ground
and I fancied
that he had arrived at the fish
market
on a different agenda
and not just for leftovers.

Surely he had come
to claim his own share of the
catch
to register his protest
for the plundering of the seas
that leave his pouch empty.

He could have even been
the pelican of the wilderness!*

Yiota Krili

*Psalm 102:6, the Bible

Ο πελεκάνος

Ο πελεκάνος
στεκόταν αγέρωχος
στην είσοδο του μαγαζιού
κινούμενος ελαφρά στα μεμβρά-
νινα πόδια του
στριφογυρίζοντας το μακρύ του
το λαιμό.

Τα μάτια του, τα στρογγυλά,
τα κίτρινο-δακτυλιδένια
επιθεωρούσαν ανυπόμονα
τη βιτρίνα.
Κουνούσε συνετά το πελώριο
ροζ ράμφος του
ατάραχος από την παρουσία
των ανθρώπων.

Ο μαγαζάτορας χλεύασε
διώχνοντάς τον
*Ε, τεμπέλη! πήγαινε να ψαρέψεις
τα δικά σου!*

Όμως ο πελεκάνος δεν υποχώ-
ρησε
και φαντάστηκε
ότι είχε έρθει στην ψαραγορά
με άλλη ατζέντα
και όχι για τ' αποφάγια.

Σίγουρα θα είχε έρθει
να διεκδικήσει το δικό του
μερίδιο
να καταθέσει διαμαρτυρία
για τη λεηλασία των θαλασσών
που αφήνει άδειο
το μεμβράνινο σάκο του.

Θα μπορούσε να ήταν
ο πελεκάνος της ερήμου.*

Γιώτα Κριλή

*Ψαλμός 102:6, Η Βίβλος



"Crossroads-Σταυροδρόμι"

Μελέτη του θεατρικού έργου της Σοφίας Ράλλη-Καθαρείου

Η Σοφία Ράλλη-Καθαρείου γεννήθηκε στην Πάτρα, όπου και ολοκλήρωσε τη στοιχειώδη και γυμνασιακή της εκπαίδευση. Στη συνέχεια με υποτροφία των American Field Service και ROTARY INTERNATIONAL πηγαίνει στις Η.Π.Α., όπου σπουδάζει Πολιτικές Επιστήμες και ειδικεύεται στις Διεθνείς Σχέσεις. Το 1968 μεταναστεύει στην Αυστραλία με την οικογένειά της. Τα τελευταία εικοσιπέντε χρόνια, με τα θεατρικά της κείμενα, βάζει τη σφραγίδα της στο θεατρικό γίγνεσθαι της χώρας. Τα έργα της γεμάτα λυρική ένταση, εμπνέονται από θέματα όπως η μοναξιά του ανθρώπου στις σύγχρονες κοινωνίες, οι συνέπειες της τεχνολογικής διείσδυσης στην καθημερινότητά τους, η μετανάστευση και η πολιτισμική ασυνέχεια που έπεται για αυτούς που αισθάνονται ξεριζωμένοι από τη γενέθλια και προγονική γη τους.

‘Ο μετεωρισμός ανάμεσα σε δύο κουλτούρες’, όπως λέει σε συνέντευξή της, κάνει τους ανθρώπους που τον βιώνουν, να βλέπουν τον κόσμο μέσα από δίοπτρα. Ένας κόσμος κατακερματισμένος, διάσπαρτος σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους, ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν που αντιπαλεύουν το ένα το άλλο. ‘Στο περιθώριο η σύγκρουση γιγαντώνεται αντί να απαλύνεται’, συνεχίζει η ίδια. Την απασχολεί το ζήτημα της εξουσίας της κυρίαρχης ομάδας έναντι των άλλων, η θέση της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία, η περιθωριοποίηση της μετανάστριας, η φυλετική και ταξική διάκριση, η απολυταρχική συνείδηση των ‘πολιτισμένων’ και η γενοκτονία που υπέστησαν οι αυτόχθονες της Αυστραλίας. Η πνευματική κληρονομιά των Αβοριγίνων, οι μύθοι, η σχέση τους με τη γη είναι κομμάτια που της ενθυμούν τις δικές της μνήμες, τους δικούς της μύθους, τους δικούς της προγόνους, τους δικούς της πολιτισμικούς κρίκους. Το έργο της προσδιορίζεται από την πεποίθηση ότι οι άνθρωποι συνδέονται με μια κοινή και πανανθρώπινη μοίρα και διέπεται από την αρχή της ισοτιμίας των πολιτισμών.

Αν και το κοινό της είναι κατεξοχήν ξενόγλωσσο, η συγγραφέας επιμένει στη χρήση της διγλωσσίας και επιδιώκει την εξοικείωση του θεατή με την ‘ξένη’ γλώσσα, από όποια μεριά και αν θεωρείται ως τέτοια.

Υποστηρίζει ότι ‘η πρόσμιξη των δύο γλωσσών δεν είναι παρά μια πολιτισμική συνύπαρξη και αλληλεπίδραση που εκφράζεται μέσω της

γλώσσας', και όπως την παραθέτει, τη θεωρεί ως μια 'υβριδική' γλώσσα, ηχητικά απολαυστική. Επίσης, υπογραμμίζει ή ίδια, τη χρησιμότητα να παρουσιάζεται στο κοινό η διττή πραγματικότητα από την οποία προέρχονται τα όσα αναπαριστώνται επί σκηνής. Η χρήση της διγλωσσίας φέρει το δικό της μήνυμα που είναι η ισότιμη διαχείριση των δύο γλωσσών στο λόγο και η επίτευξη της αρμονικής τους έκφρασης. Ο κοινωνικο-πολιτισμικός και γλωσσικός κώδικας των μειονοτήτων δεν είναι 'περιορισμένος' η ελλειμματικός, απλά διαφορετικός.

Το θέατρο αντιμετωπίζεται ως απαραίτητο εργαλείο αυτογνωσίας τόσο στο πλαίσιο της ελληνικής παροικίας, όσο και της ευρύτερης μεταναστευτικής οικογένειας της Αυστραλέζικης κοινωνίας, ανεξάρτητα από τον τόπο προέλευσης του καθενός. Κυρίως, η μεταπολεμική γενιά μεταναστών επιθυμεί να διερευνήσει το παρελθόν της, τις ρίζες της, να ορίσει την ταυτότητά της. Αυτός που γνωρίζει το παρελθόν του, ζει στο παρόν, μπορεί να σχεδιάσει και το μέλλον. Ο θεατρικός συγγραφέας, ως ένας εθνογράφος, μέσα από την μυθοπλασία καταγράφει τις γνώσεις, τις εμπειρίες, τη γλώσσα, τη μουσική και τα τραγούδια της παροικίας στην οποία ανήκει. Οι χαρακτήρες είναι εμπνευσμένοι από έναν μικρόκοσμο, με αναφορές και αναγωγές σε πανανθρώπινο περιβάλλον.

Η Σοφία Καθαρείου, με την αμεσότητα που τη διακρίνει καταθέτει σε συνέντευξή της, την αξία της θεατρικής πράξης: '...λόγω νοσταλγίας, λόγω μόνωσης, λόγω επιδίωξης της υλικής και υλιστικής ανάπτυξης, έχουμε περιοριστεί, και 'παγώσει' συναισθηματικά, σαν να βρισκόμαστε μέσα σε μια 'κάψουλα', στην οποία μπήκαμε, τη στιγμή της αναχώρησης από την πατρίδα'... 'Δεν έχουμε αναπτυχθεί πέρα από αυτό', 'είναι αναγκαίο να βάλουμε τους εαυτούς μας επί σκηνής και να χρησιμοποιήσουμε το θέατρο σα σχολείο. Το θέατρο μας επιτρέπει να δούμε σε καθρέφτη τη δική μας ζωή, τη δική μας κατάσταση', 'ασφυκτιώ', 'αρθρώνω βάσανα, ερωτηματικά, τα στενά όρια, την περιθωριακή μου ύπαρξη ως μετανάστρια, το ρατσισμό, το άγχος, καταγγέλλω την ισοπεδωτική κοινωνία, την αγωνία της ελληνικής οικογένειας, των Ελλήνων ως μειονότητα, βγάζω κραυγή αγωνίας'.

Το θεατρικό έργο δεν είναι μόνο η καλλιτεχνική αναπαράσταση της ανθρώπινης συμπεριφοράς, αλλά η πιο στέρεη μορφή έκφρασης μέσα από την οποία μπορεί κανείς να αναλογιστεί και να επεξεργαστεί τις ανθρώπινες καταστάσεις. Είναι μια μορφή φιλοσοφίας με χειροπιαστούς



όρους, λέει ο υπαρξιστής φιλόσοφος Jean Paul Sartre. Η συγγραφέας διατυπώνει τη φιλοσοφική και τη πολιτική της σκέψη μέσα από τη δραματική τέχνη, χρησιμοποιεί το θεατρικό έργο ως μέθοδο και ως μορφή επικοινωνίας και επιδιώκει να ανακτηθούν αξίες όπως η δικαιοσύνη, η ισότητα και η ελευθερία.

Το θέατρο δεν μιμείται την πραγματικότητα, απλά την υποδηλώνει. Την σημειώνει. Πέρα από την αναπαράσταση, τη δραματική έκφραση και την επικοινωνία - θεμελιώδεις έννοιες στη θεωρία του θεάτρου - θα πρέπει να αναγνωριστεί και η μορφοπαιδαγωγική αξία του θεάτρου. Η συγγραφέας, με ιδιαίτερη 'μαεστρία', δημιουργεί το δραματικό, αισθητικό και καλλιτεχνικό περιβάλλον και επιδιέχεται στην προώθηση του πολιτικού της μηνύματος. Με αυτό τον τρόπο συνενώνει τους ανθρώπους και τους

προσδίδει μια συλλογική ταυτότητα. Επειδή αυτό που έχουμε 'κατανοήσει', αυτό που πραγματικά κατέχουμε δεν μπορεί να μεταδοθεί, μπορεί να το εν-θυμηθεί κανείς μέσα από το θέατρο ως μια φυσική πολιτισμική κληρονομιά, αφού στην πραγματικότητα εμείς είμαστε οι ιστορίες μας. Όταν η αφηγήτρια ακούγεται να λέει ότι 'Δεν είμαστε εμείς που ορίζουμε τη ζωή', η συγγραφέας προκαλεί τους θεατές σε αναδραστική διαδικασία και δι-επικοινωνία μεταξύ τους. Τη στιγμή αυτή η συγγραφέας συν-διαλέγεται με το κοινό της.

Η θεατρική γραφή της Σοφίας Ράλλη-Καθαρείου, απόλυτα ενταγμένη στη σύγχρονη και πολυσύνθετη έκφραση των τεχνών, είναι καθαρά προσωπική. Η έκφρασή της έχει μια λυρική ελευθερία και μια αισθαντική ακρίβεια. Το έργο της είναι μια εσωτερική αλχημεία, που φωτισμένη από αλήθεια και αγάπη γεννιέται μπρος στα μάτια του θεατή.

Ο κόσμος είναι όπως τον ονειρεύεσαι ή τον ονειρεύεσαι όπως είναι;

Είναι ο κόσμος ο καθρέφτης σου ή είσαι ο καθρέφτης του;

Το 'Σταυροδρόμι' είναι ένα έργο που αποτελείται από τρεις πράξεις. Η δράση του αναδύεται από τις αναμνήσεις μιας γυναίκας, από την 'αποθήκη' της μνήμης. Η ιστορία του έργου είναι το προϊόν μιας 'πραγματικής' εμπειρίας. Η αφηγήτρια με λόγο λυρικό και κίνηση αργή μαγεύει τους θεατές και τους (παρα)-σύρει στα μυστήρια του νου και της ψυχής. Η αφήγηση τέμνεται από σκηνές δραματοποιημένου λόγου. Οι ιστορίες τους δομούν το νου της. Στην πραγματικότητα η αφηγήτρια είναι οι ιστορίες της. Οι ιστορίες αυτές είναι τα πεδία μέσα από τα οποία η

θεατρική συγγραφέας αντλεί στοιχεία στο χώρο και στο χρόνο. Το θεατρικό έργο λειτουργεί ως το εργαλείο μέσα από το οποίο η Σοφία Ράλλη-Καθαρείου δείχνει πόσο ανεξίτηλη μπορεί να είναι η δύναμη της μνήμης στις ζωές και στις συνειδήσεις των ανθρώπων, ιδιαίτερα το **τραύμα**.

Η **νοσταλγία** είναι ο πρώτος όρος του έργου. Σε αυτό το ταξίδι της 'επιστροφής' στην ουσία των πραγμάτων - στην ύπαρξή της - προσπαθεί να αναγνωρίσει, να κατανοήσει και να αντιμετωπίσει το πιο σκοτεινό μέρος του εαυτού της, αφού οι σκέψεις, τα συναισθήματα, οι φαντασιώσεις, οι επινοήσεις είναι αόρατα. Το αόρατο δεν είναι κάτι μεταφυσικό, ποιητικό ή μυθικό, ούτε μυστηριώδες. Είναι μια πραγματικότητα που ψάχνει να βρει τη διέξοδο στην αναζήτηση της χαμένης ακεραιότητας. Οι ελπίδες, οι φιλοδοξίες, τα μυστικά, οι φόβοι, οι αμφιβολίες, οι αβεβαιότητες, οι ανασφάλειες, τα προαισθήματα, οι έλξεις, οι επιθυμίες, οι αντιπάθειες, οι αγάπες και τα μίσση ανήκουν στον ανεπαίσθητο, αμυδρό αλλά πραγματικό κόσμο του ΕΙΝΑΙ. Πρωταρχική προϋπόθεση της ηρωίδας, για να ξεκινήσει αυτό το ταξίδι, είναι η συνειδητοποίηση της κατάστασής της ως κατάσταση σκλαβιάς, απ' όπου είναι ανίκανη να ξεφύγει. Στο έρεβος του ασυνειδήτου της, προετοιμάζει τα σφάλματα και τις συμφορές της ζωής της, στήνει παγίδες στον εαυτό της, ενισχύει τις φυλακές της. Με δεξιοτεχνία υφαίνει τον ιστό της, εκεί όπου, τραγικά, θα είναι συγχρόνως η αράχνη και η λεία της.

Το θεατρικό έργο καλύπτεται από την πάχνη μιας ονειρικής αίσθησης. Με αργό ρυθμό, με τελετουργικές κινήσεις ξεκινά η αφήγηση για να διακοπεί από το δραματικό κείμενο που θα μεταγγίσει συμπυκνωμένα το συμβάν στο θεατή της παράστασης, προκειμένου να γίνει άμεσα κατανοητό, χωρίς μακροσκελείς και λεπτομερειακές περιγραφές.

Η ιστορία περιστρέφεται γύρω από την ζωή τριών γυναικών μιας οικογένειας, διαφορετικών γενεών, ελληνικής καταγωγής, της γριάς Νόνας, της Άννας και της Μαρίας που ζουν σε μια επαρχιακή ρυθ, κάπου στην αυστραλέζικη ύπαιθρο στο σταυροδρόμι του κάμπου, στο Hartley Valley, όπου διασταυρώνονται τρεις δρόμοι. Η απλή και μοναχική ζωή τους αναστατώνεται από την απροσδόκητη έλευση ενός νεαρού άνδρα, ελληνικής και αβορίγινης καταγωγής. Η παρουσία του πυροδοτεί συγκρούσεις που οδηγούν στην τραγική διαπίστωση του αδιεξόδου της ύπαρξής τους.

Η Μαρία, νεαρό κορίτσι τότε, νιώθει τη ζωή να την προσπερνά. Μια



φιγούρα φυλακισμένη στη ρουτίνα και στην πλήξη, πλαισιωμένη από το στενό περίγυρο της μάνας και της Νόνας. Την θεωρούν μια προέκτασή τους, χωρίς θέληση δικιά της, χωρίς ζωή ελεύθερη και ανεξάρτητη. 'Η ζωή σου είναι η ζωή μας, η πνοή σου, πνοή μας', λέει η Νόνα. Περιορισμένη η Μαρία υπάρχει σε ένα μικρόκοσμο που οι αξίες του, οι κανόνες λειτουργίας του υπαγορεύονται από τη γριά Νόνα. Ένας κόσμος που διακατέχεται από στερεότυπα, προκαταλήψεις, γεμάτος προλήψεις και μισαλλοδοξίες. Ένας κόσμος μιας άλλης εποχής. Είναι σκλάβο μιας παράδοσης που δεν κατανοεί. Είναι ο τελευταίος κρίκος μιας αλυσίδας, δεσμά που θέλει να σπάσει. Η Μαρία, όπως και η μάνα της - αν και οι δύο γεννημένες στη νέα γη, στην Αυστραλία - αισθάνεται ακόμη γέννημα 'ξένης φύτρας', 'κόρη μεταφερμένης γενιάς', 'ξένος σπόρος σε ξένη γη'.

Η Άννα, μια σχετικά νέα γυναίκα, κόρη της Νόνας, μάνα της Μαρίας, συνθλίβεται ανάμεσα στην προηγούμενη και την επόμενη από αυτήν γενιά, ανάμεσα σε δύο κόσμους. Τον παραδοσιακό που φέρει η μάνα της, και το σύγχρονο, αυτό της ταχύτητας και της τεχνολογίας που ονειρεύεται η κόρη της. Χαμένη σε σύγχυση, παραπαίει ανάμεσα στο χθες που δεν έζησε και στο αύριο που δεν έρχεται. Στοιχειωμένη από την παράδοση, αφήνει το παρόν να την προσπερνά χωρίς να την αγγίζει. Αφήνει τις καταστάσεις να την παρασύρουν χωρίς να μπορεί να παρέμβει. Άνευρη, ασπόνδυλη, χαριεντίζεται με τον γερο Blake και ονειροβατεί στα συντρίμια μιας αγάπης που δεν υπάρχει πια. Με ασθενείς αντιστάσεις προσπαθεί να βγει από το αδιέξοδό της, την αλλοτρίωσή της, την αποξένωση από τον ίδιο της τον εαυτό. 'Ερμηιά δεν είναι ο τόπος, ή το απόμερο τούτο καπηλειό. Η ερμηιά είναι μέσα μας', λέει.

Η γριά Νόνα γεννημένη στη Βάτικα, κοντά στη Σπάρτη, κοχύλι που ξεβράστηκε στην αμμουδιά του Νότου, καράβι σκουριασμένο, από τότε που η μοίρα το ξέβρασε στη στεριά, δεν έλυσε ποτέ ξανά τους κάβους της να αφεθεί στο ρεύμα προς την ελευθερία του ωκεανού. Η σχέση της με την πραγματικότητα φαίνεται να είναι πιο περίπλοκη από αυτήν της κόρης της και της εγγονής της. Πάντα αγέλαστη. Δεν ονειρεύεται. Δεν της αρέσει η μοίρα της. Ο λόγος που βρέθηκε σε τούτη τη γη δεν έχει εκπληρωθεί. Μέσα από την κόρη της δεν ελπίζει ότι θα τον ενσαρκώσει, αφού αυτή είναι ανίκανη ακόμη και να μεγαλώσει το παιδί της. Ωστόσο, προσδοκά την καταξίωσή της μέσα από την εγγονή της. Ακόμη φιλοδοξεί, 'διψά' να ικανοποιήσει το σκοπό που την έφερε σε αυτήν την ξένη γη, την 'κοινωνική και οικονομική επιτυχία'. Σε αντίθεση

με την κόρη της και την εγγονή της, αυτή είναι πιο κοντά σε αξίες στέρεες, χειροπιαστές, που σχετίζονται με αυτές του καθημερινού κόσμου. Δεν εναποθέτει την ασφάλειά της στους άνδρες. 'Η γυναίκα πρέπει να τα ξέρει όλα, να είναι αυτάρκης, να μην κρέμεται σε κανενός κρεμανταλά τη βοήθεια.' Η σύνδεσή της με αυτή την ανάγκη, είναι ακριβώς αυτό που την προστατεύει από τις πικρές αλήθειες της ζωής της.

Οι τρεις γυναίκες, αναποφάσιστες ως προς το ποιο δρόμο να διαλέξουν, είναι ακινητοποιημένες. Ο εξωτερικός κόσμος χαρακτηρίζεται από την ταχύτητα - τη γρήγορη κίνηση που διαμορφώνει έντονα το χαρακτήρα του σύγχρονου περιβάλλοντος, φτιαγμένου από τον άνθρωπο. Χωρίς να αναφέρεται άμεσα στην ανθρώπινη μορφή, υπαινίσσεται έντονα την ανθρώπινη παρουσία στα αυτοκίνητα, την πυκνή κυκλοφορία. Χαμένοι στα φώτα της μεγάλης πόλης, ανώνυμοι, χωρίς το βάρος του παρελθόντος, χωρίς ταυτότητα, ίσως σε αναζήτηση μιας νέας ταυτότητας που να τους αντιπροσωπεύει στο παρόν, οι άνθρωποι δραπετεύουν στην αυτοκίνησή τους.

Ο γερο-Blake, ο μπεκρούλιακας, όπως τον αποκαλεί η Νόνα, μόνιμος θαμώνας του καπηλειού, συχνά εκφράζει την επιθυμία της επιστροφής του στην Κρήτη. Εκεί πολέμησε τους Γερμανούς. Εκεί τον έσωσε μια Κρητικοπούλα, γιατί τον αγάπησε πολύ. Εκεί πρόδωσε την αγάπη της, για να επιστρέψει στην πατρίδα του. Παγιδευμένος τώρα στην ψευδαίσθηση της ύπαρξής του, προσπαθεί να διερευνήσει τα άδυτα της δικής του δαιδαλώδους μορφής. Στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, σαν ένας άλλος Θησέας, πήγε στην Κρήτη, με σκοπό να σκοτώσει το Μινώταυρο, 'το γιο του θανάτου', το φασισμό. Όμως, από τότε ο ίδιος μεταμορφώμενος σε 'μινώταυρο', μισός άνθρωπος, μισός ζώο, σα μορφή βγαλμένη από τη Γκουέρνικα του Πικάσο, φυλακισμένος στο δικό του (από)-μονωμένο λαβύρινθο, σε μισοσκοτεινούς διαδρόμους, αναζητά την Αριάδνη ξανά για να τον απελευθερώσει. Αναζητά τη γυναικεία υποσταση, για να τον βγάλει πάλι στο φως, να τον σώσει. Νοσταλγός αυτής της μορφής, την αναζητά στο πρόσωπο της Άννας, που του θυμίζει, ευελπιστώντας πως για άλλη μια φορά μια γυναίκα θα τον σώσει από το προσωπικό του αδιέξοδο.

Το ατύχημα του Charlie, η συντριβή του πάνω στο φράχτη και η ανάθεση σε αυτόν της τακτοποίησης της αποθήκης, προ-οικονομεί τη συντριβή του 'εύθραυστου' κόσμου των τριών γυναικών και την αδυ-



ναμία τους να αναλάβουν την ευθύνη της διαχείρισης της ζωής τους.

Η συγγραφέας δείχνει την εντιμότητά της απέναντι στους χαρακτήρες της, με την ισότιμη μεταχείρισή τους, ανεξάρτητα από φύλο και φυλή. Υπογραμμίζει τη ευθύνη των γυναικών στην αναπαραγωγή των ρόλων και μοτίβων της ζωής τους. Η γυναίκα είναι αυτή που σθεναρά συντηρεί τις άκαμπτες πατριαρχικές δομές και παραδόσεις που κατέστρεψαν την ζωή της και συνεχίζουν να καταστρέφουν αυτές των παιδιών της.

Το πιο πραγματικό πρόσωπο στο έργο είναι ο άνδρας χωρίς όνομα. 'Εγώ δεν έχω μνήμη', λέει. 'Δεν θέλω να θυμάμαι το παρελθόν! Δεν ωφελεί να πισωγυρίζω στα παλιά...ούτε στο μέλλον μπορεί κανείς να ταξιδέψει άλλωστε. Μείνε λοιπόν...εδώ, σε τούτη τη στιγμή και τίποτε άλλο'. Μέσα από αυτό το λόγο η συγγραφέας καλεί το θεατή να ξεχάσει τα παλιά και τον προσκαλεί να ζήσει στο παρόν. Να συμφιλωθεί με την ζωή του. Γιατί, ο πραγματικός σχεδιασμός γίνεται την κάθε στιγμή, στο 'εδώ και τώρα'.

Τα σύμβολα από την αρχή του έργου, μας δείχνουν πώς δεν θα ακολουθήσει ένα συμβατικό ρεαλιστικό θεατρικό έργο. Η ιστορία του έργου καθορίζεται από τα στοιχεία του συναισθηματικού αδιεξόδου και της ψευδαίσθησης ως ένας άλλος λαβύρινθος - ως πολύπλοκο υπόγειο οικοδόμημα, με στενούς ελικοειδείς διαδρόμους. Σχηματικά χαρτογραφεί την πολυμέρεια και την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης διάνοιας, όπου οι διάδρομοι της επιστρέφουν σε ένα συνεχές αδιέξοδο. Η ηρωίδα, περπατώντας σε κρυμμένες διαδρομές, πραγματεύεται καταστάσεις του πνεύματος και της ψυχής, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού προς την αυτογνωσία και το ενδότερο Είναι: ένα ταξίδι από την αυτό- αναφορικότητα και την εσωστρέφεια προς το είδωλο του εαυτού. Ο θεατής με την άμεση παρουσία του καλείται να τις παρακολουθήσει, να εισέλθει και να περπατήσει εντός τους, να γίνει συνεργός – συμμετοχος της σκοτεινής διαδρομής της αφηγήτριας, για να αναδυθεί στον εξωτερικό κόσμο, το χώρο στον οποίο το άτομο κινείται. Η γυναίκα - ως μια άλλη Αριάδνη - ξετυλίγει το μίτο της.

Ο λαβύρινθος, στο συγκεκριμένο έργο αντανακλά τη συναρπαστική και παραπλανητική απεικόνιση του κόσμου της μητριαρχικής συνείδησης, συμβολίζει τον κόσμο, την ολότητα, το αδιάνγνωστο, την κίνηση. Είναι μια συνεχής γραμμή προς την αιωνιότητα, την ατελείωτη διάρκεια, την αθανασία, το νήμα- χορδή προς τον Ουρανό, πάνω στην οποία όλα

τα πράγματα στηρίζονται και από την οποία κρέμονται, όπως και οι ζωές των χαρακτήρων. Είναι ο δρόμος προς το κρυμμένο κέντρο, το Μινώταυρο.

Το αίνιγμα του λαβυρίνθου θα αποτελεί πάντοτε σημείο αναφοράς στην αναζήτηση μιας υπερκόσμιας διεξόδου της ψυχής, ύστερα από πολύχρονη μάχη με επίγειους πειρασμούς. Μια αέναη πορεία προς τη συμπαντική ολότητα. Ένας αρχέγονος συμβολισμός που αντανακλάται εσαεί στην ανθρώπινη διάνοια.

Σε εσωτερικό επίπεδο, ο λαβύρινθος σχετίζεται με τη βαθύτερη αγωνία του ανθρώπου να γνωρίσει την ενδόμυχη προσωπικότητά του και, διαμέσου περίπλοκων και δαιδαλωδών διαδρομών, να βρει το μίτο της Αριάδνης, που θα τον οδηγήσει στην ενδοσκόπηση και την απόκτηση αυτογνωσίας.

Ο άνθρωπος για να ξαναγεννηθεί χρειάζεται πρώτα να πεθάνει. Πεθαίνει για να αναστηθεί. Πεθαίνει για να ανατρέψει την προσωπική του οπτική, να εξαφανιστεί από ένα κόσμο αναλγησίας και να επανεμφανιστεί σε ένα κόσμο ανθρώπινο, αληθινό. Πεθαίνει το παιδί για να γεννηθεί ο ενήλικας. Ο άνθρωπος που αναλαμβάνει την ευθύνη του, την ευθύνη των πράξεών του, των επιλογών του, της ζωής του.

Η ιδέα ότι μπορείς να κυριαρχείς πάνω στους άλλους είναι μια αυταπάτη – μια προκατάληψη της γερασμένης συγκρουόμενης, αρπακτικής, ηττημένης ανθρωπότητας. Το σίγουρο είναι πως εκεί έξω, βρίσκεις εσένα! Πήγαινε να δεις ποιος είσαι. Μην τους αποφεύγεις, μην τους κατηγορείς. Παραδόσου με εμπιστοσύνη στον κόσμο σου. 'Σπίτι είναι εκεί που είναι η αγάπη σου' (Home is where the heart is), λέει η Άννα...

Σπίτι σου είναι το ΕΙΝΑΙ σου, η ύπαρξή σου.

Ελένη Τσεφαλά

Απόφοιτος Αγγλικής και Ελληνικής Φιλολογίας – Θεατροπαιδαγωγός-Υποψήφια διδάκτωρ στη Θεατρολογία, Πανεπιστήμιο Κρήτης



Δώδεκα και μία στιγμές υπόληψης

1. Ξεσκισμένες ταινίες
κνώδαλα της ζωής
σαν να μαζεύεις τα ξέφτια
του απομεσήμερου
στα γυμνά σου πόδια
σπουργίτια που κροταλίζουν
τα ψίχουλα της αδράνειας

2. ήχοι διαθλώνται σε παράταξη
με τύμπανα από τότε
σαν φύλλα που πέφτουν
από τον αγέρα χτυπημένα
σαν παιδιά που ξεκλέβουν τις
ώρες

3. η πάχνη της νύχτας
το μουντό χρώμα του πρωινού
σημάδι στην επερχόμενη μέρα
με ρυθμούς από ράμφη πουλιών
και χαλασμένες μηχανές

4. ο ήλιος δεν ανέτειλε
ο τελευταίος υπάλληλος
αναχώρησε
κι ήμουν αυτός που
έκλεισε την πόρτα πίσω του
για τελευταία φορά.

5. πότε ακίνητοι
πότε τρεμάμενοι
σε μέρη που λέγονται
χώροι εργασίας
κραυγές αργόσυρτες
φωνές τσαλαπατημένες
έρμαια άνωθεν αποφάσεων
σε προκρούστεια κρεβάτια

6. πότε θα συναθροίσουμε
τα δάκρυά μας
πότε θα συσπειρώσουμε
τις οίμωγές μας
πότε θα ανασηκωθούμε
από τον ανοιχτό μας τάφο
που έχει τη μορφή
σελιλόιντ ακρόασης

7. γωνιά τη γωνιά
κόγχη την κόγχη
μάς παίρνουν το κατόπι
με προφυλάξεις
βρίσκονται στο διάβα μας
και όλα τα λιοντάρια βρυχώνται
στις ορθάνοιχτες πόρτες
καθώς ακολουθούμε
τα χνάρια μας απ' τις ατέλειωτες
μνήμες

8. πετάμε λίγη θάλασσα στον
ουρανό
να γίνει ένα ο κόσμος
μια μικρή σταγόνα βροχής
είναι μια μικρή σπίθα ανταρσίας
κάτι σαν ένα μικρό λάθος
που περικλείει όλα τα
πεντάχρονα πλάνη
της μελλοντικής μας δημιουργίας

9. τη νύχτα της θύελλας
στα χιλιόμετρα της αγρύπνιας
στη σάρκα και το αίμα
αγαπάμε όλο και πιο καθοριστικά
αλλά το μεγάλο στοίχημα
είναι να διατηρήσουμε
αναμμένη τη μικρή
σταγόνα της βροχής

10. φεύγουμε σαν το όνειρο
ξεστρατίζουμε σαν λωρίδα φωτός
απ' τη χαραμάδα του χρόνου
αποχωρώντας απ' τη σκηνή
με φωνή αλαργινή
και δειλές φλόγες

11. το κορμί πεταμένο φύλλο
κλότσος του καθένα
ανάπηροι ήλιοι
σε αμμουδιές εγκατάλειψης
ανεστραμμένες υποστάσεις
παραπλανητικά ζεστών προσώπων
και τα εφήμερα απάγκια
κι οι σπασμένες κούκλες των
βιτρινών
μετά τη λεηλασία και την

άμπωτη

των νοθευμένων **χνότων**

12. να πιαστούμε από αλήτες
συννεφιασμένους πασχίζουμε
που τα παίζουν όλα για όλα
με άδεια μπουκάλια
βλέμματα στον ουρανό
να κατεβάσει το όποιο μάννα
να διαβούμε σε ρυάκια
με βάρκα βομβαρδισμένη
αίμα ξερό και χαλασμένο

13. η σιγανή φωνή μας
τιτίβισμα σπουργιτιού
που δεν ήρθε με χέρια
ολόλευκα κλαίει τη νύχτα
πίσω από καθρέφτες
ή συνωστιάζεται
σε χοροπηδάδικα ευκαιρίας
για μια στιγμή υπόληψης

Δημήτρης Τρωαδίτης

Χρόνια στις αρμύρες

Χρόνια στις αρμύρες
αθόρυβοι θάνατοι στο σώμα μας
προσποιούνται τη ζωή
συνωστιζόμαστε σε αίθουσες
συνεδριάσεων
θέλοντας ν' αποτινάξουμε
ίσκιους, στάχτες και ιλίγγους
ξημερώματα που δεν θά 'ρθουν
μόνο το κορμί μας μοιάζει με
πλεούμενο
όταν κλείνουμε τα μάτια.

αποκρύπτουμε τις ιστορίες μας
μεταφέροντάς τις από τόπο σε
τόπο
σαν καθημερινά πανωφόρια
που δεν μοιάζουν καν μεταξύ
τους
ίδιες μ' όλη τη διάρκεια της
ζήσης.

αδιαφορούμε για τους ζώντες
την απόλυτη ροή των
πραγμάτων
τις σταγόνες αναλγησίας
που τρέχουν στο πρόσωπό μας
τις κατεστραμμένες αγάπες
που εξαφανίστηκαν εν μέσω
λυγμών
κι ασκήσεων σ' ακίνητους χάρτες
αδιαφορούμε για τους
ατέλειωτους στροβίλους
της λάσπης που κοχλάζει.



συναντιόμαστε σε γέφυρες
 γιατί φοβόμαστε να πάρουμε
 θέση
 κι όλο κρατάμε αποστάσεις
 γιατί οι παρελθούσες ομορφιές
 μας
 έχουν ήδη διακυβευτεί
 κι οι δημόσιες ομολογίες
 με πόνο και τραύλισμα
 μας κάνουν να υποφέρουμε
 η όποια υστεροφημία
 καθημερινή δόση δηλητηρίου
 σφήνα στην καρδιά
 που ξεμένει στο στήθος
 σαν μύθος της παιδικής ηλικίας
 τότε που γεννιόμασταν
 οι ροδιές ήταν ανθισμένες
 και πλέναμε τα μάτια μας
 με τα δάκρυα της πρωινής
 δροσιάς
 κι αυτό ήταν που βρήκαμε
 λαβωμένο θανάσιμα
 στους κήπους των ύστερων
 διαδρομών μας.

Δημήτρης Τρωαδίτης

Βραδάκι

Βραδάκι ήταν κι απόβροχο
 Και βγήκα στην αυλή μου,
 Μέσα μου κάτι γύρευαν
 Ο πόθος κι η ψυχή μου.

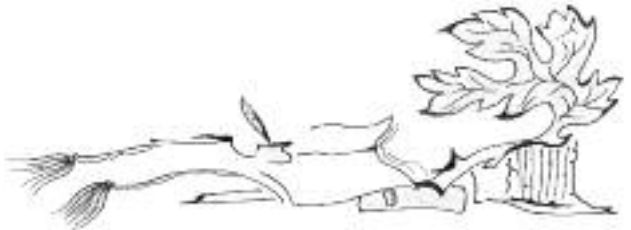
Τι ομορφιά! Τι Θέαμα!
 Η φύση μουσκεμένη, μ' ένα νερό,
 Γλυκό απαλό, ήσυχη,
 χορτασμένη,
 Αναπαυόταν ήρεμη, καλή,
 ησυχασμένη.

Ούτε αστραπές ούτε βροντές,
 Έν' αεράκι χάιδευε τον τόπο
 Και τον θόλο, τον κόσμο
 Τον περικαλλή και τον
 μαγευτικό.

Και απαλό ένα θρόισμα
 Πέρασ' από κοντά μου,
 Μου χάιδεψε το σώμα μου
 Κι έφτασ' ως την καρδιά μου.

Μου μίλησε για σένανε
 Και μού 'πε με θυμάσαι...
 Κάποιες βραδιές, τέτοιες βραδιές.
 Βραδάκι ήταν κι απόβροχο...

Ιωάννα Λιακάκου



Ταξιδεύοντας με αεροπλάνο

Από ψηλά
Ο κόσμος μοιάζει
Ζωγραφιά ωραία
Η γη μας φαίνεται
Αυλή.
Τι 'ναι δάκρυ
Τι φιλί
Κι η λατρευτή μας
Η πατρίδα
Κι εκείνη μοιάζει
Με κουκκίδα
Τι ησυχία
Τι μυστήριο
Πόσο απέραντη
Ομορφιά
Πόνος έρωτας
Χαρά
Πλούτη πολέμοι
Συμφορά
Του ανθρώπου
Έργα πονηρά

Από ψηλά
Όλα τα βλέπεις
Πιο σωστά
Ο άνθρωπος
Κι αυτός μικρό σημάδι
Μες στο σύμπαν
Σαν πετάς
Βλέπεις καλά
Βλέπεις σωστά
Πόσο μικρός είσαι
κι εσύ
και κάνεις
θόρυβο πολύ
δεν εκατάλαβες
ακόμη
είσαι σημάδι
είσαι σκόνη.

Ιωάννα Λιακάκου





I saw you there
 in the night sky
 your glistening eyes staring right back at me
 the cool breeze blowing
 dead leaves from the rooftops
 swiftly taking them headlong into the stream
 as the breeze entered my window
 caressing my cheeks
 I saw you then
 and I recalled how
 you got all the applause
 and all the awards
 you never missed a beat
 but what you always missed was the point
 and I wondered when I would see the night again
 the following year? the year after that?
 never, to be sure, before then
 for our lot I knew well enough
 the lot of Lot
 I saw you there, again
 in my fear
 that I would never find those eyes again
 that face with its unsteady smile
 what has come of it?
 "In life," you said
 "there is only love;
 all the rest is stamp collecting"
 But a love that gives (to itself)
 is hardly a match for a love that gives (itself to the other)
 So I closed my eyes
 just to see you again, there
 with your quivering voice and touch
 your sensuous aroma and body
 like the colourful swallow perched on my pane
 teaching me
 to care and not to care.

Nick Trakakis



Η Φόνισσα

Μπήκε μέσα διστακτικά, κοίταξε γύρω με μάτια φοβισμένα, γεμάτα τρόμο, όπως είπε μετά, άλλα περίμενε.

Η αίθουσα αναμονής φωτισμένη τεχνητά, τραπεζάκι στη μέση με ριγμένα πάνω πολυκαιρινά περιοδικά, σε μία γωνία πάνω σε ανθοστήλη, ένα μεγάλο βάζο με καλαίσθητα τοποθετημένα, φτιαχτά, αμύρωδα λουλούδια.

Κάθισε στην άκρια της καρέκλας, λες κι όσο λιγότερο χώρο έπιανε τόσο καλύτερη εντύπωση θα έκανε. Συνοδευόταν από δύο γυναίκες, επαγγελματικά ευγενικές.

Σε όλη τη διαδρομή από το Νοσοκομείο, έκανε πρόβες νοερές, τι θα πει, πώς θα το πει.

Δεν είχε σκοπό να αλλάξει τίποτα, ούτε και την πολυένοιαζε η έκβαση της όλης υπόθεσης. Μόνο, ας μπορούσε, ας της επέτρεπαν να τον δει έστω και για λίγο. Γιατί την τιμωρούν έτσι; Αυτή δεν είναι φόνισσα, όπως την αποκάλεσαν κάποιοι άσκεφτοι, ούτε μισούσε τον άνθρωπό της, απεναντίας, ό,τι έκανε το έκανε από αγάπη, για να μην υποφέρει εκείνος...

Μα, γιατί αργούν τόσο πολύ; Το ραντεβού, της είπαν, ήταν για τις 9.30 και τώρα κόντευε 10.00, γιατί παρατείνουν την αγωνία της; Τι ζητούν επί τέλους από αυτήν και δεν την αφήνουν ήσυχη; Επανειλημμένως τους εξήγησε ότι δεν πάσχει από κατάθλιψη, ότι δεν τάχει χάσει, ήξερε τι έκανε και γιατί το έκανε. Δε φτάνουν τόσοι «ειδικοί» που την βλέπουν και ξαναβλέπουν τόσο καιρό τώρα; Γιατί πρέπει να δει κι άλλο Ψυχίατρο; Με το ζόρι δηλαδή προσπαθούνε να αποδείξουνε στο Δικαστήριο ότι τάχα είχε το ακαταλόγιστο όταν το έκανε. Τους το είπε εκατό φορές, ήξερε τι έκανε και ήθελε να το κάνει. Αν νομίζουν πως είναι φταίχτρα, ας την τιμωρήσει ο νόμος, μόνο να πάψουν να την ταλαιπωρούν, φτάνει πια.

Γνωρίστηκαν μες τη φωτιά του πολέμου, ένθερμη πατριώτισσα εκείνη, «βάρβαρος κατακτητής» εκείνος, Γερμανός, εχθρός της πατρίδας, μισητός εχθρός.

Είχαν επιτάξει το σπίτι του πατέρα της, ήταν το μεγαλύτερο και καλύτερο στην πόλη.

Όπως ομορφότερη στην πόλη ήταν και η ίδια η Τασούλα. Κλεφτά και κρυφά κοίταζε ο ένας τον άλλο, εκείνος, ο Χανς νέο παιδί ούτε 22 χρο-



νών, εντυπωσιάστηκε από την φινέτσα και την σπάνια ομορφιά της Τασούλας. Έτρεμε η καρδιά της μάνας της όταν έπιανε το Γερμανό να κοιτάζει την Τασούλα της, μα περισσότερο έτρεμε όταν έπιανε την κόρη της να ανταποδίδει έστω και δειλά αυτές τις ματιές.

Η αμοιβαία συμπάθεια μεγάλωνε μέρα με τη μέρα, ώσπου κάποτε ο Χανς βρήκε αρκετό κουράγιο ώστε να της μιλήσει με...νοήματα για την αγάπη του.

Οι καρδιές τους μιλούσαν τη κοινή γλώσσα της αγάπης. Ο φόβος και των δύο, όμως, ήταν απερίγραπτος.

Έτσι με κρυφές ματιές και φόβο πέρασαν τα δύσκολα, βάρβαρα χρόνια της φωτιάς.

Όταν έφτασε η ώρα να φύγουν οι κατακτητές, η Τασούλα έκρυψε το Χανς σε μια σπηλιά πάνω στο βουνό, μολονότι γνώριζε ότι αν τους πιάσουν θα τους τουφεκίσουν και τους δυο.

Αργότερα, τον έκρυβαν, υποχρεωτικά, οι γονείς της μέχρι να ηρεμήσουν τα πράγματα, αφού η Τασούλα περίμενε παιδί. Τους στεφάνωσε κρυφά ένα βράδυ ο παπα-Σπύρος και έτσι κρυφά πάλι, πήραν το δρόμο για την Πάτρα κι από κει λίγο αργότερα για τη Μελβούρνη.

Ο γιος τους ο Αριστείδης, το μοναδικό τους παιδί, γεννήθηκε λίγους μήνες αφότου έφθασαν στη Μελβούρνη.

Εδώ, βρήκαν κοινή γλώσσα τα σπασμένα Αγγλικά που κουτσομιλούσαν κι οι δύο και η ζωή πήρε το δρόμο της.

Μολονότι τους χώριζαν πάρα πολλά, έζησαν πολύ αγαπημένα και ταιριασμένα, η μεγάλη αγάπη που ένιωθαν ο ένας για τον άλλον κάλυπτε τα κενά, συν το γεγονός ότι για αυτούς δεν υπήρχε γυρισμός, ούτε και συγγενείς, οι δυο τους με το παιδί τους μόνοι.

Δούλεψαν, κουράστηκαν, υπέφεραν σαν όλους τους μετανάστες που οι πενιχρές αποσκευές τους κουβαλούσαν περισσότερα όνειρα και φόβο και λιγότερα υλικά αγαθά.

Μεγάλωσε ο Αριστείδης, παντρεύτηκε τους έκανε εγγονάκια. Μαζί με τον Αριστείδη, όμως, μεγάλωσαν κι εκείνοι και τους βρήκαν τα γηραιά μαζί με όλα τα συνακόλουθα. Η Τασούλα κρατιόταν καλά μα ο Χανς άρχισε να καταπέφτει, κλονίστηκε ανεπανόρθωτα η υγεία του και

η φροντίδα του έγινε φοβερά δύσκολη, γιατί ήταν κατάκοιτος κι ανήμπορος να κάνει το παραμικρό μόνος του.

Υποχρεωτικά μπήκε σε Γηριατρείο. Φοβερό πλήγμα και για τους δυο. Σκοπός της ζωής της Τασούλας πλέον να πηγαίνει όσο πιο συχνά μπορούσε, λόγω απόστασης, και να τον φροντίζει. Μα έπρεπε να παίρνει τρεις συγκατοικίες, δύσκολα, ιδιαίτερα το χειμώνα.

Εκείνος κάθε φορά έκλαιγε και την παρακαλούσε να τον πάρει από κει. Της έλεγε πόσο δύσκολα περνούσε εκεί μέσα, χτυπούσε το κουδούνι για όποια ανάγκη είχε, μα το προσωπικό, πάντα λίγο, περνούσε μέχρι και μισή ώρα για να ανταποκριθούν. Τον έβλεπε να αδυνατίζει μέρα με τη μέρα. Επειδή παραπονέθηκε πολλές φορές, δεν την καλόβλεπαν πια.

Τον πήρε από εκεί, μα και στο δεύτερο και στο τρίτο Γηριατρείο που τον πήγε η κατάσταση λίγο-πολύ η ίδια. Μια μέρα τον βρήκε λερωμένο να κλαίει απαρηγόρητα. Έφυγε πολύ στενοχωρημένη, όλη νύχτα δεν έκλεισε μάτι, το μυαλό της έφευγε πίσω, στον τρόπο που γνωρίστηκαν, που ερωτεύτηκαν, στα χρόνια που πέρασαν ανταλλάσσοντας κλεφτές ματιές, στην τόλμη της να αψηφήσει τις συνέπειες και να τον κρύψει, την απόφασή της να τον παντρευτεί ενάντια σε κάθε λογική, εκείνος επικηρυγμένος από τις αρχές του τόπου του, κι εκείνη με τον κίνδυνο να χαρακτηριστεί προδότρα της πατρίδας της αφού πήγε με τον εχθρό, να στιγματισθεί και να περιφρονηθεί από εχθρούς και φίλους, άσε που πολύ ορατός ο κίνδυνος να την κουρέψουν και να την διαπομπεύσουν όπως έκαναν σε αρκετές που πήγαν με Ιταλούς ή Γερμανούς. Η αγνή αγάπη που τους ένωνε, όμως, ξεπέρασε όλα τα εμπόδια κι έζησαν μια πολύ ευτυχισμένη ζωή. Πώς να τον βλέπει σε τέτοια χάλια τώρα; Πώς να αντέχει το κατάντημά του και τις ικεσίες του να τον πάρει σπίτι ή να τον σκοτώσει, χωρίς να νιώθει πως τον προδίδει;

Κάπου εκεί μεταξύ αναδρομών στο παρελθόν και συνειδητοποίησης του σήμερα, πήρε τη δύσκολη απόφαση.

Σηκώθηκε πρωί, προσπάθησε να ακολουθήσει τη συνηθισμένη της ρουτίνα, νοικοκυριό, μαγείρεμα, πότισμα των λουλουδιών. Μετά, αφού ετοιμάστηκε και η ίδια φορώντας μια μακριά φούστα και μια ριχτή μπλούζα για να κρύβει τις προθέσεις της, πήρε την τσάντα της αφού έβαλε μέσα το καλοτροχισμένο κουζίνομάχαιρο.

Την απόφαση την είχε πάρει πια κι ήταν πολύ ήρεμη, σήμερα θα τελείωνε το μαρτύριο και των δύο. Δεν άντεχε πλέον να βλέπει τον



άνθρωπό της να υποφέρει τόσο κι αυτή να μην κάνει τίποτα.

Φτάνοντας, πήγε πρώτα στην τουαλέτα κι έκρυψε το μαχαίρι στη φούστα της όπου τό 'κρυβε η ριχτή μπλούζα.

Χαιρέτησε το προσωπικό, αντάλλαξε λίγες ευγενικές κουβέντες, ως συνήθως, με τους άλλους τρόφιμους και τους επισκέπτες, πήγε στο δωμάτιο του, έσκυψε, τον φίλησε τρυφερά, του χάιδεψε τα πυκνά, άσπρα του μαλλιά, του ψιθύρισε πόσο πολύ τον αγαπούσε και πριν προλάβει εκείνος να αντιδράσει, με μια αστραπιαία κίνηση του βύθισε το μαχαίρι στο στήθος κάμποσες φορές. Πού βρήκε τόση δύναμη αυτή η μικροκαμωμένη κι αδύνατη; Μετά άρχισε να το βυθίζει με ορμή στο στομάχι και την κοιλιά της...εκείνος πριν χάσει τις αισθήσεις από την αιμορραγία, την κοίταξε ξαφνιασμένος, μα κατάλαβε και δεν μίλησε...την ώρα που σήκωνε το μαχαίρι για να χτυπηθεί ακόμα μια φορά, μπήκε μέσα η κοπέλα να του φέρει το μεσημεριανό του...με τη δυνατή φωνή που έβγαλε η νεαρή τραπεζοκόμα αντικρίζοντας το φοβερό θέαμα, έπεσε ο δίσκος απ' τα χέρια της και μαζεύτηκε προσωπικό κι επισκέπτες γύρω...

Ο Χανς στο Νοσοκομείο σε άσχημη κατάσταση, το ίδιο κι η Τασούλα, μόνο που εκείνη την φρουρούσαν και την πήγαν σε άλλο Νοσοκομείο μακριά από τον Χανς .Με το που συνήλθε, ξαφνιάστηκε που είδε τους Αστυνομικούς γύρω της, μα περισσότερο όταν θυμήθηκε τι είχε γίνει και ρωτούσε γεμάτη αγωνία για τον αγαπημένο της άνδρα.

Όταν επουλώθηκαν τα τραύματά της, την μετέφεραν στον Ψυχιατρικό Θάλαμο στην απομόνωση, από φόβο μήπως προσπαθήσει πάλι να αυτοκτονήσει.

Ρωτάει και ξαναρωτάει για το Χανς, της λένε μόνο ότι δεν πέθανε, αλλά νοσηλεύεται σε Νοσοκομείο. Επιμένει να την πάνε να τον δει, θα ανησυχεί για κείνην, πρέπει να τον καθησυχάσει πως είναι καλά, μα της αρνιούνται.

Κοιτάζει το ρολόι του τοίχου που βρίσκεται πάνω από την Ανθοστήλη, δέκα η ώρα...γιατί παρατείνουν την αγωνία της;

Σε λίγο, επί τέλους, ανοίγει η πόρτα και της ζητούν ευγενικά να περάσει, οι δύο συνοδοί μένουν στην αίθουσα αναμονής.

Σχεδόν δυο ώρες αργότερα βγαίνει αναστατωμένη, κατάκοπη και κάπως αγανακτισμένη με την επιμονή του Ψυχιάτρου, της Ψυχολόγου κι όλων εκεί μέσα να την πείσουν πως ό,τι έκανε το έκανε γιατί έπασχε από βαριά κατάθλιψη...

Μα η Τασούλα αρνείται, επιμένει πως δεν έχει κατάθλιψη, ήταν νηφάλια και με το μυαλό πεντακάθαρο όταν το έκανε...

Καημένη Τασούλα, άδικα προσπάθησαν να σε «εφοδιάσουν» με την κατάλληλη δικαιολογία και με άλλοθι. Σε συμπάθησαν, είσαι ειλικρινής άνθρωπος, έλαβαν υπόψη όλα όσα τους είπες, μα πάνω από όλα την προχωρημένη ηλικία σου, προσπάθησαν να σε απαλλάξουν από την ταλαιπωρία και δοκιμασία του Νόμου και τις άδικες, ίσως, για την περίπτωση σου επιπτώσεις. Μα εσύ είσαι ανένδοτη, όχι, ας μην προσπαθούν να σε αθωώσουν λόγω...τρέλας, 400 τά 'χεις, ήξερες τι έκανες, γιατί το έκανες και ποια ήταν τα αίτια που σε οδήγησαν εκεί. Αυτοί δεν θέλουν να καταλάβουν και σε ταλαιπωρούν άδικα.

Ας αφήσουν τις δικαιολογίες λες, αν θέλουν να σε βοηθήσουν, το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να σε αφήσουν ελεύθερη να πας να φροντίσεις τον άνθρωπό σου.

Έτσι περνούν οι βδομάδες, οι μήνες, κοντεύουν τρία χρόνια από τότε που έγινε «το κακό» και η Τασούλα ζει μες την αγωνία. Ρωτάει συνεχώς για το Χανς, μα δεν της δίνουν πολλές πληροφορίες, της λένε ότι δεν ξέρουν.

Αδυνατεί μέρα με την ημέρα, είναι τόσο ευάλωτη πια και τόσο εύθραυστη.

Αρχίζει να χάνει την ικανότητα για επικοινωνία και την επαφή με το περιβάλλον, μόνο ζητάει τον Χανς και δεν μπορεί να εξηγήσει πού είναι τόσο καιρό και γιατί δεν έρχεται στο Νοσοκομείο να την δει, εκείνος έτρεμε και μόνο συνάχι να είχε η Τασούλα του, και τόσο καιρό τώρα να μην έλθει;

Ένα βράδυ σαν όλα τα άλλα πέφτει για ύπνο. Τα χάπια κάνουν βαρύ κι εφιαλτικό τον ύπνο της, μα απόψε δεν βλέπει εφιάλτες, βρίσκεται πάλι στο χωριό της...είναι κορίτσι ροδομάγουλο νέο και όμορφο, ο πόλεμος μαίνεται τριγύρω, κι ο Χανς της ρίχνει γλυκιές ματιές, ματιές που αναστατώνουν την νεανική της ψυχή και την κάνουν να ονειρεύεται όνειρα γλυκά και τρυφερά...

Με αυτά τα τρυφερά και γλυκά όνειρα πρέπει να έφυγε κάποια στιγμή της νύχτας, σε μια προσπάθεια, ίσως, να συναντήσει τον Χανς...

Έτσι πρέπει να έγινε, ήταν τόσο ήρεμη και γαλήνια η μορφή της το πρωί που την βρήκαν...με χαμόγελο προσμονής χαραγμένο στο γεροντικό της πρόσωπο.

Διονυσία Μούσουρα-Τσουκαλά



Concerning the Light

I heard the light, deafening, blinding, overwhelming...
 Illuminating every prism of my thoughts
 Exploding into a symphony of emotions
 A polychrome rainbow of love.
 Teasing me in its silence,
 Silence,
 That fades away to nothing

And the evening and the morning felt like a fleeting moment.

I thought that maybe I heard a voice, like a familiar face
 Maybe my mothers voice...
 It shone in the darkness so brightly that I couldn't quite focus on the words
 Melting in the air like colours mixing on the artist's palate
 I realized that it was not one light but three, each brighter than the others,
 each
 shining from the same place in all directions
 Shining in the centre of my mind

And the evening and the morning felt like eternity

Michael Teo



Η οργή του Ηφαιστίου

Το ηφαίστειο υψώνονταν μεγαλόπρεπο και μυστηριώδες. Είχε πάνω από εκατό χρόνια να ενεργοποιηθεί και πολλοί επισκέπτες το αντιμετώπιζαν σαν ένα μνημείο του παρελθόντος. Οι παλιές εκρήξεις και τα ποτάμια λάβας που είχαν τρέξει από τα σωθικά του είχαν κάνει εύφορο το χώμα στις πλαγιές του. Ψηλά έβλεπες ωραία δάση. Αναρίθμητα ζώα, πουλιά και έντομα ζούσαν εκεί. Πιο χαμηλά υπήρχαν αμπέλια, οπωροφόρα δέντρα και κηπευτικά. Σε απόσταση ασφαλείας από το ηφαίστειο στις κοιλάδες είχαν τις κατοικίες τους οι άνθρωποι. Οι κάτοικοι των χωριών που ήταν πιο κοντά στα παλιά κανάλια της λάβας είχαν πάρει κάποια προληπτικά μέτρα για να προστατευθούν σε περίπτωση που ο γίγαντας ξυπνούσε πάλι. Με μηχανήματα είχαν σκάψει βαθιά χαντάκια δημιουργώντας παράλληλες ζώνες στις πλαγιές με χαμηλή βλάστηση πάνω από τα χωριά τους. Έτσι ήλπιζαν να συγκρατήσουν τη ροή της λάβας.

Οι δύο νέοι άντρες μέσα στο πολυτελές αυτοκίνητο που ανηφόριζε προς το ηφαίστειο δεν ήταν ντόπιοι. Ερχόταν από μια μεγάλη πόλη πέρα από την περιοχή του ηφαιστίου. Όταν έφτασαν αρκετά ψηλά, πάκκαραν στην άκρη του δρόμου και κατέβηκαν. Η πανοραμική θέα από εκείνο το σημείο ήταν μαγευτική. Από πίσω τους η μυστηριώδης κορυφή του ηφαιστίου, γύρω τους η πυκνή βλάστηση και μακριά, όπου έφτανε το μάτι, οι καταπράσινες κοιλάδες με τα χωριουδάκια και τις κωμοπόλεις. Ο ουρανός είχε ένα λαμπερό πορφυρό χρώμα καθώς ο ήλιος κατέβαινε αργά-αργά προς τη δύση του. Οι άντρες κοίταξαν με προσοχή το τοπίο. Παρατήρησαν την ομορφιά του αλλά δεν τους άγγιξε. Ήταν επιχειρηματίες που ενδιαφέρονταν μόνο για την οικονομική εκμετάλλευση της ομορφιάς. Το χρήμα ήταν ο θεός τους.

— Δεν θα είναι καλό να κτίσουμε ένα μεγάλο ξενοδοχειακό συγκρότημα πολυτελείας σ' αυτό το σημείο με την πανοραμική θέα; ρώτησε ο πρώτος. Η εύφορη κοιλάδα θα προμηθεύει την κουζίνα μας με φρέσκα τρόφιμα και καλό κρασί. Με την κατάλληλη διαφήμιση του ηφαιστίου το ξενοδοχείο θα είναι μονίμως γεμάτο με εκλεκτή πελατεία.

— Καλή ιδέα, απάντησε ο δεύτερος. Όπως βλέπεις όμως εδώ είναι δασική έκταση και απαγορεύεται να κτίσουμε. Αυτό αποτελεί σοβαρό εμπόδιο.

— Έλα καμμένε. Αν πάρει φωτιά το δάσος και καεί, δεν θα υπάρχει εμπόδιο. Μια δασική έκταση εύκολα αποχαρακτηρίζεται. Όσο για την αξία της γης, αυτή θα πέσει μετά τη φωτιά κι εμείς θ' αγοράσουμε πιο φθηνά



το κομμάτι που μας ενδιαφέρει.

- Και πώς θα πάρει το δάσος φωτιά έτσι στα καλά καθούμενα; Όπως βλέπεις από το μέγεθος των δέντρων, αυτό το δάσος είναι πολύ παλιό.
- Είσαι αρχάριος σ' αυτή τη δουλειά, φίλε μου, γι' αυτό δεν ξέρεις ότι με λίγο σπρώξιμο κι από τον άνθρωπο όλα γίνονται. Ξέρω κάτι παλικάρια που μ' ένα καλό φιλοδώρημα θα βοηθήσουν.
- Φοβάμαι μήπως μπλέξουμε.
- Άστο σε μένα και όλα θα πάνε καλά, είπε ο πρώτος.

Αφού έριξαν μια τελευταία ματιά στο τοπίο μπήκαν στο αυτοκίνητό τους και πήραν το δρόμο του γυρισμού για την πόλη τους. Λίγες ημέρες αργότερα, προς το σούρουπο, εμφανίστηκαν τρεις μοτοσικλέτες μεγάλου κυβισμού να ανεβαίνουν με μεγάλη ταχύτητα προς το ηφαίστειο. Οι οδηγοί φορούσαν κράνη κι έτσι κανείς δεν μπορούσε να δει τα πρόσωπά τους. Μερικοί ντόπιοι που τους πρόσεξαν να περνούν θεώρησαν ότι ήταν νεαροί παθιασμένοι με αγώνες ταχύτητας και δεν τους έδωσαν ιδιαίτερη σημασία ούτε όταν ανέβηκαν προς το ηφαίστειο ούτε όταν γύρισαν προς τα πίσω. Το ίδιο βράδυ εμφανίστηκαν οι πρώτες εστίες φωτιάς στο δάσος. Αμέσως σήμανε συναγερμός στα κοντινά χωριά και ειδοποιήθηκε η πυροσβεστική στη μεγάλη πόλη της περιοχής. Ο αγώνας των ανθρώπων με τις φλόγες όμως ήταν μάταιος. Η φωτιά μεγάλωνε και απλωνόταν. Κι αν δεν έπιανε μια δυνατή βροχή μετά από δύο ημέρες, δεν θα έσβηνε με τίποτα. Το όμορφο δάσος που έκρυβε τόση ζωή μέσα του δεν υπήρχε πια. Το θέαμα των μαυρισμένων κορμών και των απανθρακωμένων ζώων που αντίκρισαν όσοι πήγαν μετά τη φωτιά στην περιοχή τους ράγισε την καρδιά. Ένιωθαν επιπλέον ένοχοι που δεν μπόρεσαν να προστατέψουν το δάσος. Όμως όλα έγιναν τόσο ξαφνικά και κανείς τους δεν μπόρεσε να καταλάβει πώς άρχισε η φωτιά. Ήταν δυνατόν να προήλθε από εμπρησμό, αλλά γιατί;

Πέρασε λίγος καιρός και το πολυτελές αυτοκίνητο έκανε την επανεμφάνισή του. Στάθηκαν πάλι οι δύο άντρες στο ίδιο σημείο, αλλά αυτή τη φορά είχαν τον αέρα του ιδιοκτήτη. Είχαν καταφέρει με πλάγια μέσα να αποκτήσουν τίτλους ιδιοκτησίας του κομματιού που τους ενδιέφερε και είχαν ήδη υποβάλει τα σχέδια του ξενοδοχειακού συγκροτήματος για έγκριση. Οι ντόπιοι ξαφνιαστήκαν όταν άρχισαν να καταφθάνουν εκσκαφείς και άλλα μηχανήματα αλλά κανείς αρμόδιος δεν έδωσε σημασία στις διαμαρτυρίες τους. Ο θεός χρήμα άνοιγε όλες τις πόρτες της

εξουσίας στους δύο άντρες ώστε να πραγματοποιήσουν τα άνομα σχέδιά τους. Ποιος νοιάζεται για τη φύση; Αυτή δημιουργήθηκε για να υπηρετεί τον άνθρωπο. Και τι έγινε που κάηκε ένα δάσος; Γι' αυτό χολοσκάνε μόνο κάποιοι ρομαντικοί που ζούνε στον κόσμο τους. Στον 21ο αιώνα μετράει το χρήμα. Αν έχεις γεμάτη την τσέπη σου όλοι σε προσκυνάνε. Αυτές οι σκέψεις περνούσαν απ' το μυαλό των δύο αντρών.

Το συγκρότημα κάποτε τελείωσε. Τα εγκαίνια έκαναν επίσημοι που ήρθαν από τη μεγάλη πόλη. Τόνισαν τη σημασία που είχε αυτή η εξαιρετική επένδυση για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Και επαίνεσαν τους δύο επιχειρηματίες για την πρωτοβουλία τους. Η τελετή προβλήθηκε από τις τηλεοράσεις και οι δύο συνεταίροι ήταν περικοι για την επιτυχία τους. Όταν έφυγε ο κόσμος, κάθισαν στη βεράντα του ξενοδοχείου για να συζητήσουν τα επόμενα σχέδιά τους. Η νύχτα είχε προχωρήσει αρκετά και άρχισαν να νυστάζουν, όταν ξαφνικά ακούστηκε ένα φοβερό μουγκρητό και το έδαφος σείστηκε κάτω από τα πόδια τους.

— Ω, Θεέ μου, το ηφαίστειο, φώναξαν και οι δύο ταυτόχρονα. Δεν πρόλαβαν όμως να πούνε τίποτε άλλο, γιατί με το δεύτερο μουγκρητό από τον κρατήρα του ηφαιστείου εκτινάχτηκαν αέρια και μια βροχή από πέτρες και στάχτες που έθαψε τους συνεταίρους μαζί με το ξενοδοχείο κάτω από το γκρίζο της μανδύα. Κι ύστερα ένα ποτάμι λάβας ξεχύθηκε ακράτητο, καίγοντας τα πάντα στο πέρασμά του. Η λάβα πέρασε μέσα από το ξενοδοχείο και κατόπιν μπήκε στα χαντάκια που είχαν σκάψει οι ντόπιοι αλλά εκεί σταμάτησε. Δεν προχώρησε στις καλλιέργειες και στα χωριά. Ύστερα το ηφαίστειο σίγησε. Θαρρείς και η οργή του είχε στόχο μόνο τους δύο καταστροφείς του δάσους και το παράνομο δημιούργημά τους.

Αικατερίνη Γεωργουδάκη

Θεσσαλονίκη





Εδώ είμαι...

Σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, πολλοί άνθρωποι έχουν προβληματισμούς και ανησυχίες για τη δύναμη που κυνηγάει ένα όνειρο μεγαλομανίας και που προκαλεί παράλογες τραγωδίες πολλών αδύναμων λαών.

Ο 20ός αιώνας έφτιαξε είδωλα και γέμισε είδωλα, αυτοκρατορίες και ιδεολογίες. Ήταν ο αιώνας των μεγάλων επιστημονικών επιτευγμάτων, αλλά και με τις δύο θανάσιμες φλεγμονές στον κορμό του. Τη δικτατορία του προλεταριάτου και του ναζισμού, ιδεολογίες γεννημένες από τον Γερμανοεβραίο Μαρξ και τον Χίτλερ. Η μια φαίνεται ότι έχει πάρει το δρόμο της ίασης και η άλλη, του ναζισμού, ενώ φαινόταν ότι έχει γιάνει, υπόβοσκε και άρχισε να υποτροπιάζει. Βλέπε Αμερική.

Ο 21ος αιώνας θα είναι πολύ χειρότερος...

Εμείς τι κάνουμε; Τίποτα! Απολαμβάνουμε τον αιώνιο ύπνο της άγνοιας και της αδιαφορίας. Μοιάζουμε σαν το περίφημο εκείνο γλυπτό που αποκαλείται «Κοιμωμένη του Χαλεπά»! Ο υλισμός, ο καταναλωτισμός, η απληστία, η ιδιοτέλεια, ο φθόνος και το μίσος έχουν πάρει τις πρώτες θέσεις μεταξύ των ανθρώπων...

Φίλες και φίλοι αναγνώστες, μην το πάρετε ότι έχω διάθεση για κήρυγμα. Απλά, δεν αντέχω να βλέπω τους πολλούς να έχουμε λιποτακτήσει, άλλους να έχουμε λουφάξει, άλλους να είναι φιλοτομαριστές του κερατά και άλλους να μασουλάνε σανό σαν τα γελάδια...

Συνέχεια στην επόμενη σελίδα



Εδώ είμαι

Εδώ και κάμποσο καιρό — τι λέω; - αιώνες τώρα καρτερώ
στου ξερόβραχου την άκρη
κοιτώντας τον ορίζοντα.

Ψάχνω για σένα, να σε δω στην ερημιά του πλήθους
και να σου πω:

Εδώ είμαι. Ακόμα κρατώ σφιχτά στα στήθια μου
την αγάπη για τον άνθρωπο...

Θυμάσαι, κάποτε, παιδιά ακόμα εγώ κι εσύ, σου είπα:
Γιατί να γίνει αυτός ο πόλεμος κι εκείνος και ο άλλος;
Κι άλλα πολλά...

Γιατί να σκοτώνονται οι άνθρωποι;

Γιατί να πεινάνε τα παιδιά;

Κι εσύ τότε συμφώνησες και μού 'πες:

Κρίμα να γίνονται όλ' αυτά...

Εδώ είμαι. Χρόνια πολλά! Αιώνες τώρα!

Κοιτώντας απ' το βράχο τον ορίζοντα.

Ζητάω κάπου και τα μάτια σου

και να σου πω:

Τι κι αν γερνώ, τι κι αν πονάω.

περιμένω τη μέρα που θα μου πουν τα παιδιά:

Ε! μπάρμπα... γέρο, παππού! Βοήθα να ετοιμάσουμε

τη μεγάλη γιορτή τ' ανθρώπου...

Τότε παιδόπουλο κι εγώ θα ξαναγίνω,

θα τρέξω στους αγρούς να κόψω αγριολούλουδα.

Θά 'ναι λευκά, μαβιά, θά 'ναι ξανθά και κόκκινα,

θά 'ναι μυριόχρωμα και μ' άρωμα απ' του φτωχού το δάκρυ.

Θά 'ναι απαλά και όμορφα, γιομάτα καλοσύνη!...

Κι εγώ θα ονειρεύομαι με μάτια νοτισμένα

και μεθυσμένος από χαρά θα διαλαλώ στα πέρατα της Γης:

Πάρτε λουλούδια όμορφα.

Πάρτε κρινάκια ολόλευκα, γλυκόχρωμες βιολέτες,

κόκκινες παπαρούνες, ντάλιες γλυκές,

γαρούφαλλα, τριαντάφυλλα,

όλα για σας αδέλφια.

Για έναν κόσμο καινούργιο, γεμάτο αγάπη...

Για έναν κόσμο λουλουδένιο.

Θύμιος Α. Χαραλαμπίδης



A story of my tapestry...

So many stories combine together to make up a lifetime of experiences. And each story weaves into each other to create the tapestry of one's soul. I look back on the stories of my life and see a pattern of adventures and experience, many touched by the magic of love and kindness. I cherish my stories, my life histories, and often I draw upon them nostalgically to recreate the moments they've allowed me to experience.

It is from these stories that I've become the person I am today. One threaded with hope and optimism. Optimism that stems from a life rich with experiences. It is the memory of these that sustain hope in me, even when life's roads turn rough. Those who have had a life filled with caring and compassion hold an outlook that the future will bring more. This is a gift I have received from my family – my parents and my brother whose support and nurturing have made me who I am today. They have created in me a love for life and a passion to learn and experience all that I can. The stories I gather in my heart are real memories. Priceless adventures that have made me smile and feel. Stories that I love to share. And these stories fuel in me the need to create more. "A life well spent", this is my goal. I'm so grateful for all that I've been given and want to return that legacy.

On father's day in 2005, I wondered what was the most significant gift I could give my father. I decided that it would be a selection of my memories and perceptions – a collection of thoughts that remain vivid in my mind. My family has provided me with the greatest gift of unconditional love which has brought me much happiness and taught me to give the same. And so, I wish to draw out those images that fill my heart and share them with those who have helped create them...

This is a story for Kyriakos Amanatides, my father. A man whose kindness and compassion has touched the lives of many. Whose thoughts and commitment have inspired. Whose modesty is ever present.

There are many sides to my dad. For me, he has been my father, my role model, my teacher, my friend, but most importantly, my inspiration. Often when I found myself in a situation and wonder what path to take, what approach to apply, I ask myself, what would my dad do? His strong principles of fairness, decency and self-respect set guidelines for me. I will never feel lost because he's paved for me a path of choices that are selec-

ted according to those beliefs. And I know if I apply his wisdom, I will never lose my way.

He is known within our family as "bear". At first this was an affectionate name my brother and I chose for his resemblance to an adorable teddy bear. Over time this name also serves to reflect his strong stoic nature, his ability to lead. In Indian symbolism the bear represents strength & leadership, but also humility. We did not know this as children, but these words capture the purest essence of my dad.

To others, my father is many things. He has been a loving son, an adored sibling and family member. His brother and sisters speak of a bright and effervescent child. One whose luminous smile, would forever brighten their home. As an adult and upon first meeting relatives in Greece I was delighted when they exclaimed over the physical resemblance I bear to my father. With touching tenderness they gazed upon me, commenting that I'd inherited "Kyriakos' smile". It was evident at that moment how deeply they loved him and the pleasure they felt in meeting his daughter. It was one of the proudest moments in my life. To be compared in any way to my dad, touched me deeply. To be told that I had his smile gave me joy, as I had seen and experienced its power. When my dad smiles, he lights up a room, he heals. It is a heartfelt expression. His kind eyes sparkle, his open face gleams. It is this smile which motivated me in so many things... to be greeted with my father's smile, is one of the greatest rewards.

As a colleague he has been respected and well regarded. He has been a natural teacher, not just in profession but as someone who enjoys passing on his knowledge, sharing his joy of discovery. He does this selflessly, with his greatest joy being the pleasure of offering his knowledge to those with the passion to learn. I've spent many hours curled up on a couch, with my brother chatting with my dad... listening to the colourful histories he'd describe to us — those of our own family or of world events. Stories have always been important in my family. This is how we would learn. My mother as a writer, uses short stories and other literary forms to express her experiences. Dad would express these both verbally and in print. Growing up with these insights have led to the development of a vivid imagination and a visual mind.

To the outside world, dad is also regarded as a knowledgeable academic, originally as an economist, and later as a specialist in the Greek lan-



guage. His contributions have been captured in his textbooks and articles. He is also a historian, known for tracing the origins of culture and language. Working tirelessly to fill the gaps in the missing pages of Pontian history. Also a social and community activist, my father has championed and contributed to a number of causes with our Greek community. His efforts have received numerous awards of recognition. He is known and regarded as a person who gives freely of his time and expects little in return. He gives his all in everything he does. And he does so because he is driven by his passions. Whilst I'm very proud of my father's numerous achievements, my collection of memories are deeply personal.

My earliest recollections are as a little girl, sitting on the kerb in our tree-lined street, watching autumn leaves swirling in the wind. I'd sit there for hours...waiting to greet my dad as he'd return from work. I would listen eagerly for the sounds of his shoes on the concrete pavement. As soon as I would hear his steps, I'd bound up and run towards him.. And there he would be, handsome in his suit, briefcase in hand, beaming at me. No matter how tired he may have been, or how difficult was his day, he'd swing me up in his arms and carry me home – always selfless, always caring.

There are dozens of childhood recollections such as these...dotted in my tapestry of memories. Some of my favourites are those simpler ones... being carried in from the car after falling asleep after a late night outing, taking bush walks with my dad and brother in beautiful parks and forests, chatting as we wandered along the paths. Exploring beaches on the remote shores of Phillip Island. Playing table tennis in our backyard... enjoying everyday, spontaneous conversations, laughing, sharing meals together... being tucked in and saying goodnight, peaceful and content at the end of each day...being a family. As an adult, living away from my parents, these are the simple everyday things that one misses. So the moments spent with my parents are now cherished even more.

As a child my parents ensured that I was exposed to a wealth of experiences. I know that they wanted me to learn and find things that I would enjoy, which I could take with me in my life as an adult. They gave me everything they could – even when it may have been more than they could offer. I enjoyed the enriching experiences of learning musical instruments, playing sports, taking dancing lessons, learning the Greek language, developing an appreciation for literature and a passion for reading, horse-ri-

ding, going to concerts and seminars. My father, despite working numerous jobs and being time-poor, would always make the time to shuttle me across town so I could engage in my activities – and these were some of my most valued moments, as it was time to talk and share with my dad.

There are also those rich memories of the support and encouragement I've received with every step I've made growing up and as an adult. Even at times when I had made mistakes. There has never been a time when I've been made to feel guilty or wrong. Instead, I've been taught to learn from my experiences, and to gain strength which will help me face similar challenges I may encounter in life. I know that through these times I've been shielded from any concerns that I may have created for my own father. Never one to judge, condemn or show disapproval, I've been nurtured in such a way that has enabled me to believe in myself. I believed that anything was possible, as I had the support of those I loved most. It has given me the confidence to set goals, take risks and strive for the things that are important. This is the greatest gift one is able to receive. And I will be eternally grateful.

My dad is for me a virtuous gentleman. The one who quietly sat by my side through my neediest moments. Holding my hand throughout the night to reassure me and alleviate my pain after surgery; listening intently whenever I need to talk about things that have upset me; offering me advice and providing guidance; encouraging me when I have felt close to despair; and making me smile, when grey clouds temporarily darken my world.

One of the most poignant moments of my life to date is the day my father's mother died. I had been travelling through Greece whilst he remained in Australia, and by a twist of fate, I found myself by my grandmother's side when she was suddenly taken ill. I was there to gaze in her eyes before they closed, to dress her for her final journey, to place her in her coffin, to cover her with flowers and olive branches, to bury her beside her beloved departed husband.

As a young adult who has never seen death close at hand, what could have been a confronting time was one of the most peaceful and spiritual moments of my life. I truly believe that I found myself with my grandmother solely for my father. I was his eyes, his hands... his representative. As I said goodbye to my grandmother, even though he was not physically there, he was there with me in spirit. When I returned home and embraced



my father at the airport, I felt a closeness I had never experienced before. It was as though the life force of my grandmother travelled through me to be with her son once more. That embrace saw the merging of three generations.... It was a role, I had been destined to play.

I have often wondered what I could give in return to parents who have given me so much. I now believe the one thing they want most is to see and share my happiness. To be raised in a home filled with love means a life full of promise. I've tasted that promise and live for that goal. It's what I've learned. It's what I've seen. It's what my father has given me. I hope that I can pass this on to my own children, one of which, Kyriaki bears his name..., may she continue to carry on his legacy.

Kalle Amanatides

Ο Θεός του Καζαντζάκη

Μια φιλοσοφική προσέγγιση

(Η ακόλουθη εργασία δόθηκε ως δημόσια ομιλία στις 3/05/2009 στα πλαίσια της πρώτης πολιτιστικής εκδήλωσης της Διεθνούς Εταιρείας Φίλων Νίκου Καζαντζάκη)

Εισαγωγή

Πέρασαν δώδεκα χρόνια από τότε που μίλησα δημόσια για τον Καζαντζάκη. Το θέμα μου ήταν: «Ο Νίκος Καζαντζάκης και η μεταφυσική του αγωνία». Τούτη τη φορά το θέμα που επέλεξα είναι πιο στενό: έχει να κάνει με τον Θεό του Καζαντζάκη.

Δεν ξέρω ποιος αγαθός δαίμονας με κάνει ν' ασχολούμαι με τους θεούς των φιλοσόφων. Μερικοί από σας ίσως θυμάστε τη δημόσια ομιλία μου για τον Θεό του Αριστοτέλη. Πάντως, όποιος δαίμονας κι αν είναι αυτός, σωκρατικός ή όχι, τον αγαπώ γιατί μου δίνει τη χαρά να βλέπω ανθρώπους με ανοιχτό, ερευνητικό νου να προσπαθούν να φτιάξουν τον δικό τους απρόσωπο, φιλοσοφικό Θεό. Ο Ξενοφάνης έφτιαξε τον δικό του Θεό, ο Πλάτωνας τον δικό του, ο Αριστοτέλης τον δικό του, ο Επίκουρος τον δικό του, ο Αϊνστάιν τον δικό του και ο Καζαντζάκης τον δικό του.

Όμως ποιος είναι αυτός ο Θεός που τόλμησε να φτιάξει ο μεγάλος Κρητικός; Την απάντηση στο ερώτημα αυτό θα τη στηρίξουμε κυρίως σε δύο έργα του Καζαντζάκη: το ένα είναι η *Αναφορά στον Γκρέκο*, γραμ-

μένο στο φθινόπωρο της ζωής του, και το άλλο είναι το λυρικο-φιλοσοφικό του έργο, που φέρει τον τίτλο «Ασκητική». Αλλά προτού περάσουμε στο θέμα, καλό είναι να πούμε λίγα λόγια για τον ίδιο τον Καζαντζάκη.

Βιογραφικό

Ο Νίκος Καζαντζάκης γεννήθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 1883 στο Ηράκλειο Κρήτης και «μετέλαξεν τον βίον» (όπως θα έλεγε ο ιστορικός Πολύβιος) στις 25 Οκτωβρίου 1957 στη Γερμανία. Η σορός του έφτασε στην Αθήνα στις 3 Νοεμβρίου και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο Ηράκλειο, όπου θάφτηκε πάνω στα βενετσιάνικα τείχη. Η ενεπίγραφη πλάκα στον τάφο του λέει: «Δεν ελπίζω τίποτα, δεν φοβάμαι τίποτα, είμαι λεύτερος». Βέβαια, το τρίπτυχο αυτό δεν είναι εντελώς πρωτάκουστο: Τον 2^ο π.Χ. αι., ο Κύπριος φιλόσοφος Δημώναξ είπε κάτι παρόμοιο: «Μόνον ευδαίμονα τον ελεύθερον . . . τον μήτε ελπίζοντά τι μήτε δεδιότα», δηλ. «ευτυχισμένος είναι μόνο αυτός που είναι ελεύθερος, που δεν ελπίζει τίποτα, που φοβάται τίποτα».

Ο Καζαντζάκης κατηγορήθηκε ως ανθέλληνας και ως προδότης. Προτάθηκε για το Βραβείο Νόμπελ, αλλά τόσο η ελληνική κυβέρνηση όσο και η Ακαδημία Αθηνών τορπίλισαν τη βράβευσή του. Η Εκκλησία της Ελλάδας έβλεπε την ανυπότακτη ψυχή του με ύποπτο μάτι – κατηγορήθηκε ως αντίχριστος, βλάσφημος κι αιρετικός. Το 1954 η Ιερά Σύνοδος ζήτησε από την ελληνική κυβέρνηση να θέσει υπό απαγόρευση τα βιβλία του.

Ουσιαστικά, ο κύριος λόγος που η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας κατηγορήσε τον Καζαντζάκη, ήταν επειδή ο τολμηρός, ψηλόλιγνος Κρητικός στα μυθιστορήματά του πάντα φρόντιζε να προβάλει την χτυπητή αντίθεση που έβλεπε ανάμεσα στη χριστιανική διδασκαλία και τη συμπεριφορά του Ιερατείου. Στις απειλές της Εκκλησίας για αφορισμό, ο Καζαντζάκης απάντησε στους εκκλησιάρχες με μια επιστολή, που λέει:

«Μου δώσατε μια κατάρα, Άγιοι πατέρες, σας δίνω κι εγώ μια ευχή: σας εύχομαι να 'ναι η συνείδηση σας τόσο καθαρή, όσο είναι η δική μου και να 'στε τόσο ηθικοί και θρήσκοι όσο είμαι εγώ».

Τελικά, η Εκκλησία δεν προχώρησε στον αφορισμό: περιορίστηκε στις κατάρες, που εξακολουθούν να ισχύουν, όπως άλλωστε εξακολουθεί να ισχύει και ο διπλός αφορισμός του Ανδρέα Λασκαράτου – ένας από τον μητροπολίτη Κεφαλονιάς, κι ένας από τον μητροπολίτη Ζακύνθου. Να αναφέρουμε εδώ ότι το βιβλίο του *Ο τελευταίος Πειρασμός* είχε την τιμή να συμπεριληφθεί στον περιβόητο Index Librorum Prohibitorum, δηλ. στον



Κατάλογο Απαγορευμένων Βιβλίων του Βατικανού. Η ενέργεια αυτή των Καθολικών πρέπει να χαροποίησε τον Καζαντζάκη, δεδομένου ότι εξαιτίας της απαγόρευσης οι πωλήσεις των βιβλίων του εκτινάχτηκαν στα ύψη, αγγίζοντας τον θρόνο του Θεού! Συνεπώς, αν θέλει κανείς να γίνει σπουδαίο πρόσωπο, πρέπει να βρει τρόπο να τον κυνηγήσει η Εκκλησία!

Οφείλουμε όμως ν' αναγνωρίσουμε και του στραβού το δίκιο. Ο Καζαντζάκης προκάλεσε την Εκκλησία. Να τι γράφει στο βιβλίο του Αναφορά στον Γκρέκο:

«Κι έξαφνα η Εκκλησία του Χριστού, όπως την κατάντησαν οι ρασοφόροι, μου φάνταξε μια μάντρα, όπου μερόνυχτα βελάζουν, ακουμπώντας το ένα στο άλλο, χιλιάδες πρόβατα κυριεμένα από πανικό κι απλώνουν το λαιμό κι αγλείφουν το χέρι και το μαχαίρι που τα σφάζει. Κι άλλα τρέμουν γιατί φοβούνται πως θα σουβλίζονται αιώνια στις φλόγες, κι άλλα βιάζονται να σφαχτούν για να βόσκουν στους αιώνες των αιώνων σε αθάνατο ανοιξιιάτικο χορτάρι»(σ. 405).

Η πρόκληση αυτή δεν είναι ούτε η πρώτη ούτε η τελευταία. Στο έργο του *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά*, ο Καζαντζάκης βάζει τον «Ζορμπά» του να φωνάζει: «Φτου, μασκαράδες! [. . .]. Παπάδες, καλόγεροι, καλόγριες, επίτροποι, καντηλανάφτες, φτου!» (σ. 247).

Απόρριψη παλιών παραδόσεων

Όπως τα περισσότερα παιδιά, έτσι και Καζαντζάκης ήταν παιδί ευαίσθητο και θεοφοβούμενο – αυτό τουλάχιστον δηλώνει ο ίδιος στο βιβλίο του Αναφορά στον Γκρέκο (σ. 39). Αλλά, δρασκελώντας το κατώφλι της εφηβείας, ο νους του άρχισε να μπαίνει στη δούλεψη της «θείας απορίας». Ακούμε τον ίδιο να λέει: «Την εφηβική μου ηλικία την πέρασα με τις συνηθισμένες δυσφορίες της νιότης. Δυο μεγάλα θεριά ξύπνησαν μέσα μου, η λιόπαρδη η σάρκα κι ο ανεχόρταγος αϊτός που τρώει τα σωθικά του ανθρώπου κι όσο πιο πολύ τρώει τόσο και πιο πολύ πεινάει, ο νους» (ό.π. σ. 132).

Δεν άργησαν λοιπόν να τον χτυπήσουν τα πρώτα κύματα εφηβικής δυσφορίας, σε ό,τι αφορά την ιουδαίο-χριστιανική αντίληψη περί γέννησης του κόσμου και του ανθρώπου. Για τη γέννηση του κόσμου έμαθε πως η γη δεν είναι το κέντρο του κόσμου – αντίληψη που πάει πίσω στον Αρίσταρχο τον Σάμιο (310-250 π.Χ.). Στην Αναφορά στον Γκρέκο, σημειώνει: «Γκρεμίστηκε από το κεφάλι της μάνας μας της Γης η βασιλικιά κορόνα . . . μαζί με τη Μάνα γκρεμιστήκαμε κι εμείς από την

πρωτοκαθεδρία τ' ουρανού . . . Τι 'ταν λοιπόν τα παραμύθια που μας φαφλάτιζαν ως τώρα οι δάσκαλοι και δεν ντρέπονταν, πως ο Θεός έπλασε, λέει, τον Ήλιο και τη Σελήνη στολίδια της Γης και κρέμασε από πάνω μας, πολυέλαιο, τον έναστρο ουρανό για να μας φέγγει;» (σ. 139).

Για τη γέννηση του ανθρώπου έμαθε, λέει, πώς «ο άνθρωπος δεν είναι κανακάρικο, προνομιούχο πλάσμα του Θεού, δε φύσηξε ο Θεός απάνω του την πνοή του, δεν του 'δωκε ψυχή αθάνατη. Είναι κι αυτός ένας χαλκάς από την απέραντη αλυσίδα τα ζώα, έγγονος, δισέγγονος του πιθήκου. Κι αν ξύσεις λίγο το πετσί μας, αν ξύσεις λίγο την ψυχή μας, θα βρεις αποκάτω τη γιαγιά μας τη μαϊμού» (ό.π.).

Τούτη η δαρβινική θεωρία της εξέλιξης, που αραδιάζει εδώ ο Καζαντζάκης, έχει τις ρίζες της στον Αναξιμανδρο (610-547 π.Χ.), ο οποίος ξεστόμισε το εκπληκτικό «εξ αλλοειδών ζώων ο άνθρωπος», δηλ. «ο άνθρωπος προήλθε από άλλα ζώα».

Και σαν χτυπήθηκε από τα δύο αυτά κύματα εφηβικής δυσφορίας, ο Καζαντζάκης, με τον θαυμάσιο λογοτεχνικό του τρόπο, λέει:

«Η πίκρα μου κι η αγανάχτηση ήταν αβάσταχτες. Έπαιρνα ολομόναχος τους δρόμους στην άκρα της θάλασσας ή μέσα στα χωράφια, περπατούσα γρήγορα, να κουραστώ, να ξεχάσω. Μα πού να ξεχάσω; Πήγαινα, πήγαινα και ρωτούσα, ξεσκούφωτος, με ανοιχτό το πουκάμισο, γιατί πλαντούσα. Γιατί να μας ξεγελούν τόσα χρόνια; μονολογούσα και πήγαινα. Γιατί να μας στήνουν, σ' εμάς τους ανθρώπους και στη μάνα μας τη Γη, θρόνους βασιλικούς κι ύστερα να μας γκρεμίζουν; Ώστε λοιπόν η Γη ασήμαντη κι εμείς οι άνθρωποι ασήμαντοι, και θα 'ρθει μέρα να φοφήσουμε όλοι; Όχι, όχι, φώναξα μέσα μου, όχι, δεν το δέχομαι . . .» (ό.π. σσ. 139-140)

Ο λαίμαργος εφηβικός του νους, που σαν στεγνό σφουγγάρι ρουφούσε με απληστία την κάθε φιλοσοφική ιδέα που έπεφτε στα πόδια του, δεν δεχόταν έναν Θεό που αρνείται να μοιράσει σπάταλα την αθανασία, που αφήνει ένα ωραίο κορμί ή μια γενναία ψυχή να πεθάνει. Αντιστρέφει την εβραϊκή θεολογία, δηλώνοντας ωμά: «Δεν είναι ο Θεός πρόγονος, είναι απόγονος του ανθρώπου» (ό.π. σ. 387). Χτυπά αλύπητα τον ανθρωπομορφισμό που διακρίνει στον Θεό της ιουδαιο-χριστιανικής παράδοσης, και στην Ασκητική του, σημειώνει: «Σαν άνθρωπος μου φαίνεται ο Θεός σας. Δεν τον θέλω» (σ. 28).

Γιατί δεν τον ήθελε; Διότι έριχνε στον ίδιο «κοπρόλακκο», όπως λέει, «τους όμορφους και τους άσκητους, τους γενναίους και τους κιότηδες και πατάει απάνω τους την πατούσα του, χωρίς διάκριση, και τους κάνει



όλους λάσπη». Συνεπώς, ο Θεός αυτός, συμπεραίνει ο Καζαντζάκης, «ή δεν είναι δίκαιος, ή δεν είναι παντοδύναμος, ή δεν καταλαβαίνει». Έτσι λοιπόν αποφασίζει να φτιάξει έναν καινούργιο Θεό «που να μην ντροπιάζει την καρδιά του».

Στον Επίλογο του βιβλίου του Αναφορά στον Γκρέκο, βλέπουμε τον Καζαντζάκη ν' απορρίπτει το «εν αρχή ην ο Λόγος», του Ευαγγελιστή Ιωάννη, λέγοντας:

«Στην αρχή, όπως κηρύχνουν οι ψυχές οι καταπλακωμένες από τα ξίγκια και τα κρέατα, δεν ήταν ο Λόγος μήτε η Πράξη, μήτε το χέρι του Δημιουργού γεμάτο ζωοδόχα λάσπη. Στην αρχή ήταν η Φωτιά. Και στο τέλος δεν είναι η αθανασία, η ανταμοιβή, ο Παράδεισος μήτε η Κόλαση. Στο τέλος είναι η Φωτιά» (σ. 598).

Εδώ ο Καζαντζάκης δανείζεται στοιχεία από τη σκέψη του Ηράκλειτου, που λέει: «Κόσμον τόνδε, τον αυτόν απάντων, ούτε τις θεών ούτε ανθρώπων εποίησεν, ἀλλ' ἦν αἰεί και ἔστιν και ἔσται πύρ αἰίζων, ἀπτόμενον μέτρα και αποσβεννύμενον μέτρα». Δηλαδή: «Τούτον τον κόσμο, που είναι ο ίδιος για όλους, δεν τον έφτιαξε ούτε κάποιος θεός ούτε κάποιος άνθρωπος, αλλά υπήρχε πάντοτε, υπάρχει και θα υπάρχει ως φωτιά πάντα ζωντανή, που ανάβει με μέτρο και σβήνει με μέτρο».

Και κάπου αλλού, στον ίδιο Επίλογο, θα τολμήσει να ξεστομίσει ετούτη εδώ την άκρα προκλητική και αυθάδικη για τους χριστιανούς φράση, μιλώντας για τη συνείδηση του ανθρώπου:

«Ετούτη η συνείδηση μπορεί να σταθεί στη Δευτέρα Παρουσία ομπρός στο Θεό και δε θα κριθεί, θα κρίνει. Γιατί την αξιοπρέπεια του ανθρώπου, την αγνότητα, την παλικαριά, κι ο Θεός τις φοβάται» (σ. 604).

Αφού λοιπόν ξεκαθάρισε τους λογαριασμούς του με τον προσωπικό Θεό των τριών αβραμικών μονοθεϊστικών θρησκειών (Ιουδαϊσμό, Χριστιανισμό, Μωαμεθανισμό), από το σημείο αυτό και μετά αρχίζει ο μεγάλος του αγώνας και η αγωνία του να βρει τι κρύβεται πίσω από τα φαινόμενα της ύλης, πίσω από την ακατάπαυτη ροή των πάντων, πίσω από το άνθισμα της αμυγδαλιάς. Στην Ασκητική του ξεσκεπάζει τη λαχτάρα του, λέγοντας:

«Ένα μονάχα λαχταρίζω: Να συλλάβω τι κρύβεται πίσω από τα φαινόμενα, τι είναι το μυστήριο που με γεννάει και με σκοτώνει, κι αν πίσω από την ορατή ακατάπαυτη ροή του κόσμου κρύβεται μια αόρατη ασάλευτη παρουσία» (σ. 15).

Κι αφού χτυπήθηκε πολύ, μάτωσε πολύ, πόνεσε πολύ, απογοητεύτηκε πολύ, προσπαθώντας να σμίξει με τη «μαχόμενη ουσία», στο τέλος έσμιξε με το χάος, με το τίποτα.

Ο νέος Θεός

Επειδή ο Καζαντζάκης δεν ήταν συστηματικός φιλόσοφος ούτε συστηματικός θεολόγος, ο Θεός που πήγε να φτιάξει δεν έλαβε ποτέ τελική μορφή και τελικό όνομα. Λέει στην Ασκητική του: «Είδαμε τον ανώτατο κύκλο των στροβιλιζόμενων δυνάμεων. Τον κύκλο αυτόν τον ονοματίσαμε Θεό. Μπορούσαμε να του δώσουμε ό,τι άλλο όνομα θέλαμε: Άβυσσο, Μυστήριο, Απόλυτο Σκοτάδι, Απόλυτο Φως, Ύλη, Πνέμα, Τελευταία Ελπίδα, Τελευταία Απελπισία, Σιωπή. Μα τον ονοματίσαμε Θεό, γιατί τ' όνομα τούτο μονάχα ταράζει βαθιά, από προαιώνιες αφορμές, τα σωθικά μας» (σσ. 65-6).

Εδώ μας θυμίζει τον Σωκράτη, που έψαχνε να βρει ένα καλύτερο όνομα για την ψυχή, και βρήκε το όνομα «φυσέχη», που βγαίνει από τη φράση «φύσιν οχεί και έχει», δηλ. η δύναμη που κατευθύνει και συγκρατεί τη φύση των πραγμάτων. Στο τέλος όμως δέχτηκε το όνομα «ψυχή» γιατί είναι πιο κομψό! (Κρατύλος 400 b).

Το ότι ο Καζαντζάκης είναι επηρεασμένος και από την προσωκρατική κοσμολογία, φαίνεται από ετούτα εδώ τα λόγια του:

«Το λαμπρότερο πρόσωπο της απελπισίας είναι ο Θεός. Το λαμπρότερο πρόσωπο της ελπίδας είναι ο Θεός [. . .] Κοιτάζω γύρα μου, κοιτάζω μέσα μου, η αρετή τρελάθηκε, η γεωμετρία τρελάθηκε, η ύλη τρελάθηκε. Πρέπει να 'ρθει πάλι ο Νους ο νομοθέτης, να βάλει καινούρια τάξη, καινούριους νόμους, πιο πλούσια αρμονία να γίνει ο κόσμος» (Αναφορά στον Γκρέκο, Πρόλογος, σ. 24).

Εδώ έχουμε τη φιλοσοφία του Αναξαγόρα, ο οποίος ήταν γνωστός και με το παρατσούκλι ο «Νους», επειδή δίδασκε ότι ο κόσμος (η λέξη «κόσμος» σημαίνει «κόσμημα», «αρμονική τάξη») είναι αποτέλεσμα ενέργειας κάποιου Νου, που μπορεί να ταυτιστεί με τον Θεό.

Όμως ο Θεός του Καζαντζάκη, όποιο όνομα κι αν πάρει, με όποια ουσία φυσική ή μεταφυσική κι αν τυλιχτεί, δεν είναι παντοδύναμος — έχει ανάγκη την παρουσία του ανθρώπου, γιατί μόνο ο άνθρωπος μπορεί να σώσει τον Θεό. Όλοι οι άνθρωποι, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, αγωνίζονται να σώσουν τον Θεό, και τον σώζουν όταν



αγωνίζονται να φτάσουν σε κορφές ψηλότερες, σε νέες πνευματικές κατακτήσεις. Έξω από τον δημιουργικό αγώνα του ανθρώπου, δεν υπάρχει Θεός. Με άλλα λόγια, για τον Καζαντζάκη, το μέλλον του Θεού είναι ο αγωνιζόμενος άνθρωπος, και το μέλλον του ανθρώπου είναι ο αγωνιζόμενος Θεός. Λέει χαρακτηριστικά για τον αγωνιζόμενο άνθρωπο: «Όσο πιο πολλή σάρκα μετουσιώνει σε αγάπη, σε παλικαριά κι ελευτερία, τόσο περισσότερο γίνεται Γιος του Θεού» (ό.π. σ. 27).

Στο σημείο αυτό, θα δώσουμε τον λόγο στον ίδιο τον Καζαντζάκη να μας μιλήσει για τον Θεό του. Λέει λοιπόν στην *Ασκητική* του, ξεκινώντας με το τι δεν είναι Θεός, για να φτάσει στο τι είναι Θεός:

«Ο Θεός μου δεν είναι παντοδύναμος. Αγωνίζεται, κιντουνεύει κάθε στιγμή, τρέμει, παραπατάει σε κάθε ζωντανό, φωνάζει. Ακατάπαυτα νικείται και πάλι αναστηκώνεται, γιομάτος αίμα και χώματα, και ξαναρχίζει τον αγώνα [. . .].

»Ο Θεός μου δεν είναι πανάγαθος. Είναι γιομάτος σκληρότητα, άγρια δικαιοσύνη, και ξεδιαλέγει, ανήλεα, τον καλύτερο. Δε σπλαχνίζεται, δε νοιάζεται για ανθρώπους και ζώα, μήτε γ' αρετές κι ιδέες. Όλα τούτα τ' αγαπάει μια στιγμή, τα συντρίβει αιώνια και διαβαίνει.

»Ο Θεός μου δεν είναι πάνσοφος. Το μυαλό του είναι ένα κουβάρι από φως και σκοτάδι και πολεμάει να το ξετυλίξει μέσα στο λαβύρινθο της σάρκας.

»Ο Θεός μου μάχεται χωρίς καμιά βεβαιότητα. Θα νικήσει; Θα νικηθεί; Τίποτα δεν είναι βέβαιο στο Σύμπαντο, ρίχνεται στο αβέβαιο, παίζει, κάθε στιγμή, τη μοίρα του όλη. Πιάνεται από τα ζεστά κορμιά, άλλο μετερίζι δεν έχει. Φωνάζει βοήθεια, κηρύχνει σε όλο το Σύμπαντο επιστράτευση [. . .].

»Ο Θεός κιντουνεύει. Δεν είναι παντοδύναμος, να σταυρώνουμε τα χέρια, προσδοκώντας τη σίγουρη νίκη. Δεν είναι πανάγαθος, να προσδοκούμε μ' εμπιστοσύνη πως θα μας λυπηθεί και θα μας σώσει.

«Ο Θεός, μέσα στην περιοχή της εφήμερης σάρκας μας, κιντουνεύει αλάκερος. Δεν μπορεί να σωθεί, αν εμείς με τον αγώνα μας δεν τον σώσουμε. Δεν μπορούμε να σωθούμε, αν αυτός δε σωθεί» (σσ. 68-70).

Αυτός λοιπόν είναι ο Θεός του Καζαντζάκη, πέρα ως πέρα διαφορετικός από τον γνωστό, προσωπικό Θεό της ιουδαίο-χριστιανικής παράδοσης.

Το μεγάλο «Πιστεύω»

Και τώρα θα δούμε με τι όμορφο και λυρικό τρόπο τελειώνει την *Ασκητική* του. Το σχετικό κεφάλαιο φέρει τον τίτλο «Η σιγή», όπου γράφει

τα ακόλουθα:

«Μέσα στη βαθιά Σιγή, όρθιος, άφοβος, πονώντας και παίζοντας, ανεβαίνοντας ακατάπαυτα από κορυφή σε κορυφή, ξέροντας πως το ύψος δεν έχει τελειωμό, τραγουδά, κρεμάμενος στην άβυσσο, το μαγικό τούτο περήφανο ξόρκι:

»Πιστεύω σ' ένα Θεό, Ακρίτα, Διγενή, στρατευόμενο, πάσχοντα, μεγαλοδύναμο, όχι παντοδύναμο, πολεμιστή στ' ακρότατα σύνορα, στρατηγό αυτοκράτορα σε όλες τις φωτεινές δυνάμεις, τις ορατές και τις αόρατες.

»Πιστεύω στ' αναρίθμητα, εφήμερα προσωπεία που πήρε ο Θεός στους αιώνες και ξεκρίνω πίσω από την άπαυτη ροή του την ακατάλυτη ενότητα.

»Πιστεύω στον άγρυπνο βαρύν αγώνα του, που δαμάζει και καρπίζει την ύλη – τη ζωοδόχα πηγή φυτών, ζώων κι ανθρώπων.

»Πιστεύω στην καρδιά του ανθρώπου, το χωματένιο αλώνι, όπου μέρα και νύχτα παλεύει ο Ακρίτας με το θάνατο. «Βοήθεια!» κράζεις, Κύριε. «Βοήθεια!» κράζεις, Κύριε, κι ακούω.

»Μέσα μου οι πρόγονοι κι απόγονοι κι οι ράτσες όλες, κι όλη η γης, ακούμε με τρόμο, με χαρά, την κραυγή σου.

«Μακάριοι όσοι ακούν και χύνονται να σε λυτρώσουν, Κύριε, και λεν: «Εγώ και συ μονάχα υπάρχουμε.»

»Μακάριοι όσοι σε λύτρωσαν, σμίγουν μαζί σου, Κύριε, και λεν: «Εγώ και συ είμαστε Ένα.»

«Και τρισμακάριοι όσοι κρατούν, και δεν λυγούν, απάνω στους ώμους τους, το μέγα, εξαίσιο, αποτρόπαιο μυστικό: Και το Ένα τούτο δεν υπάρχει!» (σσ. 97-8).

Επίλογος

Όσοι δεν έσκυψαν πάνω στο λογοτεχνικό έργο του Καζαντζάκη με συμπαθητικό μάτι, τον θεώρησαν άθεο και ασεβή. Όμως ο Καζαντζάκης ήταν αυτό που πολύ όμορφα διατύπωσε ο Επίκουρος σε μια επιστολή του προς τον Μενοικέα: «Ασεβής δε ούχ ο τους των πολλών θεούς αναιρών, αλλ' ο τας των πολλών δόξας θεοίς προσάπτων». Δηλαδή: «Ασεβής δεν είναι αυτός που αναιρεί τους θεούς που πιστεύει ο πολύς κόσμος: ασεβής είναι αυτός που αποδίδει στους θεούς τις δοξασίες των πολλών» (123-4).



Ο Θεός του Καζαντζάκη δεν είναι ο προσωπικός Θεός της ιουδαιο-χριστιανικής παράδοσης: είναι ο απρόσωπος Θεός των φιλοσόφων, είναι η «ζωική ορμή», η αόρατη δύναμη που κάνει την αμυγδαλιά ν' ανθίζει. Ο απρόσωπος αυτός Θεός δεν έχει ανάγκη από οργανωμένη θρησκεία και Ιερατείο, από ναούς, τάματα και προσευχές. Η προσευχή του Καζαντζάκη δεν είναι, όπως ο ίδιος λέει, «κλαψούρισμα ζητιάνου μήτε ερωτικά εξομολόγηση μήτε ταπεινός απολογισμός εμποράκου: σου 'δωκα, δώσε μου».

Τέλος, ο Καζαντζάκης, συνεχίζοντας την παράδοση του Ξενοφάνη (570-480 π.Χ.), που πρώτος απόρριψε τους ανθρωπόμορφους θεούς του Ολύμπου, λέγοντας το περιβόητο: «Αν το βόδια μπορούσαν να φανταστούν τους θεούς, τότε οι θεοί θα έμοιαζαν με βόδια», προσπάθησε να φτιάξει έναν Θεό διαφορετικό – έναν Θεό που να ταυτίζεται με τον αγώνα όλων των ανθρώπων της γης, στην προσπάθειά τους να ανέβουν πιο ψηλά την κλίμακα της αρετής. Ένας τέτοιος απρόσωπος φιλοσοφικός Θεός θα βοηθούσε ίσως στην αποφυγή της σύγκρουσης των σημερινών οργανωμένων θρησκειών – μια σύγκρουση που τη βιώνουμε στις μέρες μας.

Και κλείνω μ' έναν ύστατο χαιρετισμό του Καζαντζάκη. Στον Πρόλογο του βιβλίου του Αναφορά στον Γκρέκο, λέει: «Χτίζεται ο Θεός, έβαλα κι εγώ το δικό μου κόκκινο πετραδάκι, μια στάλα αίμα, να τον στερεώσω, να μη χαθεί, να με στερεώσει, να μη χαθώ, έκαμα το χρέος μου. Έχετε γεια!»

Ναι, ως σκεπτόμενος άνθρωπος, ο Καζαντζάκης έκαμε το χρέος του, και οφείλουμε να κάνουμε κι εμείς το δικό μας, με το να τον μελετούμε και να τον συζητούμε, άσχετα αν διαφωνούμε ή συμφωνούμε μαζί του.

Δρ Κώστας Βίτκος



Στή Φύση

Μα μόλις τώρα
Δεν μιλούσαμε για δίκαια
Για νόμους...
Μόλις σήμερα δε μιλούσαμε
Για μια παραφορά ειρήνης
Κι εσύ
Με το που γύρισα την πλάτη
Επέστρεψες
Στο μένος της ίδιας σιωπής;

‘Ανθρωποι προς το Θεό

Εσύ που καλοκάθισες εκεί
και μόνος
Για σκέψου λίγο και εμάς
Που έχουμε τόσους γύρω
Σαν κι εμάς;

Το Μυαλό προς την Καρδιά

Ας μην κοιμόμουν
Και θα σούλεγα εγώ...

Ο Γυρισμός του Ονείρου

Πάλι δεν μας τα λες καλά
Και το χειρότερο είναι
Συνεχίζεις να μας παραμυθιάζεις.

Ο Πνευματοδόξος

Τι κάνεις κι εσύ εδώ;
Τι νόμισες θα καταφέρεις;
Δεν βλέπεις ότι κάθε πρωί ο
ήλιος καίει
Τ’ αποκαΐδια της προηγούμενης
Δίχως να έχει προηγούμενα
μαζί της;

Ιάκωβος Γαριβάλδης

Love...

My favourite food

Hearing the restless flutter
As my tiny doves gather
Pushing aside, crowds of aromas
Simmering on the heated
Heart of fire.
Each his own
A favourite...
Not saved for special
One day, but everyday
To have it!
Herbs and Spices
Sweet bread and Lemon slices.
Food for thought
Food of Life.
Favourites eaten
to your heart's delight.
What Mummy makes...
My favourite...
Ingredients I Love!
She's baking me my favourite
Each and every night.
Jenny Stamatelos



Η ψευδαισθηση της ανάμνησης

Αλήθεια, ω! αλήθεια πώς ξετυλίγονται
 οι αναμνήσεις μέρες γιορτινές
 στο πολυάσχολο μυαλό μου,
 όπως το νήμα απ' το κουβάρι της γιαγιάς μου
 όταν έπλεκε πουλοβεράκια για τα εγγόνια της
 καθισμένη στο πεζούλι του σπιτιού,
 βυθισμένη στις σκέψεις της, να πλέκει ασταμάτητα,
 αφήνοντας τότε-τότε στεναγμό,
 και ο νους της να ταξιδεύει
 σε κάποιο μακρινό καιρό
 που ο χρόνος είχε σκεπάσει με γκρίζο σύννεφο
 κάποιες της αναμνήσεις.
 Κι εμείς παιδιά μικρά όλο ζωή
 με μόνη σκέψη τα παιχνίδια
 παίζαμε τριγύρω της ανέμελα,
 δίχως όνειρα, δίχως αναμνήσεις.
 Και σαν πέφταμε και χτυπούσαμε
 μας έπαιρνε στην αγκαλιά της
 να μας παρηγορήσει, με το ζεστό της χάδι
 και λόγια παρήγορα.
 Έτσι ζεσταίνουν την καρδιά μου οι αναμνήσεις,
 όταν ζωντανεύουν πρόσωπα αγαπημένα
 μέσα από την καταχνιά των χρόνων,
 και βρίσκω παρηγοριά.
 Γίνεται τότε η ψυχή μου παιδική,
 γίνεται άπιαστο πουλί και ταξιδεύει
 και φτάνει εκεί στα μέρη εκείνα
 τα αγαπημένα. Τους βρίσκει όλους
 εν τη ζωή, μιλά μαζί τους,
 και η ψευδαισθηση τη γαληνεύει.
 Και στην απέραντη σιωπή
 ηχούν φωνές, γλυκιές φωνές,
 ω, πόσο γνώριμες φωνές
 ηχούν στ' αυτιά μου,
 και φέρνουν ρίγη στην καρδιά μου.

Αθηνά Γκινάκη



Αντίκρισμα στο ποίημα της Κούλας Τέο «Πού πάμε τώρα»

Στις 14 του Μάρτη πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία στη φιλολογική στέγη της Αθήνας «Παρνασσός» ρεσιτάλ της ξακουστής Ελληνίδας τραγουδίστριας Ελίζας Μαρέλλι. Η εκδήλωση είχε τη στήριξη του συλλόγου «Φίλοι του Ελαφρού Τραγουδιού». Πολλές προσωπικότητες του καλλιτεχνικού κόσμου της Ελληνικής πρωτεύουσας λάμπρυναν με την παρουσία τους το ρεσιτάλ.

Στην Αυστραλία το Ελληνικό ελαφρό τραγούδι έχει πολλούς θιασώτες κυρίως ανάμεσα σε μετανάστες της γενιάς που έφτασαν στους Αντίποδες μετά το 1965. Η γενιά αυτή γαλουχήθηκε μουσικά σύμφωνα με τις προδιαγραφές της χρυσής εποχής του ελαφρού Ελληνικού τραγουδιού. Ο Έλληνας και η Ελληνίδα της εποχής αυτής έχουν αναντίρρητα μια λατρευτική σχέση με τους συνθέτες αλλά και τους βάρδους του είδους, καλλιτέχνες μιας εποχής που αρχίζει λίγο πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και τελειώνει την δεκαετία του 1960. Ονόματα συνθετών και ερμηνευτών όπως του Αττίκ, της Δανάης, της Σοφίας Βέμπο, του Σουγιούλ, της Μαίρης Λό και του Νίκου Γιάκοβλεφ, του Μουζάκη, της Μάγιας Μελάγια, της Μπελίντα και του Σώτου Παναγόπουλου, του Νίκου Γούναρη, της Στέλλας Γκρέκα και της μοναδικής Ελίζας Μαρέλλι αποτελούν για τους λάτρες του ελαφρού Ελληνικού τραγουδιού το φωτοστέφανο μιας αξέχαστης εποχής.

Στην Ελλάδα των ημερών μας φαίνεται πως υπάρχει μια αναγέννηση στο ενδιαφέρον του κοινού, ακόμα και των νέων ανθρώπων για το ελαφρό Ελληνικό τραγούδι. Η σύσταση του συλλόγου «Φίλοι του Ελαφρού Τραγουδιού» είναι απόδειξη του ενδιαφέροντος αυτού. Η καταπληκτική επιτυχία του ρεσιτάλ της μεγάλης ντίβας Ελίζας Μαρέλλι που προανέφεραμε είναι ακόμη μια απόδειξη ότι το Ελληνικό Ελαφρό τραγούδι ζει και βασιλεύει. Για μας που ζούμε στους Αντίποδες έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το εν λόγω ρεσιτάλ γιατί η Ελίζα Μαρέλλι συμπεριέλαβε στο ρεπερτόριό της και μουσική ερμηνεία του ποιήματος της δικής μας καταξιωμένης λογοτέχνιδας Κούλας Τέο, «Πού πάμε τώρα», που μελοποιήθηκε από τον τόσο άξιο μουσικοσυνθέτη γιό της, Μιχάλη Τέο.

Η Κούλα Τέο είναι πασίγνωστη στην Αυστραλία για το συγγραφικό της έργο που περιλαμβάνει δώδεκα επιτυχημένα θεατρικά έργα μερικά εκ των οποίων βραβεύτηκαν ή επιχορηγήθηκαν οι παραστάσεις τους



από το Αυστραλιανό Συμβούλιο για τις Τέχνες, όπως για παράδειγμα τα έργα «Η Αυτής Μεγαλειότητα η Μαμά», Βί Βραβείο στον Πρώτο Διαγωνισμό Θεάτρου – Θεμέλιο στο Σύδνεϋ 1990, «Ένα ζευγάρι κάλτσες», 1995 και 1996, ενώ το 1997 το ίδιο έργο τιμήθηκε με το Α. Βραβείο σε Θεατρικό διαγωνισμό στο Ηράκλειο, Κρήτης. Βραβευμένες νουβέλες της Τέο είναι «Η Κακούργα» 1988 Βραβείο Ελληνο-Αυστραλιανού Συνδέσμου Συγγραφέων, «Το τελευταίο Ρόζ» 1990 Βραβείο Συλλόγου Ομογενών Συγγραφέων, «Το γκρίζο ταγιεράκι» Βραβείο Διαγωνισμού Ελληνικού Διηγήματος Πανεπιστημίου Σύδνεϋ 1992, «Πτυχές Ζωής», 1998 Αί Βραβείο Angelides Foundation Μελβούρνης. Το 2004 Η Διεθνής Εταιρεία Ελλήνων Συγγραφέων και Καλλιτεχνών της Αθήνας τίμησε με το Α. Βραβείο το ποίημα της Τέο

«Έλα να σου πω».

Παραθέτω το ποίημα που συμπεριέλαβε η Μαρέλλι στο ρεσιτάλ της στον Παρνασσό για να πάρουμε μια γεύση από τον ρυθμό του λόγου, από το πάθος αλλά και το βάθος που εμπεριέχουν οι στίχοι του.

Πού Πάμε Τώρα

Του ρολογιού οι δείκτες βιαστικοί
 στου χωρισμού αντάμωσαν την ώρα
 τα χέρια λύσαμε σκυφτοί, πού πάμε τώρα,
 πού πάμε τώρα, πού πάμε τώρα

Παίρνεις τον δρόμο σου, παίρνω τον δρόμο μου
 μες' τη βροχή και μες' στη μπόρα,
 μες' στη βροχή και μες' στην μπόρα
 πού πάμε τώρα, πού πάμε τώρα

Κλαίω και κλεις και μέσα μας σεισμός
 στου χωρισμού την κρύα τούτην ώρα
 το κλάμα έγινε λυγμός, πού πάμε τώρα,
 πού πάμε τώρα, πού πάμε τώρα

Φυσάει βοριάς, η νύχτα σκοτεινή
 και μεις οι δυό μπροστά στην κατηφόρα
 στα χείλη πνίγεται η φωνή, πού πάμε τώρα,
 πού πάμε τώρα, πού πάμε τώρα

Η έκφραση της Τέο στο συγκεκριμένο ποίημα είναι λυρική, κυριαρχείται δε από τα αισθήματα πίκρας που νιώθουν δυο άτομα που χωρίζουν. Ο χωρισμός εδώ μπορεί να εκληφθεί ουσιαστικά στην κυριολεξία του, ή συμβολικά στην ψυχική ή πνευματική απομάκρυνση. Ο χωρισμός και δη ο αναγκαστικός χωρισμός δύο ατόμων, όπως μας τον ζωγραφίζει η Κούλα Τέο, είναι η ενσάρκωση του αισθητικού πεσιμισμού, το κατ' εξοχήν κυρίαρχο στοιχείο στην έκφραση της ποιήτριας τόσο στο συγκεκριμένο ποίημα όσο και στην εν γένει γραφή της.

Κατά την δική μου άποψη, ο πεσιμισμός που συναντάμε στα πλείστα δημιουργήματα της Τέο είναι απόρροια της δικής της τραυματικής εμπειρίας της μετανάστευσης όπου η αναγκαστική στέρηση του οικείου και η απομάκρυνση από το γνώριμο, ανάγαγε την γραφή της σε μια αισθητική απολογία για την αμφιβολία σχετικά με το μέλλον.

Στο ποίημα «Πού πάμε τώρα;» οι βραχύλογοι στίχοι της παραμένουν μονολεκτικά αιχμηροί απηχώντας τις αποκαρδιώσεις, την σύγχυση, την αγωνία και την αμφιβολία, χωρίς να υποβιβάζουν το ποίημα σε σκοτεινό και ακατάληπτο επίπεδο. Το ποίημα που τόσο όμορφα μελοποιήθηκε από ένα νεαρό Αυστραλογεννημένο μουσικοσυνθέτη, τον Μιχάλη Τέο, και που τόσο εύστοχα υιοθετήθηκε στο ρεπερτόριο του ρεσιτάλ της μεγάλης Ελίζας Μαρέλλι, είναι ένα ποίημα γραμμένο με πολύ αίσθημα και περισσή ευαισθησία. Είναι βαθιά στοχαστικό και ακόμα βαθύτερα φιλοσοφικό. Είναι η αντιφεγγιά στην ουσιαστική κοσμοχαλασιά που περιβάλλει την σημερινή ανθρωπότητα.

Η Τέο είναι μια ευαίσθητη και ταλαντούχα παρουσία στα Ελληνικά Γράμματα της Αυστραλίας. Με το συγκεκριμένο ποίημά της, η Τέο μας καλεί να βάλουμε το χέρι στην καρδιά και να ερευνήσουμε τους στόχους μας και τις κατευθύνσεις μας. Η ποιήτρια προσφέρει, δηλαδή, την πρόκληση για αυτοανάλυση, για αυτοκριτική. Η διαδικασία αυτή που νοείται με το περιεχόμενο του «Πού πάμε τώρα» είναι υπερβατική στη λέξη και στη ρίμα και δεν περιορίζεται ούτε στον χρόνο που γράφτηκε, ούτε στον τόπο που γεννήθηκε το ποίημα. Αυτός, θαρρώ είναι και ο λόγος που ξεπέρασε τα δικά μας Αυστραλο-Ελληνικά σύνορα και τραγουδήθηκε στην Αθήνα.

Εν κατακλείδι, συγχαρητήρια στην Κούλα Τέο που γράφει πάντα με τόσο αίσθημα και ευαισθησία, αλλά και συγχαρητήρια στην μεγάλη εκπρόσωπο του Ελληνικού ελαφρού τραγουδιού που χρησιμοποίησε τη δουλειά δυο δικών μας καλλιτεχνών, μιας ποιήτριας και ενός μουσικοσυνθέτη, για να φτιάξει μια καλλιτεχνική γέφυρα μεταξύ Ελλάδας και Αυστραλίας.

Σοφία Ράλλη-Καθαρείου



Αλησμόνητες Πατρίδες

Ω! σεις της φαντασίας μας
αγνές οράσεις
σκιρτάτε στις φλέβες μας
μ' ένα ατέλειωτο αίνιγμα...
Η μνήμη της σκληρής
και αδυσώπητης κατάντιας
κυλά μες στη ροή της ζωής
και του χρόνου...

Βουβά τα μηνύματα.
Πικραμένες αναμνήσεις
με ποικίλες πτυχές.
Αλησμόνητες πατρίδες
φιλοσοφίας ηλιαχτίδες
στης συνύπαρξης τη χοάνη
στις γνώσεις, στις παραδόσεις.

Τόποι που βάψατε με αίμα
τον θρόνο των ηρώων.
Ο αποχαιρετισμός σκληρός
με καυτά δάκρυα και θρήνους
σμίξανε με τη μάνητα
των κυμάτων της θάλασσας.
Οι πληγές αιμορραγούν
τα σημάδια μοιρολογούν
μ' ένα ατέλειωτο παράπονο.
Γιατί;

Καίτη Σαμαρά-Παύλου

Η βροχή

Απότομη, δαρτή βροχή στο
«Βηθλεέμ»
εκείνο το απόγευμα, πατέρα,
δάκρυα κύλησαν στο μαξιλάρι
και η ψυχή σου φτερούγισε.

Τα χέρια σου φίλησα και τα
σταύρωσα,
αυτά τα χέρια που μ'
αγκάλιασαν,
που με χάιδεψαν, με φρόντισαν,
ήταν πολύ κουρασμένα.

Βροχή τα δάκρυά μου στα
χέρια σου,
κάθε τόσο σε ρώταγα «γιατί»
μα δε θυμάμαι ποτέ μου
απόκριση να πήρα.

Άκουσα το φτερούγισμα της
ψυχής σου,
έμοιαζε με κλάμα, με θρήνο,
φωνή βραχνιασμένη
που στέρεψε το δάκρυ.

Αγάπησες με πόθο ό,τι ζούσε
και έπαψε για 'σένα άλλο να
υπάρχει,
σεβάστηκες και εκτίμησες τη γη,
αγκάλιασες όλο τον κόσμο.

Και κάθε φορά που βρέχει
νιώθω το δάκρυ σου ζεστό
σα χάδι,
θύμησες και πεθυμιά
ποτέ να μην ξεχνώ.

Και κάθε τόσο που πέφτει δαρτή
βροχή
κι όλα ξεπλένονται,
τίποτα δεν άλλαξε από τότε,
πατέρα,
αν και πέρασαν είκοσι πέντε
χρόνια.

Αικατερίνη Μπαλούκα

Για μια γλώσσα που χάνεται

Ξάπλωσε ίσως βρει ηρεμία, παρέα μ' ένα βιβλίο. Διάβασε μερικές σελίδες στην αρχή και αποφάσισε, αφού ζαλίστηκε αρκετά, να διαβάσει τα τελευταία φύλλα, ίσως μπει κάπως στο θέμα. Αμυδρά άρχισε να ξεχωρίζει κάποια νοήματα. Η 'γυναίκα με τ' αγκάθια στο λαιμό' πήρε το δρόμο της για το γράψιμο.

Θυμήθηκε πως αγωνίζεται για μια γλώσσα που την τυραννά από τότε που γεννήθηκε. Χρόνια και χρόνια. Τη βαρέθηκε τούτη τη γλώσσα. Κουράστηκε με τα τερτίπια της, να προσπαθεί να τη μάθει σ' ανθρώπους που έχουν χρέος να τη μάθουν, αλλά σκοντάφτουν επάνω στα ζιζάνια μιας άλλης κουλτούρας, εκείνης της ξένης που πασχίζει να της κλέψει τα παιδιά, να τα κάνει δικά της. 'Κάτω τα χέρια', φωνάζει. 'Εσύ τα γέννησες; Εσύ τα βύζαξες; Εγώ τα φυλάω μη βρέξει και μη στάξει να τα χαρίσω στη δική μου πατρίδα, τη δική τους'. Κουράστηκε να σβήνει ξένες λέξεις απ' τον τοίχο και να τις ξαναγράφει στη δική της γλώσσα. Εξουθενώθηκε. 'Εδώ και τώρα', είπε. 'Δεν πάει άλλο. Δεν θα πεθάνω για έναν αγώνα που τελικά θα κερδίσει το 'ξένο'. 'Ετσι κι αλλιώς, μας τα κλέψανε όλα. 'Εμεινε μόνο να κοιτάζουμε ο ένας τον άλλο στα μάτια και να μη μιλούμε. Μάθαμε να μη μιλούμε'.

Εκείνος, καθισμένος στο μισοσκότεινο δωμάτιο που άρχισε να μυρίζει μούχλα ζει σ' άλλο κόσμο. Πόσες φορές πια αυτή να τον ενοχλεί; Να τον ρωτά για τη ζωή, για τη ζωή τους κι ο φραγμός να παραμένει άρρηκτος, απειλητικός; Πίστεψε πως με τη μια, με τις δυο, θα σήκωνε το βλέμμα να την κοιτάξει. Να της δώσει το χαμένο της χαμόγελο. Να της φτιάξει έναν καφέ, άσε που την πειράζει τελευταία δεν την αφήνει να κοιμηθεί. Μήπως όμως άλλο είναι που την κρατά ακοίμητη; Σκέφτεται μια μέρα να εισβάλει στο δωμάτιο και να τα ισοπεδώσει όλα. Τον ρώτησε πρωτύτερα να πάνε μια επίσκεψη. Να δουν έναν άνθρωπο, βρε παιδί μου. 'Ετσι, μια βόλτα. "Όχι. Καλύτερα εδώ", της απάντησε. 'Εδώ στη μοναξιά μας. Την εθνική μας μοναξιά. Στην απομόνωση. Μέχρι το πρωί'.

Ζημερώνει πάντα η ίδια μέρα. Θολούρα και γκρι ουρανός π' αφήνει τα ξέφτια του να ταλαντεύονται πάνω στις ψυχές των ζωντανών που ζουν για να ξυπνήσουν. Το τρένο ακούγεται από μακριά μες τη νύχτα, σπάζοντας την ακρωτηριασμένη σιγή. Ας ήταν κι αυτή μέσα σ' ένα βαγόνι, σκέφτεται, να ταξίδευε όπου έβγαζε. Να μην τελείωνε ποτέ εκείνο το ταξίδι. Να την στροβίλιζε στο άπειρο, να τη μεθούσε με την ομίχλη της

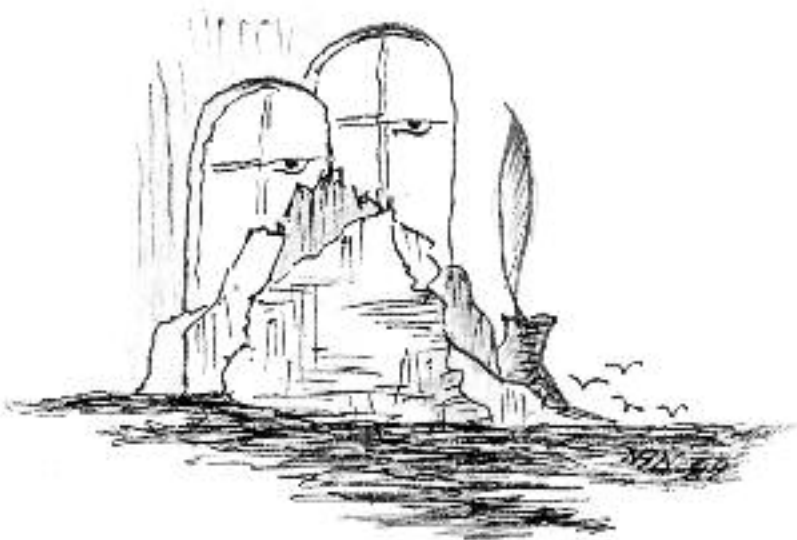


σιωπής και να ξεχνούσε ποια είναι. Νιώθει τεράστιο το κενό κάτω απ' τα πόδια της. Ασήκωτη η αϋπνία των βλεφάρων. Κι εκεί που ο ένας πάει να κοιμηθεί, ο άλλος σηκώνεται και κάνει σεργιάνι πάνω κάτω ακούγοντας το σφύριγμα του τρένου π' απομακρύνεται.

Δεν τ' αποφάσισε αν τον τόπο τούτο θέλει να τον κάνει κομμάτι της. Δεν πρόκειται ν' αφήσει τέτοιο έγκλημα να γίνει, γι' αλλού έχει από καιρό βάλει πλώρη. Μόνο τη γλώσσα θέλει να κρατήσει για ενθύμιο. Μα, ποιος θα την μιλά αύριο; Αύριο, που σαν αυτή, όπως κι όλοι οι άλλοι, αυτοί που ήρθαν με βαλίτσες ασπρογάλανες, δεν θα υπάρχουν; Σχολεία και κουραφέξαλα. Όλα για μια ιδέα, και για την τσέπη. Εκεί βρήκαν τρόπο να κάνουν τη ζήση τους μερικοί! Πουλώντας τη γλώσσα τους. 'Αν είναι να κρατήσουν τα 'άλφα' και τα 'ωμέγα' τους οι νέες γενιές να μιλούν πρώτ' απ' όλα τη γλώσσα στο σπίτι. Το δικό τους σπίτι.

Αυτή η νύχτα δεν τελειώνει ποτέ. Το αιώνιο ερώτημα για το αύριο δεν βρίσκει απάντηση...

Άντρια Γαριβάλδη



Ανεκτίμητη Αγάπη

Τόλμησα να γράψω
πέντ' έξι ποιήματα
που να μιλάνε για σένα,
αλλά κανένα
δεν ήταν στο ύψος σου...
Μόνο όταν έπεσαν, στα
πόδια σου,
πλησίασαν να σε φτάσουν...

Το χαρτί

Όταν ο χειμώνας
μακρηγορεί
το καταθέτω
σε χαρτί,
για λίγο καλο-καίρι –
σε πακέτα από τσιγάρα,
σε χαρτοπετσέτες,
εισιτήρια λεωφορείου,
διαφημιστικές κάρτες...
Ο,τιδήποτε χάρτινο
που γράφεται,
αποθηκεύεται,
διπλώνεται,
τσαλακώνεται,
σχίζεται
ή
πετιέται,
την πληρώνει...
"και όπου φύγει, φύγει..."

Θεοδώρα Πουλοπούλου



Μια ντουλάπα όνειρα

Κλειστή
Πάντα κλειστή.
Ερμητικά
Λες και φοβάται,
μη της ξεφύγει τίποτα.
Με αγωνία περιμένει πότε - πότε
να αγγίξει κάποιο τρεμάμενο γερασμένο χέρι
το πόμολο της για να πάρει ζωή.

Δεν παραπονιέται.
Ξέρει ότι όσο ζει,
με το πρόσωπο που συνδέεται,
θα ζήσουν και οι δυο τους ανεκτίμητες στιγμές.
Ξέρει ότι θα ξεκινήσουν για άλλη μια φορά τις αναπολήσεις
όπως κάνουν συχνά.

Φυλάει πολλά στα σπλάχνα της.
Άλλα μυστικά,
άλλα όχι.
Όλα κρυμμένα μέσα σε μια ντουλάπα.
Μόνο αν ήξερε να μιλούσε!
Πόσα θα έλεγε!
Τι αδικία!

Αλλά... Το μόνο που καταφέρνει,
είναι να παρακολουθεί με ρίγος,
πότε-πότε το ρυτιδωμένο πρόσωπο
που με απλωμένα τα αδύνατα πόδια του
κάθεται στο χαλί μπροστά της
και ανοίγει αργά - αργά το ένα κουτί μετά το άλλο,
φέροντας μπροστά του σαν κινηματογραφική ταινία
όλη του τη ζωή.

Της αρέσει να βλέπει τις αλλαγές της όψης του.
Ζει μαζί του ανεκτίμητες στιγμές



Απαλά χαμόγελα,
γέλια, αμέτρητη ικανοποίηση,
νοσταλγίες,
φτερουγίσματα της καρδιάς,
πόνους που φέρνουν δέσιμο στο στομάχι,
απογοητεύσεις,
δάκρυα, λυγμούς, λύπες...
Παλιές κορδέλες ξεθωριασμένες,
κιτρινισμένα γράμματα αγάπης,
φωτογραφίες που σε κοιτούν
και νομίζεις ότι σου μιλούν.
Που σου μιλούν για γάμους,
για οικογένεια, γέννες, βαφτίσια,
επιτυχίες, ταξίδια, όνειρα.
Φωτογραφίες με πρόσωπα δροσερά
γεμάτα νιάτα,
με πρόσωπα ζαρωμένα,
με μάτια κουρασμένα
αλλά γεμάτα αγάπη.

Και μετά...
θανάτους...απελπισίες...
μοναξιές... μονολόγους...

Και τώρα...
Λες και νιώθει την στιγμή αυτή
η άψυχη ντουλάπα μια ζεστασιά.
Λες και αισθάνεται ένα βαθύ συναίσθημα,
μια βαθιά φιλία,
καθώς τα γερασμένα και τρεμάμενα χέρια
νιώθει σαν να της χαϊδεύουν τα σωθικά της.

Και το ταξίδι στο παρελθόν
αρχίζει πάλι για άλλη μια φορά...
Για να ανεβούν και οι δυο μαζί,
εκεί ψηλά στα ουράνια...
Έστω και για λίγο.
Πριν δύσει ο ήλιος και των δυο τους...

Βασιλική Ρόρη



Ο φόβος και το θάρρος

Αυτά τα αισθήματα πολύ δυνατά, και ανάλογα με τους ανθρώπους, αφού γίνει η μάχη, τότε νικάει το θάρρος και τότε ο φόβος. Εγώ θυμάμαι παιδί της κατοχής τότε που η μπότα των Γερμανών μας είχε γίνει φόβος και τρόμος σε κάθε βήμα μας, ότι φαινόταν ότι με είχε εγκαταλείψει το θάρρος. Κι όμως αποδείχτηκε πως ήταν εκεί και με συμπαρasedεόταν. Στα δύσκολα χρόνια της κατοχής είχε έρθει ένας μακρινός συγγενής στο σπίτι μας να πάρει δυο παιδιά να βοηθήσει στις δουλειές για να τρώμε μια μπουκιά ψωμί, να ζήσουμε. Πήρε τα παιδιά ο μπάρμπα μας δεν τον είχαμε δει ποτέ μας, το Θάνο μας που ήταν πιο μεγάλος από μένα, κι εμένα οχτώ χρονών παιδί. Πήγαμε στο μακρινό χωριό κοντά στο Σόλο. Αρφαρά ονομαζόταν το χωριό αυτό. Κάθε που πηγαίναμε για δουλειές στα χωράφια, θυμάμαι που η γιαγιά η Τερψιχόρη, έλεγε στον παππού να μη με πάρει κοντά γιατί ήμουν μικρό.

- Ας το, το παιδί εδώ, θα με βοηθάει εμένα στις δουλειές του σπιτιού.

Αλλά ο παππούς επέμενε και μ' έπαιρναν κοντά.

Θυμάμαι όταν περνούσαμε τα κακοτράχαλα μονοπάτια. Η διαδρομή από χαράδρες και η απεραντοσύνη μου δημιουργούσαν κάτι ωραίο, αν και φοβόμουν. Οι φυλλωσιές, οι κουμαριές με τους καρπούς τους σαν φωτάκια κι ο ουρανός να λάμπει με τόσες αποχρώσεις μου δημιουργούσαν μια πρωτόγνωρη ευχαρίστηση, ξεχνώντας το φόβο που διατρέχαμε, γιατί αν γλίστραγε το πόδι του αλόγου θα βρισκόμαστε κάτω στο βάρathρο, κι όμως εγώ είχα θάρρος κι ακολουθούσα, και το βράδυ που γυρίζαμε αισθανόμουν και κάποια ικανοποίηση.

Κι όταν γύρισα στο σπίτι μετά από δυο χρόνια θυμάμαι η μητέρα μου μια μέρα μου λέει να πάω στο φούρνο του Θεμιστοκλή να πάρω βερεσέ ένα καρβέλι ψωμί. Ακούω τον πατέρα μου να λέει.

- Όχι, να μην πάει το μικρό, να πάει ο Κωστάκης.

Ο Κωστάκης αμέσως πετάχτηκε και λέει στους γονείς μας.

- Όχι εγώ δεν πάω στο φούρνο γιατί ντρέπομαι να ζητήσω βερεσέ.

Ο Κωστάκης ήταν αγοράκι δεκαπέντε χρονών και ντρεπόταν να πάει στο φούρνο να ζητήσει βερεσέ ψωμί. Είχαν αρχίσει να τον προβληματίζουν τα δυνατά αισθήματα της ανέχειας και της ντροπής.

Εγώ πρόθυμη να ριψοκινδυνεύσω, παρά το φόβο που αισθανόμουν όταν πλησίαζα το φυλάκιο των Γερμανών, όπου ο στρατιώτης στεκόταν στην πόρτα με το χέρι στη σκανδάλη. Κι ακόμη ήθελα να πάω γιατί ο φούρναρης ο Θεμιστοκλής ήταν καλός άνθρωπος, και πάντα έβαζε κι ένα κομματάκι από πάνω στο καρβέλι που για κείνα τα χρόνια ήταν θείο δώρο.

Ακόμα μια σκηνή που ταράζομαι σαν τη θυμάμαι.

Στο σπίτι μας οι γονείς μας εκείνη την ημέρα ήσαν κάπως διαφορετικοί, πολύ πικραμένοι κι όλο σιγοψιθύριζαν. Εγώ ήμουν ζωηρό παιδί και προσπαθούσα να αφουγκραστώ τι σιγομουρμούριζαν. Ακούω τον πατέρα μου να λέει στη μητέρα μου: «Ελένη πρόσεχε τα παιδιά, δεν πρέπει ν' ακούσουν ή να δουν τέτοιο κακό».

Εγώ τότε υποψιάστηκα πως κάποιο συγγενικό πρόσωπο έπαθε κάτι κακό από τους Γερμανούς. Δεν πέρασε πολλή ώρα, μόλις έφυγε ο πατέρας για το αμπέλι, η μητέρα μου έρχεται κοντά μου και λέει: «Έλα παιδάκι μου, να πας στην κυρα-Ευανθία να της ζητήσεις λίγο ρύζι να το βράσω για το μικρό μας, γιατί θα πεθάνει από τη διάρροια». Αφού μου χάιδεψε τα μαλλιά μου, μου είπε: «Πρόσεξε να μην περάσεις από την πλατεία του Πολυχρονιάδη γιατί θ' αργήσεις, να πας από την Οικονόμου και να γυρίσεις γρήγορα παιδάκι μου».

Είπα πως τότε στο Αίγιον είχαμε τον Γερμανό Τένερ, φόβος και τρόμος. Εγώ σαν παιδί που ήμουν είχα ακούσει πως στα παιδιά δεν κάνουν κακό, γι' αυτό άλλωστε η μητέρα μου έστειλε εμένα. Ξεκίνησα να πάω στην κυρα-Ευανθία την ευσπλαχνική, που πάντα μού 'δινε λίγες σταφίδες ή δυο καρύδια. Μα αν και μικρό, φοβόμουν τους Γερμανούς, προπαντός όταν έπρεπε να περάσω από κάποιο φυλάκιο, αλλά μέσα μου είχα και θάρρος και σαν μικρομέγαλο παιδί που ήμουν ένεκα του πολέμου, σκέφτηκα να περάσω από την πλατεία Πολυχρονιάδου που η μητέρα μου μού τόνισε να μην περάσω από κει.

Μόλις πλησίασα στην πλατεία έβλεπα πολυκοσμία και κάτι βουβά μουρμουρητά. Άρχισα να ανησυχώ και να σπρώχνομαι ανάμεσα στους ανθρώπους που όλοι ήσαν μαρμαρωμένοι. Τι να δω, μαρμάρωσα κι εγώ βλέποντας σε κάθε δένδρο γύρω-γύρω στην πλατεία κι έναν κρεμασμένο και κουνιόνταν τα κορμιά τους σαν πάνινες κούκλες με τη γλώσσα δαγκωμένη και πρόσωπα κέρινα. Γύρω-γύρω οι δικοί τους άνθρωποι,



γυναίκες, άνδρες, γονείς να τρέχουν τα δάκρυά τους, χωρίς να μπορούν να πλησιάσουν, γιατί οι Γερμανοί στέκονταν στα μπαλκόνια με τα πολυβόλα και το χέρι στη σκανδάλη. Είχαν βγάλει και προκηρύξεις πως όποιος πλησιάσει τους κρεμασμένους θα τον τουφεκίσουν επί τόπου. Φοβερή σκηνή που πάντα στη θύμησή της πληγώνομαι, αναστατώνομαι και απορώ πού βρήκα το θάρρος κι άντεξα και γύρισα στο σπίτι.

Φόβος και θάρρος συντροφιά, ριψοκινδύνεψα τη διαδρομή στην πλατεία, στην απαγορευμένη οδό, κι ας φοβόμουν τους Γερμανούς. Αισθανόμουν φόβο με τόσα που άκουγα κι έβλεπα, αλλά νίκησε το θάρρος.

Λίτσα Νικολοπούλου-Γκόγκα



Παντέρμη πολιτεία

Φθινόπωρο! Μαγεμένη εποχή.
Τα κιτρινισμένα φύλλα στρωμένα.
Ημέρα ηλιόλουστη, ελαφρύ αεράκι.
Γλυκός καιρός.
Μια βόλτα με το σκυλάκι μου.
Βζν, βζν τα αυτοκίνητα.
Έρημος δρόμος - άδειες βεράντες.
Μια γάτα λιάζεται στο πεζούλι.
Τα μαγκαπάις φτερουγίζουν.
Άνθρωπος; Πουθενά - Ησυχία.
Μα τι έγινε; Ακατοίκητη
πολιτεία;
Α, να μια κυρία. Περπατάει.
Αγγλοσαξωνικό μισοχαμόγελο.
Με προσπερνάει.
Δεν μπορεί, υπάρχουν άνθρωποι.
Μπα... Πόρτες κλειστές.
Κουρτίνες.
Όλοι πίσω. Κρυμμένοι.
Τηλεόραση.
Κομπιούτερ - Internet.
Πού άλλοτε, στην πατρίδα.
Στέναζαν τα μπαλκόνια.
Γεμάτες οι αυλές από γειτόνους.
Γέλια, φωνές, χειρονομίες, ζωή.
Παιδιά στις αλάνες. Ζωή παντού.
Με πιάνει φόβος. Πισωστρέφω.
Τεχνολογία σου λέει...
Μας έκλεισε στο σπίτι.
Και με κουρτίνες κλειστές!
Παντέρμη Πολιτεία!

Βλάσης Μαυραγάνης
Μεγάλη Παρασκευή 2009



Μητέρα

Όχι μονάχα δε σε είδα να γερνάς,
εγώ δε γνώρισα ποτέ μου τη μορφή σου,
ούτε τη μητρική σου αγκαλιά,
και τη γεμάτη αγάπη θαλπωρή σου.

Δε μού 'δωσες φροντίδα και στοργή,
να μάθω ν' αγαπώ τον εαυτό μου,
μα μ' άφησες, αδύναμο πουλί,
να βολοδερνώ στις ερμιές του κόσμου.

Δε μού 'μαθες εσύ να περπατώ,
ούτε άκουσες τα πρώτα μου λογάκια,
γιατί ο θάνατος ο μοχθηρός,
λιμπίστηκε τα τρυφερά σου νιάτα.

Δεν κλαίω για την τόση ερημιά,
που έζησα στα παιδικά μου χρόνια,
μα γιατί ξέρω πως θα ένιωθες φτωχιά,
όταν ο θάνατος σε φίλαγε στο στόμα.

Γιατί άφηνες στον κόσμο δυο μωρά,
δυο τρυφερά κι άγουρα φιντανάκια,
κι η μητρική σου σπάραζε καρδιά
για τα ορφανά που άφηνες παιδάκια.

Εμάς τις δυο μάς στέρησε η ζωή:
τη μητρική σου θαλπωρή σ' εμένα,
σ' εσένα, τη χαρά κάθε γονιού
να βλέπει τα παιδιά του προκομμένα.

Σούλα Λιβεριάδη



Ἄνθρωπος, φύση, ανθόκοσμος στο έργο της Διονυσίας Μούσουρα - Τσουκαλά

(Απόσπασμα μόνο)

Η πρώτη γνωριμία μου με την Διονυσία Μούσουρα - Τσουκαλά, την Ζακύνθια λογοτέχνιδα που ζει στη Μεμβούρνη, έγινε μέσω της συμμετοχής της: *Σκυφτές Ανεμώνες*, στο βιβλίο *Τετραλογία: Ποίηση!* Αργότερα, στο ηλεκτρονικό περιοδικό Αναγνώστης, διάβασα μία εισαγωγή για την πεζογραφία της στο βιβλίο της *Εκ Φιόρε και εξ Αντιπόδων* και κάποιες από τις μικρές ιστορίες που εμπεριέχονται εδώ, εναλλακτικά.

Πρόσφατα (έτος 2008), είχα την τύχη να διαβάσω τα τρία βιβλία που η Δ. Μούσουρα έχει εκδόσει μέχρι στιγμής: Ο Κραταίος Νόστος², *Εκ Φιόρε και εξ Αντιπόδων*³ και *Εν τη πόλει της Μεμβούρνης*⁴ Εντυπωσιασμένη από το περιεχόμενο των βιβλίων της αποφάσισα να ασχοληθώ με την ύλη τους, να εμβαθύνω έτσι την πρωταρχική επαφή μου και να λεπτολογήσω σχετικά, μέσα από μία στενότερη επικοινωνία μου με την διάνοηση της δημιουργού.

Η δουλειά της Δ. Μούσουρα, αποκαλύπτει αυτό που κατ'εξοχήν είναι: μία δημιουργός -νοσταλγός⁵ Δύο από τις ποιητικές της δημιουργίες: *Τση Ζάκυθος και Νοβιτζές*⁶, επιβεβαιώνουν την επιπλέον ικανότητά της ως προς τη χρήση ονομάτων και διαλεκτικών στοιχείων της τοπολαλίας της ιδιαίτερης πατρίδας της, της εύφημης νήσου των Επτανήσων Ζακύνθου ή Τζάντε ή Φιόρο του Λεβάντε. Η Δ. Μούσουρα υπογραμμίζει με χαρακτηριστικό τρόπο, την ανάγκη της να μην αποκοπεί⁷ από το αγαπημένο, το παλιό - παραδοσιακό, το προσφιλές και οικείο. Αυτά τα άκρως ζωτικά στοιχεία, έχουν καταγραφεί στη μνήμη της και συνυφασμένα με τις αναμνήσεις της, ανασύρονται και ξαναζωντανεύουν με χαρακτηριστική ευλαβική προσκόλληση, και με μία έμφαση σε συγκεκριμένα γεγονότα ή πρόσωπα. Ως αυτόνομη ετούτη η διαδικασία, δρα με διττή κατεύθυνση: σωτήρια αφενός, καθώς συντρέχει την δημιουργό ως προς την κατάλυση του στοιχείου που υποτονώνει το ηθικό της και αφετέρου ως ενέργεια η οποία ενισχύει την πεποίθησή της ότι δεν έχει χάσει τον παλιό εαυτό της, με την απομάκρυνσή της από την Ζάκυνθο και ότι ουσιαστικά αποτελεί συνέχεια του αλλοτινού της εαυτού, έστω κι αν διάγει τον βίο της σε αλλότρια εδάφη. Επομένως, η μνήμη -δώρο αφεαυτής της φύσης του ανθρώπου- ενεργεί ως ομφάλιος λώρος που συνδέει αέναα τον «ξένο⁸» με το παρελθόν του και ενεργεί καθ' όλα ευεργετικά, επ' αυτού.



Συχνά οι ποιητικές δημιουργίες της Δ. Μούσουρα⁹ χαρακτηρίζονται από έντονο συναίσθημα, χαρακτηριστική ευαισθησία, καλυμμένη νοσταλγία και κατά συνέπεια λυρισμό¹⁰. Οι δημιουργίες της: *Τση Ζάκυνθος, Νοβιτές, Δεκέμβρης δίχως χιόνια, Γυρισμός, Η θάλασσά μου, Θύμηση, Ζάκυνθος, Το κοιμητήρι της Πόχαλης, Στους Τυχερούς* (χαιρετίσματα στην Ζάκυνθο από Αυστραλία), *Το παλιό Πηγάδι*, εκπροσωπούν χαρακτηριστικά αυτή την πολύτροπη νοοτροπία. Η ταύτιση του ομόπνοου με την ποιήτρια, αναγνώστη, είναι εφικτή, καθώς το συναίσθημα, η ευαισθησία, η νοσταλγία ή ο λυρισμός, ως φαινόμενα, χαρακτηρίζουν όλους εκείνους που όχι απλά ξεριζώνονται από την γη τους, αλλά σπρώχνονται, εκ των πραγμάτων κυρίως, να ξεριζωθούν από τον πρωτόγεννο εαυτό τους. Όμως, καθώς δεν αποστασιοποιείται ουσιαστικά από το παρελθόν του, αισθάνεται την ανάγκη της εξομολόγησης που συμβάλλει στον συμβιβασμό του άλλοτε με το τωρινό. Αυτού του είδους οι πνευματικές ασκήσεις εκφράζουν και πληρούν και την ανάγκη του της μνημόνευσης και της επιφανειοποίησης των ρωγμών της μεταφύτευσής του σε ξένη γη, έστω, κι αν αυτές δεν πρόκειται να επουλωθούν.

Πέρα από την αγάπη της για την Ζάκυνθο, η Δ. Μούσουρα διακρίνεται για την έντονη ευαισθησία της προς οτιδήποτε αφορά τον συνάνθρωπο και την κοινωνία που τον περιβάλλει. Τα ποιήματά της¹¹ αλλά κυρίως οι μικρές ιστορίες της¹², χαρακτηρίζονται για την πληθώρα αναφορών στον συνάνθρωπο εν γένει -άσχετα με τον τόπο ή χρόνο-, στις ανάγκες και στα δεινά του, γεγονός που προδιαθέτει τον μελετητή να απιδοθεί στην εκτενέστερη ανάλυσή τους.

Η Δ. Μούσουρα συμπαθεί με τον συνάνθρωπο που αδικείται στο άμεσο ή ευρύτερο κοινωνικό - πολιτικό - οικονομικό περιβάλλον¹³, και συμπάσχει. Υψώνοντας τη φωνή της επιχειρεί να επισημάνει τις οδυνηρές συνθήκες διαβίωσης κάποιων, που ο άνθρωπος της καθημερινότητας, δοσμένος στον προσωπικό καθημερινό αγώνα του, τις παραβλέπει. Η ποιήτρια χαρακτηρίζεται για τον ανθρωπισμό της, μερίδιο στα ελάχιστα ευοίωνα αγαθά που εξακολουθούν να υπάρχουν, και που διακρίνει τους ευαίσθητους του Πλανήτη.

Παρά τα προηγούμενα στοιχεία που δίπλα στη νοσταλγία της δημιουργού Δ. Μούσουρα ενεργούν και ως ένδειξη του πηγαίου λυρισμού της, ο ρεαλισμός αποτελεί το βασικό ατού του συγγραφικού έργου της. Ποιος χρειάζεται τη σείρα αισιοδοξία, όταν η ζωή σε

όλες τις εκφάνσεις της, δεν είναι παρά ένας διαρκής αγώνας επιβίωσης; Ο ρεαλισμός που χαρακτηρίζει την πεζογραφία της Δ. Μούσουρα, προβάλλεται μέσα από την καθημερινότητα του ανθρώπου, και εντός του κοινωνικού πλαισίου στο οποίο διαβιώνει. Διαπιστώνεται περεταίρω, ότι ανεξάρτητα προς την προσπάθεια που καταβάλλει, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει αντιξοότητες και αδιέξοδα τα οποία συχνά τον περιθωριοποιούν στην εξωτερική, γκριζα, απρόσωπη τελικά ζώνη της κοινωνίας. Κι όταν ακόμη η ζωή του παρακάμψει κάποιον σκόπελο, κάποια άλλη ανάγκη ή ένα νέο στενό θα τον αναλώσουν στην πορεία.

Δεν πρόκειται λοιπόν για πλατεία ή ευθεία οδό ώστε να μπορεί να προβλέπει, να οικειοποιείται μαζί της και να την πορεύεται με ηρεμία. Ωστόσο, πέρα από την όποια απαισιόδοξη μορφή των πραγμάτων, ο άνθρωπος είναι πλασμένος να ερευνά και να βρίσκει αίτια ή λόγους για να ανανεώνεται στην τραχεία πορεία του: πρόκειται για την όποια αναλαμπή ικανοποίησης ή ευτυχίας που αναδύονται από το άμεσο ή ευρύτερο περιβάλλον του. Παρηγοριέται στο άκουσμα προβλημάτων, παρομοίων με τα δικά του, καθώς διαπιστώνει την κοινότητα των δεινών στους ανθρώπους, και επιπλέον ότι αυτό που λυρικά και ευσώωνα αποκαλούμε ευτυχία, δεν είναι αμοιγές ατυχίας ή δυστυχίας. Πόσοι άνθρωποι μπορούν να ισχυριστούν απόλυτα ότι δεν υπάρχει είδος αγκαθιού στη ζωή τους; Και όταν ακόμη συμβαίνει αυτό, είναι σχεδόν βέβαιο, ότι πρόκειται για υπεραισιοδοξία, όπως επιβεβαιώνει και η Δ. Μούσουρα.

Η φύση μόνη εκείνη, είναι ίσως που τελικά παραμένει πιστή στην εικόνα και στην ουσιαστική υφή της και χωρίς προσπάθεια γεμίζει τον άνθρωπο και τα ζωντανά, με αισιοδοξία. Εξαρτημένη από τον ήλιο, κατ' επανάληψη έχει αποδειχτεί σοφή, καθώς ακόμα και όταν θεωρείται ότι τιμωρεί την απερισκεψία του ανθρώπου, εξακολουθεί να συμβαδίζει μαζί του ή τουλάχιστον παρουσιάζεται να το κάνει μέχρι στιγμής. Κατά συνέπεια εμπνέει την πίστη στην ομορφιά και στην καλωσύνη και της ανθρώπινης ψυχής. «Πώς;» ίσως ρωτήσει κάποιος. Είναι απλό: ο άνθρωπος που αγαπάει τη φύση, δεν μπορεί παρά να κατέχεται από ρομαντισμό, ευσώωνα οράματα και συναισθήματα που δεν εξαγοράζονται.

Πρόκειται λοιπόν για δίαυλο: η φύση δέχεται, ανταποδίδει, και τα παρόμοια συμβαίνουν και με τον άνθρωπο. Επιλέγει να ζήσει σε αρμονία με τη φύση για να σωθεί. Καθώς είναι αδύνατον να προβλέψει το μέλλον, οπότε δεν γνωρίζει πότε θα χτυπήσει το καμπανάκι της αποχώρησής



του από την επίγεια ζώνη, η σχέση του με τη φύση, τον βοηθά να αποδεχτεί με ηπιότητα το δύσκολο: το κλείσιμο του κύκλου της ζωής του. Ίσως ακόμη να ωθείται να πιστεύει στην υπερουσία του είναι του, που με τον θάνατο απολυτρώνεται από το γήινο σώμα του και μεταμορφώνεται σε άλλο είδος ενέργειας¹⁴. Αυτά, ως θετικά στοιχεία, απαλύνουν το τραχύ της καθημερινότητάς του.

Αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό στο δημιουργικό έργο της Δ.

Μούσουρα αποτελεί και η αγάπη της προς τα άνθη, που συνάδει με τα ήδη πιστοποιημένα στοιχεία της ευαισθησίας, της νοσταλγίας και της αγάπης της ποιήτριας για την Ζάκυνθο, και ταυτόχρονα αποτελεί ένδειξη της υποβόσκουσας καλλιτεχνίας της. Μαρτυρίες αυτής της κατάθεσης, βρίσκονται διάσπαρτα στον προσωπικό της «*κήπο των ποικίλων σκέψεων και εννοιών*», στην ποίησή της, και παρόμοια και στην πεζογραφία της. Κάποτε μάλιστα τα ζωγραφίζει έντονα με την αγαπημένη της διαλεκτική πινελιά, την Ζακυνθινή τοπολαλία: Τζαντζαμίνι, Μυρτιά, Γατζιά¹⁵ Ανεμώνες, κυκλάμινα κτλ. Διαπιστώνεται η ατέρμονη αφοσίωση, ο ανεξάντλητος θαυμασμός και η μεγάλη αγάπη της ποιήτριας προς τον κόσμο του πράσινου και ιδιαίτερα των ανθέων. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η Δ. Μούσουρα δένεται καταλυτικά μαζί τους, όπως συμβαίνει με τις Ανεμώνες στο σύμβολο του Βάζου¹⁶, και αλλού. Στο ρόλο της αφηγήτριας, η δημιουργός, πλησιάζει τον μικρόκοσμο της φύσης με χαρακτηριστική ευαισθησία: «*κάπου είδα το πρώτο μπουμπουκάκι της χρονιάς*»¹⁷ γράφει. Ο αυθορμητισμός στην συνδιαλλαγή της με τον κόσμο της Φύσης, αποκαλύπτει τις καταβολές του στο DNA της. Σέβεται την φύση, σχετίζεται μαζί της, αισθάνεται ότι επισκοπείται από το πνεύμα της μέσα από τα δώρα της, που ευτυχώς υπάρχουν ακόμα άφθονα στον γηραιό πλανήτη και αποτελούν μία ουσιαστική πινελιά αισιοδοξίας στη ζωή του ατόμου και στην ευρύτερη κοινωνία, που την φριχτή συχνά πραγματικότητα της, την αποκαλούμε ανθρώπινη, κατ' ευφημισμό πλέον.

Λουλούδια και Άνοιξη είναι σχεδόν συνώνυμα, καθώς από τις εποχές του έτους, η Άνοιξη η αγαπημένη εποχή των Ευρωπαίων, στην Ελλάδα κατέχει ιδιαίτερη θέση. Η ανάσταση της φύσης αυτή την εποχή, δένεται όχι μόνο με την πίστη¹⁸ των αρχαίων Ελλήνων, αλλά και με τη συνέχεια της -αλλοιωμένης έστω- στην Ελληνική Δημώδη Ποίηση του μεσαίωνα και στην αντίστοιχη των ημερών μας.

Η υπερουσία της εξέλιξης των εποχών ταυτίζεται περεταίρω με τις εποχές της περιόδου της ζωής των ανθρώπων: Άνοιξη = το Άνθος της

Νιότης, Καλοκαίρι = Ωριμότητα της Νεότητας, Φθινόπωρο = Ωριμότητα της Μέσης Ηλικίας, Χειμώνας = Γήρας. Η συμβολική πλέον άνοιξη της ηλικίας του ανθρώπου ως παρεχόμενο αγαθό και ως περεταίρω προσφιλές θέμα, έχει μνησθεί παγκόσμια. Από τους κλασσικούς Έλληνες διαβάζουμε σχετικά: στον Πίνδαρο¹⁹, στον Ισοκράτη²⁰, στην πολιτεία του Πλάτωνος²¹: κτλ. Τα παρόμοια διαβάζουμε και στη λαϊκή Μούσα²².

Οι καλότεροι μπορούν και το βλέπουν κι ακόμη καλύτερα να το νιώθουν... «*Νάξερα πόσες άνοιξες μας έχουν μείνει. Πόσες φορές; Θα αξιωθούμε να βλέπουμε την ίδια τη ζωή να αναδύεται...*» λέει η δημιουργός Δ. Μούσουρα στην ιστορία: *Η Ξαδέρφη μου η Αντριάνα*²³. Είναι η στιγμή της νοσταλγίας δεμμένης με το υπαρξιστικό στοιχείο της διανοούμενης – συγγραφέα, που φιλοσοφεί χωρίς να δίνεται στη φιλοσοφική σκέψη, παρά μόνο εκ των πραγμάτων.

1. *Σκυφτές Ανεμώνες* στο βιβλίο: *Τετραλογία Ποίησης, Σούλα Μούσουρα - Τσουκαλά, Γιάννης Λιάσκος, Άντρια Γαριβάλδη, Γιάννης Κατσάρας*, Εκδόσεις Ναύτιλος 1996, σς. 13-34.
2. Διονυσία Μούσουρα - Τσουκαλά, *Ο Κραταίος Νόστος...* σε πεζό ρυθμό, PMIT University, Greek-Australian Archives Publications, Melbourne 2000.

3. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εκ Φιόρε και εξ Αντιπόδων*, ιστορίες, Εκδόσεις Τσώνη, Μελβούρνη 2005

4. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εν τη Πόλει της Μελβούρνης- Words and Memories in Melbourne*, ποίηση στην Ελληνική με μετάφραση στην Αγγλική από τους Dean Kalymniou and Chrisoula Nikolaou, Εκδόσεις Τσώνη, Μελβούρνη 2007

5. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εν τη Πόλει της Μελβούρνης*, ο.π., ποίημα: Ζάκυνθος, σ. 114

6. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εν τη πόλει της Μελβούρνης*, ο.π., σς. 24-34.

7. Χ. Φίφης, *Η Πεζογραφία της Διονυσίας Μούσουρα- Τσουκαλά* περιοδικό Ο Λόγος, τεύχ. 21, 2008, σ.8

8. Εδώ: τον 'ξενιτεμένο'

9. Στό το βιβλίο ποίησης της Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά: *Εν τη Πόλει της Μελβούρνης*.

10. Κ. Αμανατίδης, *Διονυσία Μούσουρα - Τσουκαλά, Μία ζακυνθινή ποιήτρια στην Μελβούρνη*, περιοδικό Ο Λόγος, τεύχος 21, 2008, σ.10

11. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εν τη πόλει της Μελβούρνης*, ο.π., σς. Ποιήματα: Κράτησα μόνο σ. 52, Ατέλειωτη βροχή σ. 56, Μπαλλάντα για Σεπτέμβρη σ. 58, Φθινόπωρο σ. 62, Είς Αναγνώρισιν σ. 104, κτλ.

12. *Ήσυχες Μέρες* σ.39, *Το Μυστικό της κυρά Μαρίας* σ. 83, *Το Τέλος της Μικρής μας Συντροφιάς* σ. 131 κτλ. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Ο Κραταίος Νόστος*, ο.π., Επίσης το *Απερίγραπτη Συντριβή*, από το βιβλίο της Διονυσίας Μ.Τ., *Εκ Φοιόρε και εξ Αντιπόδων*, σ. 129.

13. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Ο Κραταίος Νόστος*, ο.π., *Η Τρελή της Γειτονιάς*, σ. 29

14. Τοτεμισμός (στα γαλλικά totemism). Ο όρος προέρχεται από το άκλιτο ουσιαστικό τοτέμ (γαλλικό totem, από τη γλώσσα των ιθαγενών της Β. Αμερικής, για ζώο, φυτό,



αντικείμενο ή φυσικό φαινόμενο που θεωρείται ότι συγγενεύει μυστηριακά με άτομο ή άτομα, τα οποία και προστατεύει) και σημαίνει πίστη ή λατρεία στα τοτέμ. Τεγόπουλος – Φυτράκης, *Ελληνικό Λεξικό, Εκδόσεις Αρμονία, Γ' Έκδοση, Αθήνα, 1990, σ.768/α.*

15. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εν τη πόλει της Μελβούρνης*, ο.π., ποιήματα: *Τση Ζάκυθος*, σ.24, *Δεκέμβρης Δίχως Χιόνια*, σ. 34

16. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εκ Φοιόρε και εξ Αντιπόδων*, ο.π., *Το Εύθραυστο Βάζο*, σ. 39

17. Στο: *Η ξαδέρφη μου Αντριάνα*, Δ. Μούσουρα -Τσουκαλά, *Εκ Φοιόρε και εξ Αντιπόδων*, ο.π., σ. 17

18. Θρησκευτική μυθολογία που εισχώρησε με πολλούς τρόπους στην μετέπειτα Χριστιανική πίστη. Τρία πρόσωπα καθορίζουν την πορεία της: η θεά Δήμητρα – η κόρη της Περσεφόνη – και ο Πλούτος βασιλιάς του Πλούτου αλλά και του Βασιλείου του Κάτω Κόσμου. Η εμφάνιση της λατρεμένης εποχής δένεται με την παρουσία της Περσεφόνης στον Απάνω Κόσμο και στη ζωή με την επιστροφή της στην μητέρα της Δήμητρα για έξι μήνες, σύμφωνα με την συμφωνία των Θεών. Το θαύμα που κυριολεκτικά επιτελείται, ανασταίνει τη μέχρι τότε νεκρή φύση της γης, προς ευτυχία των μουνδιασμένων κατά τη διάρκεια του χειμώνα και της απορίας του, αρχαίων κατοίκων της Ελληνικής Χερσονήσου. Anthony Horowitz, *The Kingfisher Book of Myths And Legends*, Kingfisher Books, 1991, first published in 1985 by Kingfisher Books, *Myth: The Seven Pomegranate Seeds*, pp. 32-38

19. «ήβας καρπὸν ἀνθήσαντα»: Πίνδαρος, Π. 9. 193, (επίσης: «ανθούσαν ακμήν ἔχων»: Ισοκράτης 84C, «εν ώρα, ἀφ' ὥρα ανθεῖν» (= εἶμαι ἐν τῇ ακμῇ τῆς νεότητος): Πλάτων, 475A), Henry G. Liddell - Robert Scott, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, Μεταφρασθέν εκ της Αγγλικῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Ξενοφάντος Π. Μόσχου, Καθηγητοῦ, Εκδοτικός Οἶκος «Ι. Σιδέρης», Οδὸς Σταδίου 44, Αθήνα, Τόμος Ι., σ.222

20. Ισοκράτης 84C, Henry G. Liddell - Robert Scott, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, ο.π., σ. 222

21. Πλάτων, 475A, Henry G. Liddell - Robert Scott, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, ο.π., σ. 222

22. «Ο Μάης με τα τριαντάφυλλα κι ο Απρίλης με τα ρόδα... / π'ολον τον κόσμο γιόμισε μ' ἄνθη και με λουλούδια / κι ἐμένα με περίπλεξε 'ς τῆς κόρης τοῖς ἀγκάλαις», Ν. Πολίτη, *Το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι, Εκλογαί από τα τραγούδια του Ελληνικού Λαού*, Π. Ιωάννου, Τ.Θ. 72001, Ηλιούπολη, Αθήνα, 1989, τραγούδι 164, *Του Μάη*, σ. 212. Επίσης και σε άλλο Δημοτικό τραγούδι: «Το νιο που συνεβγαίνουμε τι έχουμε να του πούμε;/ που το ψηλὸς σαν ἄγγελος, λιγνὸς σαν κυπαρίσσι;/ πού χε το Μάη 'ς τοῖς πλάταις του, τὴν ἀνοιξη 'ς τα στήθη» Ν. Πολίτης, ο.π., τραγούδι 197, σ. 230.

23. Δ. Μούσουρα - Τσουκαλά, *Εκ Φοιόρε και εξ Αντιπόδων*, ο.π., σ. 18

Πιτίνια Δ. Ιωσηφίδου – Έλλη (Elles)

μεταπτυχίουχος φιλόλογος, συγγραφέας

Η Βάρκα Του Σαχτούρη Η Θαλασσιά...

Είχε τα κατάσπρα πανιά της φουσκωμένα,
η βάρκα του Σαχτούρη η θαλασσιά,
όπως αρμένιζε στ' Αιγαίου τα νησιά,
πριμοπλώρα τα μπρούτζινα φανάρια της σβησμένα.

Πασπαλιστή στην κουπαστή, άχνη η αρμύρα,
τρίζουν βογγάνε τα κατάρτια κουρασμένα,
στ' αμπάρια ως πάνω φίσκα στοιβαγμένα,
καλούδια της Ανατολής, μεταξωτά και μύρα.

Γερμένος στο τιμόνι ο Σαχτούρης,
τη χήρα αποθυμείται την αφράτη,
που σ' άλλους άντρες πονηρά κλείνει το μάτι,
μ' αυτός ειν' άσκημος, κακοφτιαγμένος και καμπούρης.

Στου έρωτα, στις ηδονές μια νύχτα το κρεβάτι,
κάποιος την κέρασε μια πρέζα «μαύρη», ένα «φιλί»,
κι έκτοτε η ζουμερή η χήρα η στρουμπουλή,
στης αμαρτίας κύλησε το «μαύρο» μονοπάτι.

Στου λιμανιού τα καπηλειά, τροτέζα πίνει και χορεύει,
η χήρα η περδικόστητη, η Τζούλια,
σ' όποιον πληρώνει δίνει τ' άσπρα της καπούλια,
κι ένα «φιλί» - μια «ρουφηξιά», επίγειου παράδεισου ικετεύει.

Στέλνει ο Σαχτούρης προσενιά, το χέρι της γυρεύει,
ρίχνει στα πόδια της χρυσά, μεταξωτά και μύρα,
μα η τρελή, η ξεδιάντροπη, η καπουλάτη η χήρα,
αλλού γλεντάει και το Σαχτούρη κοροϊδεύει.

Κώστας Ρόρης - Σίδνεϊ 2009

Το πιο πάνω ποίημα μελοποιήθηκε μαζί με άλλα ποιήματα λογοτεχνών από τη Μελβούρνη από το γνωστό μουσικοσυνθέτη Σπύρο Παπουτσή και ελπίζεται να κυκλοφορήσει σε CD σύντομα.



Όρτσα Πανιά!

Όρτσα πανιά κι ο νους έχει μεθύσει,
βάλτε στην πλώρη χάντρα θαλασσιά,
δώστε και στην ανέμη μια κλοτσιά,
καινούριο παραμύθι ν'αρχινήσει.

Ελπίδες κι όνειρα χορεύουν αγκαλιά,
του Αιγαίου φύσα, φύσα μαϊστράλι,
ν' αράξουμε σε απάνεμο ακρογιάλι,
πέρα απ'το βράχο του κάβο-Μαλιά.

Στη δροσερή της αγκαλιά ο νους μερεύει,
γύρω μας άσπροι γλάροι θα πετούν,
γυμνόστηθες Γοργόνες θα ρωτούν,
ο Μέγα-Αλέξαντρος αν «ζει και βασιλεύει».

Γλυκόλαλες Σειρήνες στο νησάκι
θα γνέφουνε. - «Συντρόφοι να χαρείτε!
Λύστε μου τα λουριά που με κρατείτε,
σήμερα χάνουμε για πάντα την Ιθάκη!»

Κι αν έτσι το θελήσει η ζωή,
τάφος υγρός το κύμα του να γίνει,
ας σβήσει της ζωής μας το καμίνι,
στου γαλανού Αιγαίου το φιλί.

Κώστας Ρόρρης - Σίδνεϊ 2008



Συναπάντημα Ψυχών

Ταξιδέψαμε τη νοσταλγία του ονείρου μας
εκείνη την όμορφη, τη φθινοπωρινή,
τη φεγγαρόλουστη βραδιά του Μάρτη στη Μελβούρνη
ξεδιπλώνοντας μνήμες και θύμησες απτές
κρατώντας ο καθένας μας του αλλουνού το χέρι
με της ψυχής μας τα φτερά τα πολύχρωμα
και με τη δύναμη του νου την περίσσια πετάξαμε,
ως στις Κρήτης τα γαλάζια νερά και τα κάστρα της
ως στου Ψηλορείτη τις βουνοκορφές
ως στου Ρεθύμνου την Κρήνη Ριμόντι
ως στις Κνωσσού τα παλάτια τα τρανά
ως στη δοξασμένη Μονή Αρκαδίου
ως στη γαλήνη της Πρέβελης, τη θεία
Ω! θύμησες αμέτρητες και αναμνήσεις χίλιες!

Υψώσαμε με δέος και κατάνυξη
της Φιλίας της αγνής το ποτήρι
με μιαν υγρή αναλαμπή μες στη ματιά
και μ' ένα σμάρι χελιδόνια γαλαζόφτερα,
τριανταεφτά τον αριθμό,
να φτεροκοπούν μες στις καρδιές μας
μπροστάρηδες, της επιστροφής να μας δείχνουν το δρόμο.

Σκύψαμε ευλαβικοί προσκυνητές του Νόστου,
κουρασμένοι από τον κάματο μιας καθημερινότητας γνωστής
εκείνη τη μοναδική βραδιά του Μάρτη στη Μελβούρνη
πα στην αστείρευτη πηγή της φιλίας μας
να ξεδιψάσουμε ζητώντας, της Κρητικής νοσταλγίας, τη δίψα.

Κι ήπιαμε όλοι μας αχόρταγα
απ' της φιλίας ετούτης τη βρύση
τις αναμνήσεις της Κρήτης που μας δέσανε
εκεί, στο Μεσοστράτι, μια μαγική βραδιά
λύρα, μαντινάδα, τσικουδιά και Κρητική Ψυχή, κόμπος σφιχτός!

Μπήκανε τώρα στη σειρά σαν σε παρέλαση να πάνε
οι αναμνήσεις κείνες, ακράτητες σαν νιες σε ώρα άνοιξης,
ντυμένες το γιορτινό τους το χαμόγελο



φορώντας γαλανόλευκα χρώματα της Πατρίδας
 - μέρες οπού 'ναι γιορτινές -
 τυλιγμένες στο άρωμα του Ξένιου Δία που μας μάγεψε
 και κράτησε για πάντα τις ψυχές μας στη σπηλιά του, εκεί στην Ίδη.

Μοιραστήκαμε όλοι, της ψυχής μας το μύρο το άδολο
 κείνη τη φθινοπωρινή βραδιά του Μάρτη στη Μελβούρνη,
 αντίδωρο αγάπης κι εκτίμησης.
 Και είπαμε όλοι με μια φωνή: ως την άλλη φορά, ΚΙΑ ΟΡΑ...

Μάρω Νικολάου

ΚΙΑ ΟΡΑ = Χαιρετισμός στη γλώσσα των Μαορί της Νέας Ζηλανδίας
 Πα = πάνω

Πασιέντζα

Πες ότι με γνώρισες πίσω από το μπαρ. Το θυμάσαι- εκείνη τη σαπι-
 σμένη από την υγρασία, ξεφλουδισμένη σανίδα που είχε σκίσει και ανοίξει
 σαν τα φύλλα ενός κιταπιού γραμμένο με δυσανάγνωστη γραφή. Πες
 ότι μου ζήτησες καφέ κι εγώ αμέσως έτρεξα στην κουζίνα, ξεσχίζοντας
 το κιτρινισμένο ημερολόγιο με την ξεθωριασμένη φωτογραφία του Παρ-
 θενώνα, γαλαζοπράσινη, υποδεικνύοντας ημερομηνία πριν από τη γέννησή
 μου. Περίμενες, κοιτάζοντας το σοβά να πέφτει αργά και νωχελικά από
 τους τοίχους στα φρύδια σου, τις ακτίνες του ήλιου να πέφτουν πάνω
 από τη σκονισμένη βιτρίνα και να απωθούνται ευθέως προς το πεζο-
 δρόμιο, τα πατατάκια να τηγανίζονται στην λίγδα της προηγούμενης
 εβδομάδας. Ανεπαίσθητα, δραπέτευσε η γλώσσα σου από τα μύχια του
 στόματός σου και γλίστρησε επάνω από τα χείλη σου. Στην κουζίνα,
 καθώς σε παρακολουθούσα, μου ανατινάχθηκε το μπρίκι από το μάτι
 και ξεχύθηκε στο λινόλαιο.

Πες ότι ήρθες και έσπρωξες τα ρυάκια του καφέ στο πάτωμα, κατευθύ-
 νοντάς τα εδώ και εκεί, σχηματίζοντας ομόκεντρους δακτύλιους. Μου είπες
 ότι μόνον ο καφές και το λάδι μοιράζονται την ιδιότητα να φανερώνουν
 όχι μόνο το πεπρωμένο, αλλά και την κάθε εκδοχή, πιθανή ή μη, που
 θα μπορούσε να συμβεί σε αυτούς που ξέρουν να τα διαβάζουν, καθώς
 και τα πράγματα που δεν πρόκειται να τους συμβούν ποτέ. Είπες ότι
 τα δέντρα κάποτε είχαν και αυτά την ίδια ιδιότητα, αλλά ότι διακλα-
 δώθηκε με τη φεύρεση της χλωροφύλλης, η οποία αναστέλλει την

διορατικότητα και ότι γι' αυτό το λόγο, πρέπει να απεχθανόμαστε το πράσινο. Μιλούσες στα μάτια μου, παρακολουθώντας την διακλάδωση των φλεβών στα στήθη μου. Κοκκίνισαν.

Πήρες στον αντίχειρά σου το κατακάθι του καφέ και σχημάτισες πάνω στο πόδι μου μία Θιβητιανή μάνταλα. «Ιδού η εστία της θεότητάς σου,» απήγγειλες, και εγώ κούνησα τα δάχτυλά μου, επειδή με γαργαλούσε η αφή σου, στάζοντας τον καφέ στην μύτη σου. Είπες ότι στη μάνταλα αντικατοπτρίζεται το υποσυνείδητο ολόκληρου του κόσμου, αλλά αμέσως μετά ξέπλυνες το πόδι μου με ένα ποτήρι νερό και οι λαβύρινθοι της μάνταλας χάθηκαν, τα ρυάκια του καφέ διαλύθηκαν και έφυγες, με τον καφέ ακόμη στη μύτη, για να καθίσεις στο μπροστινό τραπέζι και να σχηματίσεις με το δάχτυλό σου πάνω στη σκόνη της βιτρίνας, το όνομά μου, ως ανάδοχός μου. Πες ότι σου έφερα άλλον καφέ και το όνομα μου θα αλλάξει.

Έβγαλες από την τσέπη σου την τράπουλα και άρχισες να την φυλλομετράς. Δεν κοίταζες την εικόνα του μικρού παιδιού στην αντίθετη όψη των φύλλων, που περπατούσε ανέμελα πάνω σε ένα χωματένιο μονοπάτι, μεταξύ δύο μεγάλων ιπιών. Είπες ότι δεν χρειάζεται, διότι γνωρίζεις την κατάληξη του μονοπατιού, το μέλλον αυτών των δέντρων και το τελικό κατάντημα του παιδιού. Σήκωσες τον καρέ του άσσου και μου το κόλλησες στο μέτωπο. Από τότε, αποσιωπώ τις καταλήξεις, διότι σου είναι δεδομένες και επώδυνες.

Στους άλλους προσκυνητές, οι οποίοι στοιβάζονταν πίσω από τις καρέκλες τους με τα πρησμένα τους στομάχια να εξέχουν από τα ξεκουμπισμένα πουκάμισα τους και να πέφτουν πάνω στα τραπέζια, δεν έδωσες και πολλή σημασία. Βρωμόκραζαν ούζο και ουίσκι, και μόνο όταν τους πλησίασα για να τους πάρω την παραγγελιά και περνούσαν τα χοντρά, πεφυσιωμένα τους χέρια κάτω από τη φούστα μου, σήκωσες το κεφάλι σου από την τράπουλα και τους κάλεσες κοντά σου. Πες ότι σ' αγάπησα. Πες ότι σε μισώ.

Άπλωσες την τράπουλα μπροστά τους σαν κρεβάτι στρωμένο και έτοιμο να τους υποδεχθεί. Στους αριθμούς των φύλλων, τους είπες, εστιάζονται όλες οι παρεκτροπές και παρεμβάσεις του πετρωμένου τους. Γέλασαν, αλλά απορροφήθηκαν στο προσχέδιο των ποικίλων σχημάτων των



χαρτιών στο τραπέζι. Κατά τακτά διαστήματα, άλλαζες την θέση των φύλλων, και οι γραμμές στα πρόσωπά τους άλλαζαν γλώσσα. Τα στόματα τους ανοιγόκλειναν με δέος και τα μουντά κέρματα που ακουμπούσαν μπροστά σου έφταναν ως το ταβάνι και απορροφούσαν όλο το φως από το μαγαζί. Εσύ, ούτε που τα κοίταζες. Συνέχισες να χαϊδεύεις τρυφερά τις άκρες των χαρτιών με τα δάχτυλά σου, παροτρύνοντάς τα και παρηγορώντας τα συνάμα καθώς διάβαζες τα μηνύματα των καταβολάδων των φλεβών στα μάτια τους και ένιωσα ένα ρίγος να διαπερνά το κορμί μου. Πες ότι έγινα δική σου εκείνη τη στιγμή. Πες ότι μου χαμογέλασες και ότι μου έβαλες κλεφτά στη χούφτα μου, κάποια νομίσματα.

Όταν ο χοντρός με τα πυκνά φρύδια βαμμένα ασορτί με τα μαλλιά του μιλούσε για τις κομπίνες που είχε σχεδιάσει, τις γκόμενες που είχε πηδήξει, για το ότι ήμουν καλή, αλλά ζόρικη επειδή δεν είχα βιδωθεί ακόμη σωστά και κατέβασε με ορμή την παλάμη του στα οπίσθια μου, το κουμπί του μανικιού του πιάστηκε στο φερμουάρ της φούστας και όλοι ξέσπασαν στα γέλια. Όλοι εκτός από σένα. Σε είδα, αποσβολωμένα να παρατηρείς τις ζάρες στα καλσόν μου. Δύο λεπτά αργότερα, ο χοντρός κατέβασε την γροθιά του στο κεφάλι σου, στέλνοντας τα χαρτιά πέρα δώθε, γκρεμίζοντας το τραπέζι. Είδα να τρέχουν από τα πρησμένα σου χείλη δύο ρυάκια αίματος. Μου χαμογέλασες. Πες ότι το πρόβλεψες. Πες ότι κανένας πραγματικά δεν κρύβει άσσο στο μανίκι του αν δεν ξέρει να τον διαβάσει.

Εκείνο το βράδυ σε περίμενα, πάνω στο χάρτινο κρεβάτι του απεριόριστου πεπρωμένου, στρωμένο με όλους τους συνδυασμούς αριθμών και χρωμάτων, πιθανών και απίθανων. Στροβίλιζαν κάτω από το κορμί μου, πετώντας άσπρη σκόνη στα μάτια μου με κάθε ολοκλήρωση του κύκλου περιστροφής τους. Όταν ήμασταν μαζί, έμεινα ξάγρυπνη όλη νύχτα. Όταν ήμουν μόνη μου, αδυνατούσα να κοιμηθώ. Δόξασα τον Θεό για αυτές μου τις δύο αϋπνίες και την διάσταση μεταξύ τους. Πέρασες επάνω μου σε όλες τις πολλαπλές μορφές σου και με συνεπήρες. Χιόνισες επάνω στο κορμί μου και με έκανες κάτασπρη. Το αποδεικνύουν οι μώλωπες που φέρνω ακόμη ανάμεσα από τις χιονοστιβάδες σου. Πες ότι με ανέβασες στα επουράνια, ότι φτερουγίζει η ψυχή μου στο στόμα σου. Πες ότι φτερά μου είναι τα δύο διπλωμένα εκατοστάρικα που άφησες πάνω στο κομοδίνο μου, κάτω από την ξεθωριασμένη τράπουλα και το λιωμένο κερί.

Σε αναζήτησα σωτήρα μου, στις πιο απόκρημνες κρύπτες της τράπου-
λας και τρέμει το κορμί μου, σαν να θέλει να αποτάξει την άσπρη
σκόνη που με περιβάλλει, μα δεν θα επιτρέψω ποτέ κάτι τέτοιο να γίνει.
Έγραφα με τη γλώσσα στο μπράτσο μου το όνομά σου και όλα ήταν
άσπρα. Σε ένιωσα να εισχωρείς στο είναι μου και χαμογέλασα διότι
ήξερα ότι δεν με χαστούκιζες. Το συνειδητοποίησα ότι με αγαπάς, διότι
μου πόνεσες το μπράτσο και οι πληγές της αγάπης πάντοτε πονούν.
Πες ότι η θέση της ντάμας αυτής είναι κάτω από το ρήγα σου. Πες
ότι το δικό μας μονοπάτι είναι παράλληλο και χαρτοστρωμένο.

Ήξερες ότι το επόμενο πρωί θα χιόνιζε μέσα στο δωμάτιό μου, πάνω από
την κουζίνα. Μου το έγραψες στην σκόνη καθώς έπεσες στο πάτωμα
και σου κλοτσούσαν την κοιλιά. Μου το ψιθύρισαν τα χαρτιά της τρά-
πουλας από την γωνία της σύγκλισής τους με τους μυστηριώδεις βόγκους
σου. Μου το υπαινίχθηκε η ζάρα του παντελονιού σου καθώς σου
αφαίρεσαν το δερμάτινο πορτοφόλι, και σου το πέταξαν στα μούτρα,
όταν διαπίστωσαν ότι ήταν άδειο, εκτός από μία φωτογραφία μιας
μικρής κοπέλας και ένα διπλωμένο τιμολόγιο. Ήθελα εκείνη τη στιγμή
να σε ανασυναρμολογήσω, να προωθήσω τα μυστικά ρυάκια του
πεπρωμένου σου σε πιο ευθυγραμμισμένες κατευθύνσεις. Πες ότι σε
συμπάθησα. Πες ότι μπήκα στο πετσί σου.

Πήρα με προσοχή τον κάθε ιστό των πιθανοτήτων σου στα χέρια μου,
τον διαμέλισα σε τετραγωνάκια με τα δόντια μου και τον απαρίθμησα,
έναν, έναν. Μετά, ρουφώντας με βουλιμία όλο το χιόνι που μου κληρο-
δότησες, κάθισα σταυροπόδι επάνω σου και σε κατέθεσα, χαρτί με χαρτί,
φύλλο με φύλλο, σε εναλλακτικές μορφές, αποχρώσεις και αριθμούς επάνω
από τον προηγούμενο εαυτό σου, ώστε να ξανατενίσω την ευλογημένη
σου μορφή. Σε αναπαρασταίνω, στους λογαριθμικούς πίνακες της λίγδας
στο τηγάνι, στα κατακάθια των φλυτζανιών που αποτελούν αντίποδες
της σκόνης, στις κοφτερές τρίχες των πιο άγριων εκδοχών σου που μου
ξεσχίζουν το δέρμα και με εκπορθεύουν αλλά δεν μου βγαίνουν. Όταν με
πονάς, με αγγίζεις. Όταν με αγγίζεις, φυλλορροώ.

Πες ότι με γνώρισες στο μπαρ και όχι στο παραθυρόφυλλο ή στο
παραοπισθόφυλλο της τράπουλας. Ξέρεις πιο χαρτί κρύβω κάτω από
τη φούστα μου διότι μου το έγραψες εσύ, αφήνοντας το χιόνι να κρύ-
ψει απαλά, σαν βαμβάκι, όλους τους κανόνες του παιχνιδιού. Εδώ θα
αποθέσω τα χαρτιά μου, κατ' ανιούσα τάξη, πάνω από το μονοπάτι
του μικρού παιδιού πίσω από την τράπουλα, πάνω από το στραπα-



τσαρισμένο κορμί σου, το κορμί μου. Θα χτίσω έναν χάρτινο πύργο όλο τετράγωνα ευθυγραμμισμένα με τη σκόνη που αποκαλύπτουν μόνο οι ακτίνες του ήλιου όταν νομίζουν ότι οι τζογαδόροι κοιμούνται και θα φτάσω ως τον ουρανό. Θα πέσω. Θα με πιάσεις και θα με αγαπήσεις όπως σε αγάπησα κι εγώ, ως μικροσκόπιο που αποκαλύπτει τις πιο ασήμαντες πτυχές του εαυτού μας. Σε βάζω σε τάξη. Σε συγκεντρώνω. Σε απλώνω ολόγυρά μου για να με περιβάλλεις. Μην κάνεις πως με εμποδίζεις. Άλλωστε, όλα αυτά μου τα είχες προβλέψει. Τα πιθανά και τα απίθανα καθώς και εκείνα που δεν πρόκειται να γίνουν ποτέ. Και τώρα, που οι διακλαδώσεις του υπερφουσκωμένου κορμιού σου σταματούν να σπαρταρούν απάνω σου, σου μπήζω την ρομφαία του χιονισμένου αρχάγγελου στο λαιμό. Μην σκούζεις, Μου βγήκες. Μου βγήκες. Πετώ από το ανοιχτό παράθυρο και επιτέλους, είμαι αυτό που πάντοτε πρόβλεψες, ένα καλιδοσκόπιο, των άπειρων τραπουλών που σχηματίζουν την μάνταλα του άπειρου. Με λατρεύεις.

Κώστας Καλυμνιός

Πρώτο Φιλί

Χαρμολύπη
στους ευφρόσυνους αοιδούς
των γονιμοποιήσεων.
Η αποσύνθεση της ανδροστενόλης
είναι υπόθεση
υπερβολικά υποαπτική
για να δαμαστούν οι πολυσυλλέκτες.
Συνωστίζονται τα ερεθίσματά μας
στις πιο συνωμοτικές
και βρώμικες παρυφές
της γλώσσας.
Οι εκμαυλισμένοι των κρανιακών νευρών
που ανδρώθηκαν
στις πολιτικές
των πρωτευόντων θηλαστικών
βάφουν τα χείλη,
και συνιστούν ψυχραιμία.

Κώστας Καλυμνιός

Ευχή

Μην λυπάσαι για τις στιγμές που έφυγαν,
να χαιρέσαι που κάποτε υπήρξαν.
Η ζωή είναι δημιουργία και δεν έχει τέλος,
μα προχωρά μόνο προς τα εμπρός με βουλιμία.

Εύχομαι το παρελθόν να είναι πάντα
ο σωστός οδηγός στο σήμερα για 'σένα
και ο φάρος της θωριάς σου προς το αύριο.
Η γνώση του, είναι η δύναμή σου.

Απουσία

Αντίκρισμα οσμής ελάχιστης αμφιβολίας,
η απουσία που με πνίγει σε λυγμούς,
χωρίζει τον ρυθμό της κάθε σκέψης,
σαν τη βοή από μελίσσι που θεριεύει.

Μια πρόταση ελευθερίας της ζωής,
γέμισε το λιμάνι της καρδιάς μου,
από αλμύρα μοναξιάς πάνω σε ξέρες
που χάσκουν έρμες κι όχι αντρωμένες.

Αγανακτώ, βουρκώνω, νιώθω μόνος.
Θέλει μεγάλη δύναμη ψυχής καρδιά μου
και θάρρος και ελπίδα, μα και πίστη,
η επιλογή στο μεγαλείο της σιωπής.

Γιάννης Τσιοτσιόπουλος

Δάφνη, Αθήνα





Μια γυναίκα

Μια κόκκινη πινελιά
μέσ' το γκριζό του πρωινού...
Πόθος π' ανάβει ξαφνικά
και σβύνει...

Μια κόκκινη πινελιά
μέσ' το γκριζό του πρωινού,
καημός καθημερινός
και πάθος προαιώνιο,
μια γυναίκα...

Η ροή των καιρών...

Κι αν η ζωή σταλάζει
τ' αναπόφευκτα στο διάβα μου
καθημερνά,
ποια είμαι εγώ
που στην πίκρα θ' αντισταθώ
και τη ροή των καιρών
θ' ανατρέψω;

Για μιαν ιδέα,
η ζωή γίνεται αδύνατη...
Με μιαν αγάπη,
ο καιρός με προσπερνάει...

Θεώνη Δαβούτη

Καρδιά μου

Σκοτείνιασε ο ουρανός
και τ' άστρα του χαθήκαν,
έπεσε γύρω σκοτεινιά,
σε μαύρο τούνελ μπήκα.

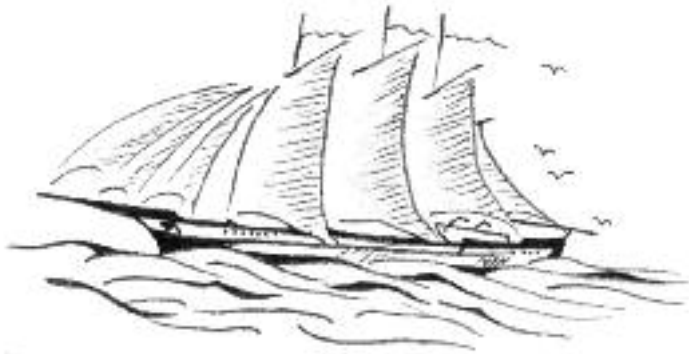
Και μοιάζουν με λαβύρινθο
του νου μου οι διαδρόμοι,
και όλοι σε αδιέξοδο
μου βγαίνουν οι δρόμοι.

Το κρύο και η παγωνιά
μέσα μου έχουν αράξει,
σαν νύχτα χειμωνιάτικη
που αργεί για να χαράξει.

Κοιτάζω μήπως λίγο φως
ιδώ σε χαραμάδα,
και λίγο ανακουφιστεί
η καρδιά μου η ρημάδα.

Μα είναι κατασκότεινα,
και δεν λέει να φέξει,
και είναι τα ματάκια μου
σύννεφο που θα βρέξει.

Ναταλία Μιτσιού



Ο Φονιάς

(Πολιορκία της Πύδνας 316 π. Χ.)

Στο φρούριο της Πύδνας μια σειρά από τα απόρθητα τείχη της πόλης φαίνονται καθώς σκαρφαλώνουν το ύψωμα ενός λοφίσκου από κοτρώνες και πέτρες. Συχνά ο θαλασσινός αέρας φυσά μουγκρίζοντας σαν απόκοσμο θηρίο. Ένα αρχοντικό κοντά στην Αγορά είναι η κατοικία της Ολυμπιάδας. Ο εξώστης με κίονες δωρικούς, η αίθουσα χωρίς κανένα στολίδι, στο βάθος είναι το άγαλμα της Θεάς Αθηνάς της Προμάχου.

Μια καντήλα μένει σβυσμένη εμπρός στο μικρό βωμό. Ο δρόμος μπροστά, είναι καλντερίμι, όλο πέτρα στρωμένος. Στην μέση της αγοράς στημένη, αλαζονική, πολυτελέστατη, πελώρια βασιλική σκηνή είναι του Κάσσανδρου του Πολιορκητή. Η Πόλη έρημη θυμίζει εγκαταλειμμένο νεκροταφείο. Σ' ένα στενό κοντά στο κέντρο της Αγοράς, είναι μια σειρά από μικρά πλινθόκτιστα χαμηλοτάβανα, εργαστήρια κεραμευτικής. Εγκαταλειμμένα σε κακό χάλι.

Ο ΑΓΙΣ, ο Αμβρακιώτης, με προφύλαξη πλησίασε, καλώντας ψιθυριστά τον φίλο του.

- Γλύπτη Αμβρακιώτη! Λαχταρισμένος πετάχτηκε ο γλύπτης έξω στο άκουσμα.

- Απίστευτο, ζωντανοί, φώναξε ο Άγις.

- Μόλις πέρασα τη μεγάλη σιδερένια πόρτα του κάστρου. Φυλάγει γερά η φρουρά του Κάσσανδρου. Ψάχνω για 'σένα, φίλε πατριώτη, μήνες τώρα, ψάχνω.

- Άγι, κι εδώ με γνωρίζουν με το όνομα Αμβρακιώτη ο γλύπτης. Έμεινα ζωντανός Άγι! Σηκώνει προς τον ουρανό τα χέρια – Το Θαύμα!

- Δόξα τους μεγάλους θεούς της Σαμοθράκης! Έτρωγα σαύρες κι ερπετά, τα τσάκωνα στις πέτρες! Τη νύχτα κυνηγούσα βατράχια στο βάλτο. Η φωνή του δεν άντεξε, χάθηκε σ'ένα αναφιλητό βουβό.

- Μεγάλες βρωμιές έκαναν οι μεγάλοι στρατηγοί, οι διοικητές, οι βασιλικοί! Κανείς, κανείς δεν έμεινε καθαρός! Την πούλησαν τη μάνα του Αλέξανδρου, αίσχος! Αγανακτισμένα βρίζει δυνατά ο Άγις.

- Σκύλοι!, τέρατα!



- Σιγά Άγι, σιγά! Ακούνε παντού τ' αυτιά του Κάσσανδρου!

Ο Κάσσανδρος εχτές έστειλε να συλλάβουνε τη βασιλομήτορα. Ήρθαν καμιά διακοσαριά οπλίτες. Μιλώντας λαχανιάζει ο γλύπτης. Τον πνίγει η συγκίνηση, ο φόβος, η πείνα, η χαρά η αβάσταχτη, να βλέπει τον φίλο του τον Άγι εδώ στην Πύδνα!

- Άκου, άκου φίλε μου Άγι!

Βγαίνει μπροστά τους, σα θεά, η Ολυμπιάς! Λεβέντισσα, αρχόντισσα, περήφανη όπως την γνωρίζεις Άγι. Τους λέει ήρεμα, με γλυκιά μεγαλοπρέπεια:

- «Νίκησα σε μάχη φοβερή την Ευρυδίκη και τον Αρριδαίο! Τους σκότωσα. Γιατί θα σκότωναν αυτοί εμάς! Να με δικάσετε εμπρός στους Μακεδόνες. Ο Κάσσανδρος να καλέσει συνέλευση, ν' απολογηθώ εμπρός στους στρατιωτικούς!».

Βλαστήμησε ο Άγης,

- Το φονιά τον Κάσσανδρο! Τώρα μόλις σκότωσε και τον στρατηγό Αριστόνους, κι έπεσε η Αμφίπολη. Τον τελευταίο έμπιστο φίλο της Ολυμπιάδας. Ο Κάσσανδρος δολοφόνησε τον Αριστόνους. Τον ήρωα που πολέμησε δίπλα στον Αλέξανδρο τους Πέρσες και....

Ο γλύπτης άλλα σκέπτεται, κοιτά τον Άγι στα μάτια μ' αγωνία, ρωτά δειλά:

- Έχεις κάτι να φάω;

Ο Άγης στενοχωρημένα, ψάχνεται.

- Να, δύο ξερά σύκα. Άαα, έχω και δύο ξερά μικρά κρεμμύδια.

Ο Γλύπτης τ' αρπάζει, τα βλέπει σαν να μην τα γνωρίζει. Τα φιλά πολλές φορές σαν τρελός, κι όλα μαζί τα χώνει στο στόμα του. Μπούκωσε να πνιγεί. Μμμ, ωωω!

Ο Άγης προσπαθεί να τον βοηθήσει.

- Γλύτωσες απ' τον αποκλεισμό και θα... πνιγείς από μπουκιά!

Ο γλύπτης μένει άφωνος για λίγο, με δυσκολία τα καταπίνει όλα.

Τι έγινε με τους οπλίτες; Ρωτά ανυπόμονα ο Άγης, πάλι.

- Τι έγινε με τους οπλίτες; Ε, τι έγινε! Πέσανε κάτω στο δάπεδο, στα γόνατα, και ζητάγανε να τους συγχωρέσει η μεγάλη Ιέρεια των Καβειρίων! Η Ιεροφάντισσα Βαυβώ, η αγνή Δωδωναία Βάκχα του θεού Διονύσου! Η βασίλισσά τους, η Ολυμπιάς! Η μητέρα του Μεγαλέξανδρου! Θυμάσαι Άγι; Θυμάσαι;

- Το ίδιο έκαναν κι οι Μακεδόνες όταν μπήκαμε μέσα στην Πέλλα. Έτρεχε ο λαός να μας υποδεχτεί σαν ελευθερωτές από τον Τύραννο Κάσσανδρο. Αρχιστράτηγος η Ολυμπιάς στην Εύια Νικήτρια! Με ζητωκραυγές, τούμπανα, πολεμικά βούκινα, μας υποδέχτηκαν όλοι στην Πέλλα με δάφνες, τιμές, δόξες τρανές την Βασιλομήτορα Ολυμπιάδα και τον εγγονό της τον μικρό Αλέξανδρο τον Δ', τον αληθινό διάδοχο του βασιλικού θρόνου!

- Έε, Άγι, Ύστερα τα πράγματα άλλαξαν όταν ο Κάσσανδρος, ο απαίσιος αυτός, ύπουλα μας έσπρωξε απροστάτευτους να κλειστούμε μέσα στο κάστρο της Πύδνας. Σκότωσε όλους τους φίλους μας ο Κάσσανδρος, γονάτισε τους βασιλικούς. Έσφιξε την Πύδνα με πολιορκία απάνθρωπη, τον κοσμάκη τον πείνασε. Σωροί οι πεθαμένοι στους δρόμους, γέροι, μωρά, μανάδες!

Στην Ολυμπιάδα έστειλε καράβι να την πάρει, δήθεν να την πάει στην Αθήνα, που την αγαπούν όλοι εκεί!

Η βασίλισσα αρνήθηκε να προδώσει!

- Ο Άδης να τον καταπιεί τον Κάσσανδρο! Καταράστηκε αγριεμένος ο Άγης. Στο Έρεβος ο κακούργος!

- Έλα Άγι, έλα, παρακάλεσε ψιθυριστά ο γλύπτης.

- Έλα να περάσουμε προσεχτικά, να μη μας δούνε οι φρουροί. Πάμε προς τα πάνω στο λόφο, δεξιά είναι ένας ναΐσκος του θεού Ήφαιστου του Πυρπολητή. Πίσω από μια κολώνα σ' ένα πήλινο δοχείο, έχω μερικά ψημένα βατράχια από εχτές. Τι με κοιτάς έτσι; Εδώ φίλε μου πεινάσαμε, πεθάναμε, κουρέλια κάναμε την ανθρωπιά μας! Μερικοί τρώγανε τους πεθαμένους. Όλα τα φάγαμε, ελέφαντες, άλογα, γαϊδούρια, σκύλους, γάτες, ποντίκια, κατσαρίδες, ρίζες, χώμα, σαπίλες! Τον πιάνει απ' τον ώμο αγκαλιά.

- Άγι, φίλε μου, ο άνθρωπος! Φάγαμε! Φάγαμε! Ξέρεις τι είναι ο άνθρωπος; Σαπίλα!



Μιλώντας απομακρύνονται. Σταματούν, ο Αμβρακιώτης ο γλύπτης πέφτει στο στήθος του Άγι και κλαίει. Ο Άγισ κάτι του λέει, φεύγουν. Ακριβώς όταν οπλίτες βγαίνουν απ' τη σκηνή του Κάσσανδρου και πηγαίνουν στο κτίριο που μένει η Ολυμπιάς. Κτυπούν το δόρυ τους επάνω στην ασπίδα τους. Ο μεταλλικός θόρυβος είναι αποκρουστικός. Ένας αξιωματικός εταίρος προβαδίζει με το δεξί χέρι στη λαβή του σπαθιού του.

Η βασιλομήτωρ Ολυμπιάς βγαίνει από τα μέσα διαμερίσματά της. Δέχεται γαλήνια με μεγαλείο ψυχής τον φρικτό θάνατο. Βαδίζει με υψωμένο κεφάλι, μαχητική. Ήρθε η ώρα της εκτέλεσης. Στολισμένη απλά με τη βασιλική της κορώνα, το σκήπτρο της, την αγαπημένη της Ηώ, βραχιόλι ζωντανό.

Την ακολουθεί η Θήβη, γερόντισσα πια κι'άρρωστη, μοιρολογεί, σκουίζει μ' αβάσταχτο πόνο, πλησιάζει και τραβά απ' το ιμάτιο έναν στρατιώτη.

- Είναι η μάνα του Μεγαλέξανδρου, μη παιδί μου! Είναι η μάνα μας! Μεγάλο κρίμα! Ο εταίρος την σπρώχνει άγρια νευριασμένος.

- Έχομε διαταγή απ' τον Κάσσανδρο, δεν ακούς; Παλιόγρια!

Η Ολυμπιάς πανέμορφη, αγέραστη. Όλο χρυσοκέντημα το μακρύ βασιλικό της ένδυμα. Μ' αρχοντικό βάδισμα προχωρά προς την έξοδο.

- Μην κλαις, πιστή Θήβη, η φωνή της παρηγορεί, μιλά με εμπιστοσύνη.

- Θήβη, γλυκιά γυναικεία συντροφιά. Στήριγμα της ζωής μου. Θα περάσω σε βαθύ όνειρο! Φωτεινό! Θεϊκό απολλώνιο Φως! Επιτέλους θ'αγκαλιάσω το Γιο μου τον Αθάνατο! Τα χρόνια σε χιλιάδες θα κυλήσουνε σιωπηλά. Ο νους ο ανθρώπινος θα ωριμάσει για τη σωστή σκέψη! Τότε, με τις τιμές που πρέπει θα με δεχθούν στους άγιους τόπους που γεννήθηκα, κι εκεί, Ιέρεια, θα διδάξω πάλι το θεϊκό Λόγο!

Οι στρατιώτες την ακολουθούν με σκυμμένα κεφάλια. Ένας σηκώνει το χέρι του γρήγορα κρυφά, σκουπίζει τα δάκρυά του. Η Θήβη σ'απελπισία απλώνει τα χέρια, δεν έχει φωνή, με κόπο βγάζει βόγγο, σκούζει.

Ωϊμέ – Ωωωωιμέεε, ωωωω. Αλίμονό μας! Θεοί...!

Τρέχει σαν τρελή στην είσοδο της βασιλικής σκηνής του Κάσσανδρου, που στήθηκε απέναντι. Με όση δύναμη της έχει απομείνει, φωνάζει Κάσσανδρεεεε! Κάσσανδρε, άλλαξε τη γνώμη σου.

Κτυπά το σκέπασμα της εισόδου. Ο Κάσσανδρος βγαίνει αγριεμένος. Τα μαύρα του πυκνά φρύδια μαζωμένα, το στενό μέτωπό του ζαρωμένο, τα χείλη του σφιχτά, το χέρι στο σπαθί. Βλοσυρός, απλησίαστος.

- Γυρεύεις να πεθάνεις; Σκουλήκι θηλυκό!

Την ρωτά περιφρονητικά. Η Θήβη ξετρελαμένη στον πόνο της, άφοβα, τον παρακαλεί.

-Κάσσανδρε, δύναμη έχεις! Τους εχθρούς σου τους εξόντωσες! Όσοι αξίζουν στην Αθήνα τους δολοφόνησες! Σοφούς, ρήτορες, επιστήμονες! Σεβάσου τη Μάνα του αθάνατου Αλέξανδρου, του Μεσσία της παγκόσμιας σωστής σκέψης! Κάσσανδρε, δώσε στην Ολυμπιάδα αυτό που μόνο σου ζητάει, ν' απολογηθεί για όσα κατηγορείται! Ν' απολογηθεί μπροστά στους Μακεδόνες! Μπροστά στο λαό! Προτού τη λιθοβολήσεις, άφησέ την ν' απολογηθεί στο λαό της, Κάσσανδρε! Παρακαλεί, πέφτει στα γόνατα, απλώνει τα χέρια της η Θήβη.

- Φτάνειειειει! Έεε! Φωνάζει έξω φρενών με σιχασιά, και την κλωτσά ο Κάσσανδρος. Φτύνει.

- Εσύυυ! Σηκώνει το σπαθί του.

- Γλωσσού, γλωσσού! Γυρίζει στον σωματοφύλακά του, διατάζει:

- Κομμάτιασέ την, τη λυσσασμένη σκύλα! Μια απαίσια γκριμάτσα παραμορφώνει το πρόσωπό του.

Ο εταίρος τρομαγμένος τη λογχίζει. Ενώ ο Κάσσανδρος επιμένει:

- Ακόμα! Κι άλλες, ζώο! Κι άλλες φορές! Την κλωτσά πάλι.

- Πάρ' την απ' τα μάτια μου, τράβα την πέρα! Πέτα την σ'αγρίμια! Κοιτά πίσω — Πού είναι ο άλλος εταίρος;

Ο άλλος εταίρος παρουσιάζεται κατατρομαγμένος, και με στρατιωτική πειθαρχία.

- Μεγαλειότατε!

Βλοσυρός κι απλησίαστος διατάζει πάλι ο Κάσσανδρος,

- Αλυσοδεμένους! Τώρα! Τσακίσου! Πάρε κι άλλους σπλίτες! Φέρτε τη Ρωξάνη, του Αλέξανδρου τη γυναίκα, το γιο τους, τον μικρόν Αλέξανδρο, αλυσοδεμένους όλους στις φυλακές του φρουρίου της Πύδνας! Την



ετεροθαλή αδελφή του Αλέξανδρου τη Θεσσαλονίκη, την κόρη του Φίλιππα και της Νικησίπολης της Θεσσαλίας, στην κρεβατοκάμαρά μου! Θέλει δε θέλει, αφού έχει βασιλικό αίμα, θα γίνει γυναίκα μου!

Ειρωνικά:

- Η Θεσσαλονίκη, γυναίκα μου! Επιτέλους! Θα γίνω Βασιλέας της Μακεδονίας, Εγώ!

Η συνοδεία αρχίζει ν'ανεβαίνει προς το ύψωμα του λοφίσκου. Ακούγονται άγριες αντρικές φωνές.

- Σκοτώστε τη φόνισσα! Σκοτώστε την Ηπειρώτισσα, την ξένη!

- Κακούργα πόρνη! Θα πεθάνεις απ' τις πέτρες μου! Στο θρόνο της Μακεδονίας ποτέ δε θα καθίσει Γυναίκα! Τώρα οι φωνές ούρλιαζαν όλες μαζί.

- Φτου σου! Γυναίκα! Σκύλα! Ξένη! Θάνατος στην Ξένη!

Στην Πύδνα, στο ύψωμα του λόφου έσυραν οι δήμειοι τη χαροκαμένη Μάνα την Βασιλομήτορα. Τώρα έχουν αρχίσει να πέφτουν από παντού οι πέτρες επάνω στην Ολυμπιάδα. Σκοτείνιαζε, οι τρεις γυναίκες που ακολουθούσαν την Βασιλομήτορα απ' την πόλη, έχουν μαζευτεί η μία κοντά στην άλλη, πέτρωσαν απ' το απαίσιο θέαμα, τρέμουν από φρίκη και τρόμο, οι πέτρες έχουν κιόλας κάνει ένα σωρό, σκεπάσανε το σώμα της Ολυμπιάδας, οι κρότοι απ' τις κοτρώνες και οι άγριες κραυγές απ' το εξαγριωμένο τσούρμιο κακών ανθρώπων εκτελούσαν διαταγές. Τώρα μονάχα τα ωραία μαλλιά της διακρίνονται. Το ένα της χέρι υψωμένο εξείχε εκεί σαν να δέεται στον Θεό Δία-Άμμων ή σαν να χαιρετά το τελευταίο φως της ημέρας.

Ζαφνικά μια αστραπή σχίζει τον ουρανό κατακόρυφα στο σημείο του λιθοβολισμού, ο θόρυβος του κεραυνού συθέμελα ταραίζει τον τόπο. Με άγριες πανικόβλητες φωνές οι εκτελεστές το βάζουν στα πόδια. Μαύρα σύννεφα πέσανε χαμηλά κι αγκάλιασαν το γυμνό τοπίο, μαύρο σάβανο. Η θάλασσα μελάνιασε, θεόρατα όρθια κύματα οργισμένα κτυπούν τα βράχια. Οι τρεις γυναίκες κατεβαίνουν βιαστικές το ύψωμα. Η μικρομάνα σφίγγει στην αγκαλιά της με φόβο το μωρό της. Το μωρό κλαίει.

Η πιο ηλικιωμένη τις παρακαλεί.

- Ας προσευχηθούμε στη Θεομήτορα!

Όλες στέκονται με δέηση,

- Ωωω! Άνθρωποι! Ω, αλίμονο και τρισαλίμονό μας! Ο ουρανός κλαίει με μαύρα δάκρυα. Η Γη σειέται από φρίκη. Σκοτώσανε την Βασιλομήτορα, την Μάνα του Μεγαλέξανδρου που πέθανε στην Ασία.

Στους αιώνες για πάντα, Θεομήτορα Ολύμπια, Ολυμπιάς! Δεν χρειαζόμαστε ναούς, ούτε βωμούς να σε λατρεύουμε. Η καρδιά σου, ο νους, η θεϊκή ψυχή σου ζει εδώ στα γυναικεία μας στήθη. Βασιλομήτορα στα σπλάχνα σου όπου ρίζωσε ο θεϊκός σπόρος και γέννησες θεάνθρωπο.

- Τώρα ζεις στη ζεστή αγκαλιά της μάνας μας, Γη-μήτρα! Ξανάπε με άχραντη πίστη η ηλικιωμένη.

Η νέα γυναίκα σήκωσε τα χέρια σε παράκληση, τ' απλώνει με όλη την δύναμη της απόγνωσης, της φρίκης, απ' όσα είδαν τα μάτια της. Με τι λύσσα, με τι άγρια μανία, πετροβολούσαν το Βασιλικό πανέμορφο σώμα της γυναίκας, αγριάνθρωποι, άντρες βαλτοί απ' τον Κάσσανδρο τον εχθρό της τον άσπονδο, αγριεμένοι άντρες απ' την ίδια τους τη φονική φύση, πετροβολούσαν με μανία το υπερήφανο πρόσωπο της Βασιλομήτορας, στο κεφάλι με τα κάτασπρα μαλλιά της ζεστά τα αίματα, τα ρούχα κουρέλια γίνανε. Τα βασιλικά λαμπερά πολύτιμα πετράδια μες τα αίματα θόλωναν σαν βουρκωμένα μάτια αγαπημένων.

Βγάζει φωνή τρόμου η νέα κόρη, φοβισμένες αγκαλιάζονται και οι τρεις. Προσεύχονται,

- Δή-μήτρα! Γή-μήτρα, Δή-μήτρα, οι φωνές τους από ψιθυριστές δυναμώνουν.

- Ζωή και τροφή μας δίνεις Εσύ! Μη μας εγκαταλείψεις!

- Μητέρα Ολύμπια Ολυμπιάς, μητέρα Δήμητρα, Δήμητρα Θεά! Μητέρα Γή! Προστασία γυρεύουμε.

- Ναι, μιλά η Νέα Κόρη

- Θηλυκιά η Φύση σου σαν όλες εμάς! Χαρίζουμε απλόχερα Α γ ά π η!

Μέσα στο σκοτάδι παίρνουν τον κατήφορο προσεχτικά με άστατα βήματα απομακρύνονται απ' το σωρό από πέτρες και το άψυχο σώμα.

Η γυναίκα με το μωρό μάχεται τον άνεμο. Με κόπο παρακάτω κάθεται πάνω σε μια μεγάλη πέτρα, γυμνώνει το στήθος της και δίνει στο βρέ-



φος να βυζάζει. Ο άνεμος σκοτεινός, με υπερφυσικές δυνάμεις αγριεύει περισσότερο, αδέσποτα σκυλιά ουρλιάζουν λυπητερά από το βάθος. Οι άλλες δυο όρθιες της κρατάνε απάγκιο.

Δυο άντρες περνάνε δίπλα τους, ανηφορίζοντας βιαστικοί, αγκομαχούνε με κόπο στον κακότοπο, ούτε τους δίνουν σημασία. Κουκουλωμένοι απ' το κεφάλι ως τους αστράγαλους και οι δυο με σκούρα χειμερινά ιμάτια, φροντίζουν με προφύλαξη να κρύβουν τα πρόσωπά τους.

Δεν έπρεπε κανείς να τους δει. Κανείς δεν έπρεπε να ξέρει. Ο ένας ήταν ο Γλαυκίας, ο Διοικητής της Αμφίπολης, κι ο άλλος ο Κάσσανδρος Στρατηγός... Επιμελητής της Μακεδονίας.

Φτάνοντας στο ύψωμα, ούτε ψυχή ανθρώπινη δεν είχε μείνει. Άγρια ερημιά. Ένας σωρός από πέτρες και κοτρώνες σκέπαζαν το φρέσκο πολτοποιημένο σώμα της βασιλομήτορος Ολυμπιάδας. Οι δυο άντρες άρχισαν ολούθε γύρω τους να πετούν εδώ κ'έκεί σαν παλαβοί τις πέτρες, και τις βαριές κοτρώνες, πολλές βαμμένες, ποτισμένες με το βασιλικό αίμα. Η Ολυμπιάς τό 'χε καύχημα πως μέσα στο αίμα της κύλαγε ο Ιχώρ, φωτεινός έλαμπε με Ελληνικό πνεύμα, ο νους της! Η καρδιά της πιστή, ακλόνηστη στην αγάπη της, στους Ολύμπιους θεούς, στην Γη της Ηπείρου, της Μακεδονίας, της Ελληνικής Ψυχής, της Ιδέας, τώρα ξεχώριζε απ' το κομματιασμένο της θώρακα αιμόφυρτη αυτή η καρδιά χωρίς κτύπους. Τα όμορφα μάτια της που βλέπανε το Απολλώνιο Φως της ημέρας και καμάρωναν τον Θεάνθρωπο το γιο της τον Αλέξανδρο τον Μέγα Στρατηλάτη, είχανε χυθεί έξω απ' το πρόσωπο κι είχαν παγώσει πάνω στα μακριά μαλλιά της σε μια μάζα φρικιαστική κι αποκρουστική για κάθε ανθρώπινη φαντασία.

Ο Διοικητής της Αμφίπολης Γλαυκίας κρατά έναν διπλό πέλεκυ με σιδερένια λαβή, κοιτάζει τον Κάσσανδρο στα μάτια σε συνεννόηση βουβή, απάνθρωπες σκέψεις και πάθη. Ακούγεται μουλωχτή σαν το σούρσιμο σιχαμερού ερπετού η απαίσια φωνή του Κάσσανδρου,

- Γλαυκία άρχισε, κόψε την σε κομμάτια. Όσο πιο μικρά τόσο πιο μεγάλη χαρά και αγαλλίαση θα μου δίνεις.

Ο Γλαυκίας, ψυχρός, αδιάφορος, χωρίς συνείδηση, με όλα τα απαίσια ένστικτα του κτήνους, σηκώνει το τσεκούρι, κτυπά με δύναμη, κόβει το κεφάλι απ' το σώμα της.

Τώρα οι κρότοι απανωτοί απ' τις τσεκουριές σπάζουνε, πετσοκόβουνε τα κόκαλα της Ιέρειας, της γυναίκας, της μάνας, της Βασιλομήτορος, ανακατεύτηκαν απ' τις τσεκουριές οι κρότοι με τα μουγκρητά, της αγριεμένης θάλασσας, το ουρλιαχτό του ανέμου, το βογγητό της θύελλας, όλα λυσομανούσαν.

Στην κατασκότεινη νύχτα, θνητοί, αθάνατοι, θεριά, επίγειες δυνάμεις εξωγήινες, αρπάχτηκαν σε μακελειό φρικιαστικό, έστησαν γλέντι κι εκδίκηση με το μίσος του Κάσσανδρου και τις άτιμες επιθυμίες του να γίνει αυτός ο Βασιλέας της Μακεδονίας. Πρώτος, μοναχός ο Κάσσανδρος, αρπάζει απ' τα μαλλιά το πιο μισητό γι' αυτόν κεφάλι στη Γη, το έσουρε και πάνω απ' τ'α απότομα βράχια που ολόρθα στέκονταν να βλέπουν τον Μακρύγιαλο, με δύναμη το πετά στην αφρισμένη θάλασσα. Τα τεράστια μαύρα κύματα αγκάλιασαν ένα μετά το άλλο, όλα τα κομμάτια απ' το πετσοκομμένο σώμα της Βασιλομήτορος. Οι δυο άντρες, αγκομαχώντας και βρίζοντας χυδαία, τα έσουρναν ως τις απότομες κορφές του γκρεμότοπου και τα έριχναν στα νερά της θάλασσας του Θερμαϊκού στον Μακρύγιαλο. Έως την Αυγή η καταρρακτώδης βροχή και τα αφηνιασμένα θεόρατα κύματα είχανε ξεπλύνει και τα τελευταία ίχνη απ' το αιμόφυρτο κορμί της Ολυμπιάδας, Βάκχας, Ιέρειας, μάντισσας στον Ιερό Ναό της Δωδώνης. Με το όνομα κόρης, Μυρτάλη. Πατέρας της ο Νεοπτόλεμος του Άλεκτου, Βασιλέας των Μολοσσών της Ηπείρου, κι' αυτή Βασιλοπούλα, απόγονος του ημίθεου Αχιλλέα. Κόρη πανέμορφη μ' όλες τις ανθρώπινες και θεών Χάρες. Βασιλομήτωρ του θεάνθρωπου Αλέξανδρου του Μέγα, και Μητέρα του Ελληνισμού Παγκόσμια!

Την εκτέλεσε ύπουλα με το πιο φρικιαστικό θάνατο ο Κάσσανδρος – γιος του Αντίπατρου. Ο Φονιάς!

Βάσω Λ. Καλαμάρα

Πέθη, Αυστραλία





The adventures of Finnickus Fudge

Data extract – 4018 –

The thing that I've never told anyone is that I was born on another planet somewhere on the other side of the galaxy. I'm here to study humans interested in journalism. I'm posing as a reporter for a leading newspaper so I can interact with and observe other writers at work, their use of language, words, and their development of stories. How good are these writers? Can they compete with our scholars? Furthermore being a journalist could give me access to virtually any place or person I was interested in learning about. I took on the "earth-name" Andrew to keep my cover, but my real name is Finnickus Fudge. Back where I'm from, I was mild-mannered reporter from your local spiral arm of the Milky Way galaxy. I'm in a serious relationship with one of your part-time "newspaper columnists", to find out what makes you guys tick. That is how things were, until I fell in love.

Although we have the capacity to love, there is no such thing as "love" on my world. Our offspring are paired together from birth. Sex is outlawed on Persepolis, except for the "Donors". You have to be a genius to become one of those. In the old days sex was deemed too messy and replaced by artificial wombs and genetic engineering. The Donors merely provide the seed. Writers are highly regarded though. I wrote a Pulsar Prize winning thesis titled "The Human Condition" to land this job. That certainly wasn't beyond my capabilities but it still wasn't enough to attain donorhood. They told me I came from genetically inferior stock. Why am I telling you all this? I guess because, I've decided to forsake the ways of my people and remain on Earth to learn more about what it means to be human. Before any of you think of telling my girlfriend the story, she'll find out soon enough.

The thing I'm most afraid of is ignorance. For instance, there are those who believe that humans did not set foot on the moon. Some humans who believe this have been educated at some of Terra's best educational institutions. Some of these nonbelievers even graduated from these institutions with higher degrees! How do I know Homo sapiens went to the moon? My people gave them the technology. They put the idea into their heads and humans achieved it! One of my predecessors played an integral role in this. I managed to locate his DNA footprint in Area 51. His ship exploded when he tried to take off. He managed to install a transporter beacon during his

stay here and that has enabled us to teleport instead of using spaceships. Travel is instantaneous these days. My predecessor was a bit of a traditionalist, he chose to fly back to his detriment. He reasoned that you couldn't leave our kind of advanced technology lying around. My people have actually been visiting Earth for centuries. We invented religion too. We had to find some way of controlling humanity in the early days. They thought my people were gods. They even erected monuments to us. We wanted to mould them into a super intelligent race. I don't know whether we've been entirely successful, but we're doing our best.

We've been trying very hard to accelerate humanity's understanding of science and technology, engineering and politics since we got them to the level where they could begin to grasp such concepts. Galileo, Newton and Copernicus are three of my most distinguished predecessors. We gave humans the Rubik's cube on my watch and it took many of them months to solve it. Some couldn't solve it at all, but there were a few who excelled. The Rubik's cube was my baby. One thing I haven't been able to work out is why is it that humans make war on each other? Why do they squabble over bits of paper they call money? I haven't worked out man's attraction to credit either. I make my money at home. It's better than the real thing!

Data extract – 4072 –

We gave democracy to the ancient Greeks. They did well to spread it throughout the world. Alas there are still pockets of humanity that insist on living in the Dark Ages. Religious fundamentalism is widespread and it's our fault. We kept the idea going too long, and now it is entrenched. We haven't been entirely successful in convincing some folk that "The times are a changing". By the way Bob Dylan is one of us. As for Elvis Presley... he's back on Persepolis. We had to fake his death. Such a popular guy he was. He still is. A few Elvis clones strategically placed on other planets are certainly helping to keep the masses entertained. It was a good thing the King let us borrow some of his DNA. Entertainment, sports and recreation stop people from asking all sorts of difficult questions. Earth is still a closed world. Humans aren't ready to know that they are not alone. We don't want to cause worldwide panic. We've run various experiments on television too, like most of the good science fiction shows you've come to know over the years. Most "science fiction" is actually true. The truth is out there. Humanity is just not ready for it yet. I haven't even told my girlfriend any of this stuff. We're just trying to wean you all gently into it.



In case you didn't know, we were all created by the same creator. We just evolved differently in different parts of the cosmos. Over a thousand planets on this side of the Milky Way have a "Charles Darwin". One is born every hundred years or so depending on where each world lies intellectually, technologically and socially. On some planets Einstein came round five hundred years earlier than he did on Earth. Things ended up being very different on those worlds. Abraham Lincoln, Martin Luther King, JFK were killed in action while being guided by us. We mourned their passing. The new guy is good too. He's called Barrack Obama.

We tried to accelerate things a little here but some of you don't want to progress. We send in "The Cleaners" (Men in Black Suits) just like in those Men in Black movies when our cover is compromised. It's an easy job making people forget things. It doesn't always work, though. Most of the time no one believes their stories anyway. We send out a lot of misinformation too, to keep ourselves covered. We don't want to be found out just yet. Thank goodness for human belief in conspiracy theories. That's gotten us out of quite a few pickles. As for those lights in the sky, we haven't used spaceships since Roswell. You know the old saying, 'For a lie to work it must be shrouded in truth'? If you think Hollywood's special effects are convincing, wait till you see ours.

A long time ago a man who could walk on water came to visit. You guys crucified him. On our world we embraced him and he gave us immortality. We can still die if we're in a serious accident but we don't age, our organs don't fail and disease has been eradicated. You guys missed the boat on that one. One of my reasons for my being here is to find out whether you guys deserve a second chance. He loves you all so much: "Forgive them, for they know not what they do," he said. I consider him a personal friend. I've already put in my recommendations and as long as you don't blow yourselves up, you're going to be fine. By the way we had nothing to do with giving humans weapons of mass destruction. You can blame that on free will.

Data extract – 4144 –

You wouldn't know it looking at me now, but I'm older than I look. I was born about five thousand years ago. As for the wrinkles, grey facial hair and the eye lines, that's just make-up. The eye-glasses are a prop. Not only am I a master of disguise but, my body can completely heal itself instantly after a trauma. The old body is replaced by a new one. I only get ten goes at it before I get my wings. If I sustain an injury that is too severe, I guess I'm

done for. I'm on my third go at the moment. By your standards I'm in the league of extraordinary old gentlemen. By my reckoning I'm the oldest living post-pubescent adolescent on this planet. Don't you dare mention this to my girlfriend though, because I really lied to her about my age. She would drop me like a hot meteorite with that kind of age difference. We'd just celebrated her fortieth birthday. I guess I gave her the ultimate birthday present, part of my life force. Her body will never decay or succumb to disease, but she only gets one go at life. She can still die from a car accident or from sustained injury, but she's better off than all her species.

Earth's future and mine are part of the same puzzle. My girlfriend primarily works for SETI, an organisation concerned with the search for extraterrestrial intelligence. We've been together for almost a year and on our anniversary, I'm going to let her in on a secret: the fact that I was born on another planet. How do you tell an Earth woman that "we", who are often referred to as "angels" from your legends can live outside the space time continuum; that past present and future are merged into one reality; that we oversee everything in creation and that we'd like her to join us and be a part of our team. Some time ago, one of us came to guide humanity and he was crucified. Will she crucify me too? Time will tell...

Andrew May 20th 2009

P.S I guess you're surprised. Well... if you're reading this, it is because you've been chosen to join our legion. What's your decision?

George Athanasiou

Who speaks for Earth

A little blue world
 Third from the Sun
 Cries foul
 Over a few printed words
 In a local rag
 It sounds so absurd
 To the ears
 That freedom of speech should be curtailed
 That no one wants to read the truth



Or confront it
 Meanwhile the squabbling plebs
 Debate amongst themselves
 Having forgotten their transgressions
 And private obsessions
 Struth, their mistakes
 Shook the World
 More than once
 Shame on them
 By my rekoning
 Hiroshima, Nagasaki
 Korea and Vietnam
 Entropy reigned blind then
 It does now
 Nothing's changed
 As political incorrectness rears its ugly head
 Yet again
 What a nuisance
 In the name of convenience
 A few glasses of wine
 Still make the bones rattle
 And false teeth chatter
 That doesn't seem to matter
 In the blink of an eye
 As the brain stops thinking
 Soldiers are still being sent out like cattle
 Hastily prepared for battle
 By some desperate to hold on to the mantles
 Of Afghanistan, Iraq, Iran
 The spoils of oil
 Are slowly being bought to the boil
 Drained from the depths of the earth
 In the name of freedom
 How many lives must be lost
 What's that worth?
 Who speaks for Earth?

George Athanasiou

Η Νεραϊδογεννημένη

Της έλειψε λίγες ημέρες που έλειπε σε ταξίδι κι από τη στεναχώρια της μελαγχόλησε τόσο, που δεν ήθελε ν' ακούσει τίποτε, ούτε να δει κανέναν. Είχε τυλιχτεί στο γκριζόσκουρο σάλι της και με δακρύβρεχτα μάγουλα, ανεξάντλητη υπομονή και με πνιγηρούς αναστεναγμούς, καρτερούσε το γυρισμό του.

Και νάσου, λοιπόν, σήμερα ολόχαρος και γελαστός, ο ήλιος εμφανίστηκε μπροστά της φορτωμένος με τα πλούσια δώρα του. Ένα χρυσαφένιο, ολομέταξο φόρεμα, με όλων των ειδών τα λουλούδια: Μαργαρίτες, γαλαζόχρωμα ζουμπουλάκια, λευκά, βελούδινα κρινάκια, πολύχρωμες ανεμώνες, και τόσα άλλα. Για γιρλάντα στα χρυσόξανθα μαλλιά της, τα στόλισε με στεφάνι, από μυρωδάτη, ανθισμένη λυγαριά. Μετά έσκυψε με τρυφερότητα και της ψιθύρισε στο κοχυλένιο αφτάκι της, χαϊδεύοντας την κοντυλένια μυτούλα της.

- Έλα, καλή μου, να σε πάω μια βόλτα, γιατί δεν μπορώ να σε βλέπω έτσι, μελαγχολική και δακρυσμένη. Ενώ εκείνη στο αντίκρισμά του κι από τη λάμψη του προσώπου του, άφησε έναν αναστεναγμό ανακούφισης και του χάρισε ένα γλυκύτατο, ναζιάρικο χαμόγελο, που το άρπαξαν τα πουλάκια και το κάνανε τραγούδι.

Τότε, ο αγαπημένος της, ρίχνοντας ένα αραχνοῦφαντο ατλάζινο πέπλο στους λεπτοκαμωμένους ώμους της, με ένα δροσάτο, ανοιξιάτικο φιλάκι τη χαίδεψε τρυφερά, τη σήκωσε στα στιβαρά του μπράτσα και ξεκίνησαν.

- Σήμερα, νεραϊδογεννημένη μου, θα πάμε για λίγο, στον τόπο της υποδοχής. Εκεί, που πολλά χρόνια πριν, υποδεχόσουνά όλων των ειδών και χρωμάτων βλαστούς, για να στολίσουν το ωραίο περιβόλι σου. Εκείνα τα βλαστάρια που μεγάλωσαν, ανθίσανε και σου χάρισανε αυτή τη νεραϊδένια ομορφιά, που την ζηλεύουν όλοι.

Στους ακούραστους εργάτες και εργάτριες, ήρωες και ηρωίδες που δουλεύανε νύχτα-μέρα για τον δικό σου καλλωπισμό, για να γίνεις αυτή που είσαι σήμερα. Και να θαυμάζουν όλοι την ομορφιά σου. Και λέγοντάς της αυτά τα λόγια, την κατέβασε από την αγκαλιά του, της κράτησε τρυφερά το κρινένιο χεράκι της και βρεθήκανε στο σαλόνι της υποδοχής.

- Θυμάσαι, καλή μου; Εδώ υποδεχόσουν όλα τα πλεούμενα, φορτωμένα με κείνα τα τρυφερά βλαστάρια, εκείνα τα άλαλα πουλιά, που με τον



δικό τους ιδρώτα, τα ατελείωτα ξενύχτια, την ανεξάντλητη υπομονή τους και την ασίγαστη θέληση για δημιουργία, σου χάρισαν όλη αυτή την ομορφιά που έχεις σήμερα.

Εδώ, αγκυροβόλησε το «Castel Verder» φορτωμένο με κείνα τα αμούστακα παλικάράκια, που από εδώ, πήρανε το τραίνο και φθάσανε στην Μπονεγκίλα. Εδώ ξεφόρτωσε και το «Πατρίς», το «Ελληνίς», και τόσα άλλα. Να, εδώ αγκυροβόλησε, και κείνο το σαπιοκάραβο το «Μπεγκόνια», με εννιακόσια ρόδα του Μαγιού, μια ολάνθιστη Άνοιξη, στους θαλασσοδαρμένους ώμους του. Ναι, καλή, μου εκείνες οι άβγαλτες αγροτοπούλες, που κάθισαν με αγάπη, αλλά και υπομονή, χρόνια ολόκληρα στον αργαλειό, για να σου υφάνουνε αυτό το πανέμορφο, λουλουδιστό χαλί, που πατάς και καμαρώνεις. Ενώ, όλοι μιλούν και θαυμάζουν την δική σου ομορφιά. Και εσύ καμαρώνεις και νιώθεις της χαράς το μεγαλείο.

Να, εδώ σε αυτή την προβλήτα του Port Melbourne κατέβηκε και κείνη η ντροπαλή χωριατοπούλα, η μικρή δεκαοχτάχρονη παιδούλα. Που ύστερα, από τόσα χρόνια, ακόμη και σήμερα, με τόσο ασήμι, στα τότε καστανόχρυσα μαλλιά της, κρατά στα χέρια της την ταπεινή πένα της και με υπερηφάνεια και αγάπη, υμνεί την πανώρια ομορφιά σου... Μελβούρνη μου, πανέμορφη, νεραΐδογεννημένη, πολυσυλλεκτική πόλη!

Μη φωνάζεις ποτέ «ξένους» τους δικούς σου βλαστούς. Να τους αγαπάς τρυφερά και αιώνια... Στη στοργική αγκαλιά σου μεγάλωσαν, ωρίμασαν, μορφώθηκαν και σου απευθύνουν ευχαριστήριους ύμνους, γεμάτους θαυμασμό και ευγνωμοσύνη!

Λούλα Παπαζώη



Νέα Αριάδνη

Ένα περιοδικό που προβάλλει τα ελληνικά γράμματα, όπου Γης

Το 1996 πρωτοέκανε την εμφάνισή του το περιοδικό γραμμάτων, τεχνών και πολιτισμού, Νέα Αριάδνη, τριμηνιαία έκδοση της «Πολιτιστικής Συνεργασίας».

Με βάση την Αθήνα, η Νέα Αριάδνη σήμερα κυκλοφορεί σε όλη την Ελλάδα, και από ότι γνωρίζουμε έχει πολλούς συνδρομητές από διάφορες περιοχές του Απόδημου Ελληνισμού.

Πλούσια η ύλη του περιοδικού, που καλύπτει όλο το φάσμα της λογοτεχνικής δημιουργίας, και παράλληλα θέματα που άπτονται διαφόρων πτυχών του ελληνικού πολιτισμού, με ενημερωτικές, αλλά και κατατοπιστικές βιβλιοκριτικές. Στις τελευταίες σελίδες του περιοδικού δίνονται τα εξώφυλλα των βιβλίων που κυκλοφόρησαν κατά το προηγούμενο τρίμηνο. Μεταξύ των νέων εκδόσεων παρατηρούμε και βιβλία ομογενών της Διασποράς, γεγονός που δείχνει την ευαισθησία της κ. Καίτης Λειβαδά, υπεύθυνης για την έκδοση του περιοδικού.

Μας συγκινεί επίσης το γεγονός ότι στις σελίδες της Νέας Αριάδνης φιλοξενούνται έργα ομογενών της Αυστραλίας, αλλά και από άλλες περιοχές του Απόδημου Ελληνισμού, δίνοντας στο περιοδικό έναν οικουμενικό χαρακτήρα.

Βλέπουμε λοιπόν πως ο συμβολισμός της επωνυμίας του περιοδικού επαληθεύεται στην πράξη, καθότι ο μίτος της Αριάδνης κρατά σε επαφή τους απόδημους Έλληνες με τους συμπατριώτες τους του Μητροπολιτικού Κέντρου, προφυλάσσοντάς τους έτσι από τον Μινώταυρο της αφομοίωσης.

Αυτή είναι μια από τις σπάνιες περιπτώσεις πολιτισμικής επικοινωνίας, μέσα από τις σελίδες ενός ελληνικού περιοδικού, μεταξύ ανθρώπων των γραμμάτων που ζουν σε διάφορες περιοχές της Υφηλίου.

Ο Ελληνο-Αυστραλιανός Πολιτιστικός Σύνδεσμος Μελβούρνης εκτιμά τη συνεργασία της Νέας Αριάδνης με το ετήσιο περιοδικό του Αντίποδες.

Η ανταλλαγή περιοδικών καθιστά αμφότερες τις πλευρές ενήμερες με τις εξελίξεις στο χώρο των γραμμάτων στην Ελλάδα και στην Αυστραλία αντίστοιχα.



Από την πλευρά του, το περιοδικό μας Αντίποδες φιλοξενεί συνεργασίες Ελλαδιτών λογοτεχνών, και όπως θα διαπιστωθεί από τα αποτελέσματα του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού για το 2009, τα οποία δημοσιεύονται στο παρόν τεύχος, μεγάλος αριθμός λογοτεχνών από την Ελλάδα, την Κύπρο και άλλες περιοχές της Ελληνικής Διασποράς, έχουν υποβάλει έργα τους, από τα οποία κάποια έχουν βραβευθεί.

Για εκείνους που θα ήθελαν να επικοινωνήσουν με το περιοδικό Νέα Αριάδνη η διεύθυνση και τα τηλέφωνα είναι ως ακολούθως:

Ταχυδρομική διεύθυνση: Τ.Θ. 67217, Τ.Κ. 15102, Μελίσσια, Αθήνα.

Τηλ: 0011 30 210 3606406, 0011 30 210 3606407

Fax: 0011 30 210 3606407

Καίτη Αλεξοπούλου,
Πρόεδρος του ΕΑΠΣΜ

Κυριάκος Αμανατίδης,
Συντονιστής της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού *Αντίποδες*



Αποτελέσματα του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού 2009 **Results of 2009 Literary Competition**

Ελληνική Γλώσσα

Ποίηση

- 1^ο Βραβείο Άρτεμη Βαζιργιαντζίκη
2^ο Βραβείο Μάγια Μποντζώρλου
3^ο Βραβείο Βασίλης Χαραλάμπους
Έπαινοι Αθανάσιος Γιανίδης
Χρήστος Μαρούλης
Τζένη Κουφοπούλου
Δημήτρης Περέογλου

Διήγημα

- Στέλλα Στούπη
Ελένη Λύτρα-Χαραρά
Χρήστος Μαρούλης
Όλγα Μπαλωμένου
Σούλα Λιβεριάδη
Ευλαμπία Τζοδούρη

Μονόπρακτο

- 1^ο Βραβείο Μάγια Μποντζώρλου
Έπαινοι Πιπίνα Ιωσηφίδου-Έλλη

Μαθητικός Διαγωνισμός

- Δήμητρα Καλλιάνη, Ηλίας Πάρης

English Language

Poetry

- 1st Prize Maria Dimaki
2nd Prize Christos Andalis
3rd Prize George Athanasiou

Short Story

- Monika Athanasiou

Κριτική Επιτροπή

Συντονίστρια Ελένη Τσεφαλά, Φιλολόγος, Υποψήφια Διδάκτωρ, Γραμματέας του ΕΑΠΣΜ

Μέλη Χαράλαμπος Λαδόπουλος, Συντονιστής, Γραφείο Εκπαίδευσης, Γενικό Προξενείο της Ελλάδας στη Μελβούρνη, Νίκος Πιπέρης, Λογοτέχνης

Panel of Judges

Coordinator Helen Tsefala, Philologist, Doctoral Candidate, Secretary of GACLM

Members Haralambos Ladopoulos, Consul for Education, Consulate General of Greece in Melbourne, Nick Piperis, Poet and Writer

Υπεύθυνη για την διοργάνωση του Διαγωνισμού:

Καίτη Αλεξοπούλου, Πρόεδρος του ΕΑΠΣΜ, και Μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού Αντίποδες.

Person responsible for the organisation of the Literary Competition:

Cathy Alexopoulos, President of the GACLM, and Member of the Editorial Committee of the periodical Antipodes.



Πρώτο Βραβείο Ποίηση

Κορώνα Βορεάλις

Είχε τη μυρωδιά του αδερφού. Τη μυρωδιά του τούρου.
 Τη μυρωδιά των φίλων σου, Θησέα.
 Κυλούσε άλικο, έξω απ' τη σπηλιά. Έβαψα το μαλλί.
 Έφτιαξα ένα κουβάρι. Ένα κουβάρι κι η ζωή μου.
 Σα λαβύρινθος. Τυλίχτηκα μαζί του.
 Αιωρούμουν. Κρεμασμένη, πάνω απ' το παλάτι.
 Οι πλεξούδες μου έλαμπαν. Στο φως και στο σκοτάδι.
 Μ' είδες. Δεν ήξερες πώς να με πεις; Πασιφάη; Φαίδρα;
 Αριάδνη;
 Η θάλασσα γίνηκε σημάδι του απείρου.
 Σε είδα. Ο πυρσός του έρωτα φλόγισε τα σύννεφα
 μενεξελιά.
 Σε περίμενα. Από τότε που πρόσφερα γυμνό το σώμα
 μου στη νύχτα.
 Σε καμάρωσα τα ίδια χνάρια πάντα ακολουθείς.
 Εγώ, στα νότια. Στα βόρεια η Αντιόπη. Στο
 μεσοστράτι έπαιξες στα ζάρια την Ελένη.
 Ήσουν όμορφος. Ζώνη χρυσή Μινώταυρου που τη
 στόλιζαν άστρα.
 Πάλλονται οι λέξεις. Εκεί όπου τ' άφησα να πέσει.
 Το κουβάρι. Ανάμεσα στ' ασπρόμαυρα πλακάκια της
 αυλής. Μια σκακιέρα.
 Κατάλαβες. Οι φλέβες των ποταμών φούσκωσαν.
 Έβρεξες τα χείλη με κρασί. Έκανες δεήσεις στην Ανάγκη.
 Μου φόρεσες στεφάνι. Στεφάνι από μηλιά, και μπήκες...
 Καμιά γυναίκα. Δεν πάτησε ποτέ αυτή την άμμο.
 Μόνο οι γλάροι απόκληροι. Βρέχουν με τα φτερά τους.
 Εξόριστη. Στην αγκαλιά τ' ουράνιου εραστή μου.
 Σκέφτομαι. Μήπως τυχόν κι είναι συνένοχός σου;
 Στεφανωμένη με μυρτιά. Μ' έλουσε μ' άγρια μέντα.
 Όμως εγώ θα μέθαγα. Ακόμα και τις Μοίρες.
 Εάν γυρίσεις μια νυχτιά. Ένα φιλί αν μου δώσεις.
 Πριν από βέλη χτυπηθώ. Πριν μια φορά πετρώσω.
 Πριν γίνω στεφάνι μοναχό. Πριν γίνω κορώνα.
 Κορώνα στο θόλο τ' ουρανού. Κορώνα βορεάλις.

Άρτεμις Βαζιργιαντζίκη



Πρώτο Βραβείο Διήγημα «Η παρενόχληση»

Στο σταθμό του τρένου εκείνο το μεσημέρι του Ιουλίου που έφτασε η κυρία Βάσω, βρήκε μια κατάσταση απελπιστική. Γεμάτες οι αποβάθρες. Ζέστη, ιδρώτας, εκνευρισμός και κόσμος αγανακτισμένος. Είχε στάση εργασίας ο ΗΣΑΠ.

«Σκοινί κορδόνι το βρήκανε τώρα κάθε μέρα μ' αυτές τις στάσεις τους», σκέφτεται «και την πληρώνει πάντα ο κοσμάκης που ταλαιπωρείται. Άντε να δούμε, πότε θα φτάσουμε πάλι στα σπίτια μας σήμερα».

Όσο αργούσε να φανεί το τρένο τόσο μεγάλωνε ο εκνευρισμός, ο ένας έλεγε το μακρύ του κι ο άλλος το κοντό του. Οι πιο θερμόαιμοι φώναζαν, έβριζαν, άλλοι τα έβαζαν με την κυβέρνηση, άλλοι με τους εργαζόμενους, συμφωνούσαν, διαφωνούσαν φούντωναν οι διαπληκτισμοί.

«Ψυχραιμία βρε παιδιά, με τις φωνές δεν γίνεται τίποτα», είπε ένα γεροντάκι, «κάντε υπομονή και θα έρθει το τρένο».

Υπομονή! Μα έκανε και τίποτα άλλο από υπομονή χρόνια τώρα η κυρία Βάσω! Μικρή κοπέλα νιόπαντρη ήταν, που έπιασε δουλειά σαν γαζώτρια σε κείνη τη βιοτεχνία στο Νέο Φάληρο και κάθε μέρα έκανε αυτό το δρομολόγιο. Νέο Φάληρο Πλατεία Αττικής, εκεί ήταν το σπίτι της. Κουράστηκε, βαρέθηκε μια ολόκληρη ζωή, με όλους τους καιρούς, σ' αυτό το αδιάκοπο πήγαινε-έλα. Μα μπορούσε να κάνει κι αλλιώς; Από τη μια σκεφτόταν τα ένσημα και από την άλλη ήταν και τα παιδιά. Ο γιος στο Πολυτεχνείο και η κόρη τρίτη Λυκείου, φροντιστήρια, εξετάσεις, πώς θα τα έβγαζαν πέρα μόνο με τον μισθό του άντρα της. Η κυρία Βάσω κάθε μέρα έκανε τον σταυρό της δοξάζοντας τον Θεό που είχε αυτή τη δουλίτσα και τα έφερναν βόλτα.

Η συγκοινωνία μετά από ώρα σιγά-σιγά άρχισε να ξαναβρίσκει τον ρυθμό της. Τα τρένα έρχονταν το ένα πίσω απ' το άλλο, μα όλα ήταν γεμάτα, καρφίτσα δεν έπεφτε κάτω. Με το που σταμάταγαν στο σταθμό και άνοιγαν οι πόρτες, ορμούσαν όλοι μαζί, έσπρωχναν, έβριζαν και προσπαθούσαν να χωρέσουν στο αδιαχώρητο. Η κυρία Βάσω, κρατώντας γερά την τσάντα της, έσπρωχνε και τσαλαπατούσε όποιον εύρισκε. «Σιγά κυρά μου μας ξενύχιασες», της φώναζαν, μα τελικά κατόρθωσε και χώθηκε σ' ένα βαγόνι. Αφόρητη η ζέστη, τα κορμιά ανάδιδαν μυρωδιές ανάκατες του κάματος και της απλυσιάς κάνοντας την ατμόσφαιρα περισσότερο αποπνιχτική, κι ο ένας να είναι κολλημένος πάνω στον άλλο χωρίς να μπορούν να πάρουν ανάσα. Ευτυχώς, που στον επόμενο σταθμό



κάποιος σηκώθηκε και κατέβηκε κι έτσι βρήκε θέση και κάθισε. Δεν θα άντεχε να μείνει άλλο όρθια μετά από τέτοια κούραση. Από τις πέντε σηκωνόταν κάθε μέρα να ετοιμάσει το φαγητό για την οικογένεια, και μετά να φύγει για την δουλειά. Η θέση εκείνη της ήρθε σαν θείο δώρο. Κάθισε, κι έσφιξε την τσάντα της γερά πάνω στα γόνατα. Σήμερα πληρώθηκε το δεκαπενθήμερο κι έπρεπε να προσέχει. «Δεν ξέρεις», σκέφτεται, «τι μπορεί να σου συμβεί, χωρίς να το πάρεις είδηση, με τόσους αλαφροχέρηδες που κυκλοφορούν».

Το ντουκ-ντουκ του τρένου την νανούριζε. Βολεύτηκε καλά στη θέση της, άπλωσε όσο την έπαιρνε τα πόδια της, έγειρε το κεφάλι στο πλάι και χαλάρωσε. Μισή ώρα ήθελε για να φτάσει στην πλατεία Αττικής, ευκαιρία να πάρει έναν υπνάκο. Έτσι έκανε κάθε μεσημέρι. Πόσο την ξεκούραζε τούτο το γλυκό λαγοκοίμισμα μετά την κούραση της μέρας! Πολλές φορές ένιωθε το κεφάλι της να πέφτει απότομα μπροστά, το σήκωνε ενστικτωδώς, άνοιγε λίγο τα μάτια να δει πού βρίσκεται και βυθιζόταν ξανά σ' αυτή τη γλυκιά νάρκη.

Έτσι και σήμερα, αποκαμωμένη από την κούραση και τη ζέστη παραδόθηκε στη γλυκιά νάρκη και ονειρεύτηκε...

«Ήταν Άνοιξη καιρός και το όμορφο γειτονόπουλο την έχει πάρει πάλι από πίσω το βράδυ που σχόλασε από το μοδιστράδικο, και κει στη γωνιά του δρόμου, στα σκοτεινά, την έπιασε απαλά από τους ώμους και την φίλησε. Πώς χτυπούσε Θεέ μου η καρδιά της! Προχωρούσαν αγκαλιασμένοι και βρέθηκαν λέει σ' ένα περιβόλι κι οι μυρωδιές από τις πασχαλιές την τρέλαιναν. Κάθισαν κατάχαμα πάνω στα δροσερά χαμομήλια, την κρατούσε αγκαλιά, την γέμιζε φιλιά και της χάιδευε απαλά τα γόνατα, κι ένιωθε ένα πρωτόγνωρο γλυκό μυρμηγκιασμα να διαπερνά όλο της το κορμί».

Ένας έντονος κραδασμός του τρένου την έβγαλε από το όνειρο. Ζαλισμένη, με τα βλέφαρα βαριά ένιωθε ακόμα έντονα εκείνο το χάδι στα γόνατα της. Ξαφνικά συνειδητοποίησε τι της συμβαίνει κι άνοιξε ταραγμένη τα μάτια. Κάποιος την παρενοχλούσε ακουμπώντας το γόνατό του στο δικό της. Απόδωξε τη νύστα της, μάζεψε τα πόδια της και αγριοκοίταξε τον επιβάτη που καθόταν απέναντί της.

«Δεν είμαι καλά, τι έχω πάθει Θεέ μου!», σκέφτηκε, έφτασε ένα άγγιγμα από έναν άγνωστο να της φέρει μια τέτοια αναστάτωση, να της θυμίσει όλα εκείνα τα περασμένα τρυφερά αγγίγματα της νιότης της που χρόνια τώρα, θαμμένα στο βάθος του μυαλού της, είχαν ξεχαστεί στη ρουτίνα της καθημερινότητας;

Γύρισε και κοίταξε άγρια τον υπαίτιο της αναστάτωσης της. Αυτός λοιπόν ήταν ο δράστης; Παραξευέντηκε βλέποντας ένα νεαρό παιδί, στην ηλικία περίπου του γιου της, όμορφο, σοβαρό, περιποιημένο, με άσπρο καθαρό πουκάμισο, καφέ ατσαλάκωτο παντελόνι, καλογουαλισμένα παπούτσια, χαρτοφύλακα, γυαλιά ηλίου. «Τούτος δω δεν μοιάζει για εργάτης», σκέφτεται, «δείχνει να είναι γραμματιζόμενος. Τι να θέλει από μένα και μου κολλάει, και, δεν δείχνει να είναι τέτοιο παιδί. Αλλά καλά λένε, ο Θεός να σε φυλάει από τα σιγανά ποταμάκια. Δεν ντρέπεται το παλιό-παιδο, δεν βλέπει ότι είμαι μάνα του; Λες να με πέρασε για καμιά πλούσια και θέλει να μου πουλήσει έρωτα; Κρίμα στις μανάδες που μεγαλώνουν τέτοια παιδιά! 'Η... Μήπως;... Λες;... Πάνω στον ύπνο μου;... Αυτό μου έλειπε ακόμα!...» Τρομαγμένη άνοιξε βιαστικά την τσάντα της και σαν βεβαιώθηκε ότι το περιεχόμενο της ήταν εντάξει, ότι δεν συνέτρεχε κανένας λόγος ανησυχίας, ανάσανε με ανακούφιση

Τον έβλεπε να κάθεται αδιάφορος, στητός, χωρίς κάποιον μορφασμό, κάποιον χαμόγελο που να προδίδει τις διαθέσεις του... Αυτή η παγωμάρα του την τρόμαζε. Η σκέψη ότι εκείνος την έβλεπε πίσω από τα γυαλιά του, έβλεπε τις αντιδράσεις της και πιθανόν να διασκέδαζε με όλη εκείνη την κατάσταση την τρέλαινε. Ήθελε να τον προσβάλει, να τον βρίσει, να του πει να μαζέψει τα ποδάρια του, ότι δεν είχε την όρεξη του, για ποια την είχε περάσει. Φοβήθηκε τη φασαρία και δεν είπε τίποτα. Αυτοί οι τύποι, σκέφτηκε, έχουν θράσος. Θα την ειρωνευόταν, θα την αποκαλούσε κυρά μου, και θα της φώναζε δυνατά να τον ακούσει όλο το τρένο: Την έχεις δει την μούρη σου στον καθρέφτη; Σιγά μην λιμπιστήκαμε τα κάλλη σου! Ένωθε πως απειλείται από έναν ύπουλο εισβολέα και εκείνη, βρισκόταν παγιδευμένη στο κάθισμα ενός τρένου και δεν ήξερε τι να κάνει.

Μαζεύτηκε λοιπόν όσο μπορούσε καλύτερα στη θέση της και προσπάθησε να μένει ψύχραιμη, κοιτάζοντας δήθεν αδιάφορα έξω από το παράθυρο. Παραδόξως, συμμαζεύτηκε και ο νεαρός. «Ίσως να κατάλαβε από τις άγριες ματιές που του έριξα ότι δεν τα σηκώνω εγώ αυτά», σκέφτηκε η κυρία Βάσω και μια υπόνοια χαμόγελου ζωγραφίστηκε αχνά στα χείλη της.....

«Τι όνειρο κι αυτό σήμερα!» αναλογίστηκε. «Να θυμηθώ τον Γιώργο μετά από τόσα χρόνια;»

Πίστευε ότι εκείνη την τρυφερή νεανική ιστορία της, με το πέρασμα των χρόνων την είχε τακτοποιήσει μέσα της στην θέση που έπρεπε. Σιγά-σιγά ξεθώριασε στην καθημερινότητά της μέχρι που την ξέχασε. Κι έφτασε τώρα μια στιγμή, ένα τυχαίο άγγιγμα να της φέρει μια τέτοια αναστάτωση, να της ξυπνήσει μνήμες, μυρωδιές κι αισθήματα! Κι από-



ρησε με τα παιχνίδια που παίζει το μυαλό, πώς συνταιριάζει τα ανόμοια και σε κάνει να τα βλέπεις όπως εσύ τα θέλεις.

Άνοιξη καιρός ήταν όταν γνωρίστηκαν με τον Γιώργο, ακριβώς όπως το είδε στο όνειρό της. Εκείνη στα δέκα-πέντε μοδιστρούλα κι εκείνος συνομήλικος, τσιράκι σε μάστορα υδραυλικό. Τον έβλεπε να την περιμένει κάθε βράδυ στη γωνιά του δρόμου σαν σχολνούσε από το μοδιστράδικο. Την κοιτούσε επίμονα στα μάτια και της χαμογελούσε. Ήταν ένα όμορφο ψηλό αγόρι. Την έπιανε τότε μια γλυκιά ταραχή, ντρεπόταν, κοκκίνιζε και κατέβαζε τα μάτια.

Άρχισαν να βλέπονται κρυφά, σ' απόμερα δρομάκια μακριά από το σπίτι της και τον κίνδυνο να την δουν οι γονείς της. Της έφτανε ένα κράτημα από το χέρι, ένα πεταχτό φιλί για να τον ονειρεύεται όλο το βράδυ. Μα κάποιος το είπε στον πατέρα της, έγινε φασαρία στο σπίτι, την έδειραν. «Δεν μας φτάνει η φτώχεια μας», της φώναζαν, «αυτό μας έλειπε ακόμα, να σου βγει και το όνομα».

Κάλεσαν οικογενειακό συμβούλιο, ήρθαν οι μπαρμπάδες της, οι θείες της, να συζητήσουν το θέμα, να πάρουν μια απόφαση. Κλείστηκαν στη σάλα, κέρασε η μάνα της γλυκό του κουταλιού και μετά από πολλές κουβέντες τον λόγο πήρε ο μπάρμπας της ο Νίκος, ο μεγάλος αδελφός του πατέρα της.

«Για να περιφρουρήσουμε την τιμή της οικογένειάς μας, αφού αυτή ξετσούμισε για άντρα, πρέπει να την παντρέψουμε. Όχι όμως με τον Γιώργο. Τούτος είναι μικρός, χωρίς μεροκάματο. Τις κουμπάρες θα παίζουνε; Ζέρω ένα παιδί καλό και μεστωμένο. Τον Γρηγόρη. «Ελεχτρολόγος» τεχνίτης πρώτης τάξεως και με καλό μεροκάματο.» Η γνώμη του μπάρμπα της του Νίκου πάντα μέτραγε στην οικογένεια, όλοι τον σεβόντουσαν κι η συζήτηση πήρε τέλος. Σε λίγο η πόρτα της σάλας άνοιξε... Η απόφαση είχε παρθεί. Θα την πάντρευαν με τον Γρηγόρη...

- «Δεν τον θέλω, δεν τον αγαπάω», έλεγε στη μάνα της κλαίγοντας.
 - «Βγάλε από το μυαλό σου τούτο το νιάνιαρο τον Γιώργο και πάψε να κλαψουρίζεις, μη σου ρθει καμιά ανάποδη», φώναζε η μάνα της. «Τον Γρηγόρη θα τον πάρεις που να χτυπηθείς ανάποδα. Όπως λέει ο μπάρμπας σου που τον γνωρίζει είναι τίμιος, εργατικός και νοικοκύρης. Τι λες τώρα εσύ, αγάπες και σαχλαμάρες, εγώ τα ακούω βερεσέ, κι αν θες κυρά μου αγάπες, να αγαπήσεις τον άντρα σου».

Μούσκευε με δάκρυα κάθε βράδυ το μαξιλάρι της στη σκέψη ότι δεν θα τον ξανάβλεπε και χιλιάδες καρφίτσες κεντούσαν την καρδιά της.

Μα τι μπορούσε να κάνει; Η απόφαση ήταν τελεσίδικη. Συμβιβάστηκε και παντρεύτηκε με τον Γρηγόρη.

Ο Γρηγόρης αποδείχτηκε χρυσός άνθρωπος, τίμιος και την αγαπούσε. Πέρασε καλά μαζί του, παράπονο δεν είχε. Καλός οικογενειάρχης, νοικοκύρης, εργατικός όπως της τον έλεγε η μάνα της, σπίτι-δουλειά, δουλειά-σπίτι ήταν όλα αυτά τα χρόνια... Κι έφτασε αυτό το τυχαίο άγγιγμα να την αναστατώσει και να της θυμίσει εκείνο το μυρμήγκιασμα που την είχε ανεβάσει στα ουράνια ένα ανοιξιάτικο βράδυ, που μύριζαν οι πασχαλιές!

Φτάνανε στην πλατεία Αττικής. Η κυρία Βάσω κρατώντας πάντα γερά την τσάντα της ετοιμάστηκε να σηκωθεί για να κατέβει, όταν είδε τον νεαρό να ανοίγει τον χαρτοφύλακά του, να βγάζει από μέσα ένα σπαστό άσπρο μπαστούνάκι, και με προσοχή να κατευθύνεται προς την πόρτα.

Έμεινε να τον κοιτάζει αποσβολωμένη, δεν πίστευε στα μάτια της. Ώστε ήταν τυφλός; Σαν κινηματογραφική ταινία, περνούσαν τώρα γρήγορα από το μυαλό της καρέ-καρέ όλες οι στιγμές στο τρένο. Η θέση που βρήκε και κάθισε αποκαμωμένη από την κούραση, μετά ήρθε ο ύπνος, το όνειρο, η «παρενόχληση» από τον νεαρό, ο οποίος παραδόξως έπαψε να την ενοχλεί μόλις εκείνη μάζεψε τα πόδια της. Κι αυτή η ανόητη που νόμισε ότι το έκανε επειδή τον αγριοκοίταζε! Με μιας κατάλαβε. Δεν ήταν αυτός ο δράστης, ο υπαίτιος της αναστάτωσης της, αλλά εκείνη που είχε απλώσει τα πόδια της.

Σηκώθηκε, προχώρησε με άστατο βήμα, στάθηκε δίπλα του, και τον κοίταξε. Ένας κόμπος απρόσκλητος ήρθε και κάθισε στο λαιμό της και για μια στιγμή, μόνο για μια στιγμή, της φάνηκε ότι έμοιαζε στον Γιώργο.

Το τρένο τώρα μπήκε στο σταθμό, οι πόρτες άνοιξαν. Άπλωσε και τον έπιασε από το χέρι:

- «Έλα παλικάρι μου», του είπε και τον βοήθησε να κατέβει.

- «Ευχαριστώ κυρία», της απάντησε.

Στάθηκε και τον κοίταζε που έφευγε με οδηγό το άσπρο του μπαστούνάκι χτυπώντας το πέρα-δώθε μέχρι που βγήκε από τον σταθμό και χάθηκε στη στροφή του δρόμου...

«Τι ήταν κι αυτό σήμερα», αναλογίστηκε η κυρία Βάσω καθώς έπαιρνε το δρόμο για το σπίτι της. Άργησε κιόλας να γυρίσει, με κείνη την καθυστέρηση του τρένου, κι οι δικοί της θα έχουν αρχίσει να ανησυχούν...

Στέλλα Στούπη



First Prize Poetry

Gray

I'll paint your smile in tints of pale black-the colour of your eyes, the misty gray.

I will capture the silver glow, the luminous metal shine within.

It's the colour of despair, London's fall; shadows on fresh painted walls.

Like those lines, roughly drawn on paper

As ambiguous as the sharp edge of my pencil,
a bird on a wire.

Like pebbles on a beach, shells through yellow thread round your wrist.

Shutters always closed covered with street dust.

And your hair growing gray as time goes by...

You have the colour of our parent's youth.

Just like October mornings. Smudges on opaque glass.

I have misplaced your face. I'll draw it back if you wish!

A body of paper which I own, smiling gray-like your eyes.....

Like your feelings for me...

the doubt in me..., all in shades of crippled white!

Maria Dimaki

First Prize Short Story

Dawn

Circe the radiant Daughter of the Sun, my Lady and Mistress: for she is the weaver and I am the bearer. She makes my tunic from her brilliant hair, to wear afresh each day. I never fail to bring it to the world. They need it so, those finite beings, to pace their passage from cradle to Hades. Time means so much to them, it seems. It meant something to me once.

He arrived with his brassy mob. They made their camp on the shore. I tiptoed over them twice, so as not to rouse them. On the third morning I found him awake - a watcher in the company of snorers. He reached out his hand and caught a strand of my hair. "*What glorious gold*" he murmured. I slipped away shaking with fury - the boldness of a mortal to dare to touch the sky!

He was the one to conquer Circe. I heard all about that piggery business, the oath of submission that she was made to swear. In the end she had her way: she made him stay.

It was a time to savour, to revel in and to treasure. How long it lasted, I cannot tell - a year or maybe ten. Of course none but Circe had the pleasure of his flesh. It is a thrill yet alien to me, but I had my own delights. I remembered his fingers in my hair and his words: "*glorious gold*".

There are those who make radiance and those who reflect it: Circe does by birthright, Odysseus - in spite of it. And I? I'd never thought of it until then - could I shine, too, I asked? Do I need Circe's robes? Surely she must know me for her younger sister, daughter of Helios the Sun and of Morning Mist. Born of a lowly mother - yes -but the Lord of Light trusts me to carry the first breath of day: such distinction and yet she treats me like a servant! What if I were to cast off her garb and reveal myself to all? I hummed as I unfurled my braid in waning stars and flirted with the question: would I?

Then came the night Circe sent Odysseus to Hell. I peeped through the window and witnessed it all. He told her that home was sweeter than her arms and he found out his way would pass through Hades. I saw her eyes burn for him, as he wept for himself. Was she suffering for the loss of him or the ease with which he would leave her?

I tiptoed away. It was time - my time. I knew the answer: I would. I would shed all that is other - that day. I would find Circe and tell her, tell her to her face! I entered the workroom, but she'd already been. A festive costume had been laid out: a gown, a girdle and - a veil! Of course, she'd heard my thoughts and such was her answer: no one will shine in Circe's presence. Well, she is like our Father, Helios who utters 'Ergo - I' and everybody listens; I am like my mother who scarcely believed her own existence. I dressed.

We met in the ante- chamber. "*Go and bathe the Master*" she said passing by. "*I must see to the preparations.*" Again- the servant! I stood silent. She stopped and fixed her Sphinx eyes on me.

"*Go on, little one, I know it will be your pleasure.*" She knew how to break me for she is the weaver and I am the bearer.

Though he spoke of dread, he greeted me, as always, with eager eyes. He had mourned through the night, I guess, but he was ready for the journey. I nursed the tensions in his hardy frame. A ripple went through his body - a strange undercurrent that quickened my mind. I could see why Circe would want to keep him. Where Gods are like the oceans that sway to and fro, but always remain, Odysseus is like a mountain stream that funnels his existence into a headlong rush. Perhaps that movement is what they call life.



I dressed him and he went to collect his men. I followed afraid that Circe would call me back. They bawled on hearing the news and he was there to cheer them. Barely did their first tears dry, when that silly boy fell off the roof and broke his neck. This kind of business always makes me sad - like a dying star that leaves a darker heaven. Distressed as he seemed, Odysseus did not linger, but ordered his company to head for the shore.

When we arrived, I saw that she'd already been. I recognized them instantly tethered by the ship, though they had looked different when they first came: so young and ridiculous in their affection for each other. Circe wanted him for a lover, but he begged devotion to his scrawny wife. She asked them to dine and turned them into sheep. She left them in her flock, but sheared them herself. I knew she wouldn't forgive them, just like she wouldn't forgive Odysseus. Even oath-bound, she'd found a way to exact revenge: she showed him his destiny - yes-but destiny is never a choice-less path. I can see it, now. What if I should have disobeyed my orders? What if I should have cast off the garments? Perhaps I would have drawn the wrath of the Gods, but something would have issued. Circe could have shown Odysseus the way home, but she sent him to Hades and his fate was sealed.

They departed with the busy-making that marks the comings and goings of mortals. They were so eager to be off, though they knew their destination. Suddenly I wished that I could have joined them, even to the doleful pits of hell, if I could have stayed by his side. I took off the golden belt and threw it as far as I could towards Ithaca.

Monika Athanasiou



ACKNOWLEDGEMENTS

The Greek-Australian Cultural League of Melbourne thanks the sponsors for their valuable support towards the publication of the periodical "Antipodes" 2009, and all those who graciously contributed in any form towards Rena Frangioudaki's tribute.

Our deepest gratitude and appreciation goes to Soula Mantalvanou who not only accepted our invitation to be the featured artist in this periodical but who generously spent many weeks of her valuable time to designing, advising and consulting with us.

She did this with endless enthusiasm and commitment and had the knowledge and experience to overcome all our technical inadequacies. Without Soula's creative ability, and enduring patience the periodical's final outcome would not have been realised in this format. We are indebted to her kindness.

We would also like to thank Frixos Ioannides who willingly volunteered his time and assisted in the preparation of all the photos in the periodical. We appreciate all his efforts.

Nikos Nomikos has been a contributor for many years to the periodical's artistic appearance by producing a wide variety of graphic designs. We thank him for his unwavering support and are most grateful for his longstanding collaboration.

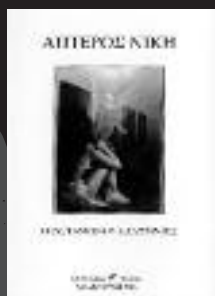
Finally we want to thank Dimitiris Troaditis whose expert typing skills are unmatched. We thank him for devoting his time to assist us in the production of this publication.

In this context we also thank Mr Nick Bantounas (NGB Investments PtL) for his generous financial assistance towards the catering provided at the function for the launch of the periodical and Rena Frangioudakis' tribute.

Cathy Alexopoulos
President

Kyriakos Amanatides
Co-ordinator, Editorial Committee

Από έκδοση σε έκδοση



εκδηλώσεις EVENTS



Την Κυριακή 21, Σεπτεμβρίου, 2008, έγινε η παρουσίαση του βιβλίου του Γεώργιου Αθανασίου, «Tales of Light and Darkness».



Από την παρουσίαση της πρώτης ποιητικής συλλογής της Νίκης Ηλιακοπούλου, «Κραυγές και Ψιθυρίσματα», την Κυριακή 28, Σεπτεμβρίου, 2008.



Στιγμιότυπο από την απονομή των Βραβείων του Λογοτεχνικού Διαγωνισμού και την παρουσίαση του περιοδικού «Αντίποδες» τεύχος 54, Κυριακή 19, Οκτωβρίου, 2008.



Την Κυριακή 2, Νοεμβρίου, 2008, έγινε η παρουσίαση του βιβλίου της Ιωάννας Λιακάκου, «Ρυάκι Λογισμών».



Η οικογένεια του Στάθη Ραφτόπουλου και οι οργανωτές του Πνευματικού Μνημόσυνου που έγινε προς την μνήμη του, την Κυριακή 16, Νοεμβρίου, 2008.



Την Κυριακή 30, Νοεμβρίου, 2008, έγινε η απονομή των ενδεικτικών στους μαθητές που παρακολούθησαν την σειρά μαθημάτων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών έτους 2008.



Στιγμιότυπα απο τον Ετήσιο χορό του Συνδέσμου, την Κυριακή 7, Δεκεμβρίου, 2008.



εκδηλώσεις EVENTS



Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ελληνο-Αυστραλιανού Πολιτιστικού Συνδέσμου, 2009.



Από την παρουσίαση του βιβλίου του Κώστα Αθανασίου, «Ελληνο-Αυστραλοί Λογοτέχνες της Μελβούρνης», την Τετάρτη 10, Δεκεμβρίου, 2008.



Στιγμιότυπο απο την παρουσίαση του βιβλίου του Δρ Γεώργου Καναράκη, «Διαγλωσσικές Επιδράσεις στην Αγγλική και η Συμβολή της Ελληνικής Γλώσσας», την Κυριακή 15, Μαρτίου, 2009.



Από την παρουσίαση του βιβλίου του Κωνσταντίνου Καλυμνίου, «Απτερος Νίκη», την Κυριακή 31, Μαΐου, 2009.



Την Κυριακή 14, Ιουνίου, 2009, έγινε η παρουσίαση του βιβλίου του Κυριάκου Αμανατίδη, «Επίκαιρα και Επίμαχα Δοκίμια για τον Ελληνισμό» Πρώτος Τόμος.



Από την παρουσίαση του βιβλίου του Γεώργιου Ζάγκαλη, "Migrant Workers and Ethnic Communities, Their Struggles for Social Justice and Cultural Rights, The Role of Greek-Australians." την Κυριακή 12, Ιουλίου, 2009.

A black and white advertisement for Griffiths Turkish Style coffee. On the left is a glass jar with a label that reads 'Griffiths TURKISH STYLE' and shows a small coffee pot. To the right is a white cup filled with dark coffee. The background is dark with some texture.

Μερικά πράγματα
δέν αλλάζουν ποτέ...

Griffiths
Η παράδοση συνεχίζεται...



OMIROS COLLEGE

GREEK LANGUAGE & CULTURE SCHOOL

82 Melville Road Pascoe Vale, VIC 3044

Phone: (03) 9383 6055 Fax: (03) 9383 6686

Email: college@omiros.edu.au

www.omiros.edu.au



2-4 HOSSACK AVENUE

COBURG VIC 3058

Phone: (03) 9350 6966

Fax: (03) 9350 6988

Email: info@marblecentre.com.au

MARBLE CENTRE EXCLUSIVE

MARBLE AND GRANITE

We also deal in Caesar Stone applications



**Our friendly staff with
many years experience
offer you the best
possible service.**

**Call into our showroom
for an obligation
free quote.**



VICTORIAN
■■ ■■ ■■ ■■ ■■ ■■ ■■ ■■
Multicultural
commission

Victoria is one of the most culturally diverse and harmonious societies in the world.

The Victorian Multicultural Commission (VMC) is committed to fostering harmony and encouraging the full participation of Victoria's ethnic communities with the social, economic and cultural life of our community.

www.multicultural.vic.gov.au/



PREMIER DEVELOPMENTS **BUILDING ONGOING RELATIONSHIPS** Industrial Commercial Residential

Premier Developments has been operating since 1973 within the Melbourne city fringe area, on industrial, commercial and residential developments. In 1997 the development work expanded to Sydney.

The company's main focus is to build ongoing relationships with clients and to facilitate all their building or refurbishment needs – from warehouses and distribution centres to retail outlets and showrooms. International sporting goods companies are amongst our current client base.

For more detailed information please contact us:
info@premdev.com.au
Tel 03 9417 4785
www.premdev.com.au

premier



**LITERARY PERIODICAL OF THE GREEK-AUSTRALIAN CULTURAL LEAGUE OF MELBOURNE
ESTABLISHED IN 1970**

**ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗΣ**
Ιδρύθηκε το 1970

P.O Box 4307, The University Of Melbourne, Parkville, Victoria 3052, Australia
President: Cathy Alexopoulos Telephone: +61 3 9885 8715

Membership Application Form

Name: (please print): _____

Address: _____

Postcode

Telephone: _____ Mobile: _____

Facsimile: _____ Email: _____

Annual Membership Subscription: Individual: \$20.00. No concessions.
Members receive the periodical Antipodes by mail at no extra cost.

Please Indicate: ☐ Renewal ☐ New member ☐ Donation of \$ _____

Signature _____ Date: _____

ANTIPODES is the annual literary journal of the Greek-Australian Cultural League of Melbourne (Inc.), a non profit organisation which aims at promoting Greek, Australian and Greek-Australian culture. Publication began in 1974.

The opinions expressed in this publication are those of the contributors and do not necessarily reflect the views of the Editor, the Editorial Committee or the Greek-Australian Cultural League of Melbourne Inc.

All works contained in this periodical are copyright ©. The copyright belongs to the individual authors. All works for inclusion in the Antipodes periodical are subject to approval for inclusion by a panel appointed by the Committee of Management. The contents of this periodical may be used for research purposes only. No part of this publication may be reproduced, or transmitted electronically in whole or in part without the consent of the Greek-Australian Cultural League and/or the consent of the authors. The Committee of Management also appoints the judges for the literary competition. The Judges' decision is final and no correspondence will be entered into.

CONTRIBUTIONS: Poems, short stories, reviews, articles, black and white photographs, drawings etc. should be accompanied by a self-addressed envelope, if the contributors want them returned; responsibility is not assumed for their loss or damage. Contributors must include with their submissions their name, address and telephone number. Contributions may be in Greek or English.

SUBSCRIPTION: The annual subscription to the Greek-Australian Cultural League of Melbourne is \$20.00. Members receive Antipodes as part of their subscription. Some back issues are available. The cost of the current copy is \$15.00. Bound copies of the first twenty years (1974-94) are also available in three volumes, at \$25.00 per volume.

ISSN 1032-3368

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗΣ

Antipodes



Soula Mantalvanos in front of the St. George mural at the Hellenic Republic. Egg tempera on prepared brick wall. 2009.





BANK OF CYPRUS AUSTRALIA
SUPPORT THE BANK THAT SUPPORTS THE COMMUNITY

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ
ΠΑΝΤΑ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΗΣ ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ

The Bank of Cyprus Australia has helped over 300 charities, volunteer groups and cultural causes. Support the bank that supports your community.

Bank of Cyprus Australia. Here to serve you.

Η Τράπεζα Κύπρου Αυστραλίας έχει βοηθήσει πάνω από 300 φιλανθρωπικά ιδρύματα, ομάδες εθελοντών και πολιτιστικές δραστηριότητες. Υποστηρίξτε την τράπεζα που υποστηρίζει την κοινότητά σας.

Η Τράπεζα Κύπρου Αυστραλίας. Εδώ να σας Εξυπηρετούμε.

1300 660 550
www.bankofcyprus.com.au



Here to serve you.

Bank of Cyprus
A U S T R A L I A

